

GESCHIEDKUNDIGE AANTEEKENINGEN

OVER

HAARLEMSCHE SCHILDERS,

VOORAFGEGAAN DOOR EENE

KORTE GESCHIEDENIS

VAN HET

St. LUCAS GILD TE HAARLEM.

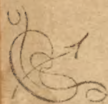
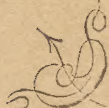
DOOR

A. van der WILLIGEN, Pz.

Med. Doctor.

TE HAARLEM, BIJ

DE ERVEN F. BOHN.

AANTEEKENINGEN

OVER

HAARLEMSCHE SCHILDERS.

het Schildery voor de Schoorsteen van
de Eetzaal in t heylige Geest of weeshuys
te haarlem verbeeld de 7 werken van
barmhertigheyd in de voorleden is het
laatste Oordeel, en is geschilderd door
Geertgen tot St. Jan. daar zyn portret
in is op die wys als deze tekening
die hier agter op getekend is.

Gheerit, Schilder van die Heeren
van ſint Jans oerden to Haerlem.

GESCHIEDKUNDIGE AANTEEKENINGEN

OVER

HAARLEMSCHE SCHILDERS

EN ANDERE

BEOEFENAREN VAN DE BEELDENDE KUNSTEN,

VOORAFGEGAAN DOOR EENE

KORTE GESCHIEDENIS

VAN HET

SCHILDERS- OF St. LUCAS GILD ALDAAR.

DOOR

A. van der WILLIGEN, Pz.

Med. Doctor.

TE HAARLEM, BIJ

DE ERVEN F. BOHN.

1866.

VOORBERIGT.

Het is van algemeene bekendheid, dat, hoezeer vele van onze oude schilders en andere beoefenaren van de beeldende kunsten nog in onze dagen in vollen glans schitteren en zullen blijven leven door hunne werken, er van velen zeer weinige levensbijzonderheden bekend zijn. Hun familieleven is ons veelal ten eenemale onbekend. De geheele verwaarloozing om aan te teekenen wat hierin bij hen al voorgevallen is; welke hunne maatschappelijke betrekkingen waren, en tot welke personen hun omgang zich uitstrekte, werd naderhand zeer gevoeld. Bij gebrek aan echte bescheiden namen vroegere geschiedschrijvers verhalen op die zij ook slechts van hooren zeggen hadden, en ontluisterden zij hun arbeid in den regel meer door hetgeen zij te boek stelden, dan diegenen waarvan zij, zonder de bewijzen te kunnen leveren, allerlei verhalen, rijp en groen, opdischten.

Ook mij heeft dit, even als vele anderen getroffen. — Het gaf mij aanleiding om, in den kleinen kring waarin ik mij kon bewegen, niet alleen het een en ander aan te teekenen van het werk van menigen schilder, hetgeen mij voorkwam minder of in het geheel niet bekend te zijn, maar ook al datgene wat slechts in de verte kon dienen om den sluijer van hun huiselijk en maatschappelijk leven op te ligten.

Het spreekt wel van zelf dat in de eerste plaats die kunstenaars mijne aandacht boeiden die de stad mijner inwoning van de vroegste tijden af door hunne groote talenten zoo beroemd gemaakt hebben. De gelegenheid om mijne onderzoekingen uit te breiden en voort te zetten, was te gunstig, om haar, hoe weinig tijd ik dikwerf ook kon afzonderen, ongebruikt voorbij te laten gaan, en zoo ontstonden, bestemd voor eigen gebruik en leering, deze aanteekeningen. Eenigen daarvan werden nu en dan aan anderen medegedeeld. Sommige plaatste ik in het bekende tijdschrift *de Navorscher*, zoo als b. v. over N. Berchem, P. Post en anderen. Zoo vond een berigt uit de Haarl. courant over Teniers de Jonge in dat tijdschrift een plaats.

De gevolgtrekking naar aanleiding van dit berigt, toen ter tijd door mij gemaakt, is bij verder onderzoek dan ik in staat was te doen, naderhand gebleken onjuist te zijn. Men heeft mij dit niet zonder scherpte verweten, maar als men de zaak onpartijdig wil beoordeelen, heeft dan juist dit eerste berigt niet anderen wakker gemaakt en aanleiding gegeven tot grondiger onderzoek, en is hierdoor misschien veel spoediger dan anders zou geschied zijn, alles wat betrekking heeft op David Teniers en zijne geheele familie, thans reeds in het helderste licht geplaatst.

Zoo geloof en hoop ik, dat het nu weder met deze aanteekeningen zal gaan. Zij zullen aanleiding geven tot beoordeeling en veroordeeling. Maar wanneer zij slechts bij anderen den lust mogen opwekken om ook te onderzoeken, en de bronnen die hen ten dienste staan, al is er ook veel tijd aan verbonden, te raadplegen, hetgeen ik hier geboekt heb te wikken en te wegen, en mij bescheiden mijne dwalingen onder het oog te brengen, dan is mijn wensch voldaan.

Oorspronkelijk waren deze aanteekeningen niet voor de pers bestemd, maar toen zij zich telkens vermenigvuldigden, hoe kort velen ook mogten zijn, kwam mij de afzonder-

lijke bekendmaking toch ook minder wenschelijk voor; ik besloot alzoo ze gezamenlijk aan te bieden aan allen die belang stellen in de geschiedenis van onze haarlemsche schilders, enz., niet met het oogmerk om een geheel te leveren, maar slechts om hier en daar het een en ander aan te vullen of zoo mogelijk te verbeteren, op te helderen en te bevestigen wat door anderen reeds geboekt is, en eindelijk om eenige tot nog toe geheel onbekende personen of huiselijke omstandigheden en andere zaken aan het licht te brengen.

Dit is het doel van deze fragmentarische bijdragen over haarlemsche schilders, enz.

Ik heb er mij op toegelegd om niets aan te teekenen dan hetgeen ik door eigen onderzoek, uit echte bronnen heb kunnen opsporen. Ten dien einde zijn geraadpleegd eenige onvolledige en losse stukken van het St. Lucas- of schildersgild te Haarlem, de thesauriersrekeningen, beginnende van 1417 af, het groot en klein memoriaal van HH. burgemeesters, de registers van transporten, van de schutterijen, van cautiën, van de kleine bank van justitie, enz., de doop-, trouw- en doodregisters, alsmede de rekeningen van de St. Bavo kerk, beginnende met 1400, mij welwillend door HH. kerkmeesters ter inzage afgestaan. — Hetgeen ik in sommige van deze documenten heb gevonden met betrekking tot het hier behandelde onderwerp, heb ik als kronijk vooraf laten gaan. Veel kwam mij zoo eigenaardig voor dat er aan het maken van uittreksels niet te denken viel.

Zonder hulp en aanwijzing zou ik in vele opzigten te kort geschoten zijn, maar ik ben met de meeste bereidvaardigheid op eene zeer vriendschappelijke wijze krachtig bijgestaan door mr. A. J. Enschedé, den verdienstelijken archivaris van onze stad. Ik breng ZEd. daarvoor openlijk hier mijnen dank. Ook is het mij aangenaam dezen uit te mogen uitstrekken tot de firma Enschedé, die mij de inzage heeft toegestaan van het bijna volledige exemplaar der Haarl. courant

dat in haar bezit is. — Eenige oorspronkelijke en zeer zeldzame begrafenisbriefjes van schilders in mijne uitgebreide verzameling van schildersportretten zijn mij mede zeer te pas gekomen.

Niettegenstaande de raadpleging van alle deze stukken, zal men hier veel te vergeefs zoeken, dat men stellig meende te mogen verwachten. Ik zelf ben bij mijne onderzoekingen dikwerf teleurgesteld, want de aanteekeningen van onze voorzaten waren veelal zeer kort, liepen meer over politieke en stedelijke belangen, waarbij men soms wijdloopige rapporten aantreft over weinig beduidende zaken, terwijl men integendeel over voorname personen en zoo ook over schilders, enz., zeer weinig geboekt vindt.

A. v. d. Willigen, Pz.

EERSTE GEDEELTE.

KORTE GESCHIEDENIS

VAN HET

ST. LUCAS OF SCHILDERSGILD

TE

HAARLEM.

Het eerste berigt van het bestaan van dit gild is te vinden in een fundatie brief eener vicary op het autaar van St. Lucas in de St. Bavo kerk, voor drie missen in de week door de wed. van Floris van Adrichem, in dato 28 Febr. 1504. Den 31sten Mei 1514 kreeg het gild zijn eerste keur, terwijl in 1576 een verdrag tusschen de algemeene vinderen van het St. Lucas gild en de goud- en zilversmeden gesloten werd, waarbij deze laatsten zich van het gild afgescheiden hebben. Oorspronkelijk werd in het Gild de kunst vertegenwoordigd door

1. Schilders.
2. Plaatsnijders, graveerders en etsers.
3. Glaseschrivers en verlichters.
4. Beeltsnijders, houders en gieters.
5. Menghde konsten.
   - Mathematici.
     - Architecten.
     - Landmeters.
     - Astronomen.
   - Alle zeldtsame geleerde konstenaars en werckers.
   - Alle vrije Liefhebbers.

O Dependenten der konst.
1. Konstverkopers, drukkers, affsetters, stuckbrieffjesmaeckers, verffverkoopers.
2. Groffschilders, vergulders, stoffeerders, spiegelmaeckers, plumierders, verwers.
3. Geleijbackers, schilders en verkopers.
4. Stoeldrayers en houtkramers.

De volgende neeringen en handwerken werden oorspronkelijk in het gild opgenomen:

6. Gout en silversmeeden.

7. Bourduerwerckers en tapijt en damaste beeldenwerckers.

8. Koperslagers, geelgieters, orlogiemaeckers en koperwerckers.

9. Tin- en loodgieters, orgelmaeckers, pompmaeckers en leijdeckers.

10. Glasemaeckers en verkoopers.

11. Bouckbinders, druckers en setters.

12. Blickwerkers en ijserkramers, en alle die met de bout en kaers soudeeren.

O Uytdragers en draegsters.

Eene dergelijke „tafelswijze verspreyding der konsten, handtwercken, ambachten en neeringen onder den gilde van St. Lucas sorteerende en slaghreyckende" van omstreeks 1630 is te vinden in de Verhandeling over de boekdrukkunst door Jac. Koning, bl. 456 met bijlage D.

Behalve de goud- en zilversmeden die zich in 1576 afgescheiden hebben, vindt men bij de keur van 1520 dat de geleijwerckers zijn gebragt onder de neeringen en handwerken.

De keuren van 1514, 20 en 90 komen in de hoofdpunten met elkaar overeen. Het inkomgeld en andere leges

waren dezelfde, alleen met dit verschil, dat voor de mindere contributien en boeten deze in de eerste bestonden uit een of meer ponden was, *ten profijte van den autaer*, terwijl er soms eenige stuivers gevorderd werden, b. v. 12 st. voor twee pond was. Deze contributien in was of geld voor het autaar zijn reeds in de tweede keur geheel vervallen.

Uit deze keuren ziet men dat allen die opgenomen wenschten te worden in de eerste plaats poorters moesten zijn, dat allen verpligt waren voor hun inkomen in het gild te betalen drie goudrijnsche guldens, elke gulden van 28 st. brabantsch; van welk geld de eene helft den heere en gerechte moest uitgekeerd worden, de andere helft aan het St. Lucas Gild, met die clausule dat een poorterskind slechts verpligt was anderhalve rijnsche gulden te betalen. Mogten de gildebroeders meerdere kinderen hebben en deze genegen zijn eenig ambacht te leeren, zoo moest de oudste zoon 6 stuyvers, en de overigen 12 st. betalen, *„en waart „dat iemant van deze gildebroeders voorschrevene een doch„ter huwelijkte aan een poorter of poorterskint die van „eenigh van deze ambagt voorschreven ware en in 't gilt „niet en ware, die sal als dan het gilt mogen winnen met „*12 *stuyvers.*

De knechts die van andere plaatsen hier ter stede kwamen werken, waren ook verpligt te offeren. De leerjongens moesten 12 st. betalen, burgers kinderen 6 st., en gildebroeders zonen waren geheel vrij. Zij moesten hun leertijd voleinden en mogten geen meester worden voor dat zij een jaar lang geld gewonnen hadden. Ieder schilder mogt niet meer dan twee jongens aannemen, terwijl bepaald was dat, zoo een van deze twee een jaar aan 't ambacht geweest was, de meester nog een jongen mogt aannemen, en alzoo tot drie jongens toe, welke allen verpligt waren drie jaren te leeren. Zoo mogt ook niemand eens anders knecht of jongen onderhuren of afkoopen, terwijl niemand in eens anders werk mogt treden zonder onderling consent. Het was

verboden op de straat werk te zoeken of rond te venten; daartoe waren jaar- en weekmarkten, terwijl het allen die buiten het gild waren mede op boeten stiptelijk verboden was eenigen handel te drijven. Ook mogt niemand, voor en al eer hij 't gild voldaan had, zijn werk te koop bieden.

Het gild werd bestierd door een deken en vinderen, die jaarlijks aftraden, met dien verstande dat jaarlijks een der oud-vinders aanbleef. Zij waren verpligt rekening te doen aan de heeren van den gerechte.

Het gild had een schriftheer, en onderschriftheer, die aangesteld werden voor een onbepaalden tijd en bezoldiging trokken. Er bestaat een ordonnantie van 1642, waarbij hunne verpligtingen en loon omschreven worden.

Ook bestaat er nog van den jare 1633 eene ordre op de begravinghe en lijckgangen van gemeene gildebroeders van het St. L. Gild, en men leest daarin, dat vinderen op een lijckgang van die van de konst allen compleet moesten zijn. Dat deze begravinghen plegtig waren blijkt uit de notulen van Julij 1637, waar men leest dat, bij het nazien van alle brieven, acten, geschriften enz. vervat in de gildekiste, door deken en vinderen *„wierden met sonderlingh vermaeck en verwonderingh (over de kurieusheyt en vlijt van den heer out Deecken de Bray voornoempt) gesien de gilden soorten wapens ende 't geschick en 't sieraet der lycken, alles met goede oordeel en waernemingh gedaen als mogelijk was."*

Den 22sten Mei 1631 werd de keur nogmaals hernieuwd en den 15den Nov. 1660 alle geldelijke bijdragen verdubbeld op bevel van HH. burgemeesters om te voorzien in de geldelijke verlegenheid van het Arme-kinderhuis. Den 1sten Julij 1675 ontvingen alle overlieden van de verschillende gilden een hernieuwde aanschrijving tot betaling en tevens last om jaarlijks over te leggen een lijst of specificatie van personen die in hunne gilden waren ingekomen.

Aangezien de hernieuwde keur van 1631 niet meer aanwezig is, kan ik slechts gissingen daarover maken. Het is

mij voorgekomen dat daarin bepalingen zullen opgenomen zijn, waarbij ieder gildebroeder jaarlijks zou moeten bijdragen tot instandhouding van het gild de som van 4 stuivers, welke contributie bij een jaarlijkschen ommegang aan de huizen werd opgehaald. Uit de notulen blijkt dat er dikwerf moeijelijkheden zijn ontstaan door weigering van betaling. Deze maatregel schijnt dus geenszins de algemeene goedkeuring weggedragen te hebben. Naar alle waarschijnlijkheid heeft men in deze keur ook opgenomen bepalingen omtrent het houden van loterijen en publieke verkoopingen van schilderijen, enz. In de notulen van toen en later worden vele aanteekeningen en raadplegingen over dit gewigtig punt gevonden, en blijkt tevens dat de bestuurders eerst te rade zijn gegaan met die van Dordrecht, Rotterdam, Delft, Leyden en Amsterdam.

Het was tegen grove misbruiken bij dergelijke ondernemingen, ten nadeele van het publiek en de gildebroeders, dat deken en vinders zich verpligt gevoeld zullen hebben te waken. Er werden voortdurend een aantal schilderijen, copijen, enz. van elders en vooral uit Brabant aangevoerd en aan het onkundig en ligtgeloovig publiek ten nadeele van het gild aangeboden en verkocht. Dat daartoe deze loterijen ook moesten dienen is zeker. Een aankondiging van zulk een loterij door F. P. de Grebber komt mij belangrijk genoeg voor om hier woordelijk terug te geven. Zie Bijlage N°. 1. Hoezeer deze ook geen bewijs oplevert van eenig bedrog, werd zij voor het publiek, door het aanbieden van een maaltijd bij die gelegenheid, toch buitengewoon aanlokkelijk gemaakt. Een dergelijke ten huize van Corn. Kittesteyn, A°. 1634, is te vinden onder Bijlage II.

In 1642 werd door de regering een verbod tegen de loterijen, enz. uitgevaardigd, welk verbod in 1644 bij eene nadere publikatie verder omschreven werd. Zie Bijlage N°. III en IV.

De laatste keure is van 1751 en gedrukt bij Izaak en

Joh. Enschedé, ordinaris stads drukkers. Men vindt in deze mede een artikel over alle publieke verkoopingen.

Met welk doel het St. Lucas Gild tot stand is gekomen, wanneer en welke de bemoeijingen waren van deken en vinders, meen ik uit dezen korten inhoud der verschillende keuren en publicatien eenigzins aangetoond te hebben. Het was niet alleen hun pligt te waken voor de goede naleving der keur, maar zij traden ook op als scheidsregters. De bewijzen hiervan heb ik geleverd bij hetgeen ik over A. en I. van Ostade heb medegedeeld.

Waar ter plaatse deken en vinders in de eerste tijden vergaderden, is mij niet bekend. In 1636 verkregen zij een gildekamer op het Prinsenhof boven de broodwegerskamer over de bibliotheek van HH. burgemeesters, maar konden die toen niet terstond betrekken, omdat zij moest ingeruimd worden voor een gedeelte der latijnsche school, daar een besmettelijke ziekte, onder den naam van pest, in de stad zeer grasseerende, de oude latijnsche school ook bezocht had, met het gevolg dat de rector Willem van Nieuhuysen met eenigen van zijn gezin daaraan overleden waren.

Salomon de Bray en Gaeff Meynaerts Fabritius (overl. 7 Junij 1645) werden belast met de vertimmering en fabricatie. In Julij 1637 konden deken en vinders reeds hunne blijde intrede doen, en men leest in de notulen van 7 Julij:

„Tot welcke naerder bevestinghe en begonstinghe van de-„selve de heere deecken mr. Florens van Dyck, uytnemendt „schilder tot een eerste gifte aan den gemene Gilde, en tot „sierraedt van deesen kamer, ter kamere vereerdt een princi-„pael gegooten Troonje op het 't leeven gedaen by den heer-„lycken en alder beroemsten Michael Angelo Bonaroti, sijnde „deselve by den heer deecken van Dijck meede uyt Italien „'t huys gebracht."

Bij een volgende vergadering namen zij van den oud deken

mr. Hendrik Pot over alle acten, geschriften, papieren, keurboeken enz., volgens register toebehoorende aan het gild, waaronder uitdrukkelijk genoemd wordt de wedergekregen reliquie van St. Lucas, waarover straks nader. Zij onthaalden den oud deken Pot bij die gelegenheid *„ter „harbarghe van den pellikaen met een collation off avondt„bijten, alwaer collegialiter verteert is vijff Guldens,* 5 *„stuyvers.„*

Vele schilders versierden nu de kamer met geschenken en schilderijen, als een tronie van H. Pot, een landschap van P. Molijn, rondtjes van Wouwerman, A. van Ostade en A. van Everdingen, een stuk van S. Ruysdael, een dito van Jan Stockman, een groot stuk met schepen van Cornelis Bol, een dito door Claes Kemp en een groot schoorsteenstuk van Caesar van Everdingen. Naderhand vindt men nog op den inventaris geschenken van N. Berchem, Th. Wijck, Fr. Post, Ph. Wouwerman, W. Kool, Dusart en anderen.

Benevens eenige brieven, bezegeltheden van eenige stichtingen, beneficien, giften, waren er mede aanwezig blasoenen van ieder soort onder den gemeene gilde van St. Lucas, geld en eenige ornamenten welke bij de lijkstatien gebruikt werden.

Het gild had een autaar in de Parochiekerk tegen den noordwestpijler, staande in het midden der kerk, en zijnde een van de groote pijlers op welke de toren gebouwd was. Bij de reformatie bragt men het autaar over in de Vrouwe broers kerk.

Met een enkel woord heb ik reeds gesproken over de teruggekregen reliquie van den heiligen St. Lucas. Tijdens Fr. P. de Grebber A°. 1627 deken was, stond hij deze op eigen gezag af aan Fr. Joann. Amb. Cloribus, predikheer binnen Brugge. Bij zijn afwezigheid had hij deze ter bewaring gegeven aan pater Daniël Evius, mede van Brugge, die niet getrouw aan zijn gegeven woord van de reliquie

ongeschonden te bewaren en terug te geven, deze, na alvorens een stukje er afgebroken te hebben, geschonken had aan een ongenoemd voornaam persoon te Brussel. In het jaar 1632 achtten de deken S. de Bray en vinders zich verpligt deze op te eischen, doch konden, na veel over en weer schrijven niets anders bekomen dan het kleine afgebroken stukje, waarbij gevoegd werd een verklaring van echtheid, geteekend door den Cardinael de Ara Coeli. — Den 21 Aug. 1641 vernamen deken en vinders dat pater Cloribus zich bevond ten huize van de Grebber, en spraken hem nu andermaal aan om de teruggave van de geheele reliquie. De pater maakte vele verontschuldigingen, beloofde bij zijn terugkomst te Brussel de zaak te onderzoeken, maar zeide voor den goeden uitslag te vreezen, omdat pater Evius reeds overleden was en hij niet wist wie de voorname persoon was. Men heeft dan ook nimmer de reliquie in zijn geheel terug gekregen. Het kleine stukje bevindt zich nog heden in het museum te Haarlem.

Even als bij alle corporatien iedere jaarkring besloten werd met een maaltijd, zoo was dit ook het geval bij het St. Lucas gild. Op welke wijze deze maaltijden gehouden werden, waar men aanzat, wat men alzoo schafte, hoelang zij duurden en wat zij kostten, kan men uit het navolgende beoordeelen.

Copij van eenen brief van den deken Salom. de Bray.

Aan den E. Heere Gaaff Meynerts, Vinder van St. Lucas Gildt binnen Haarlem. A°. 1635.

Confrater Meynerts. Ick vindt hoe langer hoe nodiger dat ghij met Abram de Schencker spreeckt en met hem mede eens overlegh maackt want anders, indien wij daar niet wel op en aghten, 't zoude light kennen geschieden dat wij,

meenende en ons zelven wijsmaackende beter te zullen doen als andere en voorgaande slimmer zoude doen. Tot Kittensteyns wiert bij 14 persoonen mann. en vrouw ick meen in 4 dagen immer altoos in 3 dagen met wijn, bier, vier en kneghts en meytsloon en al verteerdt 89 gul. [1], de eerste maal in de Doelen wiert verteert in 2 dagen met de vrouwen 18 persoonen en den 3 dagh 8 persoonen met wijn, bier, vier en kneghtsloon en al 78 gul. [2]. En nuw de lestemaal in den Doelen meede bij 18 personen met de vrouwen in 3 volle dagen met wijn, bier, vier en kneghtsloon en al 103 gul. [3]. En nuw zouden wij met 20 persoonen in in een dagh verteeren t paar tegen 4 gul. kompt 40 gul. en tegens 3½ gul. kompt 35 gul. wijn en bier en kneghts loon nogh 20 gul. kompt 55 gul. op 't minst [4]. Rekent nuw nogh des anderen daghs voor 10 persoonen nogh 10 gul. kompt (behalven wat in wijn en bier off anders buyten gissinge zoude moogen koomen) te zamen 65 gul. en dit in 1½ dagh zo te rekenen.

Overleght dit nuw eens grondigh tegens een tzoude konnen geschieden dat in het overlegh dat ghij met Abram maackt nogh een beter veranderingh zoude konnen gevonden off beraampt werden; want ditte kompt veel te hoogh te loopen, om de naam van goedtkoop te hebben. Wij diende wel waart doenlijck beter menagien te practiseren al zouw men oock wat minder schaffen. Waarmede vaartwel.

Uw E. dienstwillige Confrere

SA. DE BRAY. *Deecken.*

1635 $^{6}/_{16}$.

brengt dit tavent mede
en overleght 't geene hier onder volght:

In de Bastertpijp.	In de Doelen.	tgeen Ruyckhaver
Voor 20 persoonen *f* 35	Voor 19 persoonen, de	zegt te zullen verschaffen een kalffsborst.
Transportere *f* 35		

Transport *f* 35
16 stoop wijn . . . 〃 16
bier. . . . . 〃 3
samen *f* 54

kneght ongereckent en vrij. . . *f* 38
16 stoop à 15 st. 〃 12
bier . . . . 〃 3
f 53

en des anderen daghs nogh al het overgebleven te goedt en op te zetten.

2 lamsbouten.
4 hoenders.
4 koppel konijnen.
8 duijven.
2 pasteyn.
schotels frickedel.

2 amandel taerten.
4 schotels roo en witte letters.
kapittel stocken.
karweel.
amandelen.
rasijnen.
sausijsen.
boter en kaas en alles naer behooren.

En is beleeft graagh en willigh tot dien.

Rekent nuw 45 gul. goets, meer en daght ick niet dat het vallen zal ontbreeckt aan de voorgestelde 65 gul. nogh 20 gul. kompt over 8 gelders 2½ gul. nagelagh in 1½ dagh 't nagelagh was tot Kittensteyns 6 gul., d'eerste maal op den Doelen 3½ gul., ten 2 maale op den Doelen 3 gul.

kompt bij sijn rekeningh in koope te zullen kosten 34 gul. 6 sch.

NOTA.

1 de dagh door een gerekent 30 gul. en ist 3½ off 4 dagen geweest zo ist zo veel min.

2 de dagh 34 gul. de leste 10 gul.

3 de dagh 34 gul. door een gereekent.

4 de dagh 55 gul. mits daar bij hebbende de avance van t overblijvende voor des anderen daghs.

In de rekening van 26 Jan. 1644 leest men:

〃In slot van rekeninghe bevonden verteert te hebben op 〃vinderen maeltijt volgens de rekeninghe op het aanseggen 〃van de maeltijt 2 guld. 13 stuyv. Voor de maeltijt daer〃onder begrepen kost, vuer en licht en moeyte als bij reke〃ninghe blijckt 36 guldens, noch aan wijn 10 guldens, 16 〃stuyvers, aen bier 3 gulden, 12 stuyvers, noch aen een

"pot pannekoeken die by de maeltijt mee benoemt en was "2 gulden, 10 stuyvers. Somma 54 guldens."

In 1653 duurde de jaarlijksche maaltijd twee dagen, en waren de vrouwen mede daarbij. Men verteerde toen 67.9.8.

Den 23sten October 1789 is het St. Lucas gild te Haarlem door het stads bestuur ontbonden.

Bijlage N°. 1.

Vermanningh van treffelijcke schilderij die bij lootingh sullen getrocken werden, als volcht: getacxseert op sijn waerde, bij de Eersame mannen, Cornelis Kittesteyn, Jan van de Velde, Salomon Ruysdael, Jan Hogenhouck, Cornelis de Bruyn, Mr. Cornelis Hellembreecker.

Eerst elck Lot sal vier gulden sijn, niemant sal minder moghen teeckenen als drij Looten, om mede op de maeltijdt te komen, tot welcke maeltijt wert ghegheven van den Instelder Hondert guldens, en soo wie eenighe prijsen gheniet, salse moghen naer hem nemen sonder eenigh Rantsoen te gheven, wie de hoochste teeckent sal ghenieten een Marij Beelt van Grebber dertigh gulden waerdich, die eerst uytkomt sal ghenieten een schilderij van Santvoort, waert twaelf Gulden, ende alle dese naer volghende treffelijcke stucken sijn te sien ten Huyse van Frans Pietersz de Grebber, Heerlijck ghestoffeert met Ebbe ende vergulde Lijsten, ende alst bij naest volteeckent sal sijn, sal men een yeder drie daghen te vooren laten weeten wat dach en uer, waert ghetrocken ende de maeltijdt sal gheschieden, om dan te komen, ofte sijn volmachtighe te senden tot voldoening van sijn teeckenen, en hem voorts vrolijk te maecken.

COPIJE, VAN DE STUCKEN SCHILDERYEN, EN SOO DIE GHEPRISEERT SIJN,

1. De Bruyt Christi van P. de Grebber 320
2. Een Hester van Grebber 300
3. Achillis Wapenstrijt van Grebber 180
4. Een stuck van Wytenbroeck. 160
5. Den Levijt van P. de Grebber. 140

6. Den Adonis van Kouwenburgh. 120
7. Twee ronden van P. de Molijn. 120
8. Een groot Lantschap van Antoni Valler. . 100
9. Een stuck van Jan Porcel 100
10. Een Maeghdalena van Grebber 90
11. Een groot Lantschap van Ruysdael . . . 90
12. Noch een groot Lantschap als idem . . 90
13. Een stuck van Savry met de Leeu. . . . 86
14. Een Lantschap van Ruysdael. 84
15. Een groot Lantschap van Molijn 80
16. Een stuck van Savry met Beesten. . . . 80
17. Een half Beelt van Blommaert 80
18. Een blompot van Bolongier. 76
19. Moderne Beeldekens van Duck. 70
20. Een groot Lantschap van Molijn 68
21. Een groot stuck van Heda met de Ham. . 66
22. Een Blompot van Bolongier. 66
23. Een groot stuck van Jaques de Backer. . 60
24. Een David van Grebber. 60
25. Twee Tronyen van H. Pot. 60
26. Een lantschap van Ruysdael 60
27. Een half Beelt van J. Jordaens 60
28. Een lantschap van Molijn. 60
29. Een lantschap van Goyen. 52
30. Twee Heremyten van Grebber 50
31. Een stuck van Heda. . 50
32. Een Lantschap van Jan van Goyen 50
33. Een stuck van Hooghenhouck 48
34. Een stuck van Mr. E. van de Velde . . . 48
35. Een Lazarus verweckingh van J. de Wet 40
36. Een lantschap van J. v. Goyen 40
37. Twee Ronden van Esaias van de Velde. . . 36
38. Een stuck van Jacob de Wet 36
39. Een Bancquet van Pot 30

Somma guld. 3406.
Looten 851½.

Tot Haarlem, gedruckt bij Vincent Casteleyn, Boeckdrucker opt Sand int Suycker Huys. Anno 1636.

Bijlage N°. II.

Vermaning van verscheijden Heerlijke ende seer treffelijcke stucken Schilderij, in manier als volgt.

De navolgende stucken sullen te winnen sijn met loting, elk lot sal wesen twee guldens, niemand sal minder dan drie loten mogen teyckenen om mede te wesen op de maeltijd, die gehouden sal worden ten tijde wanneer de Prijsen sullen uytgetrocken sijn; tot de kosten van de maeltijd sullen de opstelders van dese conditien geven van elke hondert een pond Vlaems, ende die eenige prijsen sullen verkrijgen, sal geven tot rantsoen van elke gulden twee stuyvers 't welk tot de maeltijd sal gebruyct werden, die de meeste loten teyckent sal winnen een stuk Schilderij, waerdig wesende achttien Gulden oft hetgeen het min waerd bevonden werd met geld te beteren, diens naem eerst ende laetst uytgetrocken werd sullen elx oock een prijs genieten waerdig wesende drie Rijxdaelders: Soo haest 't getal van de loten vervult is, sullen die uytgetrocken werden binnen Haerlem in de Bastert-pijp in de Smeedestraet alwaer de stucken onder tusschen te zien sijn:

Hier volgen de stukken soo als die getaxeert sijn etc.

N°.	1. De Vijff sinnen van *D. Hals*, met ebbe binnenlijsten, getaxeert op.	104	guld.
〃	2. Een groot rond met een achtkante ebbe lijst van *P. Molijn*, op	96	〃
〃	3. Een groot rond als vooren van *J. van Goyen*, op.	76	〃
〃	4. Een groot rond stuck van *W. Heda*, met een ebbe binnen lijst, op.	66	〃
〃	5. Eene groote teekening van *H. Goltzius*, op	60	〃
〃	6. Een groot lantschap van *W. van den Bundel*, op.	40	〃
〃	7. Een ovael met moderne beelden van *D. Hals*, met een ebbe lijst.	36	〃
〃	8. Een ovael als voren.	36	〃
〃	9. Een ovael als voren.	36	〃
	Transportere	550	guld.

	Transport	550	guld.
N°. 10.	Een ovael als voren	36	〃
〃 11.	Een ovael als voren	36	〃
〃 12.	Een ovael als voren	36	〃
〃 13.	Een Vanitas van *F. Hals*.	34	〃
〃 14.	Een stuckje van *P. Molijn*, met ebbe binnen en buytenlijst, op.	33	〃
〃 15.	Een ovael met een ebbe lijst, van *Ostade*, op	30	〃
〃 16.	Een lantschap van *Saftleeven*, op . . .	26	〃
〃 17.	Een stuckje van *Gerritje Jans*, met een dubbelde lijst, op	25	〃
〃 18.	Een boereschuer van *S. Ruysdael*, met ebbe binnelijst, op.	22	〃
〃 19.	Een stuck van *Conrard Bramer*, op. . .	21	〃
〃 20.	Een landschap van *Jan van Goyen*, op .	20	〃
〃 21.	Een stuck van *Judict Leystar*, op . . .	18	〃
〃 22.	Een lesent vroutjen, van *D. Hals*, met ebbe binnelijst, op.	18	〃
〃 23.	Een stuckje als voren.	18	〃
〃 24.	Een stuckje als voren.	18	〃
〃 25.	Een stuckje als voren.	18	〃
〃 26.	Een landschap van *Ruysdael*, op . . .	16	〃
〃 27.	Een landschap van *Saftleeven*, op . . .	16	〃
〃 28.	Een ruyter tronij van *F. Hals*	16	〃
〃 29.	Een tronij, als vooren.	16	〃
〃 30.	Een stuck van *Swanenburg*.	12	〃
〃 31.	Een landschap van *Claude de Jong*. . .	10	〃
〃 32.	Een teyckening van *P. de Grebber* . . .	9	〃
〃 33.	Een trony van *Hendrick Brand*. . . .	8	〃
	beloopt aen guldens een somme. . .	1064	
	beloopt aen Lotten tot het getal van	532	

LIJSTEN

van de Rijfelerije te houden in de basterdpijp bij Corn. van Kittensteijn en Dirck Hals in Collegie van Vinderen in bijden de gemaghtigden Vinderen die Graff Meynerts en Henderick van den Boom, den 4 April 1634.

Bijlage N°. III. Anno 1642.

VERBODT.

Alzoo tot kennisse van den Heere en Gerechte deser stadt Haerlem, es ghekomen dat seeckere Persoonen hen onderwinden in eenighe Herberghen oft andere Huysen binnen deser stadt op te rechten seeckere Looterijen, Rijffelarijen, ofte Vermanningen van Schilderijen, daer door niet alleen groote bedriegherijen ghepleeght, de schilderkonst ghevilipendeert, maar oock meede andere Burghers ende Inwooonders dezer Stadt, hen met schilderije verkoopen geneerende, grondelijck werden gheruyneert, *Soo Ist*, Dat mijn Heere ende den gherechte voornoemt, daerin willende voorsien, goedt ende nodigh gevonden hebben, alle soodanighe Loterijen, Rijffelarijen, Vermanninghen, hoedanig die ghenaemt soude moghen werden, 't sij van schilderijen ofte eenighe andere goederen binnen deser stadt ofte vrijheyt van dien te verbieden, als haere E. deselve verbieden mits desen, lastende een yeder van wat staet, conditie ende qualiteyt hij soude moghen wesen, hem te wachten soodanige Looterijen, Rijffelarijen, Vermanninghen, soo van schilderskonst als anders op te rechten, ofte doen rechten, ofte die alreets opgherecht souden moghen sijn, te voltrecken en daermede voorts te varen, op de verbeurte van de goederen en de stucken die daertoe zijn geordonneert, ende boven dien Vijftigh Carolus Guldens voor den Oprechter ofte Aenleggher van dien, ghelijcke Vijftigh Carolus Guldens in wiens Huys 't selve gheschiedt, ende Vijfentwintigh Guldens voor yeder Persoon die bevonden sal werden daer in te teyckenen, te legghen ofte daertoe te contribueren, te gaen de voorssz. Boeten den Heere, de stadt ende den aenbrengher elcks een derdepart.

Een yeder sij ghewaerschout en behoede hem voor schade, enz.

(Was geteckent) Bij mij

J. Benningh.

Bijlage N°. IV. Anno 1644.

Alzoo den Heeren van den Gherechte der stadt Haerlem, door Deecken en Vinders van Sint Lucas Gilde derselver stadt, bij

Requeste was vertoont, de disordre en quade practycken die in de openbaere verkoopinghen ofte Venduen van Schilderijen, tot schade van de onbekende werden ghepleeght, hebben die van den Gherechte voornoemt, daer teghens willende voorsien, ghekeurt ende gheordonneert, keuren en ordonneeren by desen 't gunt volght:

Eerstelijcken, dat van nu voorts aen, in eenighe sterfhuysen binnen deser stadt, en de vrijheidt van dien: ofte dat eenighe schilder ofte konstverkooper alhier woonende, ende uyt zijne Neeringhe scheydende, ende sijne schilderijen willende openbaerlycken verkoopen, gheen andere schilderijen aldaer sal moghen werden gheveylt ofte verkocht, dan alleene 't gheene het sterfhuys toekomt, ofte den uytghescheyden schilder ofte konstverkooper toebehoort, op de boete van twaelf Guldens, ende de verbeurte van de schilderijen, ofte de waerdij van dien (den sterfhuyse, nochte den uytgescheide niet toekomende) die contrarie deses aldaer zijnde gheveylt ofte verkocht.

Noch en sal eenigh stuck schilderij dat eenmael aldaer is gheveylt, ende opghehouden, aldaer (ende geduerende de voorssz. openbare verkoopinge ofte vendue) niet meerder mogen werden geveylt, dan daer naer noch eens, op de boete van twaelf guldens, op eyder stuck te verbeuren.

Behoudelijcken nochtans, Dat allen den gheenen, die in manieren als vooren, hare schilderijen ende andere Konst ghenegen zijn te verkoopen, gehouden sullen zijn aen den Deecken en Vinders van 't Sint Lucas Gilde (als tot d'opsichte deses, bij den E. Heeren van den Gerechte sijnde gestelt,) over te leverê een Lijste van de Konst ofte Schilderijen, die den Sterfhuyse, ofte die den uyt te scheydene Schilder ofte Konstverkooper alleen toebehoort, en die zij van meyninghe zijn te veylen en te verkoopen, welcke aenghevinghe voorssz. sal moeten geschieden, ten minsten daeghs voor de verkoopinge van dien, alles op de boete van vijfentwintig Guldens, behalve de kleyne ende geringe Boelen, daer inne sal werden gevolght d'oude ghewoonte, sonder verbeuren.

Ende soo yemandt bevonden wordt sijne aengevinge niet behoorlijcken, ende met bedrogh te hebben ghedaen, sal daerover verbeuren de somme van vijfentwintigh Guldens, ende alle de konst ofte schilderijen dewelcke in dier manieren ende bedrogh (anders dan de Lijste, ende aenghevinghe aen de voornoemde

Deecken ende Vinders ghelevert, is medebrenghende) soude moghen bevonden werden, 't zij dat die soude mogen zijn geveylt, ofte niet, gheene uytghesondert.

Item, yemandt van de schilders ofte konst-verkoopers uyt zijne Neeringhe scheydende, ofte bij versteck, zijn goedt, in manieren als boven, verkoopende, en dat naer weder inkomende, ende de Neeringhe, en konste voorschreven als vooren ter hande nemende, sal deselve niet vermoghen, tot eenigher tydt 't zij onder pretext van uytscheyden, vertreck, ofte andersints, wederom uytroep moghen houden, anders, als bij 't overlijden van man ofte vrouw.

Item, en sullen gheenighe Vreemde, ofte Buyten luyden binnen deser stadt, ende de vrijheidt van dien, met eenighe schilderijen of andere konst, bij der straten mogen ommeloopen, noch tot dien eynde voorstaen, dan alleenlyck op die Vrije Jaermarckten deser stadt, ende gheduerende de Vrijheydt van dien, en anders, nochte langher niet, alles op de boete van Twaelf Guldens, ende de verbeurte van de Konste.

Alle welcke voorschreven boeten ende verbeurte sullen gaen ende werden ghedeelt aen vieren, Te weten: den Heere Officier, de Secretarije, het Sint Lucas Gildt, ende den Armen van de Schale, elks een vierdepart.

Ende opdat alles oprecht ende sonder bedrogh als boven sal moghen werden gheachtervolght, werden den Deecken en de Vinders van 't Sint Lucas Gildt, gheauthoriseert, omme hare knecht, alle soodanighe toegelaten uytroepen, verkoopingen ende venduen van Schilderijen ende andere Konst, te doen visiteren ende confereren, teghens de aengevinghe ende overgheleverde Lijste, ende alle bedrog aendienen: Welcken Knecht in de voorsz. uytroepinghen, verkoopingen ende venduen bij de verkoopers sal moghen werden gebruyckt, als wanneer hy dan ghehouden sal zijn behoorlijcke diensten te doen, voor welcke diensten (en anders niet) hij bij den verkooper eerlijcken sal werden gheloont.

Aldus gedaen enz.

Was get.

Bij mij

C. van Loo.

LIJST VAN DEEKENEN EN VINDERS van het St. Lucas gild te Haarlem, voor zoo verre men die heeft kunnen opmaken uit de nog aanwezige losse stukken van dat gild en uit de resolutiën en het memoriaal van HH. burgemeesters, van 1601 tot 1740. Na dien tijd zijn de meeste personen te onbeduidend, om hier te vermelden.

1601. 7 Aug.

Frans Pieterss. Schilder.
Frans Janss. Goudsmid.
Jacob Willemsz. Leidekker.

(Zie het memoriael van Burgem.)

1605.

Jacob Adriaensz. Matham. Plaatsnijder.
Philips Janss. v. d. Boeckhorst. Glazenmaker.
Cornelis Sijmonss. Goudsmid „in 't witte paert."

1614.

Claes Laurens. Schilder.
Augustijn Steyn Jacobsz. Goudsmid.
Claes Pieters Grebber. Zilversmid.

1622.

Cornelis Claesz. v. Wieringen.
Gerrit Adriaensz. Gouw.
Aelbert Barthelmeesz.

1626.

Hendr. Gerr. Poth.
Philip Janss. Boeckhorst. Glazenmaker.
Hildebrant Laeckeman.

1630.

Hendr. Gerr. Poth.
Pieter de Molijn.
Outgert Akersloot.

1631.

Frans Pieterss. de Grebber.
J. v. Bouchorst.
Cornelis van Kittensteyn.

1633.

Pieter de Molijn.
Salom. de Bray.
Pieter Soutman.
P. Janss. Bagijn.
Claes van Bouchorst.

1634.

Salom. de Bray.
H. G. Poth.
Gaaff Meynderts Fabritius.
Hendr. van den Boom.
Vastert Janss.

1635.

Mr. Hendrik Pot.
Gaaff Meynerts Fabritius. Goudsmid.
Floris v. Dijck. Schilder.
Johan van de Velden. Plaatsnijder.
Willem Schonaeus. Tingieter.

P. Saenredam } Schrift Heeren.
Frans de Hulst }

1637.

Mr. Florens van Dijck. Schilder, Deeken.
Mr. Willem Schonaeus. Tingieter, 1e Vinder.
Mr. P. de Molijn. Schilder, Vinder.
Mr. Wilhelm Heda. 〃 〃
Mr. Klaes Anthonis de Ram. Zilversmid, Vinder.

Schrift Heeren:
Mr. Pieter Saenredam, 1633 $\frac{2}{23}$.
Mr. Frans de Hulst, 1635 $\frac{6}{5}$.

1638.

P. de Molijn.
C. F. de Ram.
Pieter Soutman.
Cornelis Kittensteyn. Plaatsnijder.
Willem Janss. Porcelein-Geley-Bakker.

1639.

P. Soutman.
Willem Janss.
Sal. de Bray.
Flor. v. Schooten.
Boudewijn Franss.

1640.

Salom. de Bray.
Floris van Schooten.
P. Saenredam.
Gaaff Meyndertz Fabritius.
Pieter Holsteyn.

1642.

Mr. Pieter Saenredam. Schilder, Deeken.
Mr. Pieter Holsteyn. Glasschrijver, Voorvinder.
Mr. Frans de Hulst. Schilder.
Mr. Reyer Klaesz. Suycker. Schilder.
Mr. Hendrick van den Boom. Koperslager.

Mr. Joost de Volder, Schriftheer.

1643.

Mr. Reyer Claessen Suycker. Schilder, Deeken.
Mr. Frans de Hulst. Schilder, Voorvinder.
Mr. Willem Claessen Heda. Schilder.
Mr. Jacob Janssen Begijn. Beeldhouwer.
Mr. Oloff Jacobsen. Tingieter.

Mr. Joost de Volder, Schriftheer.
Mr. Philip Angel, Onderschriftheer.

1644.

Mr. Willem Claessen Heda. Schilder, Deeken.
Mr. Jacob Jansen Begijn. Schilder, Voorvinder.
Mr. Frans Hals. Schilder.
Mr. Aelbert Symons de Valck. Schilder.
Mr. Frans Symons. Blikslager.

1645.

A. S. de Valck.
Frans Symonsz.
Pieter Molijn.
Jacob de Wet.
Hendrik Bloemendael.

1646.

Pieter de Molijn.
Hendr. Bloemendael.
Philip Wouwerman.
Willem Abrahamss. Dorspijck.
Joris Pieterss. de Haen.

1647.

J. P. de Haen.
Willem Abrahamss.
Salom. Ruysdael.
Adriaen van Ostade.
Symon Haesewindius.

1648.

Salom. Ruysdael.
Symon Hasewindius.
Hendr. Gerritss. Poth.
Dirk Deyman. Tingieter.
Fredr. Casperss. Steenhouwer.

1649.

Fred. Casperss.
Dirk Deyman.
Pieter Molijn.
Johan Lagoor.
Willem Janss. Verstraet.

1651.

Willem Janss. Verstraten.
Fr. de Hulst.
Willem Claessen Heda.
Christiaen Bouman. Beeldsnijder.
Gerrit Dirck van Kuyck. Glazenmaker.
J. Stockman, Schriftheer.

1652.

W. Cl. Heda.
Fr. de Hulst.
Hendrick Mommers.
Willem Abrahams. Koperslager.
Pieter van der Liphorst. Blikwerker.
J. Stockman, Schriftheer.

1653.

Hendrick Mommers.
P. v. Liphorst.

Roeloff Koets.
Caesar v. Everdingen.
Jacob Vroom.

1654.

H. Mommers.
P. v. d. Liphorst.
R. Koets.
Caesar v. Everdingen.
Jacob Croon. Tingieter.
J. Stockman, Schriftheer.

1657.

Gerrit Willem Verstraten.
Willem Kool.
Claes Pieterse Berg-hem.
Frans Post.
Michiel Lievens. Koperslager.

1655.

Caesar v. Everdingen.
Jacob Croon.
Cornel. Bol.
Claes Kemp.
J. v. Rollegom. Glazenmaker.
J. Stockman, Schriftheer.

1658.

Cl. P. Berg-hem.
F. Post.
Thom. Wijck.
Frans Simons, Blikslager.
Jacob Versluys. Geleibakker.
J. Stockman, Schrifthee r

1656.

Caes. v. Everdingen.
J. v. Rollegom.
Claes Kemp.
Willem Kool.
Gerrit Verstraten. Geleibakker.

1659.

Thomas Wijck.
Frans Symonse. Blikslager.
Frans de Hulst.
Willem Romeyn.
Joris Pieterse de Haan.

1660.

Jacob Croon.
Jacob de Wet.
Fr. de Hulst.
Willem Romijn.
Hercules Meyndertze. Glazenmaker.

1661.

Jacob de Weth.
Hercules Meyndertss.
Adriaan v. Ostade.
Vinc. Laur. v. d. Vinne.
Willem Abrahams.

1662.

A. v. Ostade.
Vinc. Laur. v. d. Vinne.
Joh. Vermeer.
Jan Claessen Marcelis. Loodgieter.
Jacob v. Balen. Glazenmaker.
Gerrit v. Heer, Schriftheer.

1664.

Jan Stockman.
Gerrit Mülraet.
Hendrick Mommers.
Jonas Suyderhoef.
Jan Claes Marselis.

1665.

Jan Stockman.
Gerrit Mulraet.
Hendrik Mommers.
Jan Claes Marselis.
Jonas Suyderhoef.

1667.

Abraham Serrengiers.
Jan de Bray.
Johannes Vermeer.
Gerrit Mulraet.

1669.

Thomas Wijck.
Leendert van der Coogt.
Salom. Ruysdael.
Abrah. Sarrengiers.
Jan Claesse Marcelis.

1670.

Jan de Bray.
Claes Pieterse Berchem.
Gerrit Mulraet.

1671.

Abraham Serrengiers.
Jan de Bray.
Gerrit Mulraet.
Dirck van Kuyck.
Dirk de Bray, Schriftheer.

1674.

Jan de Bray.
Jan de Jongh.

1676.

Jan de Bray.
Thomas Wijck.
Willem Laeckeman.
Dirck van Kuyck.

1677.

Willem Lakeman, Deeken.
Dirck van Kuyck, Oud-Vinder.
Abraham Snellaert.
Jonas Suyderhoef.
Willem Romijn.

1678.

Jonas Suyderhoef, Deeken.
Abraham Snellaert, Oud-Vinder.
Gerrit Mulraet.
Jan Vermeer.
Pieter van der Liphorst.

1679.

Gerrit Mulraet.
Jan Vermeer.
Pieter van der Liphorst.
Cornelis Akersloot.
Willem Laeckeman.

1680.

Willem Lakeman.
Cornelis Akersloot.
Jan de Bray.
Dirck van Kuyck.
Jacobus van Pomeren.

1681.

Jan de Bray.
Dirck van Kuyck.
Jacobus van Pomeren.
Abrah. Snellaert.
Cornelis Seeman of Zeeman.

1682.

Abraham Snellaert.
Cornelis Zeeman.
Pieter van der Liphorst.
Claes Hals.
Job Berckheyde.

1683.

Pieter van der Liphorst.
Jan de Bray.
Claes Hals.
Jacobus v. Pomeren.
Willem v. d. Bergen.

1684.

Jan de Bray.
Jac. v. Pomeren.
Willem v. d. Bergen.
Abr. Snellaert.
Cornelis Seeman.

1685.

A. Snellaert.
Corn. Seeman.
Claes Hals.
Jan Mulraet.
Jacob v. Wamelen.

1686.

Jan Mulraet.
Jacob v. Wamelen.
Jacob Marcus v. d. Wal.
Jan de Meeter.
Willem v. d. Bergh.

1687.

Jac. Marcus v. d. Wal.
Jan de Meeter.
Willem v. d. Bergh.
Abr. Snellaert.

1688 en 1689.

Abraham Snellaert
Gov. Haverbreek.
J. Mulraet.
Jac. v. Wamelen.
Antonij van Ee.

1690.

Jan de Meter.
Jacob v. d. Wal.
Jan Mulraet.
Jacob v. Wamelen, obiit.
Ant. v. Ee.

1691.

Abr. Snellaert.
Gerrit Berckheyde.
Willem v. d. Bergh.
Jan de Meter.
Jacob v. d. Wal.

1692.

Jan de Meeter.
Jacob v. d. Wal.
Cornelis Dusart.
Jan Mulraert.
Jan Enscheda. Horologiemaker.

1695.

Abraham Snellaert. Beeldhouwer.
Gerard Berckheyde.
Bartholomeus Engels. } Schilders.
Jan van Gotingh.

1719.

Philippus de Graaff, Deeken. Loodgieter.
Laurens v. d. Vinne. Schilder.
Adam Stompwijck. Glazenmaker.
Samuel Jolij. Beeldhouwer.
Pieter van Wijnants. IJzerkramer.

1720.

P. van Wijnants.
Samuel Jolij.
Hendrik Barré. Landmeter.
Willem Hugaert. Schilder.
Izaak v. d. Vinne. 〃

1721.

H. Barré.
Willem Hugaert.
I. v. d. Vinne.
Philip de Graaff.
Isaak Hasius. Horologiemaker.

1722.

Ph. de Graaf.
I. Hasius.
Laur. v. d. Vinne.
P. v. Wijnants.
Marcus v. d. Wal. Schilder.

1723.

L. v. d. Vinne.
P. v. Wijnants.
Frans v. d. Steen. IJzerkramer.
S. Jolij.
W. Hugaert.

1724.

P. v. Wijnants.
W. Hugaert.
Ph. de Graaff.
H. Barré.
Frans Decker. Schilder.

1725.

Ph. de Graaf.
H. Barré.
Fr. Decker.
J. Hasius.
Samuel Jolij.

1727.

J. v. d. Vinne.
P. v. Wijnants.
Fr. v. d. Steen.
Ph. de Graaf.
Fr. Decker.

1728.

Ph. de Graaf.
Frans Decker.
Laur. v. d. Vinne.
Samuel Jolij.
Hendrik Barré.

1729.

Frans Dekker.
S. Jolij.
Iz. v. d. Vinne.
P. v. Wijnants.
Fr. v. d. Steen.

1730.

Iz. v. d. Vinne.
P. v. Wijnants.
Fr. v. d. Steen.
Ph. de Graaf.
Pieter Langendijk. Patroonmaker.

1731.

Ph. de Graaf.
P. Langendijk.
Sam. Jolij.
Fr. Decker.
Jan v. d. Vinne.

1732.

S. Jolij.
Fr. Decker.
Jan v. d. Vinne.
Iz. v. d. Vinne.
Fr. v. d. Steen.

1733.

J. v. d. Vinne.
Iz. v. d. Vinne.
Fr. v. d. Steen.
Ph. de Graaf.
P. v. Wijnants.

1734.

Ph. de Graaf.
S. Jolij.
Fr. Decker.
Jacob Schuurman. Loodgieter.
P. Wijnands.

1735.

S. Jolij.
Iz. v. d. Vinne.
Fr. Decker.
Pieter Langendijk.
Jac. Schuurman.

1736.

Iz. v. d. Vinne.
Ph. de Graaf.
P. Langendijk.
J. v. d. Vinne.
P. Wijnants.

1737.

P. Langendijk.
I. v. d. Vinne.
P. Wijnants.
Sam. Jolij.
Fr. Decker.

1738.

S. Jolij.
Iz. v. d. Vinne.
Frans Decker.
Jan v. d. Vinne.

1739.	1740.
Iz. v. d. Vinne.	P. de Graaf.
P. Langendijk.	J. Schuurman.
Ph. de Graaf.	Jan v. d. Vinne.
J. Schuurman.	Frans Decker.
Jan v. d. Vinne.	Willem Troost.

LEDEN VAN HET ST. LUCAS GILD TE HAARLEM van 1626—1795, voor zooverre zij voorkomen op de hier aangegevene jaren in de nog bestaande, zeer onvolledige notulen en verdere bescheiden van gemeld gild.

1626. Hendrik Gerritsz. Poth.
1627. Frans Pieters Grebber.
1630. Pieter de Molijn.
" " Jan van Bouchorst.
" " Cornelis Kittensteyn.
1633. Pieter Claesz. Soutman.
" " Pieter Janss. Bagijn.
" " Salom. de Bray.
1634. Gaaff Meynderts Fabritius.
1635. Jacob Louys.
" " Cornelis Jacobse Gael.
" " Jacob Lievens, schilder.
" " Cornelis Goutsblom.
" " Pieter Casteleyn.
" " Judith. Leyster.
" " Pieter Saenredam.
" " Frederik Vroom.
" " Cornelis Vroom.
" " Joh. van de Velde, plaatsnijder.
1637. Jan Stockman.
" " Cornelis Bol.
" " ..... van Campen.
" " Jan Pottey.

1637. Joh. Matham.
" " Dirk Matham.
" " Florens van Dijck.
" " Hendrick Pietersz. de Hont.
" " Cornelis Engelsen Sprongh, Versprong of Verspronck.
" " Willem Heda.
" " Jacob Wolfertsz van Balen.
" " Jan Louweriss., beelthouwer.
" " Jan Jans de Vos, beeltsnijder.
" " Jacob Bouchorst.
" " Dirk Verhorst, schilder en poorter.
" " Kraen (Adrien) " " burger.
" " Michiel Bouckhaers, schilder, vertrekt buitenslands.
1638. Guiljaum Polydanus, schilder.
" " Willem Gillesz Cool of Kool.
" " Gerrit Adr. Gouw.
" " Guill. van der Put.
" " Isack v. d. Put.
" " Pieter Talboom Tolet, schilder en burger
1639. Willem de Poorter.
" " Floris van Schooten.
1640. Gerrit Claesz. Bleecker.
" " Joost de Volder.
" " Adriaen Gael, Sen.
" " Mouris Fransz. Grebber.
" " Frans de Hulst.
" " Adriaen Gael, Jr.
" " Pouwel Joosten Wouwerman.
" " Wouter Knijf.
" " Barthol. Molenaer.
" " Pieter Holsteyn, Sen.
" " Cornelis Gerritsz. Versluys, schilder.
1642. Philips Angel.
" " Pieter Berendrecht.
" " Pieter de Grebber.
" " Salomon Ruysdael.
" " Izack Ruysdael.
" " Cornelis Adriaensz. Gael.
" " Philips Wouwerman.
" " Thomas Wijck.

1642. Roelof Claesen Koets.
" " Hendrik Lodewijks.
" " Willem Willemsz. Swinderwijk.
" " Jacob Oliviers.
" " Jan Wijnants, konstverkoper.
" " Hans of Joh. Bolongier.
" " Adr. v. Ostade.
" " Reyer Klaesz. Suycker.
" " Willem Jansz. Maestricht, schilder en burger.
" " Maarten Kouwenburgh, "
" " Pieter Florte, "
" " Arent Cornelisz. Suycker, " was in 1642 in Friesland.
" " Fredrik Cornelisz., schilder, leerling van P. Mulier.
" " Claes Pietersz. (Berghem), schilder.
" " Hendrik Stuivesant, "
" " Christiaen Pietersz., "
" " Adriaen Muyltjes, "
" " Jan Dirkz. van Ophemert, "
" " Jacob Warnaer of Warnars.
" " Pieter Mulier, schilder.
1643. Robert. Nachtegael.
" " Aelbert de Bray.
" " Cornelis Decker.
" " Barthel. Hendrikss. Duindam.
" " Jacob Deyman.
" " Gerrit de Wet of Weth.
" " Iz. v. Ostade.
" " I. H. Bloemendael, schilder.
" " Claes Claesz. "
" " Cornelis Gerritss.. "
" " Cornelis Pietersz. "
" " Walraven van Thuyl, " en poorter.
" " Pauwels Wens, "
1644. Aelbert Symonsz. de Valck.
" " Frans Hals.
" " Claes van Berensteyn.
" " Jacob Janss. Begijn.
" " Jan de Wit.
" " Jacob de Wet of Weth.

1649. Dirk Deyman.
" " Johan Lagoor.
1651. Willem Klaas Heda.
" " Leendert v. d. Kooge.
" " Joh. v. d. Moolen, schilder en poorter.
" " Christiaen Bouman, beeldsnijder, vinder van het Gild.
" " Gilles Rombouts, schilder en burger.
" " Leendert Stoffels, " " poorter.
" " Claes Heerman de Jong, leerling schilder bij P. Sardam.
1652. Hendrik Mommers.
" " Dirk Helmbreker.
1653. Caspar Casteleyn.
" " Abraham "
" " Jacob. Vroom.
" " Cornelis Visscher.
" " Caesar van Everdingen.
1654. Cornelis Bega.
" " Job Berckheyde.
1655. Nicolaes Kemp.
" " Jan Wouwerman.
" " Andries Koets.
1656. Frans Post.
" " Barthol. Engels.
" " Reyer Cornelisz., schilder.
1657. Lambert Hendriks, schilders leerling bij Gilles Rombouts.
1658. Jan Maas, Jr.
" " Jan Golingh, schilder.
1660. Willem Romijn.
" " Izaak van Nikkelen.
" " Pieter Spijkerman.
" " Gerrit Berckheyde.
" " Josua de Graaf.
" " Pieter Frits.
1662. Pieter Holsteyn de Jonge.
" " Vincent Laurens v. d. Vinne.
" " Reyert Jacobsz. van Blommendael, schilder.
1665. Jas Stockman.
1668. Johannes Thopas.
" " Abraham Snellaert, beeldsnijder.

1668. Cornelis Langeveld, beeldsnijder.
1669. Michael Klaerkamer, beeldhouwer.
1670. Willem Knijf.
" " Leendert Stockman.
" " Evert Oudendijk.
" " Jacus Marcus, schilder.
1671. Dirk de Bray.
" " Jan de Bray.
" " Cornelis Pool, steenhouwer.
1675. Jan de Jong.
1677. Jonas Suyderhoef.
" " Casparus Stierens, schilder.
" " Cornelis Akersloot, "
" " Jan v. d. Meer, sen.
1678. Dirk Maas.
" " Gerrit Mulraet.
" " Adrianus Keyser, schilder.
" " Gerrit Corstiaense van Toght, schilder.
1679. Cornelis Dusart.
" " Barend van Eyse, Beeldhouwer.
1681. Abraham Cuylenburg.
1683. Jan v. d. Meer Jr. of Jan Vermeer.
" " Jan Kieft.
" " Pieter Kieft.
1684. Joh. Molenaar.
1685. Laurens v. d. Vinne.
1686. Jan van der Capelle.
1687. Hendrik van Straeten of Verstraeten.
" " Richard Brakenburg.
" " David Heemskerk.
" " Schoucher (Salomon), beeldhouwer.
1688. Jacob Marcusse van de Wal.
" " Jan van Nikkelen.
1690. Jan van der Vinne.
1691. Willem van Nijmegen, schilder.
1693. Iz. Kleynhens.
" " Martinus Nachtglas, beeldhouwer.
" " Cornelis Mulraet.
1694. Joh. van Nijmegen, beeldhouwer.
" " Hendrik de Valck.

1694. Jan Breebagh, schilder.
1695. Abraham Klijn, architect.
1696. Barnardus van Schijndel.
" " Joan Wielant.
" " Bernardus Cornelisse, beeldhouwer.
1697. Samuel Jolij, beeldhouwer.
1699. Jan Luyken.
1700. Adriaan Oudendijk, schilder.
" " Roelof Roemer, schilder 13 Maart 1708.
1701. Abraham Perdanus.
1703. Jan van Vianen.
" " Rokes Overbeek, beeldhouwer.
" " Pieter Rondas, "
" " Roockes Verbeek, "
1704. Cornelia Keyserswaert, patroonteekenaresse.
1705. Pieter Pieterse Ridderhuysen, schilder.
" " Jan Mensing.
" " .... Voshier, schilder.
" " Christiaen Danckers, beeldsnijder.
1706. Jacob Drossaert.
" " Frans Decker.
" " Sieuwert v. d. Meulen.
" " Ant. Vedering, beeldsnijder.
1707. J. F. Boddecker.
" " Adriaen Oliviers, schilder.
" " A. M. Houwaert, beeldsnijder.
1708. Hendrik Twent, schilder.
1709. Anna van Schijndel.
1710. Gerrit van Heerstal, beeldhouwer.
" " Willem Hugaert.
1712. Jan van Houtom, beeldhouwer.
" " Jan de Langh, konstig ivoordrayer.
1713. Johannes Boursette, architect.
1714. Willem Warnaer.
" " Jan van Aardenburg, patroonteekenaar, overleden.
" " Izaak Beks, patroonteekenaar.
1715. Gerrit Cuylenburg.
" " Izaak Stieltjes, patroonteekenaar, overleden.
1716. Vincent v. d. Vinne.
1717. Jan Voorn of Voren, schilder.

1718. Hendrik de Wolff, ivoordraijer.
1720. Joh. Heemskerk.
1721. Jannetje Beaumont, schilderesse.
1722. Jacob Jansz.
1723. Pieter Langendijk, patroonteekenaar.
1724. Jacobus Fontijn, beeldhouwer.
1725. Jan van Heemst.
" " Nicolaas Six, oudschepen en konstschilder.
" " Hendrik Budde, verhuisd naar Friesland, schilder.
" " Jan Verbeek, schilder, overleden 1758.
" " Alb. Jansz. v. Sonneveld, beeldhouwer.
1726. Daniel van der Hijde, schilder.
1728. Alex. Vos, konstminnaar.
1729. Jan Enschede, figuursnijder.
" " Izaak Enschede, kleurprinter.
1730. Dirk Meynerts, beeldhouwer.
" " Abraham Verryk of Vereyk, schilder.
" " Michiel Haverstok, beeldhouwer.
1731. Izaak van Zusterer, schilder.
1732. Wouter Poelgeest.
" " Abraham Rademaker.
1733. George Petrus Swetner, patroonteekenaar.
1734. Jan de Wijk.
1735. Willem Troost.
" " Hendrik van Gimmenij, patroonteekenaar.
" " Gerrit van Gimmenij, schilder.
" " Laurens v. d. Vinne.
" " Jacob v. d. Vinne.
1736. Jan Marchant, patroonteekenaar.
1738. Lambertus Cardon, schilder en teekenmeester.
" " Pieter van Winkel, patroonteekenaar.
1740. Wijnand Brands, schilder.
1741. Simon Schot, schilder.
1742. Hendrik Spilman.
" " Barnardus Kleynhens.
1743. Hendrik van Dijk, beeldhouwer.
" " Cornelis Blankert, patroonteekenaar.
1744. Jan Brunninck, schilder.
" " Cornelis Guelmo, schilder, overleden in dat jaar.
1745. Joh. van der Giese, beeldhouwer.

1745. David Ree, leefde nog in 1783, patroonteekenaar.
1748. David Heemskerk.
" " Nicolaas Enders, schilder.
1749. Jan Degelenkamp Augustini.
" " Marten Jansz. Simmerman.
1750. Willem v. d. Water, overl. 1777.
1751. Izaak Roussel, architect.
" " Gerrit Bouman, schilder, overl. 1777.
1752. Taco Jelgersma.
" " Jan v. d. Hijde, overl. 1758.
" " Jan Verbeek, overl. 1758.
1754. Vincent v. d. Vinne.
" " Izaak Loofveld, schilder.
" " Matheus van Kapelle, schilder.
1755. Pieter Comans, schilder.
" " Pieter van Poelgeest, Wouterszoon, schilder.
" " Johannes Bach, schilder.
" " Harmanus Weyers, schilder.
1756. Hendrik Ruy, schilder.
1759. Hendrik Tavenier, schilder.
1761. Cornelis van Noorde.
1763. Pieter van Loo, overl. 1781.
1764. Gerrit Toornenburg.
" " Evert Lucas.
1766. Johan Bernard Brandhof.
" " Josua Capelle.
" " Antoni Elger.
1769. Hendrik Meyer, vertrokken.
1770. Tjebbe van der Ley, overleden.
1772. Cornelis Struyk.
1773. Jacob Luberti Augustini.
" " Godfried Henning.
" " Leendert Overbeek.
1774. Jan de Roos, overleden.
1776. Jacobus van den Berg.
" " Jan de Gent.
" " Wijbrand Hendriks.
" " Jan Geerling, overleden.
1777. Augustus Claterbos.
" " Christiaan Henning.

1777. Klaas Steggerda.
1778. Hendrik Schot, vertrokken.
" " Warnaar Horstink.
" " Abraham van Vreningen.
" " Anthony Bogaard.
" " Martinus Schreuder.
1779. George Christoffel Poblents, overleden.
" " J. v. d. Meer, plaatsnijder.
" " Hendrik van Bornbergen.
1780. Evert van Maris, overleden.
" " Izaak Sabel.
1781. Frans Claasse.
1782. Willem van Roselaar.
" " Hendrik Tweehuysen.
" " Jan van Dooden.
1783. S. Wijers.
" " Jacobus Carminjak.
" " Johannes Vrijdhof.
" " Cornelis Verschuyl.
" " Hermanus Tuylen.
1784. Fred. van de Waereld.
" " Willem Kogge.
" " Pieter Stegman.
" " Gerardus van den Berg.
" " Hendrik Bombaars.
1785. Abraham Verponde.
" " Jan Cooymans.
" " Christiaan Visscher.
" " Jan Severijnse.
" " Roelof Neef.
" " Hermanus Wolbers.
" " Abraham Koekkenbakker.
" " Jan Hendrik Wiggers.
" " Antonie Bres.
1786. Hendrik Moerbeek.
" " Hendrik Savry.
" " Hendrik Tweehuysen.
" " Remie Pelderin.
" " Pieter Hijdanus Pietersz.
1787. Casper Redcker.

1787. Willem Meyer.
" " Cornelis van Bruynswaart.
1788. Abraham Kroes.
" " Folgert A. Burman.
" " Jan de Gent Jr.
" " Jan van Batenburg.
1789. Adrianus van Dalsen.
" " Willem Seebout.
" " Jan Zocher, architect.
1790. Jan de Vries.
" " Antony Berkhoff.
1791. Jan Kramer.
" " Hendrik Schwegman.
1792. H. A. Staphorst.
" " Izaak de Wit, plaatsnijder.
" " Hendrik Brakel.
1793. Pieter Barbiers.
1794. Carel Lodewijk Jansen.
" " Jan Gimmenie.
" " Steven Mous.
" " Jan Kist.
1795. Dirk Keun, Hz.

Uitgaven aan vreemde schilders, gedaan door Deeken en Vinderen van het St. Lucas gild te Haarlem, in de jaren 1651, 52 en 53.

1651. Jacob de Roock, schilder van Hulst in Vlaanderen reysgelt . . . . *f* 18
1652. Gerrit Plomp, schilder uit Oldenburgerlant, reysgelt . . . . " 18
Jacob Pouwels, schildersgezel van Antwerpen, reysgelt . . . . " 18
Jan Jansen, schilder van Embden, reysgelt . . " 12
Jacob Heyndricx, beeldsnijder uit Selant, reysgelt . . . . " 15
1653. Pieter Pieterse, schilder van Hamburg, reysgelt " 15

1653. Johannes de Latun, schilder van Lions in Vrancr., reysgelt. . . . . *f* 15
Corstiaen Pieterse, schilder van Enchuysen, reysgelt . . . . // 15
Jan Hulstman, schilder, reysgelt . . . . . . // 15

Aanteekeningen uit de thesauriers rekeningen van H. H. burgemeesteren der stad Haarlem, en wel hoofdzakelijk geput *uit de uytgeven van alderhande particulen*, over goudsmeden, beeldsnijders, schilders en andere meesters die van regeringswege gebruikt zijn tot min of meer belangrijke werken; en wel alleen over die welke niet opgenomen zijn in het werk van JACOBUS KONING over de uitvinding der boekdrukkunst. Haarlem 1816, bl. 358 enz. en mede niet geboekt staan bij CH. KRAMM levens en werken van Holl. en Vlaamsche schilders, enz.

1420. Wtgegeven *Jacob JanZoen* die goutsmit by rekeninge van onser genadiger vrouwen van Beyeren scuttelen te maken die men haer scencten doen sy eerste in der stede van haerlem gecoemen was en also onse genadige heeren van Beyeren gehult wert in myneringe van syn loon geven cx silde ft. xviii ℔.

Wtgegeven *Heynric Steicop van Dordrecht* bi *Jan Coster* hant tot onser vrouwen van Beyeren scuttelen als van sulver dat *Heynric.* voorst. gelevert heeft en *Jacob JanZoon* die goutsmit voirss. ontfaen heeft ii^c xl aern gulden en xxi lewen den aern gulden gerekent van xxv (?) comt die some.

1428. Item *Floris Dobbelaer* den goutsmit gegeven van een teeken te maken — ii st. —

1432. Item *Gerryt* den glasemaker by bevele van de burgemeesters gekogt van een glas dat die stede in de Jacopine kerck gaf xxiiii Philippus scilde, facit xxx ℔ viii st.

1436. Item des Saterdags na sinte lucas dach *Lambrecht Rut-*

genssoen den scilder gegeven van die candelaers te werven die tot onse genadig. vrouwe van Holl. uitvaert gebesicht werden IIII phil. scilde facit III ℔ XIII st. VIII d.

1437. Item *Montijn* die goutsmit IIII teykene te make die die burgemeesters elcx een hadden gegeven XVI st.

1460. Item betaelt *Lambert Ruthghersz.* van den beelden die staen in die vierscaer te bruneren, ende scoen te maken, en die deuren, en ghesneden werck te vernisschen, tsamen II ℔. — Zie op 1436.

1465. Item *Geyen Jan* die scilder van dat hij dat ansicht an die orgele gestoffeert heeft mitten voyen daeraf XI st. fac. XIV st. VI d. —

1468. Item gegeven *tybaut Janszn.* de beelsnyder van XXXV dagen die hij gewrocht an die tabernacule an der stedehuus elcx daechs IIII stuuvers ende syn knecht heeft dairan gewrocht XI dage elcx daechs III stuuvers. st. ft. tsame XI ℔ X s. VIII d.

1468. Item gegeven *Vriderick Hoon* en *Jan Arntszn.* scilders van de beelden, tabernaculen, leeuwen en scilden ander stedehuus te stoffere en van de vensteren ander stedehuus en die vierschare groen te maken en te verwen voor huer arbeitsloon t'same VI ponden gro vlms. ft. LII st. —

1470. Item gegeven *Jan Arntsz.* van dat hy die bloemen ende dat houtwerck op ter stedehuus gestoffeerd heeft XXXII s.

1471. Item gegeven *Jan Arntsz.* schilder van die tabernaculen ende die groote orgelpipen te stofferen alsoe dat gemaict is VI Rijns guld. ft. VIII l. XIII st. IIII d.

1474. Item gegeven meester *Andries* de goutsmit van die waerdyns langhe te vermaecke VIII st. ft. X s. VIII d.

1476. Item betaelt *Florisz. Pieterszoon* die goudsmit van dat groote verbantzegel van deser stede te maken dat binnen desen jare gemaect is III Rijnsg. ft. IIII ℔.

1477. Item bet. *Vrederick Hoen* schilder van vier groote schilden mit ons geduchtichr heren en vrouwen wapen en van LXXV cleyne schildekens mitter stede wapen, die hy optie zelve tyt gemaict heeft, te same voir zyne arbeit XX st. By zyn quitt. L(ies) orgel. ft XXVI st. VIII d.

1481. *Cornelis Willemsz* schilder van zijn loon dat hij gemaict heeft dat heylige cruis hangende buyten an die Cruyspoorte XV st. ft. XX s. (Zie over hem v. Mander).

1482. *Aelbert van Hoigendorp*, goutsmit van zyn arbeitsloon,

dat hy eenen steert gemaict heeft ant groote verbantzegel van deser stede, liggen op t'sakersty ft. VI st.

1482. *Cornelis* de schilder (waarschijnlijk dezelfde als *Cornelis Willemsz.*) van zesse schilden die hy gemaict heeft mitter wapene van myne heren van Egmondt voirs als die wtvaert gedaen worden. 't same XVIII st. ft. XVIII st.

1504. *Pieter Willemz* schilder van arbeytsloon van negen wapenen by hem geschil. ende gemaict an de croon op terselve stedehuys, opt burchmeeste camer by syn ced. XV st.

1507. *Claes Meynerts* en *Claes Vechtersz* scilders van elleff wapenen van de K. M. van hollant ende van hairlem by hem luyden gemaict en van hoornen van de osse te vergulden betaelt te samen XXIX s.

1508. *Adriaen Heynricxz* van arbeitsloon dat hy een manneken mit een paert gesteken heeft dat gedruct is in de placcaten van de paerdemarct en dat hy oick III ᶜ placcaten mit verwen afgezet heeft, bet. by syn ced. II ℔.

1514. *Pieter Gerytsz* scilder voor syn arbeytsloon dat hy by bevele van den voirs. commissaryss. ende dé van den burgem. geweest is tot Heemstede op optie liede en de aldair overgesien heeft de leede ende 't gat ende Spaerne ende dairaff een sigrie ofte charte gemaict ende gecontrefeyt die den voors. commissaryss. overgelevert is om rapport dairaff te doen dat de voors. leede gestopt ware werde, enz. betaeld by syn ced. met ordonn. van den burgem. overgegeven. II l.

1514. *Pieter Gerijtsz* scilder ter cause van drie charten of figuren van de sluyse op Spaerendamme ende gelegenheyt van dyen IIII l.

In 1534 komt hij voor als gasthuismeester van het Barbara Gasthuis.

1516. Voor een schone witte valck by den burgemeesteren van der voirs. stede wegen gecoft van eenen man van Assendelft en die zy voort om 't prouffyt van deselver stede hebben presenteren en scencken ons genaegn. here den Coninck van Spaengien bet. XIIII ℔ en *Pieter Gerytsz* scilder die de huyff van deselve valck stoffeerde en de wapene van de voirs. C. M. mitten wapene van Hairlem dairop maicte XVIII st. belopende 't samen als blyct by ced. en ordinan. van de burgemeesteren hier overg. ter some van XIIII ℔ XVIII st.

1520. Claes Diricxz van Vaendre, meester Reyer Symonss, Bouwen diricxz en Anthuenes Lourisz. wairdeyns ter cause van een nijeuwe stempel die zy *Pouwels* de goudtsmit hebben doen graveren ome de Haerlemsche lakenen daermede te zegelen na de wairderinge en 't zegel dat in 't block staet by *Ghysbrecht Kamaicker* te doen repereren 't samen betaelt alst blyct by hoc. quit. hier overgegeven xxii st.

1523. *Cornelis Willemsz.* (Zie ao. 1482). schilder van xx wapen van de voirs. hee. van Wassenaer by hem en syn hulpers haestich by nachte gemaict die an de thoirssen en an de swarte lakenen hangende om 't choore gespelt waren bet. iii L. v.

1531. Meester Claes Boot secretarys der voors. stede betaelt die somme van drieponden van viertich gro. vlaems 't pondt ter cause van gelycke somme by hem duer bevele van burgemeesteren verleyt ende betaelt van grof douck 't welc gelevert is *Allyn van Lewaerden* conchierge en bewaerder van 't voors. stedehuys ome daer of te maken die percken op der Burgem. camere inhoudende diversche historien die Justicie roerende tot chierage van de voirs. camere. Beloopt 't samen alst blyct by quitancy van den voorn. Mr. Claes die men hier overlevert mit ordonn. van burgem. op ten rugge geteykent die voirs. somme van iii ℔.

1544. Meester *Mairten van Heemskerck Jacobss.* schilder betaelt die somme van vier ponden munte als voort patroon van 't glas dat van wegen ende tot eere der voorn. stede in den jaere veertich in den pande van den carmelyten geschoncken is onder sulcke conditien dat de voirs. stede 't patroon voors. mede becostigen soude, dairomme hier alst blyct by zyn quytan. en ordonnan. van burgem. de voors. iiii ℔.

1546. De voorn. tresorier heeft noch bet. by ordre van den burgem. Mr. *maister van Heemskerck Jacobsz.* schilder ende *Dirck Volckertsz* figuersnyder te samen de somme van zesentwintigh ponden van veertich groten vlaems 't pont. Te weeten den voorn. Martyn Jacobsz thien ponden van dat hy deur begeerte van de burgem. gemaict ende beworpen heeft 't vidimus van der charte ende dair nae mitter penne in papiere gestelt de formen ende faetsoenen van alle de juweelen ende prysen die de voors. stede opstellen en publiceren soude, dewelcke hy mede gelinieert, geteykent ende mette volcomen asseringen wapenen en de anders opten houtte gemaict heeft. Daerover hy gewrocht ende besicht

is geweest achtte dagen, ende de voorn. *Dirck Volckertsz* XVI L. by hem verdient ende bedongen voor 't snyden van de voors. figuere en chaerte van de lootherye die hy in grooter diligentie de burgem. te dancke gemaect ende gelevert heeft gehadt. Compt hierby huerl. quytan. en ordonn. ter voors. somme van XXVI L.

1546. *Symon Claesz. Bybel* voorn. noch bet. de somme van thien ponde mede als voorn. ter cause van gelycke somme by hem verdient ende by den burgem. hem toegevonden voor zyne moyeten ende arbeyt van dat hy zekere chaerten van de looterye voors. gedruct heeft ende 't selve by hem geheel angenomen was om alle de chaerten te drucken. Ende naederhant hem by den burgem. gelast was nyet meer te drucken overmits dat de loterye van den jaere XLVIII geene voortganck hebben en soude dair omme hier alst blyct by zijn quytan. ende ordonnan. van den burgem. die men hier overlevert de voors. X L.

1553. *Jacob Gerrytz* de Jonge goutsmit betaelt de somme van vyfthien ponden twaelff scellingen over syn arbeytsloonen van dat hij een nyewe stempel mettet waepen van Haerlem gesteecken en gemaect heeft.

1557. *Claes Symonss* bouckverkooper ende prenter betaelt de somme van zes ponden pryse als voren voir hondert vyftich charten by hem tot der stede behouff geprent, Roerende de contagieuse siecte der pestilencie hoe hem een yegelycken dragen en wachten soude. Alst blyct by syne quytan. mit ordonnan. van burgem. hierover gelevert. Daeromme alhier deselve VI L.

In dit jaar ontving *Jacob Gerytss.* goudsmit voor t'maken van zilveren letters om daarmede der stede kleedingen te insigneeren 73 L. 15 scell.

1558. *Anthonis Huyessz* goudsmit, schilder voor het verwen van de brandemmers.

1561. *Jan Mattheusz.* goutsmit voor het maken van een groot zegel 9 L. 15 st.

1565. *Jan Franssz.* goutsmit.

1568. *Pieter Janssz.* schilder betaelt die somme van zeven ponden van dat hy twaelff groote wapens van de Co. Mat. gemaect heeft 't stuk te VIII st. compt IIII ₤ XVI st. ende acht cleyne wapens 't stuck IIII st. compt XXXII st. mitsgaders van 't zwarten van de toertsen 't lyck en die andere zyne moeyten XII st. maeckende 't samen die voirs. VII ₤ welcke wapenen gehangen hebben

over 't lyck ende om de toertsen in die witvaert van de coninghinne van Spagnien opten VI en den VII dagen decembris LXVIII blyckende by ordonn. van burgem. enz.

1570. *Jacob Cornelisz in den helm* goutsmit betaelt die somme van een ende twintigh ponden thien scellingen munte der reeken. uit saecke van dat hy gemaect en gelevert heeft deur bevel van Burgem. en die van den gerechte eenen nyeuwen zilveren zegel ter saecken deser stadt, alsoe men met het oude zegel qualyck mogte zegelen.

1575. *Jan Simonssz.* goutsmit.

1578. Betaelt *Adriaen Huygenz* glaesemaker over zeecker glas by deser stadt in den Haghe geschoncken in 't Hoornhuys aldaer VIII L.

Betaelt *Louis Laeckeman* om te betaelen in handen van drucker tot Leyen over seeckere duysent exemplaren van ossemarct gedruct hebben met zeckere figure in hout gesneden hebben IIII L. X st.

1582. *Cornelis van Doorn* goudsmit voor 't maken van een zilveren schaal die aen den heer Mr. Jan van Treslong geschonken werd van stadswegen XXXIX L. X st.

UIT DE ROLLE VAN DE SCHUTTERIJ ZIJN NOG DE VOLGENDE GOUDSMEDEN EN SCHILDERS AANGETEEKEND.

1594.	Symon Franssz.	Goudsmeden.
" "	Pieter Cornelissz 1).	
1596.	Cornelis Simonsz.	
" "	Frans Janssz.	
1600.	Jan Joosten.	
1603.	Willem Jacobs.	
1606.	Pieter Pietersz.	
1615.	Arent Hermansz.	
" "	Jan Gerritsz.	
1616.	Meynert Cornelisz.	

1) Overleden in Nov. 1599, en begraven in de Groote Kerk. (Zie het Doodregister).

1594.	Claes Laurensz.	Schilders.
1596.	Cornelis Jacobsz. Zie v. Mander. II d. bl. 163.	
1603.	Willem Janssz.	
〃 〃	Hendrik Gerritsz. Zie C. Kramm in voce.	
1612.	Claes Gerritsz.	
〃 〃	Pieter Janssz.	
〃 〃	Hendrik Janssz.	
1617.	Willem Claesz.	
1621.	Floris Adriaensz of Arents.	
1627.	Floris Gerritsz.	

De Registers van Transporten te Haarlem zijn aanwezig van 1489 en bevatten het navolgende over goudsmeden, beeldsnijders, schilders, enz.

1489. (Junij). *Dr. Heinricxz* de beeldsnijder als man en voocht van Katrijn Pieters dochter verkoopt Lysbeth Jans Gerryts dr. weduwe een huys metten erve legge en st. op 't cleyn heyligland tusschen Jan Jans aan d. zyde Grijt Bartolmeesz. an dander zijde afterwáerts strekkende aen de voors. Geryt.

〃 〃 (Aug.) *Barent Jansz.* de glaesenmaeker en *Dirck Tybautsz* syen myet. gesamender hant ende een voir al schuldig wesen den deecken ende vinders van St. Gangelofs gilde de somme van XVIII Kar. gl.

1497. *Martynz.* de beeldesnyder sculdig te wesen Claes Wms. syn oom die some van C. R. G. tot x L. grn. 't stuck.

1501. *Thybaut Jansz.* de beeldesnyder vercoopt Pieter Anthonysz een oud vervallen huys, enz.

1503. (Julij). *Jacob Jansz.* schilder verkoopt de helft van een huis in de Zijlstraat.

1506. *Geryt Jansz.* de beeldesnijder verkoopt aan zijnen broeder Pieter Jansz. de geheele nalatenschap van zijnen vader *Jan Jansz.* de glasemaker, huis, land, renten enz.

1507. *Pieter Gerytsz.* scilder vercoopt Geryt Gerytsz. scrienwerker een huys metten erve liggende in de Matte Jorysse straet.

1507. *Pieter Gerytsz.* schilder vercoopt een huys op de Croft.

1509. *Geryt van Schoten* vercoopt aan *Jan Joestz*, scilder, een huys in de Smedestraat.

1510. Komt voor zekere *Jan Claesz.* beeldesnijder, zonder dat opgegeven wordt welke zaken voor hen werden geregeld.

1512. *Dirck Diricsz.* goudsmit, verkoopt Frans Claeszoon, borduurwerker een huis in de Kerkstraat.

1515. (July). *Cornelis Willemsz.* scilder sijt sculdig te wezen aan Adriaan Symonsz. metselaar 24 Rijnsg.

1517. (Dec.) *Jan Dirck Tybautsz.* beeldesnijder is schuldig Joost Dirck Tybautszoon zijn broeder 40 Rijnsg.

1519. *Jaspar Pieterss.* beeldsnijder verkoopt een huis op de Croft.

1520. *Quiryn Jacobs* beeldsnijder verkoopt een huis op het Kl. H. land.

1530. *Jan Mathijsz.* beeldsnijder verkoopt een huis in de Anegang.

1535. *Geryt Frederixsz.* scilder c. s. verkoopen een huis in de Bagijnenstraat.

〃 〃 *Gherryt Claessz.* beeldsnijder verkoopt een huis op Bakenes.

1536. (April). *Jan Claessz.* beeldsnijder verkoopt een huis in de Battejorisstraat.

〃 〃 (April). *Frans Janssz.* scilder verkoopt een huis in de Koningstraat.

〃 〃 (April.) *Cornelis Willemsz.* scilder verkoopt een huis in de Zijlstraat.

1540. *Gysbrecht Diericxz.* scilder verkoopt een huis in de Veerstraat.

〃 〃 *Cornelis Willemsz.* scilder, als executeur van het testament van wijlen *Pieter Geryts* scilder verkoopt een huis in de Bateljorisstraat.

1549. *Joost Jansz van Merck* goudsmit verkoopt een huis in de Bat. straat.

〃 〃 *Symon Arentsz* scilder verkoopt een huis in de Kleine Houtstraat.

〃 〃 *Ysbrant Jacobsz.* beeldsnijder koopt een huis in de Frankenstraat.

1552. *Dirc Dircxz.* beeldsnijder verkoopt een huis in de Achterkamp.

1553. *Jan Willemsz.* beeldsnijder verkoopt een huis in de Schaggelstraat.

1554. *Jan Joestenz.* goudsmit verkoopt een huis in de Anegang.

〃 〃 *Jacob Woutersz.* goudsmit verkoopt een huis in de Lange Bag. straat.

〃 〃 *Jero Cornelisz.* schilder verkoopt een huis in de Zijlstraat.

1555. (Mei.) *Meester Maerten van Heemskerck Jacobss* schilder verkoopt aan *Volckert Zegerss* een huis en erve en nieuwe schuur liggende in de Lange Bagijnenstraat.

1556. (Dec.) *Jacob Gerytsz.* goudsmit verkoopt een huis in de Dijkstraat.

〃 〃 *Frans Barentsz.* goudsmit verkoopt een huis in de Lange Veerstraat.

1560. *Claes Gerytsz* schilder ende Huych Maertsz van Heemskerk verkoopen een huis in de Cornelissteeg.

1561. *Geryt Willemsz.* goudsmit verkoopt een huis in de Batt. straat.

〃 〃 *Jacob Barendsz* goudsmit verkoopt een huis in de Batt. straat.

1562. *Jacob Gijsbrechtz.* goudsmit verkoopt een huis in de Groote Houtstraat.

〃 〃 *Claes Geriss.* scilder verkoopt een huis op de Krayenhorstergracht.

〃 〃 *Dirck Zegers* goudsmit verkoopt een huis in de Korte Bagijnenstraat.

1571. *Claes Claess.* scilder verkoopt een huis op de Krayenh. gracht.

1576. *Pieter Janss.* schilder verkoopt een huis in de Koningstraat.

〃 〃 *Pieter Fransz.* goudsmit verkoopt een huis in de Lange Veerstraat.

1579. *Cornelis Willemsz.* goudsmit verkoopt een huis in de Batt. straat.

Ook in de Registers van de Groote of St. Bavokerk te Haarlem, die hoezeer alle jaargangen niet meer aanwezig zijn, met het jaar 1400 beginnen, wordt het navolgende, met betrekking tot het hier behandelde onderwerp, gevonden.

1412. Item ontfaen van *Hughe Jelysz.* van den ghilde dat hi wederbrocht van Utrecht doe hi ende Michiel die beeldesnider ende die goede man die meester van Brugghe t'Utrecht geweest hadden om Sinte Maertyns tafel te besien XIIII st.

" " *Reynier* de beeldhouwer.

" " Item *Hendrick Voppen* van een kelk te vermaken ende van 15 verendeel sulvers datter toe wt ghebezigt.

" " Item *Reiner* de beeldevoiwer van die enghelen onser vrouwenbeelde Sinte bave ende theilich cruis te stofferen ende scoen te maken ende te houden een jair.

1421. Item *Symon* die beeldesnijder XII braspenic.

1423. Item *Jacob Jansz.* die goutsmit.

" " *Jan Symons Symons* die beeldesnijder enz. elx een gans.

" " Item *Symon* die beelsnider gheg. van een cappittel bove Sinte piet.

" " Item *Symons* die beelsnider gheg. van een repriese onder Sinte Andries.

" " Item *Jacob Jansz.* die goudsmid ghev. XIIII butge van silverii van die wercke die ghebroken ware.

" " Item *Michel* die beelsnieder.

1428 Item ghegheven *Lammetgen* van die groote tafel te stofferen 1 *schuckert(?)* Item van Sinte Bave swaert te vergulden en van Sinte Pieters schotel te vergulden ende van die IIII vaenstokken te samen een gulden.

" " Item *Aernt Jansz.* beeldeswerwer gegheven op rekening van die vanen IIII cronen.

" " Item van die voet daer die Sinte Mauricius op staet *Simon* die beeldesnijder ghegheven XVIII witte th.

" " Item ghegheven van Sinte Thomas beelde *Claes Clamp* VI Wilm. scilden.

" " Item *Michiel* die beeldesnijder ghegheven van Sinte Jacob VI Wilm. scld.

" " Item ghelevert *Bartholomeus* die goutsmit an barntzulvers XXXV loet tot een monstrancy.

1434. Item *Jacob Lock* van twee reprisen onder onse heren en onse zoete vrou hem gheg. XXXIII.

〃 〃 Item *Zweer* van een bort int heylig graf te stofferen en van die pyllaer bi dat sacramentshuys hem daer af gheg. III piets en II postelaets gul.

〃 〃 Item *Zweertgen* gheg. van twee lieuwen te stoffeeren op dat heylig graf een guld.

1436. Item *Symon van Waterlant* van die vaenstokken, cruysen, kandelaers en die stoelen te stofferen ghegeven een pieter en een postulaat gulden.

1438. Item *Jacop* beeldesnijder van drie reprysen en van twee capitelen te samen geg. XXV gul.

1439. Item *Lambr.* die verwer van Sinte Christoffel te vernissen en te ververwen geg. 1 gul.

〃 〃 Item *Lamb.* van VI apostelen an die palaern die velde verwaschen geg. 1 gul.

〃 〃 Item *Lam.* van die lampetten boven in die niuve kercken die rollytgens voir die apostelen te stofferen te samen 11 gul.

1441. Item *Willem Pietersz.* die goesmit ghegeve VI gulden.

1445. *Meester Zenaert* steenhouwer tot antwerpen onse meesters van den cruysweerck hem gheleeft hebben wij kerckmeester voer siin wedde elkes jaers twaelf gouden rijders.

1453. Item *Herpert* (?) *Meinaertsz* gheven onser vrouwenbeelt van maken XXX rijns gulden XIX stuvers voer een gulden.

1456. *Simon* die beeldesnijder in de Zijlstraat overleed dat jaar, en werd voor hem de klok *Mary* geluid.

〃 〃 Item *Jan Vlaemmync* die goutsmyt ghegeven vant wyroucvat te maken een Wlm. scilde.

1462. Item *Heynric* die scilder ghegheven van die twe doeren te stofferen en te versien voer den toirn X gul. bij Sinte Wilboerts Avont.

1465. Item *Vredric Hoen* die scild. van den haen stofferen en die scloetel van d. noerd. poertael VIII st.

1467. Item Ouwaters dochter een opdoen van een graf cloc Salvater. (Alhier opgenomen omdat de naam van Ouwater hier voor het eerst en laatst mij voorgekomen is).

1473. Item *Jacob Dircsoen* die beeldescier gegeven op Sinte Lucas avont IIII rijnsche gulden.

〃 〃 Item *Mouwerijn* die beeldeverwer gheven van herstyn hoer te stofferen XXV stuvers.

1473. Ontvangen van onse scilder *Michiel Pouwelsz*, die onse frau wapenen maeckt XXV bet. een half brasp. voirs stuck.

1474. Item onse pastoer heeft meester *Lambr.* onse vijskoreit (vice-curijt) bevoelen dat hij in de kerck soud doen maken een glas of wat anders daer men zijn wapen an setten souden dat hij dat betaelen soud tot de som van vijf pont groet flaems of XXX rijns gl. en dit ghesciede te Mey a°. LXXIIII doe meest. Lambr. voirs. sijn eerste mis deed.

" " Item meister *Andries* die ghousmit gheve III r. guld. rorende van dat cruus int heilleghe graf.

1478. In dat jaar stierf de vrouw Mouwerijn *van Waterlant* de schilder voor haar werd de klok *Mary* geluid.

1485. Op ten XXIXsten dach in Decembry a°. LXXXV soo hebben wi kerckmesteren alghemeen der prhie kercke van Haerlem besteet te maken totter kercken behouff *Mourijn Simonsz.* en *Claes Symonsz.* een pant ant zuyd eynde ende een pand an die noort zijde int grote autaer dat nu an malcander sal comen mits dat nieuwe werck dat ghemaect es int middel ende noch dair toe die halve taeffelkes an beyden zijden boven den back alzoe groot alst boven begrepen heeft tot besueden toe vand taeffel met die vanghen niet dair of vuyt gesondert noch zijnt voorwaerd dat Mouryn en zijn broeder voorsz. zullen dit werck bet maken hetzij in vergulde gulden lakenen te legghen ende anders dat wercklnyden zullen kenne Dattet bet ghemaect is dant *Jacob Willemsz.* Dat middelpant ghemaect heeft of beter of dat werckluden van de ambacht kennen sullen dattet alzoe goet es, voert zijnt voerwaerde dat dese twee broeders voirsz. zullen dit werck vuyt den back nemen ende weder in setten ende goet gout selver te crighen mede te vergulden ende oeck alle datter an te doen es zullen die kercmesteren voirsz. ongehouden zijn mar moghen die kercmesteren voirsz. hem luyden yet te baten come van enighen dinghe buten den kerccken cost dair zullen die kercmesteren voirsz. hem gheryffelyck in wesen alle dat zij konne en moghen. Ende dit werck al aldus gedaen hebbende Mourijn en zijn broeder voirss. soe zullen zij dit werck voirss. goetstijts leveren en wel ghemaect voer pinxter ano LXXXVI voert zoe zullen Mourijn en zijn broeder voirss hebben als dit werck aldus gemaect sal wesen voer hoeren arbeit als voorwaerd zijn die boven verclaerren die somme van XXII ℭ gl. vlaems daerof dat die voirss broers hebben ontfanghen als zij dit werck annaemen een ℭ gl. rede en dit ander sal men betaellen

op drien termijnen te weten vrouwe lychtmisse a°. LXXXV. VII ₰ gl. die betaelt zijn. Die andere dach tot paeschen a°. LXXXVI en die derden dach opt of laets dach dair naest an volghende. Ende om dese voerwaerd voirss. wel en deuchtelyck te houden, zoe hebben die kerckmest. voirss. an die een zijde begheert, en Mourijn zijn broed. voirss. an die ander zijde, dat men dit aldus teekenen sal in de kerckenboeck, aldus gheschiet en beslooten in 't jaer ons heren dusent vier hondert en LXXXV st. curiae hollandie.

1485. Item *Jacob Willemsz.* is bij dadinghe met hem gemaect nae dat hij dat eerste parck opgheloven ende ter goede trouwen zonder voorwaerden gemaect hadde betaelt en gegeven en als voor ende nae dien begrepen die apostelen ende een boeck gehangen boven dat hoch outaer in 't koor samen XXX ₰ groot.

" " Noch betaelt *Mouwerin* en *Claes van Waterlant* voor zeker werck dat zij in 't werck van *Jacob Willesz.* gemaect hadden II ₰ VIII st.

" " Item ghegheve *Mourijn* en *Claes* zijn broed. op rekening van die eersten dach van vrouwe lichtmisse XIIII ₰ op die twee parcken die zij wyt ghenome uyt die grote taeffel.

1487. Op ten laetsten dach van Augustus a°. LXXXVII zoe hebben wij kerckmest. enz. eendrachtelijk besteet *Mourijn Symonsz.* en *Claes Symonsz.* ghebroederen twee panden in derselver tafel dair zij twee panden innė ghemaect hebben vore in ghelice mate ende opter selver conditien van beter gout te legghen dan *Jacob Willemsz.* ghedaen heeft ende wercklieden dat kennen zullen dattet bet gemaect es of alzoe goet als wel verclaert staet voer van de voorwaerde voirss. Dit aldus gheschiet van de lesten tafel, voert zoe hebben wij kerckmest. voirss. noch besteet derselver broeders die ander tafel te maken, dats te verstaen alzoe dat dit werck een ander const eyscht ende elck pandt bysonder van gout te legghen van contrefeiten van sonderlinghe ansichten daer inne te maken ende van sonderlinghe verwen daerin te maken, zoe hebben dese broeders voirss. gheloeft ende gheloven als goede mannen van trouwen dat sijt alzoe maken met alzoe goede mester die zij te hulpe nemen zullen als in hollant es, die dit werck contrefeiten sal met aensichten ende anders alzoe alst werck eyscht, dat zij daer eer of hebben zullen dat zijl. dit werck gemaect hebben. Ende waert bij alzoe dat hierinne enyghe ghebreken ghevielen als wij hopen dattet nyet en sal, zoe zullen die ghebroederen voirss. dat alzoe beteren bij den kerkmest. ende werck-

luden die dair verstant op zullen hebben dat Sinte Baef dair eer of sal hebben ende isser enyghe van dese panden die de voirss. kerckmest. aldus of alzoe ghemaect willen hebben dat hemluden dunct dattet anders hoert ghemaect te wesen, dairinne hebben die broeders hem oarlof ghegheven en dat zullen zij doen als alle voerwaerden aldus ghesschiet zijn en ghemaect en ghepresen. Zoe hebben Mourijn en zijn broeder voirss. dit werck volmaect met alle zijn condicien te leveren van Sinte Baven dach anno voirss. tot Sinte Baven dach anno LXXXVIII al gheheel en al volmaect op dat outaer sonder enyghe dissimulacie dair in te wesen met alle zijn toebehoerren ende dat dit al aldus wel volmaect ghedaen es zoe zullen die kerckmest. ghehouden wesen Mourijn en zijn broeder voirss. te betaellen op drie oflaten, te weten tjaer van LXXXVIII XV ℔ gl. vlaems 't jaer van LXXXIX, XV ℔ van andere termijn ende dat derde jaer 't jaer van XC oeck XV ℔ gl. vlaems, en Aernt Janssz. heeft verlijt om dat werck te bet voortgaen sal dat laetste termijn te weten 't jaer van XC. XV ℔ gl. vlaems en Aernt voirss. sal dair nae beiden ter tijt dat dat laeste jaer verschijne sal eer dat hij zijn penninghen ontfaen zal. Dit aldus gheschiet 't jaer voirss. sec. curiae holandie.

1489. Op ten XXe dach in Julio anno LXXXIX zoe hebbe wij kerkkmeest. besteet die twee butenste duere van de hoech outaer *Mouwerijn Simonsz.* en *Claes Simonz.* gebroedere en sullen se ghemaect leveren kersmisse nu erst comende en sullen daer voir hebben dertien ℔ vlaems die ene helffte als sij 't werck beghinnen en die ander helffte opt oflaet naest comende hierop hebbe die kerckmeesters te Wijncoep verleit IX sch. ende sullense hem lude corte ten leste dage.

〃 〃 Op ten eerste dach van Maert anno LXXXIX zoe hebben die kerckmeesters besteet *Mouwerijn Simons* soen en *Claes Simonsz.* ghebroedere die tafel van de hoechouter bute op beide die dueren te maken die desstrucxie van Jerusalem mette twe boven dueren en hebben hemluden daervoer gheloeft te betaelen uutte ghelde van de oflaet de sume van veertich rijnsgulden tot XL 't stuck ende sullen ghemaect wesen en gheset op ons heren hemelvaertsavont en dat opte verbuering van de penninghe die sy lude daeroff bedinct hebben.

1490. Item op den XIIste dach in Julio an. XIIII^c^ en XC ghedraegt en ghecomposiert met *Mourijn* en *Claes* ghebroederen schilders van alle dat werck dat sy die kerck ghemaect hebben

alzoe wel in dat groete outaer als elders tot den dach toe ende datum als boven ende dat bij Ghetrut Visscher burghemeester en Jacop Engbrechtz zieckemeester, ende wij sullen hem luyden betalen XXI rinsche gul. paeymants na den liesten gheboeden en valcacie (?) behoudentlic dat die twee ghebroeders voerss. noch sullen maecken in die twe leghe zwarte velden bij neden en die groete tafel den stam van Yesse zierlic ghemaect met menigherleye verwe of gheset en dit sal ghemaect wesen en weder ingheset voier onser vrouen dach assumcio na den datu voerss.

Item ghegheven *Bruyn* die schilder van vier nuwe vane sonder die franjen en lijste buyten XXXVI rinsche gulden actum in 't jaer XIIII c en XV, en dit is alleen van dat platwerck.

1490. Item *dirck Jacobsz.* die beeldsnier ghegeven van die XXV loveren op te maken.

1492. *Aelbert van Hoghendorp* die goudsmit.

1497. Item *Pieter Willemsz.* sal hebben van twee bruvierre te scilderen van goud met die paeus wapen ende die slotelen ende met gouden scrift van arbeytsloen VII r. guld. solvit hierop VII r. g. bet.

1498. Item wy hebben betaelt *Baernt* die glasemakersknecht van dat hij te Brossel was om mins heeren *Crabt* (?) om in scrift te hebben mins heren en mins vrouwe wapenen om in 't suder glas te setten indien dat wy met Baernt overeen quamen vant glaes te maken ende wy en conden niet met hem overeencomen dus hebben wy zijn knecht ghegeven die die reys dede van derthien dagen dat hy uut was voer sijn cost IIII r. guld.

" " Item *Jan Utenhage* de goutsmyt een opdoen van zijn wijf graf en geluyt Mary sol. XXVIII st.

" " *Garbrant* die goutsmit.

" " Item pater *Gheriitsz.* scilder ghegeven van twee winen daerin te maken vier parcken daer over ghegeven IIIII r. guld. en een braspenning.

" " *Aelbert* die goudsmit.

" " Item besteet *Jan Fijerij* van Machelen een pullumkrum staende op dat koer daer die prooydierens aen staen sullen ende sal wesen een puplikaen met haer jongen na uutwysinge de patroon die ons daer of comen sal ende deze saeke sal ons tot een goet ende brengen Arijaen Jansoon onse poerter ende dit were gemaect wesende zoe isser een goet persoen die de kerric daertoe te hulp commen sal IX £ gl. vlaems, ende hierop betaelt ende

gegeven Arijaen Jansoon Keetelboeter de somme van XXX enckel gulden, een enckel gulden gerekent XXVII st. somma an guld. current XI z. zl. gul. current solvit Aernt Janss. op rekeninc opte derde dach van Septemb. noch ghegeven XXXVIII r. g. current Waleberts gelts ende noch vier r. g. ende tien scl. Waleberts gelts dus ys die pellekaen betaelt.

Item dat hondert van dat pultrum sal costen XV r. g. current ende salt ons leveren in die waghe 't Antwerpen daer wy af ontfangen hebben tot Haerlem X c hondertpont ende XLV pont welcke in als suver ghekost heeft XXIX ₠ gl. ende X sc. ende is op dat koer gestelt op Sinte Crispijns dach a°. M.C.C.C.C.XCIX ons comt de vracht van pultrum van *Jan Fijerij* ende hij soude mede gemaect hebben over een gelt daer die kinderen op *bromdieren* (?) soude daermede beterijnge of te hebben ende XV sc. van vracht dat mede te eysken van *Jan Fijerij*.

?ulu? 1500. Item pater *Willemsz.* scilder sal ons voerwen het wulft mits in die kerc met bloem ende oock goud legghen daer te doen heft, ende hy sal ons wel maken daervoer sal hy hebben voer syn acrbeyt ende voer sin voerz. toeseggbe van Dirc Jacopsz. en Joest ende sal ons alle die sloetstien verwen ende goud legghen daert van moet wesen ende werc eysken sal, dyer voer is hem toegezeyt by dieselpve XXI r. guld. des zoe sullen wy gout betalen. Item hierop ghegeven op rekeninc op Jaens avont twee r. guld. Item hierop noch ghegeven op hande van sijn soen op coppergensdach twee r. guld. ende noch III r. guld. solvit noch IX r. g. ende hem gecost X st. an gout dus is hy betaelt.

" " Item *Jan Mostert* soen bestect die dese te maken te weten en die een eer onse liever vrouwe omme in die midden duer buten Sinte Baef buten op die deren met een tabernakel daer boven ende binnen XII parken de *begeerde* (?) van Sinte Baef wel ghewrocht ende ghemaket met gouden vorwe dat wy sullen reden hebben hem te bedancken hierover sal hy hebben alst werck volmaect es XX r. guld. ende noch VI r. guld. solvit noch VI r. guld. vrijdachs voer sinte Andries solvit noch II r. guld. saeturdachs nae Jacopsdach al betaelt.

1502. Item *Diric Tybautz.* beeltsnijders ghegeven van een patroon te maken en noch twe patronen te maken daer me nae verken sal midden op die kerc doer beveel van die burgemeestere IX r. gul. en wat hy daer meer an verdient heft dat sytt hy die moer die heylieghe kerck om goetwillen.

1502. Item *de Hasback* besteet hondert brieve te printen van onsse offelaet om die priesters die biecht hoeren over hoer *hoest* te setten, dat hondert voer VI st. al ghe? des sal ic hem twee st. gheven tot hulp van sin pampier, solvit op rekeninc VI st.

1503. Item *Steven* die beeldsnyer ghegeven van een beeld van Sinte Helena XXV st.

1504. Item *meester Hugo* die printer te leyen ghegeven XX st. van VI^c copye die hij geprint het uut de bullen.

1506. Item meester *Anthonys* ghegheven IX rinsche gulden van 't patroen van den toern te maken en noch daer boven zo heeft *Rombout* ghehat II r. gulden van dat hij ons gedient en zoe heeft ghehat VI stuvers.

Item van syn costen die hy dede doe hy te Haerlem was ghegeven V r. guld. min twee stuvers.

1507. Item *Claes Meynertz* is besteet den heylighen apostel Sinte Mathe te stofferen mit die pilaeren daer hij staet voir veertícht rinsche gulden current.

1509. Item *Jacob Janze* die scilder op die oudegraft by die kleyne houtbruch heeft die kerck besproken veertich r. gulden current.

Item *Mouweraan* die scilder is begraven in de kerck dat opdoen van syn graef XX sc. over het geluyt.

1510. *Jan Janssz.* beeldesnyer. = mostaert?

1513. Item in die pinxter heylige daeghen heeft *Jaspar Pietersz.* anghenoemen te snyen die tabbarnaekel over Sinte Willembaert en salt al voldaen hebben voir kersmyse naescomende en heeft daer voir gheeyst XX rijnse guldens en voirt is dat wercksnijden van dien ambacht met een seggen dat daer an verdient is XXX rijnse gulden alzoe vel als sy kenen dat daer my (minder) an verdient is.

1514. Item meester *Jan Gerritsz.* swegher die scilder is begraven tot Jacopynen ende heeft geluyt Bavo.

1515. Item best. *Jan Joesten* scylder te voeren Synt Willbom myt die pellaeren te samen om XX rs. gl.

" " Item *Claes Meynertz* scylder in die damstraat is begraven i. die kerck.

" " *Gheryt* die glasemaker.

" " *Bartelmeeuw Janssz.* die glasemaker.

" " *Meester Claes* die glasemaker.

1517. Item *Jan Janssz.* beelsnyer is begraven in de kerck dat opdoen van syn graf xx stuyvers.

" " Item *Ghaerhant* die schilder in de kroesstraat is begraven tot Sient Jans., oever hem gheloet Maeri.

1519. It. *Jan Joosten* schylder is begraven in de kerck dat opdoen van zijn graff xx st.

1521. Item *Jan Thamensz.* die glasemaker heeft zijn kynt begraven in die kerck dat opdoen van zijn graf x st.

" " *Jan Jacobszoon* goudsmit.

1522. Item *Jan Barrytz* die scylder is begraven in die kerck, dat opdoen van zijn graf xx st.

1524. Item *Volkert* die scylder heeft zijn kynt begraven in die kerck dat opdoen van zijn graf x st. (waarschijnlijk dezelfde die bij v. Mander is vermeld).

1527. Item *Maritgen Momen* de stoffeerders weduwe van *Waterlandt* begraven in de kerck 28 Aug. t opdoen van 't graf xx st.

1528. *Floris* de glasemaker.

" " Item *Pieter Gerrytsz.* die scilderswijf heeft die kerck besproken een ringhe die welcke Joost Cornelisz. ghegeven voor v st.

1529. Item *Cornelis Willemsz.* schilder hadde ontfanghen van dat marmere in 't choor op rekeninghe vi r. gl. hem noch ghedaen pinxteravont xxx st. (Zie over hem v. Mander).

" " Item *Pieter Jansz.* die stofferer op 't werck an die tralien ghedaen vii st.

1533. Item bet. *Jan Jacobsz.* goudsmit dat hij dat sylvere cruyce gemaeckt heeft ii st.

" " Item betaalt *Pouwels Dics*, goudtsmit van die pellicaen te maken die ghebroken was int choir xx st.

1535. Item pynst. *Damiaen* die beeltsnyer van arbeytsloon dat hy an die orghel gesneen heeft boven an die tabelnakel iii r. g.

" " Item *Pieter Jansz.* die stofferer om verwen te copen om die pylaren daer die apostelen in staen te versien Sinte Jacobsavont iiii st.

" " Item aen dezelfde voer vernis en blaeu lazuer dat aen die apostelen gegaen es die hij repareren zou.

1537. Item *Wouter Adriaensz.* die goutsmit begraven.

" " Item *Meester Martyn* scilders moer begraven en beluyt met al die clocken. (Waarschijnlijk de moeder van Marten v. Heemskerck).

1537. Item *Pieter Gerytsz.* scilders suster is beluyt.

" " Item *Meester Baernaerts van Oerlen* die schilder van de K. Mt. wonende tot Bruesel over Sinte Gheraertskerck. } NB.

" " Item die glasemaker tot Loven *Meester Gerryt Boels* heeft dat glas anghenomen in de westghevel.

" " Item ontfanghe van twee croesen die die kerck hadde spijauter 1) versilvert van *Ghijsbrecht Dircksz.* goudsmit XXXV st.

" " Item den XXII February is begraven in die kerck *Ghijsbert Dircksz.*, scilder in die veerstraet.

1543. Item betaelt *Dirck Willemsz.* glasemaker die eerste dach december a°. XLIII aftervolgende syn eygen handt XXIIII r. gl. van 't glas die graef van....? vant int noerd cruyswerck te veruwe dat cruycifix en twee panden van hartoch phs glas in't zuyt cruyswerck twalef panden ellic pandt II r. g.

1574. Den 31 Mey *Melchijor* gegeven van den heylige geest ofte die duyff te vernyssen I g.

1592. Noch betaelt *Cornelis Willemss. Doren* voor 2 silveren drinckbekers enz. LXXVII L. XV st.

1595. Den 24 Sept. bet. *Pieter Cornelisse* voor een signiet van silver tot 44 stuivers voor de dienaren om de attestatien mede te segelen en van het faetsoen 50 st. en het hout dat het aen vast es 3 st. comt IIII ℔ XVII st.

Aanteekeningen uit de rekening van ontvangst van *besterfgeld* en het regt van *exue* van 1511—1569.

Jan Joestz. scilder overleden 1519.

De huisvrouw van Pieter Gerritszoon schilder overl. 1528.

Pieter Gerytszoon scilder overl. den XXen dach van April 1540. Cornelis Willemszoon schilder erfgenaam.

De huisvrouw van Jan Vlieger schilder in de baghijnenstraat overl. den VII Dec. 1540. Dezelve Jan Vlieger es een eerfgenaam.

NB. Deze twee posten zijn meer te beschouwen als *adressen* geplaatst op het laatste schutblad. Zie over Bernard van Orley. v. Mander in Voce.

1) Spyauter is een soort van koper.

De Wed. van Frans Jansz. scilder in de cleyne houtstraat, overl. 1542.

Gerryt Claesz. Eyckenwack beeldsnijder in de smeestraat gestorven omtrent den dertienden Februarij anno xv^{c} seven en vijftich.

1541. *Regt van exue.* De boedel van Pieter Gerytsz., schilder die gestorven is 20 April 1541 wordt door Cornelis Willemsz. schilder aangegeven voor 249 ℔ 15 sch.

〃 〃 De nalatenschap van Margrietgen Jansdr. huisvrouw van Jan Vlieger schilder, overl. 7 Dec. 1541 wordt door haren man aangegeven van 150 ℔ 4 sch.

〃 〃 Symon Dircxz. schilder op oude hrlm obiit den 14 dach van Januario, dieselve Symon heeft kinderen achtergelaten dairom hier. . . . . nyet.

1544/1545. Ghijsbrecht Dircxsz. schilder in die veerstraat obiit den xxii Februario dieselve heeft eene moeder achtergelaten dairom alhier. . . . . nijet.

1552. Van Cornelis Wilhemsz., schilder c. s. als mede erfgenamen van Pieter Frans ontvangen iiii L.

TWEEDE GEDEELTE.

CHRONOLOGISCH OVERZIGT VAN DE PERSONEN BESCHREVEN IN HET TWEEDE GEDEELTE.

1500. Mostert (Jan).
1502. Thybaut (Dirk).
1522. Willemsz. (Diric).
〃 〃 Diricxz (Willem).
1558. Thomaszoon (Thomas).
1570. Claess (Thomas).
*1574. Heemskerck (Marten v.).
1578. Janss. (Jacob).
1592. Deutecum (Joh. v.).
1594. Engelsz Verspronck (Cornelis).
〃 〃 Deyman (Gerrit).
1595. Clock (Claes Jansz.).
1598. Deutecum (Bat. v.).
1599. Abrahamsz. (Claes).
*〃 〃 Thybaut (Will. Willemsz.)
1600. Wieringen (Corn. Claesz. v.).
1604. IJsbrantsz. (Cornelis).
1606. Adolffsen (Harmen).
〃 〃 Kemp (Nicolaes).
1609. Nop (Gerrit).
1610. Guldewagen (Jac. Janssz.)
1614. Berendrecht (J. P.).
*1617. Goltzius (Hendr.).
〃 〃 Velde (Jesayas v. d.).
1619. Pieterszoon (Pieter).
1620. Coogh (Abr. de).
1621. Pinas (Jan).
1622. Scheyndel (Aegid. v.).
1623. Bouchorst (Jan).
*〃 〃 Velde, sen. (Jan v. d.).
〃 〃 Velde, jr. (Jan v. d.).
1625. Duindam (Corn.).
〃 〃 〃 (Hyndr. Simonsz.)
〃 〃 Guldewagen (Jan Jacobsz.)
1626. Akersloot (W.).
〃 〃 Wils (Pieter).
1627. Torrentius (Jan Simonsz.)
1629. Thybaut (Joseph).
1630. Gael (Corn. Jacobse).
*1631. Matham (Jacob Adriaensz.).
1632. Matham (Adr. Jacobsz.).
*1635. Wieringen (Claes v.).
〃 〃 Goutsblom of Goudtsbloem (Corn.).
〃 〃 Lievens (Jac.)
〃 〃 Bray (Aelbert de).
〃 〃 Louijs (Jacob).
〃 〃 Casteleyn (Pieter).
〃 〃 Kittensteyn (Cornelis).
*1636. Janss. (Dominicus).
〃 〃 Bolongier (Hans of Joh.).
1637. Dijck (Floris van).
〃 〃 Stokman (Jan).
〃 〃 Bol (Cornelis).
〃 〃 Balen (Jac. Wolfertsz. v.).
〃 〃 Berensteyn (Arn. v.).
〃 〃 Bouchorst (Jacob).

1637. Bouckhaers (Michiel).
" " Matham (Dirk).
" " Hont (Hendr. Pietersz. de).
" " Vos (Jan Janss. de).
" " Wet of Weth, sen. (Jacob de).
" " Louweriss (Jan).
1638. Tolet (Pieter Talboom).
" " Boretius (Johannes).
" " Verharst (Dirk).
" " Put (Guil. v. d.)
*" " Cornelis van Haarlem.
" " Gau, Gauw of Gouw (Gerrit Adriaans).
" " Polydanus (Guilj.).
1640. Knijf (Wouter).
*" " Vroom (Hendr.).
" " Versluys (Cornelis Gerritsz.).
" " Grebber (Mouris Frans de).
" " Gael, jr. (Adr.).
" " Volder (Joost de).
" " Molenaar (Barth.).
1642. Ruysdael (Izaak).
" " Ruysdael (Salom.).
" " Swinderswijk (Will. Willemsz.).
" " Angel (Phil.).
" " Berendrecht (Pieter).
" " Mulier (Pieter).
" " Kouwenburgh (Maerten).
" " Muyltjes (Adriaen).
" " Florte (Pieter).
" " Ophemert (Jan Dirxss van).
" " Pieters (Christiaen).
" " Stuivesant (Hendrik).
" " Kraen (Aryaen Janss.).
1642. Suycker (Arent Corneliss.).
" " Corneliss (Fredrik).
" " Maestrigt (Willem Janss.)
" " Poorter (Will. de).
" " Pottey (Jan).
" " Heda (Will. Klaas).
" " Warnaer of Warnars (Jacob).
" " Wijnants (Jan).
*" " Wouwerman (Paul Joosten).
" " Oliviers (Jacob).
" " Claesz (Claes).
1643. Decker (Corn.).
" " Deyman (Jacob).
" " Gerritss. (Cornelis).
" " Wens (Paulus).
" " Duindam (Barth. H.).
" " Nachtegael (Robbert).
" " Wet of Weth (Gerrit).
" " Thuijl (Walraven van).
1644. Everdingen (Jan).
" " Berensteyn (Claes).
1645. Hals jr. (Fr.).
1648. Grebber (Antony).
" " Matham (Johan).
1649. Banheyningh (Corn.).
*" " Grebber (Frans Pietersz. de).
" " Lagoor (Joh.).
" " Deyman (Dirk).
" " Grebber (Pieter de).
1650. Oliviers (Fr.).
*1651. Lodewijcks of Lodewijx (H.).
" " Stoffels (Leendert).
" " Rombouts (Gillis).
1652. Moolen (Joh. van der).
1653. Casteleyn (Caspar).

1653. Visscher (Corn.).
*〃 〃 Vroom (Jacob).
1654. Wouwerman (Pieter).
〃 〃 Mommers (Hendr.).
*〃 〃 Koets (Roelof Claesen).
1655. 〃 (Andries).
〃 〃 Bouman (Christiaen).
1656. Berchem (Cl. Pietersz.).
*〃 〃 Bleeker (Gerrit).
〃 〃 Engels (Barthol.).
*1657. Ostade (Iz. van).
*〃 〃 Campen (Jacob v.).
*〃 〃 Soutman (Pieter Claesz.).
*〃 〃 Valck (Aelb. Symonsz. de).
1658. Golinck (Jan).
1659. Bol, de oude (Phil.).
1660. Knijf (Willem).
〃 〃 〃 (Jacob).
〃 〃 Thopas (Joh.).
〃 〃 Frits (Pieter).
*〃 〃 Leyster (Judith).
〃 〃 Graaf (Josua de).
〃 〃 Spijkerman (Pieter).
*〃 〃 Wit (Jan de).
〃 〃 Nikkelen (Iz. v.).
〃 〃 Romijn (Willem).
*〃 〃 Gael, sen. (Corn. Adriaensz.).
*1661. Claesz. (Pieter).
*〃 〃 Vroom (Cornelis).
*〃 〃 Molijn, sen. (Pieter de).
*1662. Verspronck (Joh.).
*〃 〃 Hulst (Francois de).
*〃 〃 Holsteyn, sen. (Pieter).
〃 〃 Blommendael (Reyer Jacobss.).
1663. Janssen (Pieter)
*1664. Bray (Salomon de).
*〃 〃 〃 (Jacob de).
*1665. Saenredam (Pieter Jansz.).
*1666. Hals (Frans).
*〃 〃 Cool of Kool (Willem Gillesz).
〃 〃 Hals (Dirk).
*〃 〃 Fabritius (Gaaff Meynertsz).
*〃 〃 Wouwerman (Jan).
1667. Vroom (Frederik).
*1668. Wouwerman (Phil.).
〃 〃 Capelle (Pieter).
*1669. Hals (Harmen).
*〃 〃 Post (Pieter).
*〃 〃 Steen (Wed. Jan).
*〃 〃 Chambre, sen. (Jean de la).
1670. Janss. (Jacob).
〃 〃 Wils (Johannes).
〃 〃 Stokman (Leend.).
1671. Bray (Dirk de).
1675. Jong (Jan de).
〃 〃 Everdingen (Ald. v.).
1677. Akersloot (Cornelis).
*〃 〃 Wijck (Thomas).
1678. Dingmans (Adam).
*1679. Everdingen (Caes. v.).
*1680. Post (Frans).
*1681. Santvoort (P. v.).
*〃 〃 Ruysdael (Jacob).
*〃 〃 Casteleyn (Abr.).
*〃 〃 Koogen (L. v. d.)
*〃 〃 Hals (Nicolaas).
〃 〃 Hoogh (Pieter de).
1683. Kieft (Jan).
〃 〃 〃 (Pieter).
*1685. Ostade (Adr. v.).
*〃 〃 Chambre jr. (Jean de la).
*〃 〃 Molenaar (Joh.).
*1686. Suyderhoef (Jonas).
〃 〃 Capelle (Jan).

1687. Straeten (Hendr. v.).
〃 〃 Brakenburg (Richard).
〃 〃 Bray (Jan de).
*〃 〃 Holsteyn jr. (Pieter).
*1688. Cuylenburg (Abrah.).
1689. Nikkelen (Jan v.).
*1690. Maas (Joh.).
*〃 〃 Mulraet (Gerrit).
*1691. Meer, sen. (J. v. d.).
〃 〃 Nijmegen (Willem).
*1692. Attevelt (Justus v.).
*1693. Snellaert (Abr.).
* 〃 Kleynhens (Iz.).
〃 〃 Valck (Hendr. de).
*〃 〃 Berckheyde (Job).
1694. Mulraet (Cornelis).
〃 〃 Nijmegen (Joh. v.).
1696. Schyndel (Barn. v.).
*1697. Wet of Weth, jr. (Jacob de).
*1698. Berckheyde (Gerrit).
*1699. Maas (Joh.).
*1702. Vinne (Vinc. Laurensz v. d.).
1703. Vianen (Jan van).
*〃 〃 Atteveld (Arent v.).
*1704. Dingmans jr. (Jac.).
*1705. Meer, jr. (J. v. d.).
*〃 〃 Jong (Frans de).
1706. Drossaert (Jacob).
1707. Oliviers (Adriaan).
〃 〃 Boddecker (Joh. Fredr.).
*1708. Dusart (Cornelis).
1708 of 1709. Veen (Rochus van).
〃 〃 Hooghe (Romeyn de).
1709. Schijndel (Anna v.).
1710. Hugaert (Will.).
*1712. Straeten (Lamb. v.).
1715. Cuylenburg (Gerrit).
*1717. Wielant (Joan).
*〃 〃 Maas (Dirk).
*1720. Wal (Jac. Marcuss v. d.).
*1721. Vinne, Vinc. Laurensz. (Jan v. d.)
*1726. Groot (Jan de).
1728. Vos (Alex).
*1729. Vinne, Vinc. Laurensz. (Laur. v. d.).
*〃 〃 Warnar (Wilh. Herm.).
1735. Gimmeny of Gimmenig (Hendr.).
〃 〃 Gimmeny of Gimmenig (Gerrit).
*1737. Heemst (Jan van).
〃 〃 Oudenrogh (Joh.).
*〃 〃 Vinne, Laurensz. (Jacob v. d.).
*1738. Ritter (Abr. de).
*1740. Vinne, Vinc. Laurensz. (Iz. v. d.).
*〃 〃 Heemskerk (Johannes).
*1741. Mensing (Jan).
1742. Kleynhens (Barn.).
*〃 〃 Vinne, Jacobsz. (Laur. v. d.).
*〃 〃 Vinne, Laurensz. (Vinc. v. d.).
*1744. Perdanus (Abr.).
*1748. Wijze (Jan de).
〃 〃 Heemskerk (David).
*1751. Decker (Frans).
*1753. Vinne, Laurensz. (J. v. d.)
*1759. Troost (Willem).
*1784. Spilman (Hendr.).
*1805. Vinne, Jansz. (Jan v. d.).
1811. 〃 Jansz. (Vincent v. d.).
1865. Vinne van Lee (Vincent v. d.).

CLAAS ABRAHAMSZ.

was een haarlemsch glasschrijver en leefde aldaar in 1599.

In de thesauriersrekeningen van dat jaar vindt men „voor „een schoon parck gebakken glas met de wapenen van Haer„lem aan *Claes Abrahamsz.* glasschrijver in 't nieuw gebouwde „huys van Hendrick Doedeyns in den Haege daer de gecom„mitteerden dezer stad ordinair logeeren betaelt x ℔.

De volgende posten zijn mede daar geboekt.

Anno 1603. Voor 't scrijven en backen van een glas met 't waepen van 't schip van Damiaten tot Leyden, van stads wegen geschonken in 't gemeene landshuys VIII ℒ.

Anno 1608. Voor acht geschilderde ofte gescreven glasen die van wegen dese stadt gemaect geschoncken en gestelt zijn in 't gemeene lantshuys tot Leyden in de kamer van den hoogen heemraden tot XXIII ℒ 't stuck, compt CLXXXII.

Anno 1612. Voor een glas in de kerck te Haestrecht *f* 150 kl. gl.

Anno 1613. Voor een glas te Lekkerkerk *f* 100 kl. gl.

In 1616 was hij rotmeester bij de schutterij. Reeds in 1610 was hem volgens het boek der uitgave van de officieren der schutterij uitbetaalt „over het maecken van een glas met 't wapen van die Cluyveniersdoelen en die oude schutsdoelen de somme van *f* 14.

HARMEN ADOLFFSEN.

Dezen schilder heb ik leeren kennen uit de rekeninghe Willem van der Meye, bewinthebber van de lotery van 't oude mannen huys der stadt Haarlem 1607.

Aldaar staat geboekt:

„Betaelt aen Fredrick Volckertsen sleper met sijn maet „van 425 caerten van de timmermans tot *Harmen die schil-„der* te slepen enz.”

„Noch betaelt aan Fr. Volckertsen sleper met sijn maet „van caerten te slepen van de timmerman tot *Harmen* die se affsette.”

„Betaelt aen Harmen Adolffsen van seven hondert vier „en veertich caerten te schilderen off afftesetten van stuck „drie st.”

„Noch van sestich caerten op canefas geschildert die men „aen de generaels in alle steden heeft gesonden om te drae-„gen 't stuck acht st. ende heeft eenighe caerten meer aff-„geset die binnenloopen daeraff niet betaelt blijckende bij „sijne quitantie 1 c xxxv ℒ xii ß. Betaelt aen Harmen „Adolffsen van pappen van 420 caerten op berders ende van „60 caerten van afsetten 't samen blijckende bij zijne reke-„ninge en quitantie xxxi ℒ xiii ß vi p.

„Betaelt aen Harmen Adolffsen van een lotherijecaerte daer die getrockken prijsen inne stonden sierlyck op doeck affgeset blijkende bij sijne quit. ende het affsetten heeft hij niet begeert i ℒ iiii ß.

Het hier geleverde werk is voorzeker van weinig belang, maar ook Frans Pietersen de Grebber en Nicolaes Kemp (zie op beiden) lieten zich diensten, die niet van meer om-vang waren ten behoeve van deze loterij welgevallen en beta-len, en ik meende daarom ook dezen schilder, van wien ik verder niets meer heb kunnen opsporen hier niet te mogen voorbij gaan.

CORNELIS AKERSLOOT.

Is den 19den Jan. 1677 aangeteekend als schilder bij het St. Lucas gild te Haarlem. Hij was a° 1679 vinder en 1680 deken.

Waarschijnlijk was hij reeds in 1688 overleden, want het vindersboek zegt op 4 Mei 1688:

Van de vendu van de schilderijen van de weduwe jufvr. Akersloot *f* 5.

Ik bezit zijn geteekend portret.

W. AKERSLOOT.

De prent, de verlochening van Petrus voorstellende, is niet geteekend W. Akersl. of W. Akersloot, zoo als men op alle gravuren vindt, maar W. O. of W. D. Akersloot, 1626. Ook is nog op dezelfde wijze gemerkt een andere prent, voorstellende, Ceres Stellio in eene hagedis veranderende, naar J. v. d. Velde.

Ik vraag: zijn beide deze naamteekeningen van een en dezelfde persoon; heeft hij zijn naam op twee verschillende wijzen geteekend, of moeten beiden aan twee verschillende personen toegeschreven worden?

PHILIPS ANGEL.

In de notulen van 24 Aug. 1642 van het St. Lucas gild te Haarlem wordt deze schilder en poorter vermeld. In die van 2 Dec. 1642 leest men op art. 2 het volgende:

„Ingestaen Philips Angel, mr. schilder ontboden gerecom„mandeert door den out deken Salomon de Bray om aenge„nomen te worden tot onderschriftheer, waertoe hij van den „Deecken versogt wordende heeft hetselve naer eenige com„plimenten hem verexcuseerende op sijne onbequaemheyt in„gewillicht ende toegestaen waerover hij tot onderschriftheer „van Deecken en Vinderen is aengenomen, en voorts vol„gens 't gebruyck van dien in de vergaderinge in deselve „qualiteyt gebleven."

Bij vertrek van J. de Volder naar Amsterdam werd hij den 7den Julij 1643 als schriftheer aangesteld.

Het haarlemsche trouwregister houdt in, dat Philips Angel, jongman van Middelburgh wonende op het groot heiligland trouwt den 14den Augustus 1642 met Lysbeth Dirks Vercamme, jonge dochter van Haarlem, wonende in de groote houtstraat. Uit dit huwelijk werd hem in Mei 1643 een zoon geboren, die den 19den van die maand bij den doop den naam van Johannes ontving.

Het schijnt wel dat hij al spoedig naar Leyden verhuisd is, want in het leydsche schildersboek is aangeteekend: a°. 1644 Philip Angel gekocht:

Een landschapje van Adriaenus van Graesbeeck geschilderd *f* 2.12.

Een dito van Jacob Swaanenburch *f* 2.

Een waetertie van Maerte Franss van der Hulst *f* 5.

Den 20sten Maart 1645 heeft Philip Angel zijn reekeninge aen den deken Hendrick van Amstel gedaen en hem aen gelt overgelevert de somme van *f* 12.11.

JUSTUS EN ARENT VAN ATTEVELT.

Justus werd, volgens zijn portret, geteekend door T. Jelgersma naar hem a°. 1683, geboren 1621, en overleed 13 Nov. 1692.

Arent, van wien ik mede een geteekend portret bezit, werd te Haarlem geboren 1650, overleed 1703.

JACOB WOLFERTSZ VAN BALEN.

Was mr. glaseschrijver en maker te Haarlem; hij gaf in 1637 Hendrick Janss van Grol, van Wyck te Duurstede, en Jan Cornelisz. burger, in 1643 Jacob Isbrantss, burger, als leerlingen aan.

CORNELIS BANHEYNINGH.

Deze uitgever en graveur was woonachtig te Leyden. In het trouwregister te Haarlem vindt men: getrouwd 19 October 1649 Cornelis Banheyningh, jongman van Leyden, wonende aldaar, met Catharine le Borgne, jonge dochter van Haarlem wonende in de zijlstraat.

Volgens het Register van de meesters, knechts ende leerjongens der Boeknering enz. te Leyden, 1652, verscheen Corn. Banheyning van 1 Mei 1649 tot 1 Dec. 1655 viermalen voor de overlieden van 't Boekverkoopers Gilde aldaar om leerjongens te doen aannemen.

JOHANNES PIETERSZ. EN PIETER BEERENDRECHT OF BERENDRECHT.

J. P. Berendrecht was van Alkmaar. Hij trouwde den 31sten Maart 1614 te Haarlem met Griet Jans (Lette), en werd aldaar in 1616 als boekdrukker in het gild ingeschreven. Den 18den Dec. 1622 werd Catharina, dochter van Jan P. Berendrecht van Alkmaar en Grietje Lette, gedoopt. Getuigen waren Cornelis van Kittensteyn en Catharina Lette. In 1627 was hij mede kunstverkooper en woonde te Haarlem, in de koningstraat, alwaar hij toen uitgaf een zinneprent, de *nieuwe cuyper*, enz. met een vers van J. J. STARTER. Zie nader over deze zeldzame prent, de bered. besch. van Ned. historieplaten, enz. door Fr. Muller 1863, in 8°. bl. 187. n°. 1445. Hij was ook de uitgever van een zeldzaam portret van Hendr. Goltzius in 4°. met een vers van F. Schrevelius. Hij komt als J. P. Beerendrecht Haerlemensis excudit voor, op eene gravure van G. v. Scheyndel naar W. Buytwech (sic) voorstellende de klederdracht van een alkmaarsche boerin, zijnde het n°. 4 van deze zeldzame serie. Den 13den dec. 1624 kreeg een zoon van Fr. Hals

bij den doop den naam van Jacobus, en Jan Pietersz. Berendrecht met Hillegondt Reyniers waren getuigen bij deze plegtigheid.

Pieter Berendrecht was a°. 1642 als schilder ingeschreven bij het St. Lucas Gild te Haarlem.

PIETER CLAESZ. EN CLAES PIETERSZ. BERCHEM.

De vader van den zoo beroemden Berchem heeft zich altijd geschreven *Pieter Claesz.*, zonder meer.

Volgens het doopregister trouwde den 21sten Mei 1617 Pieter Claess, jong gesel van Steinfurt met Geertjen Hendricks j. d. van de Kuynder, wonende beiden op het sparen. Den 25sten Maart 1618 werd hun eerste kind met den naam van Riekje gedoopt. Getuigen waren Sybrant Hendriks en Mayke Steven. Den 1sten Oct. 1620 werd andermaal een kind ten doop gehouden, dat den naam van Claes ontving. Getuigen waren Jacob Rombouts en Gr. Hendriks.

Dat hij den naam van Berchem niet voerde toont de inhoud aan van zijn oorspronkelijk begrafenisbriefje in mijn bezit, en waarvan hier de kopie volgt:

„Teghens Saterdach den 1 January a°. 1661 nae den „middach ten drie uuren precys, werd UEd. ten begraeve- „nisse ghebeden, met mr. Pieter Claesz., schilder, vader van „Claes Pietersz. Berchem, schoonvader Gysbertz. Verhemel „en Hendrick Jacobsz. van Greuningen in de Franckesteeg: Als Vriendt in Huys te komen.

Nieuwe kerk (n°. 4).

Ook als Pieter Claesz., *schilder* komt hij op het doodregister voor.

Hoezeer Houbraken ons vermeldt dat Nic. Berchem zou geboren zijn in 1624, wordt dit niet bevestigd door het

doopregister. Er werd in dat jaar geen doopaangifte gedaan, maar wel, gelijk ik hierboven vermeld heb op 1 Oct. 1620, zoodat het mij voorkomt dat 1620 zijn geboortejaar is en niet 1624. — In 1656 woonde hij in de koningstraat en is hij in het buurtregister ingeschreven als *Claes Pietersz. Berchem.* Deze naam heeft mij doen vermoeden dat hij de leermeester geweest is van Willem Romijn (zie dit artikel) en dit kan zeer wel zijn, nu men weet dat hij niet in 1624 maar wel in 1620 geboren is.

In 1657 gaf Jas Gerritsen zich als discipel bij hem aan. In de notulen van Junij 1642 komt hij onder den naam van Claes Pieterss voor:

Ontvangen uyt handen van onsen knegt wegens Claes Pieterss schilder als mr. outste zoon zijn incomen gelt 12 stuyvers, 6 voort gilde, 4 st. voor de knegt en 2 st. voor de acte die hem gereet gemaect is en toegezonden.

In 1670 woonde hij op de oude gracht en werd door hem in den personeelen omslag betaald de som van *f* 10.

Wat ik vroeger in de Navorscher van 1856, n°. 1, bl. 9 omtrent zijn overlijden en de verkoopingen van zijn kunstnalatenschap bekend gemaakt heb, is door den heer C. Kramm reeds overgenomen, en zal ik dus hier niet herhalen.

JOB EN GERRIT BERCKHEYDE.

De vader van deze twee verdienstelijke schilders was vleeschhouwer. De kopie van het navolgende oorspronkelijke begrafenisbriefje, in mijn bezit, zal dit aantoonen.

„Teghens Sondagh den 27 April 1664, na de middagh „ten drie uuren precys, werdt U. E. ter begraeffenisse ge- „beden met Cornelia Gerrits, Huisvrouw van Adriaen Jop- „pe Berckheyde, vleeshouder, moeder van Jope en Ger-

„rit Berckheyde; in de Jacobijne straet: Als vriendt in „huys te komen.”

In het vindersboek, alsmede op een fraaije schilderij, voorstellende de St. Bavokerk te Haarlem, is zijn naam altijd gespeld Berckheijde en niet Berkheyden. Van beiden bezit ik oude geteekende portretten, vermeldende dat Job geboren is in 1626 en overleden den 23sten Nov. 1693. Het oorspronkelijke begrafenisbriefje bevestigt zijn overlijden en is van den navolgenden inhoud: „Anno 1693. Teghens Vrijdagh, zijnde den 27 Novem„ber na de middag ten twee uren praecis, werd UWE. ter „begravenis verzogt met Job Berckheyde, broeder van Ger„rit Berckheyde: In de St. Jansstraat bij de Heerenstraet: „als vrient in huys te komen.” St. Janskerck.”

Job kwam in 1654 in het gild, den 10den Maart.

Gerrit deed zijn intrede in het gild in 1660, en te oordeelen naar zijn geteekend portret, moet hij overleden zijn den 10den Junij 1698. Houbraken verhaalt dat hij verdronk toen hij uit den tuin van Alexander Vos kwam. Wie deze geweest is, heb ik met een enkel woord vermeld. (Zie dit art.)

De aanmerking van den heer Kramm, als zou het portret van Gerrit bij Immerzeel voorkomende zeer onjuist zijn, kan ik niet goedkeuren, als ik het geteekende portret in mijn bezit daarmede vergelijk. Het is beter dan vele andere in dat werk voorkomende.

DE FAMILIE BERENSTEYN.

Deze aanzienlijke en kunstlievende familie treft men reeds vroeg in Haarlems geschiedenis aan. Ampzing, in zijne geschied.: van Haarlem bl. 356 melding makende van Marten van Heemskerck, spreekt daar van mr. Joh. Berensteyn,

secretaris van de hooge vierschaar van Kennemerland en Brederode, Arnout en mr. Paulus van Berensteyn, en wel in dien zin dat zij allen daar voorkomen als beminnaars en bevorderaars der schilderkunst. Omtrent Paulus kan ik vermelden dat er bij den heer mr. J. P. Teding van Berkhout alhier nog aanwezig is een gouden gedenkpenning, geslagen op zijn 50jarig huwelijk, aet. 75, met Volckera Nicolai Duyst, gezegd Knoppert. aet. 69, a°. 1624. Hij werd in de groote kerk begraven den 27sten Dec. 1636. Door Bartsch, op het artikel Goltzius (H.), weet men dat van Arnout een fraai portretje bestaat, beschreven onder n°. 192, terwijl het wapen onder n°. 136 voorkomende bij dit portret behoort. In denzelfden tijd leefde ook te Haarlem Cornelis van Berensteyn, vroedschap. Ik bezit van hem een fraai portret door T. Jelgersma geteekend, naar de schilderij van H. Goltzius. Uit het onderschrift blijkt dat hij was art. pictor, amator et fautor Harlemensis, en dat hij 1 Junij a°. 1595 overleden is, oud 78 jaar.

Uit de notulen van 1637 ziet men dat de vinder Heda bij hem als leerling aangeeft Arnoldus van Berensteyn, burger. In die van 5 Jan. 1644 staat Claes van Berensteyn, burger en schilder, als leerling aangegeven bij Salomo de Bray, terwijl het doodregister vermeldt dat hij begraven is den 4den Maart 1684 in de groote kerk, noorder trans n°. 113.

Welligt is deze Claes nu die welke bij den heer C. Kramm en anderen beschreven wordt.

Behalve de fraaije schilderij door Frans Hals op het hofje van Berensteyn, door deze familie gesticht en waarvan in het aanhangsel van het werk van van Eynden en van der Willigen gesproken wordt op bl. 311, bevinden zich aldaar nog drie portretten van deze familie, allen door Fr. Hals geschilderd, en wel zoo voortreffelijk, dat men hoogst voldaan en getroffen zal zijn over de bezigtiging.

GERRIT of GERRIT CLAESZ. BLEECKER, BLEEKER of BLIEKER.

heb ik als Haarlemmer en schilder leeren kennen, uit de notulen van het vindersboek van het St. Lucas Gild, 4 Sept. 1640, waar te lezen staat:

„Mr. Gerrit Bleecker schilder te maanen om het incoom-„geld van twee discipelen bij hem, ten dage van omme-„ganck aangegeven, mitsgaders deselve naamen perfect op „schrift en off't burgers off poorters sijn, off gelieft hij selve „(om met een de camer te sien) te coomen betaelen, dat hij „sulx op de naaste gelieve te doen.„

In die van Oct. 1640 komt voor:

„Mr. Gerrit Claesz. Bleecker, schilder gemaende, betaelt „voor 3 sijner discipelen off leerlinghen Pieter Adelaer van „Amsterdam 12 st., Pouwelis v. d. Goes 12 st., Davit Dec-„ker van Amst. 12 st.

Zijn oorspronkelijk begrafenisbriefje, in mijn bezit, is van den volgenden inhoud:

Teghens Dinghsdagh den Achtsten Februarij 1656 naer de middagh ten twee uyren precys, werdt UE. ter begraeffingh ghebeden met

Mr. Gerrit Blieker

schilder, broeder van Jan Claesz. Bliecker, swagher van Floris Aelbertz. van Belegh, Pompemaker op den hoeck van de paerdensteegh, in de Groote Houtstraet, alwaer het lijck sal uytgedragen werden: als vriendt in Huys te komen met de langhe mantel.

Gr. kerck.

Deze Gerrit Bleecker komt nog eens in de not. van 24 Jan. 1643 voor, mede onder den naam van Gerrit Claesz. Bleeker, en wel op het dubbeldtal voor de betrekking van vinder.

Ampzing zegt op bl. 372 dat hij was „*goed in landschap en beeldekens daerbij.*” Hij wordt aldaar even als op het begrafenisbriefje *Gerrit Blieker* genoemd. — Schrevelius bladz. 390 noemt hem *Gerard Bleijker*, evenzoo Houbraken, d. 2. bl. 124, en op bl. 342 van datzelfde deel wederom *Blekers*. Bij Immerzeel *J. G. Bleecker*. Deze zal Basan gevolgd hebben. Bartsch IV d. bl. 101 G. Bleker. C. Kramm spreekt van J. G. Bleecker en N. Blekers, maar ik meen dat beide namen met Gerrit Bleecker één en denzelfden persoon moeten beteekenen.

Uit het begrafenisbriefje ziet men wel dat zijn broeder Jan Claesz. Blieker genoemd werd, maar als schilder heb ik hem niet kunnen opsporen.

REYER JACOBSS VAN BLOMMENDAAL

betaalde te Haarlem zijn gilderegt als schilder in 1662.

JOHANNES FREDERIK BODDECKER.

Alzoo staat zijn naam onder het portret van Dr. C. van Solingen. Hij heeft zich te Haarlem opgehouden en was den 13den Aug. 1707 aldaar als schilder ingeschreven bij het St. Lucas Gild.

Zijne zwarte-kunstportretten zijn bij de liefhebbers genoeg bekend; dat van Georgius Henricus Petri, Giessa Hassus Ecclesiae Augusanae Confessioni-addictae apud Sardamenses in Batavia annos XIII Pastor Anno 1686, aetatis 42. J. F. Boddecker fecit et Pinxit in 4°. heb ik nergens vermeld gevonden.

Dit portret is niet zoo fraai als het bekende van Dr. v. Solingen.

CORNELIS BOL.

Van dezen weinig bekenden meester kan ik vermelden dat hij te Haarlem gewoond heeft. Hij was afkomstig van Antwerpen, want in het doopregister te Haarlem van den 21sten Nov. 1619 leest men dat Cornelis Bol van Antwerpen als vader, en Sophia de Potter als moeder, een kind ten doop hielden dat den naam van Abraham verkreeg. Getuigen waren Petrus Bol in absentie van Nicolaas van der Willigen tot Hamburgh en Susanna Bol. — In 1623 werd hem weder een zoon geboren die den naam ontving van Jacobus. Jas de Potter trad bij die gelegenheid als getuige op. Den 31sten Jan. 1629: een zoon met name Cornelis en in Maart 1632 een dochter met name Susanna.

In 1637 vereerde Corn. Bol het St. Lucas Gild te Haarlem tot opsiering van de gildekamer een groote schilderij met schepen. — Hij was in 1655 vinder. Zijne vrouw werd den 1sten Nov. 1659 in de suydertrans n°. 155 van de groote kerk begraven, terwijl hij zelf den 23sten Oct. 1666 begraven werd in de St. Janskerk op het koor n°. 51.

PHILIPS BOL, de Oude.

Dezen, voor zoo ver ik weet, onvermelden haarlemschen schilder, is, volgens resolutien van burgemeesteren 9 Julij 1659, „op sijn versoeck toegestaen om op den 22 deser op „de saele van Princenhoff te mogen vercopen eenige van sijn „selffs gemaeckte schilderijen.” Hij was in 1645, blijkens het register nopende de cautien van boelhuysen, diaken der gereformeerde gemeente.

Philips Bol, jongman van Antwerpen, wonende op de crayenhorster gracht, trouwde den 8sten Maart 1639 met Catharina Bailly, jongedochter wonende in de coninkstraat

HANS OF JOHAN BOLONGIER.

Ampzing en Schrevelius noemen hem een bloemschilder. Zijn naam wordt a°. 1642 in de notulen van het St. Lucas Gild vermeld, alsmede eene schilderij van hem onder n°. 18 van de verloting van schilderijen, gehouden te Haarlem a°. 1636.

MICHIEL BOUCKHAERS.

werd volgens de notulen van Oct. 1637 aangemaend zijn regt als schilder te betalen, maar aengezien hij was vertrokken buyten 't lants, vernieticht.

JAN EN JACOB BOUCHORST.

In de resolutien van burgemeesters van 14 Febr. 1623 is vermeld dat „'t glas van wegen de stadt Haerlem in de kercke „van Woudrichem vereert is bij de heeren aenbestedet aen Eg- „bert Gerritse glasemaecker aldaer in alles, voor 20 ℒ vl., „ende sal Bouckhorst het waepen teyckenen ende bij den voors. Egbert betaelt werden."

Ongetwijfeld slaat dit artikel op Jan Bouchorst (sic) want zijn zoon Jacob Bouchorst (sic) betaalde eerst in Oct. 1637 als meesters oudste zoon voor zijn inkomen in den gilde als meester schilder 6 stuivers, aan den knegt 4 st. (Zie de notul.)

Jan werd ook gebruikt in het oude mannenhuis want in het Journaal van 12 Aug. 1623 leest men:

„Jan van Boekhorst glasschrijver bet. volgens sijn reken. ƒ 3.14.

CHRISTIAEN BOUMAN.

was beeldsnijder en in 1651 vinder van het St. Lucas Gild. Aan hem werd volgens het Journaal van het oudemannenhuis uitbetaald den 19den Augustus 1655 „volgens sijn rekeninge *f* 70.”

JOHANNES BOVETIUS.

Haarlemsch schilder, was in persoon bij den Deecken alleenich geweest en seyde hem niet met de kunst en exerceerden, en wat hij voordeesen gemaeckt mocht hebben, had hij alles noch bij hem staen sonder verkocht te hebben, en versekerde met belofte en dient mogt gebeuren, de boete te geeven of 't gild voldoen soude. (Zie de not. van April 1638).

RICHARD BRAKENBURG.

heeft als mr. schilder te Haarlem zijn gild gekocht den 3den Dec. 1687.

Zijn kunstnalatenschap werd den 27sten en 28sten Maart 1703 verkocht en in de navolgende woorden in de Haarl. courant van 10 Maart 1703 aangekondigd:

„Tot Haarlem op de zael van 't Prinsenhof sal den 27 „en 28 Maart, 's morgens ten 9 en 's namiddags ten 2 „uuren verkocht werden veele uytmuntende konstige schilde„rijen, modellen, teeckeningen en prenten van de voornaam„ste soo Italiaense, Fransse, Engelsse als Nederd. meesters; „alderhande verven en schildersgereetschappen, als oock een „konstige leeman leevensgroote en 12 gebronste keyzers van „Romen heel gaaf en konstig, alle nagelaten bij wijle Richard „Brakenburg, konstschilder.”

Den 13den Aug. 1676 werd in de groote kerk begraven Abrahamus Brakenburgh, praeceptor tertiae classis, broeder van Richard en Albert Brakenburgh. Zie zijn oorspronkelijk begrafenisbriefje, in mijn bezit.

SALOMON, DIRK, JAN, JACOB EN AELBERT DE BRAY.

Te Haarlem heerschte in de 16de en 17de eeuw even als in andere steden van ons land eene besmettelijke ziekte, die men met den algemeenen naam van pest bestempelde. Uit de vroedschapsresolutien van Sept. 1641—Nov. 1666 blijkt dat het pesthuis, ongerekend het tractement van den pestmeester, aan de stad heeft gekost de aanzienlijke som van *ƒ* 21,500. Uit eene resolutie van HH. burgem. in dato 23 April 1664 kan men opmaken dat de gevreesde ziekte weder meer en meer toenam, want de regenten van 't pest- en leprozenhuis werden aangezegd bij vermeerdering der ziekte het pesthuis ten eersten te openen, en de cellebroers aan te stellen om te begraven. Bij eene nadere resolutie van 11 Mei 1664 werd hier gevolg aan gegeven; en den 19den Julij was het reeds noodig een tweeden pestmeester aan te stellen. Er stierven dan ook 2061 personen, terwijl het grootste getal dat in de vier vroegere jaren overleden was 1439 bedragen had. Het pesthuis genoot dat jaar *ƒ* 5500 van regeringswege. Onder de eerste slagtoffers die aan deze ziekte stierven was *Jacob de Bray*. Uit een oorspronkelijk begrafenisbriefje van hem wordt het ons bekend dat hij den 27sten April 1664 begraven werd in de groote kerk te Haarlem, dat hij was de jongste zoon van Salomon, en dat hij woonde op de bakenesser gracht over de koksteeg. Dit berigt komt dan ook geheel overeen met hetgeen ik op dien datum gevonden heb in de rekening der graefmakers. Alleen wordt zijn naam daar niet

genoemd, wel de plaats aangegeven, als zijnde middelkerk n°. 248. — Houbraken zegt mede dat hij de jongste zoon was van Salomon, en dat hij in Grasmaand 1664 overleed, weinige weken voor zijn vader. Hij beschrijft tevens een schilderij van hem, die N. B. met het jaartal 1697 zoude geteekend zijn. Blijkbaar heeft hij zich vergist, en daarna allen die hem gevolgd hebben. Men heeft het werk van Jan op naam gesteld van Jacob. Het werk van eerstgemelden kan en zal ik nader aanduiden, maar of Jacob, die op jeugdigen leeftijd overleden is, geschilderd heeft, is mij onbekend gebleven. De schilderijen der de Bray's die te Haarlem thans het museum versieren en negen in getal zijn, zijn allen van Jan. Twee daarvan zijn geschilderd in 1663 en één in 64; en deze zouden dus nog van Jacob kunnen zijn, maar zij hebben volkomen hetzelfde monogram als de andere vijf, die van 1667 tot 1683 loopen. — De twee broeders zouden hun naam op dezelfde wijze geteekend moeten hebben, waartoe de voornaam van Jan en Jacob aanleiding had kunnen geven; waarschijnelijk is het evenwel niet, te meer omdat het monogram van 1663 volkomen gelijk is aan dat van 1683. Van de schilderij welke sedert 1823 op het Rijks museum te Amsterdam is, zegt de catalogus dier verzameling dat ze geteekend is met het jaartal 1675, en dat Dirk zijn broeder Jacob, en Jacob zijn broeder Dirk schilderde. Om dezelfde reden moet daar Jacob in Jan veranderd worden. Dit duidt ook een geteekend portret van Jan in mijn bezit aan, hetgeen gevolgd is naar het afbeeldsel op gemelde schilderij, en waaronder staat: Jan de Bray, schilder, zoon van Salomon de Bray, Dirk de Bray pinxit 1675.

Verschillende portretten van Salomon, Dirk en Jan zijn in mijn bezit, maar nimmer zag ik dat van Jacob. In den catal. van v. d. Marck Aegidz. te Leyden, verkocht te Amsterdam, komen twee geteekende portretten voor van Jacob, één met het jaartal 1658, het andere met 1659,

en hierbij staat: „waarnaar de prent is gemaakt.” Ik heb nimmer een prent gezien van Jacob, en hier zou dezelfde vergissing plaats gehad kunnen hebben. Het portret dat Immerzeel ons geeft is niet van Jacob maar wel van Jan.

In eene oude kantteekening op het begrafenisbriefje van Jacob leest men dat Salomon den elfden Mei tegen den avond gestorven en op den 14den begraven is, terwijl het doodregister ons berigt dat voor hem een opening in de groote kerk aangevraagd werd in de middelkerk n°. 248. De kosten waren *f* 4. — Een half uur beluyt *f* 7. — Voor de schael *f* 2. — Op den 16den dito stierf zijn zoon Josephus. Hij werd den 18den begraven; terwijl den 23sten Mei twee openingen aangevraagd werden in de fransche kerk n°. 103 voor twee van zijne dochters, met name Juliana en Margaretha. In hetzelfde graf was reeds den 3den Maart 1663 de vrouw van S. de Bray begraven.

Allen bezweken aan de pest. Het jaar 1664 was voor deze familie dus zeer noodlottig.

Aangaande Salomon kan ik hier nog mededeelen dat hij van 1615—1630 musketier was bij de Cluveniers. Van 1616—22 behoorde hij tot de zoogenaamde beminnaars, d. i. honoraire leden van de rederijkerskamer „de Wijngaardranken”. In het trouwregister leest men dat Sal. de Bray, jongesel van Amst. wonende in het schoolsteegje te Haarlem den 13den Mei 1625 getrouwt is met Anneke Westerhout, j. d., wonende te ’s Hage.

In 1633 woonde hij in de schaggelstraat naast de roode Lely.

Volgens de thesauriers rekeningen van 1627 werd aan hem voor de dienst bij hem gedaen in ’t maeken van zeekere modellen ofte patronen van de Sijlpoort alhier betaelt xxiiii £.

Het is bekend dat hij een teekening benevens een houten model leverde voor de nieuwe kerk te Haarlem. Men vindt

in de thes. rek. van 1645 dat aan Sal. de Bray werd toegezegd zoo over 't maken van de teekeninge en model van een kerk, als meede over de afteekening van de uytlegginge van de stad III c XL ℒ. Hierbij dient ook vermeld dat hij volgens diezelfde rekeningen ter dier gelegenheid met anderen geconcurreerd heeft. Men vindt toch op dat jaar en die maand.

"Aan P. Post over het afteykenen ende maeken van een "houten model van een kerk, mitsgaders voor eenige klei"nigheden CXCV ℒ."

"Aen mr. Jan de Vos beeld en steenhouwer ende Jaques "Coelenbier, koperslager, voor het maken van een model "van een kerk zonder pylaeren, metten aenkleven van "dien XC ℒ.

Deze Jaques Coelenbier was in 1640 weduwnaar en hertrouwde den 15den Jan. voor schepenen met de weduwe Geertje Gerrits, beiden van Haarlem.

In 1640 gaf S. de Bray bij het St. Lucas gild als discipel aan: Andries Jacobsz.

Sal. de Bray is met Jacob van Campen zeer vriendschappelijk bekend geweest, gelijk ik aangetoond heb, op het art. J. v. Campen.

In het memoriael van 2 Oct. 1665 staat aangeteekend dat op versoeck van wegen de jonge de Bray, mr. schilder, gedaen omme sijn vader zalr. schilderijen te mogen verkopen hem hetselve is toegestaen.

Zijne bedenckingen over het uytleggen en vergrooten der stadt Haerlem, zijn niet uitgegeven in 1667, maar wel in 1661, bij Abraham Casteleijn. kl. fol. form., gelijk de titel aanwijst. A°. 1662 werd aan S. de Bray uitbetaald over de gedane onkosten en moeiten in 't maeken van het boek, dienende tot de uytlegginge deeser stadt CXX ℒ. (Zie de thes. reken.), Eenige exemplaren zijn voorzien met zijn fraay houtsneeportret, zeker naderhand er ingevoegd, want het heeft het jaartal 1664, oud 67 j. Het is door D. de Bray

naar zijnen broeder Jan voortreffelijk gesneden; ik zal dit nader aantoonen wanneer ik over de monogrammen van beide broeders spreek. Dit fraaije portret is ook buitenlands zeer gezocht. Rudolf Weigel levert er ons in zijne „Holzschnitte berühmter meister" enz. Leipzig 1851 fol. in de 3de afd. een xylographische kopie van. Er bestaan exemplaren voor en met het jaartal.

Er zijn er die meenen dat Salomon ook in hout zou gesneden hebben. De zeldzame houtsnede die hiertoe aanleiding gegeven heeft, stelt voor een oud man, lezende in een boek, waarachter regts een crucifix. Zeer duidelijk nu staat regts van onderen het eerste monogram van Salomon de Bray (zie de plaat n°. 3), maar bij eene aandachtige beschouwing vind ik ook regts van het crucifix een B. Dirk nu gebruikte soms deze B alleen, en het zou dus wel mogelijk zijn dat niet de vader, maar de zoon de houtgraveur was.

Het is algemeen bekend dat Dirk een zeer bekwaam houtsneegraveur en etser geweest is. Ik bezit van hem zijn eigen geëtst portret, 12° formaat, zijnde ongeteekend, waarvan mij nimmer een tweede exemplaar voorgekomen is. Op de kunstverkooping van K. Kaan, zie den Cat. bl. 24. omsl 57. Haarl. 1852 waren een aantal kleine geëtste prentjes van hem. Zij staan daar bij vergissing op den naam van Salomon en zijn thans in het bezit van den heer Vis Blokhuyzen te Rotterdam.

V. Eynden en v. d Willigen zeggen op bl. 399 enz. van het 1e d. dat Dirk eenige houtsneden voor de drukkerij van Enschedé vervaardigd heeft. Blijkbaar heeft hier een vergissing plaats gehad, want toen ter tijd was Abraham Casteleyn boekdrukker te Haarlem en uitgever van de haarl. courant. De heeren Joh. en Izaak Enschedé zijn in 1737 eerst opgetreden en in hunne drukkerij zijn toen vele stempels door Dirk vervaardigd, overgegaan en nu zelfs nog aanwezig.

Opmerkelijk is eene houtsnede van Dirk die ik bezit, voorstellende het wapen van Haarlem omgeven van eenige zinnebeeldige attributen, met het wapen zijnde een kasteel en het monogram (zie de plaat) van A. Casteleyn, waaronder staat *La Gazette de Harlem n°.* Deze vermaarde courantier schijnt dus reeds vroeg het voornemen gehad te hebben, hoezeer het er dan ook bij gebleven is, om gemelde courant in de fransche taal uit te geven.

Dirk of Theodorus staat in de lijst der leerjongens van het boekdrukkers- en bindersgild in 1656 aangeteekend als bindersleerling bij Passchier van Wesbusch, en was in 1671 schriftheer van het St. Lucas gild. Hij heeft naar zijnen vader, naar zijnen broeder Jan en naar zijn eigen vinding gesneden. Naar Salomon bezit ik, behalve het hier reeds vermelde en beschreven onder n°. 3, nog een fraai prentje, zie n°. 10. Naar Jan een Christus aan het kruis, beschreven onder n°. 12 en het wel bekende portret van zijnen vader. De anderen zijn allen naar en door hem zelven; het aantal dat ik bezit bedraagt ruim 100 stuks, bestaande allen uit geestelijke voorstellingen, wapens, beesten, vignetten, randen, enz., hierna uitvoeriger te beschrijven. Zou het ook mogelijk kunnen zijn dat het woord *Josepho*, hetwelk voor den naam van D. de Bray op prent n°. 6 voorkomt zinspeelt op zijn broeder Josephus, overleden Mei 1664?

Immerzeel geeft ééne handteekening van Salomon zeer juist, als zijnde waarschijnlijk genomen naar n°. 3. Ik heb nog twee facsimile's bijgevoegd van twee eigenhandige naamteekeningen van hem, in mijn bezit. (Zie n°. 1 en 2 op de plaat).

Van Dirk kan ik hier nog elf verschillende opgeven (zie de pl.) Zij zijn allen genomen naar de houtsneden zelven. Men ziet uit n°. 3 en n°. 10 dat hij ook alleen een B gebruikte, en uit n°. 7 dat hij de F. (fecit) soms plaatste voor, in plaats van achter zijn naamcijfer, en wanneer men nu

onder het portret van Salomon vindt eerst dat van Jan de Bray en dan *f* B zoo geeft dit aanleiding om Jan voor den schilder, Dirk voor den houtsneegraveur te houden. Hierdoor wordt de gissing van Rud. Weigel opgehelderd, wanneer hij in zijne Holzschnitte berühmter meister, etc. bij het portret van den vader zegt: „Ob das B nach den fecit „des Namen des Meisters auf den hier vorgelegten Blatte „Broeder (minnebroeder) oder Brabantiae oder Bruxellae, „oder Broeders bedeutet, letzteres als von beiden Brüdern „Jacob und Dirk de Bray komment, worauf die verschlun„genen Anfangsbuchstaben des Namens gedeutet werden „können, bin ich ausserstands zu entscheiden."

Slechts weinige bescheiden omtrent Jan de Bray zijn mij bekend geworden. Hij vervulde dikwerf de betrekking van vinder en deken van het St. Lucas gild. In de notulen van het vindersboek komt hij 3 April 1685 nog voor. In eene buitengewone vergadering van 10 April leest men dat de deken Jan de Bray *van huys was*. In de gewone van 1 Mei staat hij als absent aangeteekend, terwijl op de extraordinaris van 8 Mei zijn naam opengelaten is, zonder eenige nadere omschrijving van de reden. In die van 5 Junij was reeds door HH. burgem. tot deken bevestigd Abraham Snellaert, terwijl later zijn naam niet meer gevonden wordt. Op het doodregister van 4 Nov. 1669 vindt men een opening gevraagd voor de huisvrouw van Jan de Bray. groote kerk n°. 125. Of hij nu weder hertrouwd is kan ik niet beslissen, maar zeker is het dat men op hetzelfde register 30 April 1680 leest: *„de huisvrouw van Jan de Bray vervoert naar 's Hage."* Hij zelfs leefde nog in 1687. Zie v. Eynden en v. d. Willigen 1 d. bl. 401.

Heb ik nu bewezen dat Jacob in 1664 overleden is en Jan nog leefde in April 1687, dat Jan zich teekende zoo als te zien in zijn monogram n°. 1 en 2, dat er geen kenmerkend monogram van Jacob bestaat, dat ook de *stellige* bewijzen

van zijn werk nog geleverd moeten worden, dan zal men Jan meer naar waarde schatten. De schilderij op het rijks museum te Amsterdam, en die welke alhier op het museum van oude schilderijen aanwezig zijn van n°. 7 tot n°. 15 zijn zoo vele sprekende bewijzen van zijn uitnemend talent. Ook de schilderij voorstellende Hagar in de woestijn, en die v. Eynden en v. d. Willigen beschrijven als zijnde van Jacob, zijn van Jan. Zij heeft het monogram n°. 1 met het jaartal 1668, dus 4 jaren na den dood van Jacob. Op de andere schilderij voorstellende Simson, enz. (zie aldaar, d. 1., bl. 339) staat de voornaam van de Bray te onduidelijk geteekend om juist te kunnen beschrijven. Alle schilderijen van Jan zijn met monogram n°. 1 geteekend. In n°. 2 ziet men zijn naamteekening zoo als die in het vindersboek voorkomt.

G. K. Nagler in zijn werk Die monogrammisten. 2 d., s. 87, n°. 8, beschrijft een prent, voorstellende eenige schaakspelers, enz. die duidelijk zou geteekend zijn J. de Bray fe. à Harlem. Ik heb deze prent nimmer gezien, maar betwijfel ook zeer de naauwkeurigheid der opgave. Men zal toch uit het hier boven vermelde gemakkelijk kunnen opmaken dat zijn artikel Jacob de Bray, zijn monogram en de beschrijving van zijne prenten geheel verkeerd zijn.

De notulen van 7 Julij 1643 vermelden dat er ook een schilder Aelbert de Bray geweest is. Hij was in 1635 leerling van zijn oom Salomon, woonde in de janstraat en was reeds in October 1643 naar Frankrijk vertrokken. Ik gis dat hij de zoon geweest is van Simon de Bray, welke 1 Oct. 1616 geadmitteerd werd als procureur en in 1643 nog fungeerde. Zijn zoon Simon Jr. werd in 1644 in datzelfde ambt aangesteld. Hij was in 1648 schutter bij de oude schuts en trouwde den 11den Aug. 1647 voor schepenen met Gerritgen Pauwels Pieters, J. d. van Valckenburgh.

Ik zal ten slotte beschrijven alle die prenten welke door Dirk de Bray vervaardigd en in mijn bezit zijn.

N°. 1. Het portret van Sal. de Bray, borstb. links, in de slagschaduw 1664, oud 67. Van onderen Salomon de Bray schilder en boumeester tot Haerlem, geteekend als n°. 11 van Dirk en als n°. 1 van Jan de Bray.

N°. 2. Het portret van W. Bartjens, borstb. regts bijna van voren te zien, blootshoofd met zwaren baard en knevel en grooten kraag om. In ovaal, kl. form. get. als n°. 8.

N°. 3. Een grijsaard lezende in een boek, waarachter regts een crucifix, links hangt aan den wand een hoed, van onderen regts get. als n°. 1 van S. de Bray; aan denzelfden kant bij het kruis vindt men alleen een B., hoog 13 c. br. 9 centim. 5 str.

NB. Dit prentje wordt ook aan Salomon de Bray toegeschreven.

N°. 4. Een ontwerp voor de geheele vergrooting der stad Haarlem, fol. form. Deze platte grond staat voor zijne bedenkingen, enz., get. als n°. 8.

N°. 5. Christus aan het kruis, beschreven onder n°. 2 bij Nagler, Die monogr. 2 b, s. 367; br. 13 cent., h. 18 c.

N°. 6. De zweetdoek van Veronica met het onderschrift: *Mijn beminde is wit en roodverwich, uytgekozen uyt duysentich.* cant. v. x. Josepho DB. br. 13 c., h. 18 c.

N°. 7. De attributen van de Passie. Twee stuks, waarvan een is get. als n°. 7, met het opschrift Jesu van Nazaret, koning der Joden, de andere onget. Beiden loopen van boven rond toe, en zijn br. 7 cent., h. 27 c.

N°. 8. Salomons tempel, uitwendig te zien, get. als n°. 5. br. 9 c. 6 str., h. 12 c. 8 str.

N°. 9. De verheerlijking van Maria. Op het voetstuk staat: Haec non maculavit origo, get. als n°. 8. Ik bezit 2 verschillende drukken met en zonder S. Franciscus adorat, D. Scotus sustentat. br. 5 c. 5 str., h. 9 c. 2 str.

N°. 10. Het monogram van Christus, regts van onderen

get. als n°. 3. De rand die alles omgeeft is get. als n°. 1. br. 6 c., h. 6 c. 6 str.

N°. 11. Bij Nagler onder n°. 3 beschreven, get. regts als n°. 8, br. 7 c., h. 8 c.

N°. 12. Christus aan het kruis in ovaal. In den rand: Door 't Kruys is mijn gewin. Onder aan het kruis: get. als n°. 8 naar S. de Bray, br. 7 c., h. 8 c.

N°. 13. Een lijdende Christus, links onder de doornenkroon van onderen get. als n°. 3. br. 5 c. 7 str., h. 9 c. 3 str.

N°. 14. Een embleem van de kamer, *In Liefd getrou* met het jaartal 1649, twijfelachtig, onget., h. 9 c. 3 str., br. 6 c.

N°. 15. Een monogram van Christus, get. als n°. 10. br. 7 c., h. 4 c. 5 str.

N°. 16. De aanbidding van het heilige sacrament get. regts van onderen als n°. 3, br. 4 c. 3 str., h. 5 c.

N°. 17. Vier stuks kleine bijbelsche voorstellingen, als Susanna in het bad, Judith, enz. onget. br. 5 c. 5 str., h. 4 c.

N°. 18. Een heilige in ovaal, get. regts van onderen als n°. 9. Zonder den rand br. 4 c. 5 str., h. 5 c. 4 str.

N°. 19. Eenige vogels, visschen enz., bij Nagler beschreven onder n°. 5 en 6, en get. als n°. 3, 4, 5 en 8. — A°. 1660.

N°. 20. Een kerk, inwendig te zien. De leeraar staat niet op, maar voor den preekstoel, en spreekt tot een groot aantal menschen, links van onderen get. als n°. 3. br. 6 c., h. 4 c. 2 str.

N°. 21. Het blindenmannetje spelen. Regts ziet men den geblindoekten man tasten naar iemand die over een stoel valt. Er zijn tien personen in het vertrek. Regts tegen het donker afhangend kleed der tafel get. als n°. 3. br. 11 c., h. 6 c. 5 str.

N°. 22. De schoolmeester. Bij Nagler. d. 1, s. 872, n°. 11, ten onregte beschreven als het werk van Jacob. Van onderen get. als n°. 8. br. 6 c. 3 str., h. 5 c. 2 str.

N°. 23. De schoolmeester, mede ter regter hand maar geheel van voren, met een pen in de hand en onderrigt gevende aan een knaap die naast hem op een voetenbank staat, enz. Van onderen links onder een bank get. als n°. 3. br. 6 c. 5 str., h. 4 c. 7 str.

N°. 24. De schoolmeester, links gezeten voor een lessenaar waarop een boek opengeslagen en get. is als n°. 3; een jongeling met de hoed in de hand staat voor hem. br. 6 c. 5 str., h. 5 c. 4 str.

N°. 25. La Gazette de Haarlem, get. als n°. 3. Regts onder het schip, links het monogram van A. Casteleyn. Zie de plaat.

N°. 26. Het wapen van Holland. Bijzonder fraai gesneden, get. als n°. 6.

N°. 27. Het wapen van Haarlem, dito dito niet get.

N°. 28. Het wapen van de prinsen van Oranje. Van onderen links get. als n°. 3.

N°. 29 en 30. Nog twee andere wapens get. als n°. 3.

N°. 31. Een zeer fraai fabriekmerk voor André Desmas tot Leyden, get. als n°. 3.

N°. 32. Een dito voor Henrick Nutten tot Haerlem, niet get.

N°. 33 en 34. Drie stuks Cupido's, onget. br. 4 c. 5 str., h. 6 c. 3 str.

N°. 35 en 36. Twee stuks vignetten voor verloofden, get. het eene links als n°. 3, br. 8 c., h. 6 c. 6 str., het andere als n°. 2.

N°. 37. David vechtende tegen Goliath. onget. br. 8 c. 6 str., h. 6 c.

N°. 38. De twaalf maanden. Bij Nagler beschreven onder n°. 4. — Deze zijn gemaakt voor een almanak, die

niet bij Enschedé maar bij Vincent of Abraham Casteleyn zal gedrukt zijn.

N°. 39. 24 stuks zeer kleine bijbelsche voorstellingen, waarvan sommigen als n°. 3 get. zijn.

N°. 40. 31 stuks geïllustreerde en trekletters, randen, vignetten enz. Sommigen zijn get., anderen niet.

Behalve de hierboven vermelde geëtste prentjes is van D. de Bray ook bekend de ruïne van Brederode met het jaartal 1674. — Zijn geëtst portret waarvan ik reeds gesproken heb stelt hem voor op jeugdigen leeftijd, borstbeeld links, eenigzins regts ziende, met lange gescheiden, golvende haren en korten snorrebaard. Het is zeer geestig behandeld, onget. en br. 6 c. 8 str., h. 8 c. 2 str.

JACOB VAN CAMPEN.

De naam van van Campen komt meermalen voor in verschillende stukken betrekking hebbende op de geschiedenis van Haarlem. In het memoriaal van het oude mannenhuis staat dat Pieter Jacobss van Campen regent was van dat gesticht van 1607 tot 1614. Zoo vindt men in het doodregister van 21 Julij 1613 dat een kind van Pieter van Campen begraven werd, en in het trouwregister van Jan. 1642 dat Pieter van Campen, jongman trouwde met Geertruit Cornelis, jonge dochter, beiden van Haarlem. Deze twee moeten verschillende personen geweest zijn; welligt vader en zoon? In het register van boelhuysen a° 1621 vindt men dat de weduwe van Christoffel van Campen genaamd was Josyna Haghaerts.

In 1667 den 23sten April werd bij de stad tegen de penning 25 op interest genomen van Nicolaas van Campen, als rentmeester van de goederen van wijlen juffrouw Agneta van Duyvelandt, in haar leven huisvrouw van den heer Gys-

bert van ter Nesse, voor en ten behoeve van de armen Godts camer bij de voornoemde juffvrouw gefundeert, staande in de appellaersteeg binnen deeze stad VII m V c ꝑ.

Het eerst heb ik den naam van Jacob van Campen gevonden op de rolle van de schutterij a° 1612 als musketier. Hij kan dezelfde geweest zijn waarvan Ampzing a°. 1628 melding gemaakt heeft als schilder, en die het portret van Laurens Coster zou geschilderd hebben, waarnaar J. v. d. Velde het graveerde, en hetgeen voor de *Laure crans* a°. 1628 geplaatst is. P. Scriverius plaatste onder dit portret een latijnsch vierregelig vers. Op de bl. tegenover dit portret vindt men dit vers nog eens, benevens de 4regelige hollandsche vertaling door denzelfden. Op bl. 14 vindt men nog eens eene vierregelige hollandsche vertaling door S. Ampzing in verzen. Al spoedig daarop in 1630 volgde nu het portret van Laur. Coster ten voeten uit door P. Saenredam, hetgeen bij A. Roman, die in dec. 1649 overleed, uitkwam. Dit portret heeft dezelfde latijnsche en holl. verzen naar P. Scriverius bij de Laure crans vermeld en is waarschijnlijk naar het vorige gevolgd. Latere afdrukken van dit portret hebben het adres van P. Casteleyn. Nu vindt men bij den heer Kramm op Jacob van Campen van Haarlem dat deze nog eens het portret van Coster schilderde, waarna C. Koning het graveerde fol. form., hetgeen door P. Scriverius zelven zoude uitgegeven zijn. Dit is zoo niet; Jacob van Campen was de teekenaar, C. Koning graveerde het en gaf het te Haarlem uit, terwijl het latijnsche vers van P. Scriverius met de holl. vertaling van S. Ampzing, zoo als die opgegeven zijn bij de Laure crans het portret versierde. Latere uitgaven van dit portret hebben ook nog: Hugo Allardt ex.

In het bezit zijnde van bovengemeldde portretten is het mij mogelijk geweest de onjuiste beschrijving te verbeteren. Ik keer nu tot mijn onderwerp terug.

Bij Schrevelius, die zijne holl. beschrijving van Haarlem in

1648 uitgaf, leest men op bl. 326 onder de scholastres die nog in leven zijn Jacob Campius, maar hij zegt weinige woorden verder *middeler tijd overleden.* Deze Jacob Campius of van Campen kan, dunkt mij, ook niet met de hierboven vermelde een en dezelfde persoon geweest zijn.

De heer Kramm meent dat de haarlemsche schilder Jacob van Campen een geslacht vroeger dan de bouwmeester moet gesteld worden, omdat Ampzing bl. 370 hem tegelijk gedenkt met Andries Snelling en Floris van Dijck. Alleen heb ik hiertegen in te brengen dat men niet juist hierop moet afgaan, want diezelfde schrijver noemt Judith Leyster bl. 369 voor Fl. v. Dijck, en toch zal ik bewijzen dat zij in Febr. 1660 overleden is (zie dit artikel), terwijl van Dijck reeds in 1652 gestorven was. Wil men nog sterker bewijs, men zal eerst op bl. 372 vinden Jan Jacobs Guldewagen, en deze was reeds overleden in 1641. (Zie ook dit artikel).

Zonder iets te willen of te kunnen beslissen zal ik hier nog aanteekenen hetgeen ik gevonden heb in de losse stukken en notulen van het St. Lucas gild te Haarlem.

In de notulen dan van Nov. 1637 leest men dat Fr. P. de Grebber aangemaent werd te betalen voor zijn leerling *van Campen.*

In het vindersboek van 12 Jan. 1682 is uitgetrokken de post

„Van de vendu van mons. van Campen ontvangen *f* 6—5.

In het doodregister 2 April 1689 is opgeschreven

Een opening in de groote kerck voor Jacob van Campen in de middelkerck n°. 29 *f* 4

Een uyr beluyt	„ 12
Voor de roef	„ 3
	f 19

Op de gildekamer bevond zich vroeger een schilderij, vermeld op den inventaris als een zinnebeeld door *van Campen*. Deze inventaris draagt geen jaartal, maar men kan eenigzins den tijd bepalen, doordien er zich tevens twee geboetseerde borstbeelden bevonden van B. Brakenburg en Corn. Dusart.

Nu nog meer een bepaald woord over den grooten bouwmeester.

Ik heb bij hetgeen ik over Salomon de Bray vermeld heb opgegeven dat aan dezen laatsten uitbetaald is voor het maken van een teekening en model van een kerk (d. i. de nieuwe kerk) en voor een afteekening van de uitlegging van de stad III c XL ℒ. Maar in de stadsrekeningen van 1649 fol. 78, toen deze nieuwe kerk voltooid was, leest men dat door de stedelijke regering van Haarlem betaald werd aan Mr. Jacob van Campen over 't geene door ordre van burgemeesteren aan hem in 't collegie gestelt is over zijn dienst, zoo in 't ordonneeren van de nieuwe gemaakte kerk, de nieuwe straat daarop responderende, als over andere diensten bij hem tot verbeteringe deezer stad gedaen X c ℒ.

Uit het hierboven vermelde blijkt dat Sal. de Bray en Jac. van Campen elkaar van zeer nabij moeten gekend hebben, en ik moet ook veronderstellen uit de grootere som aan dezen laatsten uitbetaald dat hij wel de opperste bouwmeester hier zal geweest zijn.

Bij hetgeen ik over Jan Simonsz. Torrentius aangeteekend heb, zal door mij uit echte bescheiden aangetoond worden dat tusschen Sal. de Bray en Jacob van Campen van *Amersfoort* een naauwe vriendschap bestond — dat de vrouw van Torrentius was eene dochter van Jacob v. Camp. (sic) tijdens zijn verhoor bij hare ouders te Amersfoort woonachtig — dat zij in 1628 Torrentius te Haarlem in de gevangenis bezocht heeft, en dat den 15den Aug. 1629 op verzoek van de Bray aan Jacob van Campen (sic) en Aechtgen Jans, schoonvader en schoonmoeder van J. S. Torrentius, geaccordeerd werd dat zij in pre-

sentie van den heer officier acces zullen mogen hebben bij Torrentius voorschreven.

De vraag nu is wie is deze Jacob van Campen van Amersfoort? Indien het waar is dat de bouwmeester een zoon is van Pieter van Campen, die den 4den Nov. 1594 in het huwelijk trad — en dat de bouwmeester nimmer getrouwd geweest is, kan om beide deze gewigtige redenen deze hier niet bedoeld worden. Maar wie dan? Misschien wel een oom van hem — maar is deze bekend?

Niettegenstaande deze gewigtige bedenkingen heeft het denkbeeld dat hier de bouwmeester bedoeld wordt voor mij iets aanlokkens. Zou het zoo vreemd zijn dat twee mannen die met roem in hetzelfde vak werkzaam waren de een den ander gaarne behulpzaam geweest zijn in deze bedroevende en zooveel gerucht makende zaak?

Nog iets. De vrouw van Jac. v. Campen heette Aechtgen Jans. Deze naam geeft mij aanleiding om de mogelijkheid te veronderstellen dat zij van haarlemschen oorsprong was; althans het is opmerkelijk dat men bij twee verschillende doopen in 1628 en 1631 van kinderen van Frans Hals de namen vindt van Nicolaes de Camp, Geeske *Jans.* en Judith *Jans*, die als getuigen optraden bij deze plegtigheden. (Zie het artikel Fr. Hals).

Ik geef ook deze opmerking voor hetgeen zij is — want ik weet dat *Jans* destijds geen *van* was, en alleen aangenomen werd voor een Janszoon of Jansdochter, en hoevele Jannen zullen er in Haarlem toen wel niet geweest zijn die dochters hadden.

Mogten de daadzaken die ik hier heb kunnen bekend maken, aanleiding geven tot grondiger onderzoek dan ik in staat ben te doen, het zou mij, al worden mijne gissingen van niet de minste waarde bevonden, de voldoening geven geen nuttelozen arbeid verrigt te hebben.

JAN EN PIETER CAPELLE.

Jan Capelle, welligt dezelfde als bij den heer Kramm vermeld staat als Jan van der Cappelle, is den 29sten Julij 1686 als schilder bij het St. Lucas gild te Haarlem ingeschreven.

Pieter was mede een haarlemsch schilder. Ik bezit zijn geteekend portret, waarbij het jaar 1644 als zijn geboortejaar wordt opgegeven.

ABRAHAM, PIETER EN CASPAR CASTELEYN.

Abraham was volgens zijn geteekend portret, schilder plaatsnijder of liever figuursnijder en poëet. Ook was hij oprigter van de Haarlemsche courant, a°. 1656, en uit de resolutien van burgemeesteren weten wij dat den 3den Jan. 1656 aan Abraham Casteleyn is toegestaan *de nouvelles* te mogen drukken. Geboren te Haarlem is hij aldaar overleden in 1680 of 81. Als figuursnijder zal hij zeker voornamelijk voor zijn eigene drukkerij werkzaam geweest zijn. Er is weinig van hem bekend. Bij zijne opvolgers, de heeren Enschedé, heb ik naar hem onderzoek gedaan en ben alleen te weten gekomen dat bij Brandt, in het leven van de Ruyter, met een enkel woord van hem gesproken wordt, en wel met betrekking tot de spoedige en zekere berigten van hem als courantier.

Hij kwam als gildebroeder in 1653 in het boekverkoopersgild en maakte zich vermaard door de haarlemsche courant in zoo groote achting te brengen dat men deze tot 1723 op zijnen naam drukte. Den 9den Julij a°. 1737 werd de eerste op naam van Iz. en Joh. Enschedé gedrukt en uitgegeven.

Van zijne voorzaten en verdere familie zijn ingeschreven in het boekverkoopersgild de volgende:

In 1616. Vincent Casteleyn, overl. 6 Apr. 1658, begraven 8 April in de groote kerk, suydertrans n°. 257.

In 1627. Vincent Casteleyn de Jonge, als binder bij Abraham Hamer.

In 1647. Pieter Casteleyn, zoon van Vincent, overl. 167 ?
〃 1653. Jacob 〃 〃 〃 〃
〃 〃 〃 Abraham 〃 〃 〃 〃
〃 1661. Johann 〃 〃 〃 〃 vertrokken.
〃 〃 〃 Vincent 〃 frater overleden.
〃 1677. Jacob 〃 Pieterszoon 〃 1693.
〃 1693. Mr. Gerhard Casteleyn, drukker, 〃 1702.
〃 1704. Jan Abraham Casteleyn Jacobszoon. Hij was het, die de haarlemsche courant overdeed aan Iz. en Joh. Enschedé, zich daarop in het jaar 1738 als courantier te Rotterdam vestigde, en aldaar overleed in 1776.

PIETER CASTELEYN.

Ik kan niet anders van hem vermelden dan dat hij zich in 1635 aangaf als leerling bij den schilder Willem de Poorter.

CASPAR CASTELEYN.

In de rekening van ontvangst van het St. Lucas gild te Haarlem staat hij 6 Mei 1653 vermeld als schilder en ingeboren burger.

JAN DE LA CHAMBRE, Sen. en Jr.

Onder het portret van den eersten zoo fraai gegraveerd door Jonas Suyderhoef en voorkomende voor zijne *verschey-*

den geschriften, enz. Haarlem 1638 fol., staat *verscheyden geschriften, geschreven ende in 't koper gesneden door Jean de la Chambre, liefhebber en beminder der pennen, tot Haarlem. Anno* 1638. Hierdoor is het buiten allen twijfel zeker dat hij gegraveerd heeft, en is het meer dan waarschijnlijk dat hij, die zoo vlug en sierlijk zijn pen en stift wist te bestieren op papier en koper, ook wel een goed teekenaar zal geweest zijn. Het komt mij daarom voor dat .... la Chambre bij den heer C. Kramm beschreven, van wien eene teekening was in de kunstnalatenschap van Vincent v. d. Vinne, hier de bedoelde schrijfmeester zal geweest zijn, en men niet noodig heeft een lateren nazaat van hem, van wien men niets weet, te scheppen.

In 1649 kwam van hem uit *Een exemplaerboeck inhoudende: verscheyden geschriften* GESCHREVEN door *J. de la Chambre, Franc. schoolmeester binnen de stadt van Haerlem.* — P. Holsteyn Jr. graveerde naar Jan de Bray zeer fraai zijn portret op lateren leeftijd, a°. 1666. Het heeft tot onderschrift: *Verscheyde geschriften op d' Italiaensche maniere* GESCHREVEN door J. de la Chambre, Franc. schoolmeester tot Haarlem.

Volgens het trouwregister hertrouwde J. de la Chambre *weduwenaar* wonende in de St. Ursulasteeg den 22sten Nov. 1639 met Maria van Pouche van Haarlem wonende in de zijlstraat. Hij behoorde tot de fransche gemeente.

In het doopregister van die gemeente vindt men er twee van dienzelfden naam. Omdat de een reeds in 1639 weduwenaar was vermeen ik hem hier als den vader te kunnen aannemen. Hij was de zoon van Gilles. In 1641, den 31sten Maart, werd eene dochter van hem gedoopt met name *Maria.* Getuigen Pierre Marin en Anneke van Breen. In 1642, 21 Dec. *Hester*, getuigen Pierre de la Chambre en Hester van Pouche. In 1647 *Jean*, getuige Pierre de la Chambre. Zijne huisvrouw werd den 11den Nov. 1666 in de Janskerk suydertrans begraven en hij zelf den 27sten Julij

1669 op het noorder kerkhof. Reeds in 1637 komt in dat zelfde doopregister voor de andere Jean de la Chambre, getrouwd met Anne Thomas van Strijp. Deze kan de zoon geweest zijn. Aan de navolgende kinderen van hem werd de doop toegediend: den 5den Julij 1637 aan *Thomas.* In 1639 2 Oct. aan *Fernand.* In 1641, 24 Nov. aan *Sara.* In 1644 17 April aan *Catherine* en in 1645, 2 Julij aan *Daniel.* Als getuigen bij die plegtigheden vindt men de namen van Etienne, Barbe, Susanne, Magdalene, Daniel, Jacques de la Chambre en Thomas Thomassen van Strijp. In 1665, 15 Nov., werd in de groote kerk middelkerk, n°. 182 begraven een zoon van J. de la Chambre. Ik kan evenwel niet beslissen of hij een zoon is van den ouderen of van den jongeren.

J. de la Chambre, jr. was ook te Haarlem school- en schrijfmeester; of hij de kunst beoefend heeft is mij onbekend. Ik wil hier echter mededeelen wat ons de haarl. courant van hem bekend maakt, te meer omdat in het tweede berigt ook de vader genoemd wordt.

Het is vervat in de twee volgende afkondigingen:

„Overmits het overlijden van Jean de la Chambre, in sijn „leven fransche kostschoolhouder binnen Haarlem soo pre„senteert deszelfs nagelaten weduwe uyt der hant te verko„pen, sijn van outs seer vermaarde en frequentable huys en „kostschool, bestaende in een groot, nieu, sterck en wel „doortimmert woonhuys, voorsien met verscheide ruyme ver„trekken, soo beneden als boven eene ruime plaats, tusschen „twee galderyen, zijnde de eene geapproprieert tot een eetsael „voor omtrent 60 à 70 menschen met een seer groot en „ruim school over de plaets met verscheyde vierkante boven„kamers, tot het slapen van kostkinderen, daerachter een „tuyntje, etc.„ Zie de haarl. courant 30 Junij 1685, n°. „26, en verder:

„Op den 12den en 13den Maart 1686 sal men tot Haer„lem in het sterfhuys van zalr. mr. Jean de la Chambre „in de St. Ursulstraat verkopen deszelfs nagelaten schilde-

„rijen en boeken, als ook eenige geschriften en ander school-„goet, mitsgaders gedruckte voorschriftboeken en *kopere* „*platen* van Jean de la Chambre, d'oude etc.„

Haarl. cour. 7 Maart 1686. n°. 9.

CLAES CLAESS.

Als schilder ontboden wordt hem afgevordert, voldoeninge van zijn gilderegt als mr. en mede voor aenteykeninge als discipel dat hij geweest is bij Jan Koelenbier, daervoor hij betaelt 12 st. (Zie de notulen van April 1643).

Hij woonde in 1643 naest het Klockhuys.

Mr. THOMAS CLAESS.

In de thesauriersrekeningen van 1570 is geboekt dat aan Mr. Thomas Claess, priester, betaelt is die somme van zeven ponden munte dezer reeckeninge van dat hij afgeset en in eene vergulde lijst gestelt heeft alle de graven van hollant, hangende alhier op burgemeesters camere.

CLAES JANSZ. CLOCK,

(EN NIET ALLEEN CLAES CLOCK OF KLOCK).

Uit de thesauriersrekening van 1595 blijkt dat hem betaelt werdt xxv ℔ tot vereeringe van zijne konste in 't maken en snijden van zeekeren plate van 't schip van damiaten den stadt gedediceert en daeraf bij hem aen dezelve stadt eenige exemplaren zijn geschonken.

In de bered. beschr. van Nederl. hist. platen van Fred. Muller wordt op bl. 14, n°. 157 deze plaat beschreven als volgt:

Innemen van Damiate en het overzeilen der keten. Met opdragt aan de regering te Haarlem door den graveur Nic. Clock 1595 met zijn adres, en later bijgevoegd adres v. S. Kloeting te Delft. Met 16 reg. lofdicht v. d. Haarl. rector C. Schonaus, 2 bl. fol. In de collectie van den heer Mr. J. T. Bodel Nyenhuis.

De graveur, zonder vermelding der plaat, komt met een woord voor bij Nagler, Künstler-Lex., in voce, III. II.

ABRAHAM DE COOGD.

Deze bekwame graveur is het eerst beschreven door C. Kramm onder den naam van Abraham Coogh, evenwel onder het bij hem beschreven portret van Caerel Vermander van Molebeke met de spreuk; *De mensch soeckt veel, Doch een is nodich*, in 4°., staat links Crisp. de Pas invent., regts Abrah. de Coogh sculp. Hij was een Haarlemmer. In het trouwregister van 19 April 1620 heb ik gevonden dat Abraham de Coge, j. g. van Haarlem wonende buiten de St. Janspoort trouwt met Jannetje Wolf, j. d. mede van Haarlem, wonende in de sparw. straat.

De namen van Antonis en Guiljaume de Coge, de Cooge of Koog komen in het journaal van het oude mannenhuis voor als inwoners van dat gesticht van 1630—51.

CORNELIS VAN HAARLEM.

De heer C. Kramm heeft teregt in zijn aanhangsel gezegd dat Mr. Cornelis gestorven is den 11den Nov. 1638. Hij werd in de Groote kerk den 19den Nov. 1638 begraven. (Zie het doodregister). De onkosten bij deze gelegenheid beliepen de aanzienlijke som van *f* 20. Zijn vader was Cornelis

Thomass, hetgeen bewezen wordt uit den volgenden post van de thesauriersrekeningen, a°. 1591:

„Aen Quirijn Janss Cramer voor den coop en de leverantie „van zeeker doeck ten behoeve dezer stadt ome daerop eenige „schilderije bij Mr. Cornelis, de zoon van Cornelis Thomass „gemaeckt te werden IX ℔ XII st.

De regering van Haarlem heeft herhaalde malen de bewijzen gegeven dat zij Mr. Cornelis genegen was, zijn talent hoog waardeerde en wist aan te moedigen. Het memoriael van burgemeesteren 17 Febr. 1590 zegt onder anderen dat:

„Cornelis Cornelisz meester schilder en poorter deser stadt, „ende om seckere redenen en consideratien van wachten en „lasten der schutterije, ontslagen en vrijgestelt word sonder „dat de capiteyn of anderen hem daertoe zullen moghen ver„soucken.„

In 1591 werd aan hem uitbetaald voor de bekende kindermoord, benevens zeecker constich taeffereel bij den zelven mr. Cornelis gemaeckt in 't contrefeytsel van eenen monick en baghijn VI c ℔. Deze laatste schilderij is, benevens nog vijf anderen, aanwezig op het museum te Haarlem.

In 1593 werd hem wederom VI c ℔ betaelt voor zekere twee schone stukken schilderijen deen zeer groot en veele constige poeterijen en den anderen van Yeff en Adam, beijde ten behoeve deser stadt gemaeckt omme gehangen te werden in 't hof van zijn Excellentie tot versieringe van de camers deselver.

In 1594 LXVI ℔ voor zeker stuck schilderije 't welck bij denzelven voor de stadt gemaect ende aen Coenraet de Rechtere, Secretaris van Staten voor zekere diensten geschoncken es.

In 1596 werd van stadswege toegevoegd aan Mr. Willem Thybaut en meester Cornelis Cornelisz. schilder XXIIII ℔ voor 't bewerpen van drie patronen van deser stadswage, die nieuw gebouwd zal worden.

In 1597 is deze stadswaag gebouwd. — Van 1614 tot 1619 was hij regent van het oudemannenhuis. (Zie het memoriael van dat gesticht).

Ten slotte kan ik hier nog bijvoegen dat ik in het bezit ben van het oorspronkelijk geschreven register ofte lijste van de naergelaten kunst van Mr. Cornelis van Haerlem, bevattende 76 stuks schilderijen en schetsen, meerendeels door hem zelven geschilderd, 56 stuks teekeningen, 77 nummers prenten en 45 nummers *Alderlaij fray Ront*, waaronder eenige voorwerpen geboetseerd in was. De overige n°. bevatten eenige verwen, enz. enz.

Onder deze lijst leest men de volgende verklaring: dezen voornoemde percelen verklare ick ondergheschreven te wesen de naergelaten konst van Slr. Mr. Cornelis van Haerlem, ende mijne eigen goederen sonder datter niemant iet bij ghevoecht is

Anno 1639
die 2 Maertij. PIETER JANSS BEGGIJN.

Bij deze verklaring is door eene andere hand geschreven dat: Deese Janss Beggijn is geweest een beelthouwer te Haerlem en getrout met Maria de dogter van mr. Cornelis van Haerlem voorn. en was vader van Cornelis Bega vermaert schilder.

Te gelijker tijd woonde Haarlem ook nog Jacob Janss Begijn, die in 1644 tot penningmeester van het St. Lucas gild verkozen werd. — S. Ampzing vermeldt op bl. 60 Klaes Pietersen Bagijn, als stads meester timmerman.

FREDERICK CORNELISS.

Bij Pieter Mulier zal ik vermelden dat de bovengenoemde in 1640 bij hem als leerling aangegeven werd. In de notulen van Junij 1642 is geboekt:

Mede noch aengegeven eenen Frederick Corneliss schilder in de smeestraat ten huyse van Jacob Huybertss, grofschilder. Als borger betaelt 42 stuyvers.

ABRAHAM EN GERRIT CUYLENBURG.

Abraham de plaatsnijder is als gildebroeder bij het St. Lucas gild te Haarlem ingeschreven den 10den December 1681. Als boekdrukker was hij reeds in 1678 in dat gild opgenomen.

Den 14den October 1688 is hij in de St. Janskerk te Haarlem begraven.

Gerrit Cuylenburg kwam als schilder den 3den Dec. 1715 in het gild.

CORNELIS DECKER.

De heer Kramm zegt dat hij Dekker en niet Decker schreef, maar in de notulen van het St. Lucas gild te Haarlem staat a°. 1643 vermeld als schilder Cornelis *Decker* en niet *Dekker.*

FRANS DECKER.

Was de zoon van Arent Decker van Haarlem, en Lysbeth Claas. Hij werd gedoopt den 7den Maart 1684 volgens het doopregister, terwijl het doodregister zegt dat hij den 30sten Nov. 1751 begraven werd in de Groote kerk, noordertrans n°. 340.

Te Haarlem op het museum zijn twee schilderijen van hem, die beiden geteekend zijn F. Decker. Wanneer de schilder zich zoo teekende bestaat er geen twijfel meer of

dit is zijn ware naamteekening. Van Eynden en v. d. Willigen, aanhangsel bl. 152 en 156, verhalen ons dat hij den 19den Aug. 1749 het kabinet schilderijen verkocht van den heer Fabricius, raad en presiderend scheepen van Haarlem. Hij woonde toen op de bakenessergracht en kocht op die verkooping gelijk bekend is voor den prijs van *f* 630 de vermaarde stier van Paulus Potter, zijnde n°. 1. Ik kan hier nog bijvoegen dat dit kabinet schilderijen bestond uit 57 nummers, waaronder nog een van Potter, drie van A. v. Ostade, Ph. Wouwerman, N. Berchem, Rembrandt, enz., en dat het de totale som opbragt van *f* 6318 en tien stuivers!!

JOHANNES (De Oude) EN BAPTISTA VAN DEUTECUM.

Over Johannes zal ik spreken in het artikel Thomas Thomaszoon.

In de thesauriersrekeningen van 1592 is aangeteekend dat aan Mr. Jan van Deutecum betaelt werdt de somme van twintich ponden hem toegevoecht voor de schenckinge van seeckeren schonen caerte van den geheelen werelt bij hem gesneden en den stadt geschoncken.

In 1606 was Johanna van Deutekom (sic) regentesse van het werkhuys. Zie Ampzing, bladz. 408.

Hij zal naar alle waarschijnlijkheid eenigen tijd te Haarlem gewoond hebben, gelijk het zeker is van *Baptista*, aangezien men leest in het trouwregister dat *Baptista van Deutecum* jongman van Deventer, wonende in de jacobijnenstraat te Haarlem, den 2den April 1596 trouwt met Hendrixke Roelofs van Meerlen, jonge dochter van de Graef, wonende in de zijlstraat. — In 1598 (22 Julij) werd aan B. v. Deutecom en huisvrouw een kerkelijke attestatie afgegeven op Amsterdam.

GERRIT, JACOB EN DIRK DEYMAN.

Gerrit Deyman schilder is op de rol van de schutterij ingeschreven a°. 1594.

Jacob was in den jare 1643 leerling bij Salomon de Bray.

Dirk was in 1649 oud-vinder.

ADAM DINGMANS.

Er zijn twee schilders geweest die denzelfden naam hadden, waarschijnlijk vader en zoon. De vader was van Haarlem en huwde op 7 Junij 1661 met Cornelia v. d. Lee, mede jonge dochter van Haarlem en kind van Frans v. d. Lee.

Betreffende den eersten hebben wij getrouwelijk gekopieerd het navolgende oorspronkelijk begrafenisbriefje:

„Tegens Saturdagh, zijnde den 1sten Oct. a°. 1678 Nae „den middagh ten twee uren precies, werd U. E. ter be-„gravenisse versocht met het lijck van Adam Dingemans „In de Kleyne Houtstraet: Als vriend in huys te komen.

Groote kerck.
(noordertrans n°. 186).

Achter dit briefje stond aangeteekend dat hij *een braef schilder was*.

De tweede Adam wordt in het portret, bij v. Eynden en v. d. Willigen beschreven en nu in mijn bezit, voorgesteld als een jeugdig man. Hij zou overleden zijn den 24sten Oct. 1704, en dit is ook zoo, want in de haarlemsche courant van 8 Nov, 1704 wordt reeds zijn nalatenschap onder de volgende bewoordingen aangekondigd:

„Den 10, 11, 12 en 13den Nov. 1704 sal men tot „Haerlem in de Boekwinkel van Mathijs van Lee verkopen

„alderhande soort van rare en wel geconditionneerde meest „Nederduitsche boeken, nevens een considerable partij pa„pierkonst, met veel moeyten en in veel jaren bij een ver„samelt, bestaende in tekeningen, miniaturen en prenten, „gedaen door de voornaemste Italiaensse, Fransse, Engelse, „soo Hoog als Nederduytse meesters; nagelaten bij Adam „Dingmans. De catalogen zijn te bekomen, enz. enz.„

JACOB DROSSAERT.

Bij Immerzeel reeds vermeld maar zonder voornaam, komt den 2den Maart 1706 als schilder voor bij het St. Lucas gild te Haarlem.

CORNELIS DUSART.

Wordt opgegeven als geboren in 1665, maar in oude aanteekeningen, gehouden bij het St. Lucas gild, te Haarlem staat, dat hij geboren werd den 24sten April 1660 te Haarlem, en aldaar overleed den 1sten Oct. 1704. In het doopregister van 25 April 1660 vindt men dat een zoon van Jan Tucert (sic), van Utrecht en Catharina Brouwers, van Haarlem bij den doop den naam ontving van *Cornelis*.

Hoezeer nu de naam van Tucert en Dusart zeer verschilt wordt hier toch dezelfde persoon bedoeld, want in het trouwregister leest men dat Johan Dusart, jongman van Utrecht, trouwde te Velsen den 14den Mei 1656 met Catharina Brouwers, jonge dochter van Haarlem. Hij woonde toen op de krayenhorstergracht; — in 1670 in de jansstraat, en betaalde in den personelen omslag *f* 10.

Den 27sten Maart 1661 trouwde Izaak Dusart, jongman van Utrecht, wonende op de raax met Catharina van Valkenburgh, jongedochter van Amsterdam, wonende op de

oude gracht te Haarlem. Getuigen waren van den bruidegom *Jan Dusart*, van de bruid Susanna Koyenaar.

De opgave van zijn reeds vroeger bekend overlijden wordt bevestigd door het doodregister. Hij werd begraven in de groote kerk te Haarlem in den noordertrans n°. 289.

Aangaande zijn persoon vind ik nog aangeteekend, dat *hij was zeer rood van aanzigt, zulx dat men hem voor een dronkert zoude aangezien hebben, dog hielt zich deftig en zedig.*

Cornelis Dusart kwam in het gild den 10den Jan. 1679 en was vinder in 1692.

In de galerij te Dresden bevindt zich een schilderij toegeschreven aan Cornelis Dusart, met het jaartal 1675. Het is zeer te betwijfelen of hier geen vergissing plaats gehad heeft. Want het is bijna niet denkbaar dat hij op 15jarigen leeftijd reeds zoodanige vorderingen zou hebben gemaakt, als waarvan deze schilderij getuigt.

Zijn kunstnalatenschap is volgens de Haarlemsche courant van 31 Julij 1708 in Augustus daaraanvolgende verkocht en werd in de navolgende woorden aangekondigd:

„Den 21sten Augusti en volgende dagen sal tot Haerlem „op de zael van 't Prinsenhof verkocht werden alle de nage„late liefhebberij van Cornelis Dusart, in sijn leven voornaam „konstschilder aldaer, bestaende in uytmuntende schilderijen „van de voornaemste soo Italiaensse als Nederlantse meesters; „als Bern. Genovese, Dom. Zarzano, Goarcin Marceus, Adr. „en Iz. v. Ostade, Jan van der Meer de Jonge, Cornel. „Dusart, enz., alsmede voorname boetseersels van Francis „Quelijn, Quenoy, Savasi, Ebbelaar, nevens seer schoone „ultramarijn en andere verwen, en schildersgereedschappen, „mitsgaders eene groote partij meesterlyck uytgevoerde tee„keningen, voortreffelijke prentkonst van de beste Italiaensse, „Fransse, Engelse en Nederlantse meesters en andere lief„hebberij"

BARTHEL HENDRIKSS, HIJNDERICK SIMONSZ., EN CORNELIS DUINDAM.

Den naam van den eersten heb ik als schilder a°. 1643 gevonden in de notulen van het St. Lucas gild te Haarlem; de tweede en derde komen voor als gezworen landmeters met de jaartallen 1625 en 1649 op verscheidene zeer goed geteekende plannen en kaarten in het archief te Haarlem.

FLORIS OF FLORENS VAN DIJCK.

Hij was den 7den Julij 1637 deken van het St. Lucas gild te Haarlem. Hij deed toen met de vinders eene blijde intrede in de nieuwe gildekamer op het Prinsenhof. In art. 3 der notulen leest men:

„Tot welcke naerder bevestinghe en begonstinghe van „deselve heeft den heer deecken mr. Florens van Dijck uyt„neemendt schilder, tot een eerste gifte aen den gemene „Gilde, en tot sierraedt van deesen Kamer, ter kamere „vereerdt een principael gegooten Troonje op 't leeven ge„daen bij den heerlycken en alderberoemsten Michael An„gelo Bonaroti, sijnde deselve bij den heer Deecken van „Dijck meede uyt Italien 't huys gebracht.„

Hij is waarschijnlijk in 1652 overleden, want op de rekening van ontvangst van het St. Lucas gild van dat jaar is uitgetrokken:

„Versuymde Lijckboete op de begrafnis van mr. floris „van Dijck, schilder — — 8.

BARTHOLOMEUS ENGELS.

Wordt bij den heer Kramm als landschapschilder het eerst beschreven. Ik kan er bijvoegen, dat hij in 1656 te Haarlem zijn gild kocht.

ALDERT, CAESAR EN JAN VAN EVERDINGEN.

Men vindt te Haarlem in het trouwregister Allert van Everdingen, jongman van Alckmaar, wonende aldaer trouwt den 21sten Febr. 1645 met Janneke Cornelis, jonge dochter van Haarlem, wonende in de groote houtstraat.

Alkmaar wordt als de stad opgegeven waar Aldert zou overleden zijn. Intusschen is Amsterdam de plaats van zijn overlijden. Het volgende berigt uit de Haarl. courant van 3 Maart 1676 n°. 9 moge tot bewijs dienen.

„De weduwe en erfgenamen van Zaliger Allart van Ever„dingen sullen op den 11den Maert 1676 tot Amst. in 't „Heeren logement verkopen alle deszelfs naergelaten eigen „kunst van vele fraaije geschilderde landschappen, als die „van andere meesters vergadert heeft, en sullen te voren in „'t sterfhuys van den overleden kunnen gezien werden."

Ook maakt de Haarl. courant van 16 April 1709 gewag dat te Amsterdam ten sterfhuize van de Wed. van A. van Everdingen den 19den April 1709 nogmaals een verkoping gehouden werd. De aankondiging luidt als volgt:

„Vrijdag 19 April 1709 sal men t' Amst. in de kalver„straet bij den Dam over de vergulde eendracht in 't sterf„huys van de Wed. Allart van Everdingen verkopen een „partij uytmuntende konstige en playsante schilderijen, ge„maeckt door de beste Ital., Hoogd. en Nederl. meesters, „als van Rafael, Giorgion, Annibal Carrats, Tietiaen, Poulo „Veronese, Palma, du Moole, van Aelst, Jan Lis, Hol„bein, Savery, J. Perselles, All. v. Everdingen sijn beste en „playsantische werk, Buekelaer, Fr. Hals, Rembrandt, enz. „Daags te voren te zien."

Ik kan hier nog bijvoegen dat hij ook te Haarlem gewoond heeft, want in 1648 staat hij als schutter bij de oude schuts aldaar ingeschreven, even als zijn broeder Caesar. — Deze laatste was aldaar in 1654 vinder, en in 1655

deken van het St. Lucas gild. Te Alkmaar kwam hij reeds in 1632 in het gild, gelijk Jan den 8sten Oct. 1644 aldaar in het gild ingeschreven werd.

GAAF MEYNERTSZ. FABRITIUS.

Wordt in de notulen van het St. Lucas gild a° 1640 goutsmit en graveerder genoemd. In de thesauriersrekeningen a° 1640 en 41 vindt men twee posten aan hem uitbetaald, als over zijne onkosten gehad in 't doen maeken van zekere model van een oranieappel ten dienste deeser stadt XV ℒ, en ten anderen over twaalf zilveren schaalen bij hem door ordre van Burgemeesteren ten behoeve van de schaele deezer stad, ende omme daermede de maandelijksche collecten te doen, gemaakt en geleverd IX c XLIII ℒ. I s. Hij was in 1644 schepen van Haarlem en vervulde tot 1666 verschillende eervolle betrekkingen. Zie het naamregister van de heeren van de regering van Haarlem.

Den 19den Oct. 1650 werd gedoopt *Anna*, dochter van den schepen Gaef Meynertsz. Fabritius, moeder Risjen Akersloot. Getuigen Anna de Wit, Mr. Jan Akersloot en Guertzen Meynderts.

Den 30sten Oct. 1666 werd Fabritius in de groote kerk, noordertrans n°. 7 begraven.

PIETER FLORTE.

is mede onderteekenaar in 1642 van het bekende rekwest. Kramm maakt gewag van Jan Florten.

PIETER FRITS.

Van dezen meester wordt bij Immerzeel en Kramm melding gemaakt. Ik kan er bijvoegen dat hij in de notulen van het St. Lucas gild in 1660 te Haarlem als schilder geboekt staat.

CORNELIS JACOBSE, CORNELIS ADRIAENZ EN ADRIAEN GAEL, sen. en jr.

Cornelis Jacobse Gael moet reeds overleden zijn in 1635; althans zijn neef Klaas Gerritsen de Vries verzocht toen aan deken en vinders van het St. Lucas gild te Haarlem zijne schilderijen met die van zijnen vader Gerrit Dircx de Vries te mogen verkoopen. Deze verkooping had dan ook plaats op den 28sten Junij 1635 en werd aangekondigd door gedrukte billetten.

Cornelis Adriaensz. Gael, van wien ik een geteekend portret heb, is a° 1642 ingeschreven als landschapschilder.

Uit de hier volgende kopij van het oorspronkelijke begrafenisbriefje wordt het duidelijk dat vader en zoon, beiden schilders, den naam van Adriaen gedragen hebben.

„Tegens maendagh den 8sten maert Anno 1660 naeden „middagh ten twee uuren precijs, werdt U. Ed. ter begraeffenisse gebeden met

ADRIAEN GAEL,

„vader van Adriaen Gael, schoonvader van Gerrit Pietersz. „in de Groote Houtstraat: Als vriendt in Huys te komen, „met de lange mantel.

Groote kerck
(middelkerk n°. 185).

Achter dit briefje staat geschreven: Adriaen had de schilderkonst geleerd bij zijnen vader. Zijne weduwe Maria Campen, werd den 11den Junij 1660 in de groote kerk, middelkerk n°. 185 begraven.

Jacob de Weth teekende aan in zijn studieboekje: Adriaen Gael sen. komt den 17den April 1640 te teekenen. Adriaen jr. kwam in 1660 den 27sten Julij in het gild.

CORNELIS GERRITSS.

In Oct. 1643 als schilder aangesproken zijnde om zijn gilderecht te betalen, weigert vermits hij niet meer schilder is. Hij wordt dien ten gevolge gewaarschuwd van schade. (Zie de notulen).

HENDRIK EN GERRIT GIMMENY OF GIMMENIG.

Misschien wel dezelfde als Gimmich. Zie van Gool, 2 d., bl. 308. Op de lijst van het St. Lucas gild is Hendrik in het jaar 1735 vermeld als patroonteekenaar, waarbij gevoegd is, verhuyst naar Gouda.

Gerrit is als schilder ook in dat jaar ingeschreven.

GERRIT ADRIAENS GAU, GAUW OF GOUW.

Was een Haarlemsch plaatsnijder en in 1622 vinder van het St. Lucas gild. De heer Kramm heeft op het art. Jan v. d. Velde, sen. reeds vermeld dat hij voor dezen beroemden schrijfmeester eenige werken graveerde. Bij dezen kan ik hier nog voegen Duijtsche exemplaren van Alderhande Gheschriften enz. Haarlem 1720 in fol., mede door Gerardus Gauw, Haerlemensis gegraveerd. Op de verkooping van holl. portretten, Amst. dec. 1865, bij Fred. Muller, bevond zich op bladz. 31 n°. 930 het zeldzame portret van H. Persijn, schrijfmeester 1610, door Ger. Gauw, Harlem. fol.

Hij is begraven op den 26sten Jan. 1638. Zie de notulen van dat gild Febr. 1638 art. 10.

JAN GOLINGH.

Betaalde als schilder voor zijn gild *f* 2.2 in het jaar 1658. (Zie het rekenboek van het St. Lucas gild).

HENDRIK GOLTZIUS.

Jacob de Jongh, in het leven der schilders door K. v. Mander, verhaalt ons dat H. Goltzius den 1sten van Louwmaand 1617 te Haarlem overleden is. Zie het 2de d., bladz. 117. Van Eynden en v. d. Willigen zeggen dat deze schrijver zich vergist heeft en dat H. Goltzius gestorven is den 29sten Decemb. 1617. Zij voeren ten bewijze aan het aldaar vermelde werkje van Baltz. Gerbier, een tijdgenoot van H. Goltzius. Zie het 1 d., bl. 367.

Beide schrijvers hebben echter den juisten datum niet opgegeven, want in het Haarl. doodregister is geboekt 2 *Jan.* 1617: *Een opening voor Hendrick Goltsius in de Groote kerck, een halff uyr beluyt f* 7.

Daar nu dit aanvragen van de opening van een graf de dag van het begraven aangeeft, en hij die den 1sten Jan. sterft nimmer reeds den dag daarop begraven werd, zoo kan men veilig aannemen dat Baltz. Gerbier wel gelijk heeft wanneer hij zegt dat hij gestorven is den 29sten December, maar zich vergist in het jaar, en dat 1617 hier 1616 moet zijn.

Hendrik Goltzius is alzoo overleden 29 Dec. 1616, en vier dagen daarna, den 2den Jan. 1617, begraven te Haarlem in de groote kerk.

CORNELIS GOUTSBLOM OF GOUDTSBLOEM.

Was van Amsterdam en leerling bij Jan v. d. Velde a°. 1635 te Haarlem, volgens de notulen van het St. Lucas gild.

Hij vervaardigde behalve het portret van M. H. Tromp door den heer Kramm in zijn aanhangsel opgegeven, nog eenmaal hetzelfde portret, ter halverlijf, regts, in ovaal met wapen fol. met het adres van F. van Beusecom. Ook dat van Cornelis Tromp, als vice-admiraal van Holland en West-Friesland enz. in fol. met het adres van Clemendt de Jonghe, zijnde een kopie naar dat van G. v. d. Eeckhout en M. Mozijn.

In den catal. van den hist. atlas van Dr. G. Munnicks van Cleeff, Utrecht 1860, bl. 70, n°. 1462, en in dien van A. G. de Visser, bevattende portretten van admiralen enz., 's Hage 1864, bl. 24, n°. 613, wordt gezegd dat het portret van Jacob van Wassenaar niet vervaardigd is door Cornelis Goutsblom, maar wel door J. Gousblom, met het adres van F. van Beusecom.

JOSUA DE GRAAF.

Was van Alkmaar, maar heeft te Haarlem gewoond. Zijn naam wordt gevonden op de rekening van ontvangst van het St. Lucas gild aldaar a°. 1660.

Zijn eerste huwelijk werd te Haarlem voltrokken den 22sten Junij 1636 met Mayke Wouters, jonge dochter van Utrecht. Hij was in 1645 weduwnaar en hertrouwde in dat jaar den 26sten Maart te Heemstede met Guurtje Lourens, jonge dochter van Haerlem. Hij woonde buiten de groote houtpoort. Waarschijnlijk is hij dezelfde, die bij anderen onder den naam van Josua de Grave voorkomt.

FRANS PIETERSZ., PIETER, MOURIS FRANS EN ANTONY GREBBER OF DE GREBBER.

Reeds in de 15de eeuw vindt men den naam van de Greb-

ber onder de aanzienlijksten van Haarlems ingezetenen. Margaretha, kleindochter van Reynier, bastaard van Brederode, heer Reynoutssoon bailliu van Vochel, trouwde met jonkheer Jan de Grebber Parcyn. Van 1435—1441 was een Jan de Grebber schepen van Haarlem.

In het museum van oude schilderijen te Haarlem zijn drie schilderijen van den vader. De eerste is geteekend voluit Frans Pieters Grebber 1610, de tweede Frans P. Grebber 1619, de derde F. P. Grebber 1619, terwijl hij in een eigenhandigen brief zich onderteekent Frans Pietersz. de Grebber.

In 1606 werd bij de groote loterij ten behoeve van het oude-mannenhuis te Haarlem betaald aan Frans Pietersen (Grebber) schilder van schilderen van de casse daert silver in ten thone staet bij sijne quitantie XLVIII £.

In 1627 was hij deken van het St. Lucas gild en handelde toen zeer willekeurig met de reliquie van den Heiligen St. Lucas. (Zie de aanteek. over het haarl. St. Lucas gild). Meermalen is in de notulen zijn verschil met deken en vinderen opgeteekend, en moest hij aangemaand worden om voor zijne leerlingen te betalen. Zoo werd hij onder vele anderen b. v. in Nov. 1637 *aengemaent te betaelen voor zijne leerlingen Lelij, van Campen, van Heemert.* In datzelfde jaar werd hij beboet wegens een gehouden loterij van schilderijen, waarschijnlijk dezelfde, waarvan in de geschiedenis van het St. Lucas gild gesproken is. In 1640 werd hij aangemaand te betalen voor zestien leerlingen.

In 1628 behoorde hij tot het schoonenvaarders-gild, welk gild bestond uit eene vereeniging van personen die handel dreven voor gemeene rekening op het eiland Schoonen in Denemarken. (Zie de naamlijst voor het kasboek). In datzelfde jaar in October vervaardigde hij een schilderij in de *moerskamer* van het oude mannenhuis, waarvoor hem in twee termijnen uitbetaald werd *f* 150. In Febr. 1629 ontving hij nogmaals *f* 200.

In 1636 werd hij vrijgesteld van de schutterij en stads wachtgeld uithoofde van zijne diensten in 't teekenen van

eenige stukken ten dienste van de stad. Hij woonde op de oude gracht bij de kleine houtbrug, en werd in de groote kerk in de suydertrans n°. 66 den 6den Maart 1649 begraven. Zijne huisvrouw was reeds den 31sten Oct. 1643 in hetzelfde graf begraven.

Zijn geteekend portret, driemaal verschillend, berust in mijne verzameling.

Zijn zoon Pieter staat meestal geboekt als Pieter Fransz. de Grebber; dit mag nu geschieden om hem aan te duiden als zoon van Frans, maar hij zelf teekende zich altijd eenvoudig Pieter, b. v. op vier schilderijen in het museum te Haarlem, welke allen gemerkt zijn P. D. G. Immerzeel geeft met juistheid zijn monogram op, maar vergist zich waar hij de schilderij van keizer Barbarossa in het museum te Haarlem aan den vader toeschrijft, daar deze door Pieter geschilderd is. De navolgende geëtste prenten gaan voor zijn werk door. 1°. De Samaritaansche vrouw bij Christus aan den waterput, met 2 reg. lat. vers: „dicit ei mulier" enz. De eerste drukken voor den naam, geteekend links P. de Greb. invent., br. 21 cent., h. 30 cent. 2°. Magdalena, met 2 reg. lat. vers „Dicit — es tu", br. 19 cent. 3 str., h. 25 c. 3 str. 3°. Eene dito links gekeerd met 4 reg. lat. vers „Ante pedes — unda genis". br. 24 c. 5 str., h. 32 c. 9 str. 4°. S. Joannes Batista, regts gekeerd in biddende houding met 6 reg. lat. vers: „Hirsuti — loqui" br. 24 c. 8 str., h. 32 c. 7 str. en 5°. S. Petri plorantis Effegies met 6 reg. lat. vers: „Territus — amor", br. 24 c. 8 str., h. 33 c. 2 str. Deze laatste vier stuks zijn ongeteekend. De Susanna met de beide ouden 1665 fol. en Cornelis Arnoldus naar Rubens, 1630, door L. Heller beschreven, zijn mij onbekend.

In het jaar 1649 werd bij P. Casteleyn gedrukt een vel in fol. form., bevattende elf regelen, welcke bij een goet schilder en teykenaer geobserveert en achtervolght moeten werden; te samen ghestelt tot lust van de leergierighe discipelen door Mr. Pieter Fransz. de Grebber.

Van Mouris Fransz. de Grebber als schilder wordt in de notulen van Nov. 1640 gesproken. Hij trouwde voor schepenen in April 1627 met Sybertje Volkerts, jonge dochter; beiden zijn van Haarlem. Den 19den Oct. 1642 hertrouwde hij voor schepenen met de Wed. Cornelisgen Gerrits, beiden van Haarlem. Volgens het doodregister werd hij den 4den Jan. 1676 in de Janskerk, suydertrans n°. 20, begraven.

Antonij de Grebber betaalde in 1648 te Leyden zijn inkomen in het schildersgild. In 1650 vertrok hij van daar. Of hij tot het haarlemsch geslacht behoort is mij onbekend.

JAN DE GROOT.

Van dezen rijken kunstliefhebber en schilder kan ik alleen vermelden dat hij te Haarlem overleden is in 1726.

Zijn geteekend portret op 27 jarigen leeftijd berust in mijne verzameling.

JACOB JANSZ. EN JAN JACOBSZ. GULDEWAGEN.

Beiden waren haarlemsche schilders. De eerste is ook als schepen van 1597—1610 bekend. Van den tweeden, zijn zoon, wordt met een enkel woord gesproken bij S. Ampzing, bl. 372. Ik bezit verscheidene teekeningen van mr. M. van Heemskerck, waarbij eene memorije bij welcke persoonen deese teekeninghen al sijn berustende geweest, eerstelycken bij den heer

1. Jacob Jansz. Guldewaghen, scheepen der stadt Haerlem, oock in sijn jeught schilder, ende altoos beminder van de konst, naer wiens overlijden sijn zoon

2. Jan Jacobsz. Guldewaghen, uytneement landschapschilder dese in bewaringh gehadt heeft tot zijn overlijden toe, daer naer door sijne erfgenamen verkost aen

3. Pieter Saenredam schilder op den 4den Febr. 1641.

Deze teekeningen vindt men dan ook met die van J. J. Guldewagen en anderen terug op de verkooping van nagelaten kunst van P. Saenredam. (Zie dit artikel).

was, zoo als bekend is, van een zeer oud en aanzienlijk haarlemsch geslacht. Om dit nog beter aan te toonen voeg ik zijn, hoezeer in geenen deele als volledig te beschouwen geslachtlijst, door mij onder oude papieren gevonden, en voor het latere gedeelte aangevuld, hier achter. (Zie Bijl. A.)

Zijne ouders, om tot nog toe onbekende redenen naar de zuidelijke provinciën verhuisd zijnde, en wel zoo als alle geschiedschrijvers geboekt hebben, naar Mechelen, zoude onze beroemde schilder aldaar in 1584 geboren zijn.

Niemand heeft aan deze opgave getwijfeld, en toch bewijst ons het doop- en trouwregister te Haarlem dat men gedwaald heeft. — Hetgeen ik daar gevonden heb, zal ik alzoo nu mededeelen, en ook trachten te bewijzen dat hij nimmer gehuwd is geweest met *Anna*, dochter van *Cornelis Stalpert v. d. Wiele* enz., gelijk door Kramm geboekt is.

Den 2den Sept. 1611 werd te Haarlem gedoopt Harman Hals, zoon van Frans Hals van *Antwerpen* en Anneke Hermans.

Den 12den Sept. 1617 trouwde op de attestatie van Haarlem te Spaerdam Frans Hals, weduwnaar van *Antwerpen*, wonende in de peuselaarsteeg met Lysbeth Reyniers van Haarlem, wonende in de smedestraat.

Den 21sten Julij 1623 werd te Haarlem gedoopt Adriaentgien, dochter van Frans Hals van *Haarlem* en Elizabeth Reyniers. Getuigen waren Izaac Massa en Hillegonda Reyniers.

Den 13den December 1624 werd te Haarlem gedoopt Jacobus, zoon van Frans Hals van *Antwerpen* en Lysbeth Reyniers. Getuigen waren Jas Pietersz. v. Berendrecht en Hillegondt Reyniers. In 1627 Reinier, zoon van Frans

Hals van Antwerpen. Getuigen waren Jan van Velde, Francoys Elout en Marytje Huberts.

Den 25sten Julij 1628 werd gedoopt Nicolaas, zoon van Frans Hals van *Antwerpen* en Lysbeth Reyniers. Getuigen waren Nicolaes de Camp (van Campen?) en Geeske Jans.

Den 11den November 1631 werd gedoopt Maria, dochter van Frans Hals van *Antwerpen* en Lysbeth Reyniers. Getuigen waren Barent van Someren en Judith Jans.

Bij deze verschillende gelegenheden wordt Frans Hals éénmaal, hoogst waarschijnlijk, bij vergissing opgegeven als afkomstig van *Haarlem*, daarentegen zesmaal van *Antwerpen.*

Zoolang nu met geene bewijzen gestaafd kan worden dat hij te Mechelen geboren is, meen ik mij te moeten houden aan de registers te Haarlem, die bijna altijd met naauwkeurigheid aangeteekend hebben de plaats der geboorte en ons bekend maken dat hij van Antwerpen was. Om nog een bewijs van de naauwkeurigheid van deze registers aan te halen, leest men in het trouwregister van 4 Mei 1674 dat Jacobus Hals, jongman van Haarlem met Magdaleentje Bartels, jongedochter van Haarlem, wonende beiden op de crayenhorstergracht, getrouwd zijn te Heemstede.

Men weet dat Jacobus in 1624 te Haarlem geboren en gedoopt is — en men vindt nu wederom bij zijn trouwen de plaats van zijne geboorte bevestigd.

Is Frans Hals nu van Antwerpen, zoo zal hij ook aldaar gewis zijne eerste opleiding genoten hebben. Welligt had hij dezelfde onderwijzers als Rubens. Of heeft hij in zijn omgang en lessen gedeeld, toen deze weergaloze meester, uit Italië gekeerd, in 1609 zich te Antwerpen vestigde? De beschouwing van eenige zijner schilderijen geeft aanleiding tot deze gevolgtrekking, hoezeer ik moet erkennen dat hij niet lang zijn onderwijs kan genoten hebben, want men heeft gezien dat hij in 1611 te Haarlem zijn zoon Harman ten doop hield. Ook is het mogelijk dat mijn vermoeden niet met de

waarheid overeenkomt, want men vindt in het memoriael van burgemeesteren in 1608 eenen Joost Hals van Antwerpen die gecondemneerd werd voor gemaakt nachtgerucht en toegebragte verwonding. Deze Joost heeft zeker tot zijn familie behoord, en het is zeer wel mogelijk dat Frans met hem tegelijk weder naar Haarlem gekomen is.

Geen stad is zoo rijk aan hetgeen hij voortreffelijks gewrocht heeft als Haarlem. Daar, en ook alleen daar kan men hem in al zijne grootheid bewonderen, leeren kennen en waardeeren. Het museum aldaar is versierd met acht stuks schutters-, regenten- en regentessen-stukken van hem, in den catalogus vermeld van n°. 46 tot 53. Het eerste is gemerkt met het jaartal 1616; de anderen moeten, hoezeer niet geteekend, omdat de namen van de zich daarop bevindende personen bekend zijn, en naar aanleiding van de nog bestaande lijsten van af- en aankomende schutters, regenten en regentessen, geschilderd zijn in 1627, 33, 39, 41 en 64. Zij overtreffen alles wat men elders van hem kan aanschouwen, terwijl men bij de bezigtiging van n°. 63 en 64 opgetogen is van bewondering dat een grijsaard van 80 jaren nog met zooveel zekerheid en vastheid zijne toetsen wist aan te brengen. Zij leveren ons het sprekend bewijs dat de groote hollandsche school van de 17de eeuw, met Rembrandt ingesloten, die hem zeker van nabij moet gekend hebben, naar hem zich gevormd, en zijn voorbeeld zich ten nutte gemaakt heeft.

Meermalen is de vraag geopperd, of het niet bekend is welke sommen aan Frans Hals uitbetaald zijn voor die schilderijen welke het museum te Haarlem zooveel luister bijzetten. Mijne onderzoekingen hebben ten dien opzigte niet het minste opgeleverd. Het eerste kasboek van den krijgsraad begint eerst met het jaar 1648; van voor dien tijd bestaan geene rekeningen, zoo dat niets is kunnen nagezien worden omtrent de stukken van Corn. v. Haarlem, de Grebber en die welke Frans Hals voor dien tijd geschilderd hebben. Ook

na dien tijd komt het mij bij nader overweging voor dat dit niet anders zijn kon. Wanneer men toch van de veronderstelling uitgaat dat deze groote voorstellingen van schutters, regenten en regentessen zeker niet ten behoeve en op kosten van die corpsen of gestichten zullen en kunnen vervaardigd zijn, maar wel ten gerieve en tot genoegen van de daarop voorgestelde personen, dan mag men ook wel aannemen dat deze de kosten ieder voor hun aandeel uit eigene middelen zullen bestreden hebben; en is deze onderstelling waarschijnlijk, zoo zal men ook nimmer deze vraag kunnen beantwoorden.

Behalve deze uitnemende kunstjuweelen, allen van buitengewone grootte, en die ieder een afzonderlijke beschrijving overwaardig zijn, bevinden zich nog te Haarlem op het hofje van Nicol. van Berensteyn een groot familiestuk, benevens twee portretten, kniestukken, geschilderd in 1629 en een meisjesportret, ten voeten uit. Onze groote kunstenaar heeft in deze drie portretten alle zijne talenten zoo vereenigd, dat zij alleen voldingend bewijzen, dat hij als portretschilder uit de vroegere hollandsche school de eerste plaats bekleedt.

Op het hofje van W. v. Heythuyzen (obiit 6 Julij 1650) is een klein portret ten voeten uit. Het stelt den stichter zelven voor, zittende in een leuningstoel. Dit genre komt zeer weinig voor. Zie over dit nog in Haarlem aanwezig portret de Nederl. spectator n°. 16, 1865, bladz. 124. — Dit portret heeft Frans Hals nog eens, in alles aan het hier vermelde gelijk, geschilderd. Het was vroeger in het fraaije kabinet van den heer v. Brienen van de Groote Lindt, en is in Mei 1865 te Parijs voor den waarlijk buitengewoon hoogen prijs van 35,000 francs aangekocht door den heer James Rothschild.

Van zijne portretten en buste bezit ik er twee. Het eerste munt uit door eene geestige behandeling, terwijl het tweede portret voorstelt den schilder Vincent Laurens van

der Vinne, zijn geliefden discipel. In het jaar 1859 ging dit portret in mijn bezit over; tot dien tijd was het steeds bij de familie van de Van der Vinne's verbleven, waar het tevens bekend was dat Frans Hals het in één uur tijds geschilderd had.

Cornelis van Noorde vervaardigde in zw. k. manier naar deze schilderij een portret in 8°. Verder moet ik hier nog melden, dat reeds in 1631 verscheidene copijen van zijne schilderijen bestonden. Zij komen voor op eene lijst van schilderijen, die Hendrik Willems den Apt, „waart in de Coningh van Vrankrijck” te Haarlem zou verkopen.

De eenige mij bekende teekeningen van hem zijn twee geestige schetsen op blaauw papier met zwart krijt van een gedeelte van de schilderij, in den catal. van het museum vermeld onder n°. 46. Zij bevinden zich in het rijke kabinet van Teylers stichting. De eigenaardige en fiksche behandeling doet geen oogenblik aan hunne echtheid twijfelen.

De bescheiden die ik met betrekking tot zijn maatschappelijk leven en zedelijk karakter heb kunnen opsporen in het archief, zijn weinigen. Deze echter naar waarheid mede te deelen, zoowel het goede als het kwade, gevoel ik dat mijn pligt is, hoe gaarne ik ook gewenscht had volkomen en ten volle te kunnen deelen in de enkel gunstige beschouwingen van latere, althans hollandsche, geschiedschrijvers.

Het eerste berigt omtrent hem vindt men in 1616.

Alzoo tijdens zijn eerste huwelijk. Hij ontving toen ten gevolge van wangedrag eene strenge vermaning. Men leest toch in het memoriael van burgemeesteren van 20 Februarij 1616 dat „Frans Hals omme seeckere moetwille tegens zijne huys„vrouwe voorgaande bedreven boven ontbooden en bij den „heeren burgemeesteren bestraft en gereprehendeert weesende „bekent sijne schult, belooft groote beterschappe ende sich van „dronckenschappe ende gelijcke moetwille te wachten en te

„onthouden op peyne soo hem tegens sijne huysvrouw off an-
„deren eenichsints qualycken compt te dragen swaerlycker
„gestraft ende 't oude mettet nieuwe affgekorven te sullen wer-
„den naer gelegentheyt."

Ziedaar een feit dat hem ontegenzeggelijk van eene niet gunstige zijde doet kennen. Maar het is ook het eenige dat ik, bij een naauwkeurig onderzoek, gedurende zijn lang leven heb kunnen vinden. Geen tweede correctie is gevolgd; welligt hebben huiselijke oneenigheden er aanleiding toe gegeven, is hij in zijn tweede huwelijk gelukkiger geweest, en is door dit enkele feit in allen gevalle niet bewezen dat zijn gedrag ook in het vervolg ongeregeld is geweest.

Met meer genoegen las ik in de notulen der aloude rederijkerskamer *De Wijngaardranken*, dat in den jare 1617 en 1618 Dirk en Frans Hals behoorden tot de beminnaars, dat is, honoraire leden van die kamer. Beiden waren ook schutters.

In 1623 stond Izaac Massa, die ons nog onlangs door Dr. A. v. d. Linde in zijne historische studie zoo degelijk geschetst is, als getuige bij den doop van zijne dochter Adriaentgen, en uit de thesauriersrekeningen van 1629 weet men dat Frans Hals, mr. schilder uit zaake van 't verlichten en veranderen van eenige stukken schilderije gekomen uit de convente van St. Jans betaelt werd XXIIII ₰. In 1642 was hij onwillig om de jaarlijksche contributie aan het gild te betalen. Naderhand schijnt hij voldaan te hebben want in 1644 was hij vinder van het St. Lucas gild.

Deze daadzaken spreken, het valt niet te ontkennen, zeer ten zijnen voordeele, en leveren ons het bewijs dat hij zijn gedrag wel degelijk verbeterd heeft.

Van dien tijd tot het jaar van 1662 vindt men niets meer van hem. Hij was nu een grijsaard van 78 jaren en had op dezen hoogen leeftijd met gebrek te kampen. Bij rekwest wendde hij zich tot de stedelijke regering om ondersteuning, en hoezeer zijn verzoek niet meer aanwezig is, leest

men in het memoriaal van dat jaar dat aan Frans Hals is toegestaen op zijn rekweste een subsidie van *f* 50 eens voor het jaer 1662, en bij provisie voor een jaer een som van *f* 150, te betaelen elk vierendeel jaer een gerechte vierde part.

In 1664 den 16den Jan. moest hij zich andermaal tot het stedelijk bestuur wenden, want "op requeste gepresenteerd "bij Frans Hals, schilder, nopende het genieten van eenige "brant als huyshuur is verstaen dat hem bij provisie toe- "gevoegt sal werden drie wagens turff, ende dat de luyden "die huyshuur van hem moeten hebben dat deselve soude bo- "ven comen."

Den 1sten Februarij 1664 is het definitieve besluit van onderstand ten zijnen behoeve genomen, want er staat geboekt: "De twee honderd car. guldens Frans Hals jaerlycx "toegeleyt voor desen, Is verstaen dat hem dier een acte van "sal werden gegeven, omme hetselve alle vierendeel Jaers "uyt handen van de thesauriers 't elkens met *f* 50 te mogen "ontvangen so lange hij leeft, innegegaen sijnde den eersten "October 1663 laesleden."

Slechts twee jaren heeft hij dezen onderstand genoten, nalatende een hoog bejaarde weduwe in zulke behoeftige omstandigheden dat men bij de regering den 26sten Julij 1675 besloot "op de iteratieve instantien van de weduwe van Frans "Hals, als dat zij nu tot hoge jaren gekomen, en tot armoede "vervallen sijnde, wat subsidie versocht, is haer in plaetse "van het requeste tot dien eynde gepresenteert, in de Vroet- "schappe voortedragen, toegestaen, bij provisie alle weecken "uyt het rapsodium ofte uyt de condemnatien ten behoeve "van de armen, te ontfangen, veertien stuyvers."

Hoelang zij deze sobere toelaag genoten heeft, is mij tot nog toe onbekend gebleven. Ik heb haar overlijden op het doodregister niet gevonden. En dit is niet te verwonderen. Zij behoorde toch op hare hooge jaren bepaald tot de zeer behoeftigen. Welligt was zij opgenomen in het een of ander gesticht, of is zij in de een of andere achterbuurt of in

het gasthuis, arm, verlaten en vergeten gestorven. Daar nu van alle deze dooden op het doodregister alleen staat vermeld: *een doode gehaald uit het gasthuis*, *een dito uit de Kamp*, *twee van het hofje van Heythuyzen* enz., zonder vermelding van naam, soms alleen met opgave van leeftijd, kan het geen bevreemding baren dat de datum van haar afsterven misschien nimmer zal gevonden worden.

Nog een enkel woord over den juisten tijd van zijn overlijden. Kramm zegt dat Immerzeel wel zijn geboortejaar, maar niet dat van zijn overlijden opgeeft. Men kan het evenwel daar zeer duidelijk lezen, en stellig is het ook dat Houbraken zich niet vergist wanneer hij zegt dat hij overleden is den 29sten Augustus 1666. In het doodregister ziet men dat op den 2den Sept. 1666 een openinck in de groote kerck is aengevraegd voor Mr. Frans Hals op 't Coor n°. 56.... *f* 4.

Deze opening was de dag tevens van het begraven. Zij had plaats vier dagen na zijn overlijden, wanneer men zich houdt aan het verhaal van Houbraken, en zeker komt dit beter uit dan hetgeen men bij Kramm leest, namelijk dat hij den 24sten Augustus zou overleden zijn.

DIRK HALS

wordt door eenigen opgegeven als te Mechelen geboren, maar men leest in het doopregister van 20 Nov. 1625: gedoopt Anneke, vader Dirk Hals *van Haarlem*, moeder Agneta Jans. Getuigen Anneke Willems, Catharina Sluyters en Abraham Adriaansz. In dat van 17 Nov. 1627: gedoopt Hester, vader D. Hals, *van Haarlem*, moeder A. Jans. Get. Jan van Velde en Susanna Massa; van 1 Jan. 1630: Catharina, vader D. Hals *van Haarlem*, moeder A. Jans; van 20 Jan. 1633: Adriaenke, vader D. Hals *van Haarlem*,

moeder A. Jans. In 1641 wordt nog van zijn zoon Tonis gewag gemaakt.

Door deze verschillende opgaven is het buiten twijfel dat hij te Haarlem en niet te Mechelen geboren is.

Vroegere schrijvers hebben reeds vermeld dat hij overleden zou zijn in 1656. Dit jaartal is goed aangegeven; het doodregister van dat jaar ontbreekt wel, maar in het rekenboek van het St. Lucas gild is aangeteekend: 13 *Junij* 1656, *Lyckboeten van Dirck Hals f* ״.5.

HARMAN, JOHANNES, NICOLAAS EN FRANS FRANSZ. HALS.

Harman was volgens zijn geteekend portret, bij mij aanwezig, gezelschapschilder. Uit het doodregister weet men dat hij den 9den Februarij 1669 begraven is op het St. Anna kerkhof.

Van Johannes Hals wordt bij Houbraken met een enkel woord gesproken. Hij trouwde voor de eerste maal te Bloemendaal met Maria de Wit, wonende in de spaernwouwersstraet den 22sten Dec. 1648. De 4de Junij 1649 hertrouwde Johannes Hals, weduwenaar van Haarlem, wonende op de oude gracht, met Saertje Gerrits, j. d., mede van Haarlem, wonende in de spaerwouwersstraet.

Men heeft uit het berigt van den vader kunnen zien wanneer Harman en Nicolaas geboren zijn. Den 2den November 1655 kwam Nicolaas in het gild, was in 1682 vinder en werd den 17den Julij 1686 in de groote kerk, middelkerk n°. 111, begraven. De kosten waren *f* 4. (Zie het doodregister).

Van Frans Fransz. Hals (zie Houbraken I d. bl. 95) kan ik vermelden dat hij den 19den Nov. 1643 te Bloemendaal trouwde met Hester Jans van Groenvelt, j. d., beiden van

Haarlem. Hij woonde toen op de oude gracht, zij in de St. jacobstraat.

Testes sponsi mater Lysbet Reyniers
sponsae Jacob v. Teylingen.

Uit dit huwelijk werden geboren de volgende kinderen en gedoopt, 14 Julij 1644 Lysbeth, 19 Sept. 1645 Johannes, 4 Mei 1655 Janneke. Getuigen waren Frans Hals en Elizabeth de grootmoeder. (Zie het doopregister). De vrouw van Frans Hals jr. overleed in April 1669. (Zie het doodregister).

WILLEM KLAAS HEDA

was in 1651 vinder van het St. Lucas gild en gaf a° 1642 (Julij) 3 discipelen aan met name Hendrick Heerschop, burger, Maerten Boelsma van Leeuwarden en sijn soon Gerrit Willemsz. Heda.

In Nov. 1637 gaf hij Arnoldus Berensteyn als leerling aan.

Den naam van Heda vindt men meer in de geschiedenis van Haarlem. Omstreeks 1620 staat reeds mr. Willem Heda als regtsgeleerde geboekt.

Den 21sten Januarij 1668 is begraven in de groote kerk, suydertrans n°. 37, de huisvrouw van mr. Willem Claas Heda. De onkosten bedroegen de somme van *f* 21.

Volgens Nagler, VI, 30, bereikte Heda in 1678 reeds den ouderdom van 84 jaren, toen J. de Bray hem schilderde. Hij kan dus in 1620 gemakkelijk regtsgeleerde geweest zijn.

JOHANNES EN DAVID HEEMSKERK.

Johannes, geb. te Haarlem 1687, is aldaar plotseling

overleden aan een val 14, Junij 1740. Hij was een behangsel- en sieraadschilder en verwer, gelijk ook zijn zoon David, die tevens een bekend kunstliefhebber en schilder was. Ik bezit een fraai geteekend portret van Johannes. David werd in 1748 als gildebroeder ingeschreven; hij staat als schilder vermeld, a° 1720, 1 Mei in het St. Lucas gild.

MARTEN VAN HEEMSKERCK.

Ik heb reeds van dezen bekenden schilder met een enkel woord gewag gemaakt in mijne aanteekeningen uit de thesauriersrekeningen op het jaar 1544 en 1546. Ik moet nu nog op hem terugkomen om het een en ander van hem mede te deelen.

Op de verkooping van schilderijen, enz. van den heer J. Enschedé, Haarlem 1786, was het portret van den vader van Marten, door hem geschilderd, zie den catal. bl. 10, n°. 70. Het werd verkocht voor *ƒ* 1.2. Uit aanteekeningen van den heer Enschedé, ben ik te weten gekomen dat onder dit portret het volgende vers stond:

„Mijn zoon heeft mij hier geconterfeyt
„Doe ik geleefd had vijf en zeventig jaer soo men seyt.„
1532.

Hoezeer de inhoud van dit vers in strijd is met het bekende grafschrift te Heemskerk, waarop staat dat hij den 26sten Sept. 1532 overleden is, oud 79 jaren, heb ik gemeend deze bijzonderheid hier niet te mogen verzwijgen.

De schilderij die hij voor het drapenierdersgild vervaardigde dagteekent van 1546. De tekst van de overeenkomst tusschen Marten en deken en vinders van dit gild, is als volgt: Op maenendach den vierden dach Januarij in den jaere ons Heeren duijsent vijffhondert zes ende veertich hebben

Cornelis Claess Ban, deken, Dirick Claess Wij, Jan Pieterss Verwer, Willem Corneliss Gael ende Aelbrecht Claess Ban, vinders ende regenten van den Drapenyerders ghilde binnen der stede van Haerlem gecontracteert met meester Maerten van Heemskerck, Jacobss schilder ende sijn met hem overeengecomen Als dat hij te zijne selffs eere ende tot eere ende chyerage van den drapenyerders outaer staende int noorder cruyswerck binnen de prochykercke der voirs. stede nae zijnen const ende gerechte weetenheyt schilderen ende volmaict opleveren zal de twee binnenste deuren van den voirs. outaer. Ende dat mette figure van dengelsche gruetenisse aen onse Vrouwe op beyde buyten zijden van de voirs. deuren ende sal 't binnenste van de selve deuren figureel te weeten aen de noortzijde met de heylige kersnacht ende aen de ander zijde mette presentatie ende offer van de heylige drye coninghe. sal oick te zijnen coste maicken oft doen maicken ende leveren de lijsten oft boorden verguldt ende gestoffeert om de voirs. deuren. Ende op dese contracte ende overeencompste sullen de voirs. vinders ende Regenten den voirn. meester Maerten Jacobss aen ghelde leveren ende betaelen te weeten van stonde aen gereet vijftich karolus guldens. Item vijftich k. guldens opte levereghe van 't voirs. werck ende gelijcke vijftich k. guld. vier maenden daernae. Al vrij zuyver gelt ende sonder voerder oncosten Gereeckent de voirs. k. gul. 't stuck te veertich grooten vls. oft payement dier waerde. Acte ten huyse van Aelbrecht Claess aldaer de voorn. Mr. Maerten zijne woenstede ende residentie hyelde, die als gerequireert mette voorn. deken, vinders ende meester Maerten dese ten oirconde onderteyckent hebben te dage ende Jaere als boven.

(Get.) Cornelys Ban, Martynus Heemskerck,
〃 Dirck Claes Wij, Aelbert Claess. Ban,
〃 Jan Janss. Verwer, A. Raet.
〃 Willem Gael, Corn. filii,

In de notulen van Oct. 1640 van het St. Lucas gild is vermeld dat Marten geweest is deken van dat gild. Hij was poorter van Haarlem en had gemeenzamen omgang met de voornaamste ingezetenen. Hij woonde in de lange begijnenstraat, daar nu de ingang der stads school is, waarschijnlijk niet langer dan Mei 1555, want hij verkocht toen aan Volckert Zegerss een huis en erve en nieuwe schuur, liggende in de lange begijnenstraat. Zie mijne aanteek. uit de registers der transporten, enz. a° 1555.

Mr. Marten heeft zich ook bezig gehouden met op glas te schilderen; althans ik zag twee dergelijke glazen in het graauw met bijbelsche voorstellingen, geteekend met zijn bekend monogram.

Dr. J. Sijsmus, in zijn schilderregister omstreeks 1650, nader omschreven op het artikel Jacob Ruysdaal (zie aldaar), zegt van hem: *hij was de meester van Cornelis van der Gouw, in 't eerste seer goet in historien op sijn Jan Schoreels, werd een brodder door den dronk.* Ik laat dit oordeel geheel voor zijn rekening.

De voormalige grafstede van Marten werd in het laatst der vorige eeuw bij legaat het eigendom van den heer D. Veegens, leeraar bij de hervormde gemeente te Haarlem. Onder de eigendomsbewijzen bevond zich ook het eigenhandig testament van den schilder, waaruit mij, door de welwillendheid van zijn kleinzoon den heer D. Veegens te 's Hage, is toegestaan, het een en ander, voor zooverre ik dit noodig oordeelde, hier over te nemen. Het testament is op 31 Mei 1575 geteekend, en den 18den Oct. daaraanvolgende door den notaris Jan Raedt Albrechtsz. gewaarmerkt, en daarbij in een codicil, den 8sten Mei 1573 te Amsterdam, waar hij gedurende het beleg van Haarlem vertoefde, door den notaris Lambertus Ploots gepasseerd. Die stukken verspreiden eenig licht over 's mans omstandigheden en karakter, dat men te vergeefs, bij wie ook, zoeken zal. Uit dezen uitersten wil blijkt dan dat hij nog een broe-

der had, met name Willem, en twee zusters, Neeltje en Gerritje (zie zijn geslachtlijst). Dat zijne tweede vrouw heette Maritgen Gerritsdr. en hij haar ondanks hare groote gebreken lief had; want hij maakte de bepaling dat, wanneer zij hem overleefde, zijne erfgenamen tot eene jaarlijksche uitkeering van 150 carolus guldens verpligt zouden zijn. Nog leest men dat hij zeer bevriend was met mr. Symon Alewijns, pastoor van de oude kerk te Amsterdam, die hem in 1573 in zijne ziekte bijstond en getuige was bij het maken van zijn testament, toen hij aldaar inwoonde bij zijn vriend en gewezen leerling Jacob Raeuwerdt, in de warmoesstraat, in het huis, genaamd de *Sevensterre.* Hij was een vermogend man, vooral in landerijen en vaste goederen. Zijne legaten bedroegen, behalve al hetgeen hij vroeger gemeenschappelijk met zijne vrouw vermaakt had, nog *f* 440, 10 st. aan jaarlijksche renten van land en losrenten. Hij vermaakte ook aan de burgemeesters Jan van Zuren en Hendrick van Wamelen, zijne executeuren, „tot een geschenck of danckbaerheyt" aan elck een schilderij: de kruisiging en het oordeel, of naar verkiezing tien bourgondische daalders. Ook de secretaris der stad, Jan Raet Aelbertsz., aan wien hij zijn uitersten wil toevertrouwde, werd daarin bedacht met een losrente van 6 gulden, en de som, die hij zijn vader op hypotheek van zijn huis had voorgeschoten. Hij was en bleef de oude leer getrouw en naar de getuigenis van den pastoor der oude kerk „van goede gelove." Zijn verdraagzaamheid was evenwel groot, gelijk door zijn vriendschap met Coornhert en het uitdeelen na zijn dood van liefdegaven zonder onderscheid van godsdienst bevestigd wordt. Des te minder zijn de redenen te gissen waarom hij zijn broeders zoon, Jacob Willemsz., en Grietje Dirksdr., de dochter zijner zuster, welke hij eerst tot zijne erfgenamen had gesteld „omme zeeckere „consideraetien en redenen hem deuchdelijke (zoo hij zeide) „bewegende", van zijne erfenis uitsloot, „sonder de waerde „van eene stuyver daervan te genieten," waardoor zijne na-

latenschap voor het grootste gedeelte ($^5/_9$) aan den zoon zijner zuster Jacob Dirckz. van der Heck gekomen is, die hem in zijne ziekte getrouw had opgepast. De redenen moeten gewigtig zijn geweest, want hij was gehecht aan zijne familie en verklaarde het „zijne vuyterste wille te wezen, dat „die successie van zijne goederen altijts moest blijven aen „sijn naeste bloet.”

Heemskerck had in zijn testament beschreven hoe hij begraven wilde worden en zijne executeuren verzocht „een „eerlijk proper en constich Epithaphium” te laten maken aan den achtermuur van de korskapel, waarin zijn graf lag. Dit grafschrift bestaat echter niet, hetzij de wensch des overledenen niet vervuld werd, hetzij het weggenomen is, toen de grafstede in 1662 door den kleinzoon van zijnen erfgenaam, niet zonder dat zijn broeder daar tegen procedeerde, aan burgemeester Mattheus Steijn verkocht en de daarnaast gelegene tot een kelder verbouwd was. Maar de schilder had zelf gezorgd dat zijne laatste rustplaats, wel verre van vergeten te worden eene bijzondere vermaardheid verkreeg. Reeds in een vroeger testament, voor den notaris Thomas Lourens Prins, van 16 April 1558, had hij met zijne tweede vrouw eenige landerijen te Heemskerk aan het Heilige geest- of burger weeshuis te Haarlem vermaakt, en er later nog eene losrente bijgevoegd, om met de renten daarvan „seeckere twee schamele maegden jaerlycx vuyt te „hylijcken ende ter eere te brengen.” Op voorwaarde dat de eene te Heemskerk geboren moest zijn en beide op zijn graf getrouwd werden.

Van eene naauwkeurige copie der donatie van mr. M. v. Heemskerck en zijne huisvrouw Marytje Gerritsdochter, ter dotatie van maagden, die zich in den echten staat wilden laten inzegenen op zijn graf, gedaan aan de H. Geestmeesters van Haarlem heb ik mede inzage gehad. Het is mijn oogmerk niet dit zeer uitvoerig stuk, afgeschreven uit 't register van het weeshuis, hier terug te geven, maar ik wil al-

leen mededeelen dat het ten volle bevestigt hetgeen C. de Koning in zijn beschr. van Haarlem, IV d. bl. 138 en 139, daarover reeds vermeld heeft; dat zijn tweede vrouw hem overleefd heeft, en dat het laatste huwelijk op het graf gesloten is den 19den Nov. 1787.

Marten komt ook voor onder de aanzienlijke ingezetenen der stad Haarlem, die den 28sten Aug. 1573 aan twee personen eene volmagt gaven tot het sluiten eener leening van *f* 150,000, om daarmede te betalen het resterende van den afkoop der spaansche plundering na het beleg in 1572.

Het museum te Haarlem bezit thans vier stuks schilderijen van hem, beschreven onder n°. 55 tot 59 van den catal. N°. 57 is afkomstig uit de goederen der commanderije van St. Jan, na de plundering in 1572.

GESLACHTLIJST VAN Mr. MARTEN van HEEMSKERCK.

JACOB WILLEMSZ. VAN VEEN.
† 26 Sept. 1532.

Marten Jacobsz. van Heemskerck.
nat. 1498. ob. 1 Oct. 1574.
getr. met {1. Maria Jacob Koningsdr. / 2. Marritgen Gerrits.

Willem Jacobsz.

Neeltgen Jacobsdr.
getr. met Dirk....

Gerritgen Jacobsdr.
getr. met Gerrit....

Jacob Willemsz.
onterfd.

Jacob Dirksz. van der Heck
erft het aandeel van Jacob Willemsz. en Grietje Dirksd., en krijgt dus $^5/_9$ van de nalatenschap.

Grietgen Dirksdr.
getr. met Daniel Arentsz. Apotecaris te Haarlem.
onterfd.

Claes Dirksdr.

Hillegont. Badt. Anna Gerritsdr.

Nicolaas van der Heck.

Cornelis van der Heck
burger van Alkmaar.
1662.

Aernold van der Heck
Mr. Chirurgijn te 's Hage.
1662.

JAN VAN HEEMST

was geb. te Rotterdam, 2 Jan. 1696, overl. te Haarl. 31 Mei 1737. Hij is aan de kunst begonnen 1 Mei 1714 en den 21sten Junij 1725 als gildebroeder ingeschreven.

Zijn geteekend portret berust in mijne verzameling.

PIETER HOLSTEYN (De oude en de jonge).

De vader schreef altijd Holsteyn en niet Holstein. Hij heeft Haarlem tot zijne bestendige woonplaats gehad, hoezeer hij afkomstig was uit Sleeswijk, want men leest in het trouwregister dat den 17den Nov. 1647 trouwde Pieter Holsteyn, weduwnaar van Sleeswijk, met Jacobgen Symons, jongedochter van Kuundert, beiden woonachtig te Haarlem. Zijn geboortejaar is niet bekend, maar kan met waarschijnlijkheid gesteld worden op 1580.

Hij was in het jaar 1640 en 42 vinder van het St. Lucas gild. Zijne eerste vrouw overleed in 1646 en werd begraven in de Bakenesser kerk. Hij zelfs overleed te Haarlem in Julij 1662; gelijk de navolgende inhoud van zijn oorspronkelijk begrafenisbriefje, in mijn bezit, bewijst.

„Teghen Sondagh den 23 Julij, a° 1662 nae de mid-„dagh tegen drie uuren precys, werdt U. E. ter begraffe-„nis gebeden, met mr. Pieter Holsteyn, glaseschrijver, „vader van Pieter Holsteyn de Jonge, op de crayenhor-„stergracht; als vriendt in huys te komen, met de langhe „mantel.„

St. Jans kerk.

De onkosten beliepen de som van *f* 20.

Pieter Holsteyn, de oude, was een bekwaam glasschrijver, teekenaar en graveur.

Als zoodanig komt hij herhaalde malen in de thesauriersrekeningen, enz. voor. In het journaal van het oudemannenhuis, 18 Sept. 1638: Holsteyn, glasenschrijver, voor 5 ruyten *f* 2.10.

In 1643 gaf hij als glasschrijversleerling aan Balck Frederix van Steenwijck.

In Oct. 1637 nam hij als leerlingen aan Balten Joppen, en Erasmus Gerritsz. den Otter, beiden ingeboren burgers.

In 1639 werd aan Pieter Holsteyn, glaseschrijver en Boudewijn Fransen, glasemaker over 't geene bij hen luiden zoo aen maaken als schrijven van de wapenen der stad Haarlem aen de glazen in de Bakenesser kerk is verdiend betaald II c X ℔.

Idem a° 1639 over het schrijven en maaken van een glas in de nieuwe kerk te Maassluys bij de stad vereerd III c LXXXIIII ℔ V. S.

Idem a° 1639 voor een glas in de kerk te Wormerveer, vereerd van stadswegen XCIX ℔ II s.

Den 31sten Jan. 1640 werd hem opgedragen het maken van een glas in de kerk te Etershem bij Oosthuyzen.

In 1642. Een glas in de kerk te Purmerend à *f* 50.

Uit het kasboek van den krijgsraad blijkt, dat aan hem den 6den Mei 1651 betaald werd voor 't teekenen en backen van de glasen in 't huys op 't hoeckje van de nieuwe kerckstract, daer in de wapenen van de Heeren van de crijchsraet geset sijn 16 glasen ijder 4 gl. *f* 64.

In 1655 werd hem opgedragen een glas voor de nieuwe kerk te Leidschendam à *f* 50.

Idem in datzelfde jaar voor de kerk aan de Rijp.

Idem in 1657 voor de kerk te Ilpendam à *f* 36.

Deze menigvuldige geschenken van regeringswege werden vooral gedaen „opdat zij Hairlems bier drincken en slijten

„sullen tot vermeerderinghe van der neeringe van de brouwe„rijen binnen deze stadt.»

Als getrouw, bekwaam en zeer accuraat teekenaar van gevogelte is hij zeer bekend en geacht. Ik zag veel zulke teekeningen met de jaartallen 1621 tot 1656. De eersten waren niet minder fraai, dan de laatsten. Als bijzonderheid moet ik hier vermelden dat ik van hem bezit eene gekleurde afbeelding van den zoo zeldzamen en geheel uitgestorven vogel *Dodaers* genaamd. Gewis teekende hij dezen naar het leven, want het is nu bekend dat deze vogel in 1626 het eerst te Amsterdam levend aangebragt is.

Pieter Holsteyn de oude is ook graveur geweest. Hij vervaardigde het portret van Joh. Saenredam. Het jaartal 1602 wijst genoegzaam aan dat dit portret niet door zijn zoon gesneden kan zijn. Ook het portret van Claes Heyndericks Gietermaker, staande voor zijne Arithmetica, Amst. 1662, in 8°, op het titelblad is van hem. — Zeker heeft hij meer gegraveerd, maar zijn werk is tot nog toe niet genoeg bekend en met dat van zijnen zoon verward. Men vindt van hem beschreven een *Charitas*, P. Holsteyn inv. et sculps. met het adres van Clemendt de Jonge.

Uit het doodberigt van den vader heeft men gezien dat er een Pieter Holsteyn, de jonge, bestaan heeft. Hij schijnt zich als jongeling eenigen tijd te Zwolle opgehouden te hebben, want men leest in het trouwregister dat Pieter Holsteyn, jongman van Haarlem, wonende tot Swol den 29sten Maart 1654 te Haarlem trouwt met Urseltje Hendrixks, jonge dochter, wonende tot Swol. — Waarschijnlijk is hij aldaar nog eenigen tijd blijven wonen, want eerst den 6den Maart 1662 kwam hij in het gild te Haarlem. Op dien datum staat in de rekening van ontvangst en uitgaaf van het St. Lucas gild geboekt: *Van Pieter Holsteyn mr. glasenschrijver meesterszoon....* *f* 1.10.

Hij woonde volgens het cohier in 1670 in de nieuwe kruisstraat, en betaalde in den personelen omslag *f* 5.

Hij is voorwaar een zeer bekwaam graveur geweest. Dit wordt bewezen door het fraaije portret van J. de la Chambre a° 1666 — dus vier jaren na den dood van zijnen vader.

Volgens het doodregister is Pieter Holsteyn, de jonge, overleden in 1687 en den 20sten Maart begraven. Zijne vrouw was reeds den 8sten Jan. 1680 op het St. Anna kerkhof begraven.

Omtrent Cornelis Holsteyn heb ik niets kunnen opsporen. Alleen kan ik verzekeren dat het doop- en doodregister te Haarlem het jaar van zijne geboorte of dood, door anderen vermeld, niet bevestigen. Het museum te Haarlem bezit twee schilderijen van hem, in den catalogus vermeld onder n°. 63 en 64. Zij stellen voor de arbeiders in den wijngaard, en Pyramus en Thisbe.

Hij vervaardigde n°. 63 voor het oudemannenhuis; men vindt dan ook in het meer hier aangehaalde journaal aangaande deze schilderij het volgende aangeteekend:

„Betaeld aen de soon van Holsteyn genaemt Cornelis Hol-
„steyn voort maeken van een stuck schilderij als booven sijnde
„een stuck hangende voor de schoorsteen sijnde een history
„van die in wingert vrochten *f* 200.

„Betaeld voor de lijst van booven gem. schilderij *f* 33.

HENDRICK PIETERSZ. DE HONT.

In de notulen van het St. Lucas gild van Oct. 1637 staat:

„Ingestaen Hendrick Pietersz. de Hont zichzelven aenge-
„vende voor een leerlingh bij mr. Sal. Ruysdael gaende en
„betaelde als burger 6 stuyvers.

PIETER DE HOOGE.

Zoo ik meen, schreef zich de beroemde schilder P. de Hooch, maar aangezien men weet hoe weinig men zich voorheen aan eene juiste spelling hield, wil ik hier mededeelen, wat ik gevonden heb op den naam van Pieter de Hooge.

Hij woonde buiten de groote houtpoort en betaalde in den personelen omslag van het jaar 1669—1670 de som van *f* 45.

Hij is gestorven te Haarlem in 1681. Op het doodregister staat:

28 Febr. 1681. Een opening gevraagd in de groote kerk voor Pieter de Hooge op 't lage koor n°. 4: *f* 4. Zijn huisvrouw was reeds den 11den Sept. 1680 in datzelfde graf begraven.

Is deze P. de Hooge nu de vermaarde schilder?

ROMEIJN DE HOOGHE

is in het jaar 1688 van Leiden naar Haarlem gekomen.

Aangaande de groote platte grond van Haarlem, door hem vervaardigd, heb ik gevonden, dat hij den 27sten Augustus 1688 verzocht heeft deze te mogen opdragen aan het stedelijk bestuur. De regering meende echter voor de dedicatie te moeten bedanken, maar presenteerde hem 100 exemplaren voor *f* 12 het stuk te zullen nemen, ten einde op die wijze zijn arbeid aan te moedigen en te ondersteunen. Dit aanbod werd door hem aangenomen. Uit een resolutie van 1 Nov. 1689 blijkt, dat de presentexemplaren van wege de regering in couleuren zullen afgezet worden, terwijl in 1691 aan mr. Romeyn de Hooghe ter zaake van verdiend arbeidsloon en geleverde behoeften aan 't afsetten van 12 kaerten

met lijsten, snijwerk en vergulden betaald werd *f* 328, 6. Reeds in 1690 had hij voor verdiensten, zoo aan de kaarten, doeken, lijsten afsetten als andersints van deze stad genoten de somme van *f* 1066.18.

v. Eynden en v. d. Willigen en ook Kramm spreken op zeer loffelijke wijze van hem, en men zal in beide werken veel wetenswaardigs over hem vinden. Hoezeer het waar is dat hij bij zijn heftig karakter het in de stad zijner inwoning met de stedelijke regering niet altijd eens was — was deze laatste, gelijk uit bovenstaande regelen blijkt niet ongenegen om hem aan te moedigen — en was Romeyn van zijne zijde steeds met grooten ijver vervuld om ten behoeve van Haarlem nuttig werkzaam te zijn

Hij heeft dit getoond door de oprigting van een teekenschool op zoo groote schaal, dat ook nu nog menige stad er roem op zou kunnen dragen, er zulk eene te bezitten. Hij wilde de kunst weder doen herleven die nu, zoo als hij zich uitdrukte, begraven was, tot merkelijk nadeel, zoowel van de glory als 't welvaren deser stad.

Ook nu weder was de stedelijke regering hem behulpzaam, zoodat de teekenschool er niet alleën gekomen is, maar hem zelfs naderhand, toen om zekere redenen de verplaatsing wenschelijk voorkwam, hiervoor de noodige grond en andere vrijdommen werden toegestaan.

Zijn oorspronkelijk request kwam mij zoo belangrijk voor, dat ik niet geschroomd heb het hier ten slotte in zijn geheel terug te geven.

Aen de Edele Grootachtbaere Heeren mijne Heere de Burgemeesteren der stad Haerlem.

Geeft met de schuldigste eerbied te kennen, Romeyn de Hooghe, borger derselver steede, hoe dat hij suppl. gesien hebbende het succes van sijne moeyten, voor eenige kinderen, so van particulieren, als Godshuysen, in het teekenen van patronen, als andersints; en daer nevens bevindende groote drift, in meer andere, om op deselve manier te avanceeren,

gedacht heeft, meerder uytspanning aen die liefhebberij te geeven: Te meer, wijl hij siet, een grooten ijver, van eenige meesters, die tot het pousseeren van diergelijke gedachten, geerne contribueerden; waervan hij durft hopen, die vrucht hier te sien, die men in andere steeden daervan geniet.

Besonderlijk, wijl geen andere steeden, die soorten van teekeningen, so seer als dese stad, tot het welsijn van haere fabriquen van noden hebben.

Doch aengesien sijn concept generaler sich uytstreckende protectie nodig heeft, soo keert hij sich daermede tot hare Edele Groot Achtbaerheeden, als de mecaenaten van die konsten die hier gevonden, gequeekt, groot en ruchtbaer geworden, maar nu, als begraven sijn, tot merklijk nadeel, so wel van de glory als 't welvaren deser steede.

Beloovende:

1. Eerstelijk dan, dat hij suppl. sijnselven sou associeeren, alle jaeren met twee meesters, elck van differente studie.

2. Dat dese, elk eens ter week souden beesig sijn, van vijf tot acht uyren, 's avonts, om die institutie waer te nemen.

3. Dat hij, dese dry daegen soude neemen, 's Maendags, 's Woensdags, en Saturdags.

4. Dat, op den eenen dag, souden werden onderweesen alle die patroonen, kanten, parterres, cijffers, damast, caffaet of andere cieraedteekening, noodig hadden.

5. Den anderen dag, alle die de perspective, de vijf orders, beelthouwen, boetseeren, drijven, etc. van doen hadden.

6. Den derden, schilderen en teekenen generael, nevens etsen, snijden, etc.

7. Deze meesters souden eens 's maents resumeeren al hetgeen van die leerlingen geavanceert was.

8. En op dien namiddag, een beeld, schilderij, plaet, patroon of dergelijk, examineeren en critiseeren, ook het pro-

duct van haere consideratien schriftelijk laten tot profijt der leerende.

9. Hier toe sullen gelijkelijk geadmitteerd worden, alle die, 't sij in Godshuyzen, of anders behoeftig sijn, so wel, als de soons van goeden huyse sonder kosten te dragen.

10. Jaerlijks sullen, die, welke best geavanceerd sijn, yets doen voor de glory der E. G. A. H. Borgemeesteren.

11. En so er occasie tot 's stads dienst voorvalt, waer in die meesters bequaem sijn, sullense haer tot allerley ordinancie en inventie gereed houden.

12. Hiertoe sal hij suppliant geven een goede konstwerkplaats: die hij met een sal bequaem houden om groote steenen beelden in te houwen of sware stucken in te schilderen.

13. Een thuyn, waerin men hun in parterres kan oeffenen, bloemen doen nateekenen, alleës en boomen, volgen en handelen leeren.

14. De beste anticque beelden, als Venus, Apollo, Laocoon etc. om 't antique schoon te leeren kennen.

15. Een goede leenman, en kleyne anatomiebeelden.

16. Prenten, medailles, schilderijen, swarte kunst etc.

Doch wijl tot de uytvoering van het bovenstaande werd vereyscht groote ruymte, so versoekt den suppl. de breete van sestig voet erf in de nieuwe stad, met de langte so groot als se vallen kan, en heeft de suppl. daer toe uytverkooren, de naeste plaets op de eerste graft naest het Cleermakers Contoir alwaer een bequaem achteruitgang is, of van haere E. G. achtbaarheeden kan bijgegeven werden: uytkomende in de Ridderstraat, alwaer hij suppl. een cierlijke poort, *Picturae Reduci*, met de inscriptie daertoe gerequireert en H. E. G. A. namen etc. sou laten setten; en zou aldus dese oeffenplaets aen en in de oude stad vastsijnde, een yegelijk nabij en geleegen sijn: welcke gronden, indien aen hem suppl. van de E. G. A. H. mijne heeren de Borgemeesteren werden gegunt Gratis, so sal hij de rest voor sijne

kosten doen, en aenstonts begin van sijn aenleg maeken, om volgens sijne alderschuldigste plicht te betoonen, hoe seer hij is van de

Edele Groot Achtbare etc. Heeren,
Mijne Heeren de Borgermeesteren

Een aldergehoorsaemsten en
den 5 Mairt 1688. ijverigsten Dienaer

Romeyn de Hooghe.

WILLEM HUGAART

was landschapschilder te Haarlem. Zijn geteekend portret is in mijne verzameling. Hij komt als schilder voor den 5den Aug. 1710 op de lijst bij het St. Lucas gild.

FRANCOIS DE HULST

was een haarlemsch schilder en komt in 1630 op de rol van de schutterij voor. Hij trad als schriftheer van het St. Lucas gild af in 1640. — In 1643 was hij vinder en penningmeester. In 1661 overleed hij aldaar, den 29sten Dec.

Zijn oorspronkelijk begrafenisbriefje luidt als volgt:

„Teghen Dingsdagh 3 Januarij, Anno 1662 nae den mid-„dagh ten twe uuren precys, werdt U. E. ter Begraeffenis „gebeden, met Francoys de Hulst, neef van Francoys Lan-„gendul, in de soete melck witte brootstraat, in de groene „Swaen: Als vrient in huys te komen „

(Op 't Noorder kerckhoff van 't Bagijnhof)

Zijn vrouw Magdaleentje .....? overl. 1652 den 1sten Oct. werd begraven 3 Oct. op het suyder kerckhof der Bagijnen.

DOMINICUS JANSS

was een zeer bekwaam haarlemsch beeldsnijder. In de thesauriersrekeningen vindt men, anno 1620, de navolgende post:

Dominicus Janss, beeldsnijder in voldoeninge van zeekere groote gesneden lijste en een binnelijste om de schilderije van 't Princenhoff van den lof en triumphe van Zijne Princel. Excie hoogl. mem. CLXXV ℔.

Deze fraaije lijst versiert nog de schilderij van Hendrik Gerritsz. Pot (thans in het museum te Haarlem onder n°. 79), aan wien volgens de thesauriersrekeningen van 1620, uit zaake ende over den coop van een stuck schilderije van de triumphe van Zijne Exc. den Prince van Orange Hoogl. memorie betaalt werd IIII c L ℔.

Dom. Janss teekende zich met de letters DM., welke te vinden zijn in de binnenzijde van bovenvermelde lijst.

In het doodregister staat geboekt dat hij den 7den Junij 1636 in de Janskerk werd begraven.

JACOB JANSS.

In de thesaur. rekeningen van 1578 vindt men aangeteekend dat betaeld werd aan Jacob Janss, schilder, vuyt saecke dat hij den graven ende gravinnen van Hollandt als nu gestelt op 't stathuys op te saele, wesend zeventien borden en een halve, elck bestelt tot XXV st. bij den selven Jacob vernist schoen en claer geverwt monteren volg. de ordinantie en quitantie overgelevert de somma van XXI ℔ XV s.

JACOB JANSZ.

was, blijkens zijn geteekend portret, van Haarlem, bloeide aldaar 1670, en was nog in het St. Lucas gild 1732.

PIETER JANSSEN

was een haarlemsch glasschrijver. In het kasboek van den krijgsraad a° 1663 staat aangeteekend dat aan hem „voor 't „schilderen ende backen van de glaesen in de Nieuwe „doelen, volgens rekening werd uitbetaald de som „van *f* 248."

FRANS DE JONG.

In mijne oude aanteekeningen van het St. Lucas gild heb ik gevonden dat hij te Haarlem geboren werd en een zusterszoon en discipel was van A. v. Ostade. Hij wordt daar tevens een uitnemend kunstig historieschilder genoemd. Den 15den Januarij 1705 werd hij in de nieuwe kerk begraven.

JAN DE JONG.

Ik weet van dezen haarlemschen schilder alleen te vermelden dat hij op de schilderij van Jan de Bray a° 1675, voorstellende de hoofdlieden van het St. Lucas gild te Haarlem, afgebeeld is.

Hij woonde a° 1669—1670 in de zijlstraat en was in den personelen omslag aangeslagen voor *f* 5.

Bij den heer Bodel Nyenhuis en bij mij bevinden zich geteekende portretten van hem, waarschijnlijk genomen naar bovengenoemde schilderij.

NICOLAES KEMP.

Het eerst komt zijn naam voor in de rekening van de loterij van het Oudemannenhuis in 1606. Aldaar leest men:

„Betaelt aen Nicolaes Kemp, schilder van die corffnen „met alle het andere gereetschappe dat men int uitlezen van „de loterye soude gebruycken die somme van veertich gul- „den hem toegevonden bij Frans Pietersen, Floris van Dijck „en Cornelis Engelsen XL ℔."

„Nicolaes Kemp betaelt vant thoneel voor te schilderen „daer men die uitlezinge van de loterye gedaen heeft vijff- „thien glds. hem bij de bewinthebbers toegevonden blijckende bij sijne quitantie XV ℔."

In 1638 komt de naam van Nic. Kemp voor. (Zie op G. Polydanus).

In het jaar 1655, dus 49 jaar later, vindt men weder den naam van Nicolaes Kemp, als vinder van het St. Lucas gild. Of deze en de hierboven genoemde één en dezelfde persoon geweest is, is niet waarschijnlijk; want men leest in het doopregister dat den 5den Junij 1656 gedoopt werd Johannes, zoon van Nicolaes Kemp en Geertruydt Jaspers. In het rekenboek van het St. Lucas gild komt de naam van Klaes Kemp voor op 1657. In het museum bevindt zich een schilderij van hem, onder n°. 67, zijnde een gezigt op Loevensteyn en Woudrichem. Hij vereerde ook aan de gildekamer een groot *scheepstuck*.

JAN EN PIETER KIEFT

waren Haarlemmers. Men vindt *Jan* als schilder vermeld in het vindersboek, 3 Aug. 1683. Zoo ook *Pieter Kieft* als mr. schilder.

CORNELIS VAN KITTENSTEYN

was, te oordeelen naar het Haarl. trouwregister, afkomstig uit Delft, want men leest daarin: a° 1624 30 Julij trouwt Cor-

nelis van Kittensteyn, jongman van Delft, wonende op de oude gracht, met Lysbeth Outges of Outgers, jonge dochter van Haarlem. Dit wordt mede bevestigd door het doopregister bij de aangifte van de navolgende kinderen, als: 1632 Janneke, 1638 Outgaert, 1639 Hendrick, 1641 Jacobus, 1642 Anna. Hij was vinder van het St. Lucas gild in den jare 1631 en heeft gewoond in de smedestraat in de bastertpijp, zijnde een herberg. Dat dit waar is, blijkt ook uit het journaal van het oudemannenhuis, waar aangeteekend is, 20 April 1624 bet. Jan Arent in de bastertpijp van wijnen *f* 6.6. — Ten zijnen huize aldaar werd in 1634 een loterij gehouden van 38 stuks schilderijen die te zamen getaxeerd waren op *f* 1064, en waaronder eenigen waren van D. en Fr. Hals, Molijn, H. Goltzius, ... Ostade, S. Ruysdael en anderen.

In 1635 komt een Cornelis v. Kittensteyn voor als regent van het St. Barbara gasthuis. Evenzoo vindt men dezen naam in 1648 op de rol der schutterij. In het buurtboek van de koningstraat staat dat Cornelis v. Kittensteyn a° 1663 aldaar woonde, en zijne vrouw in Oct. van dat jaar overleed. Ik kan niet beslissen of dit alles betrekking heeft op den graveur, want er was in Haarlem nog een andere Corn. van Kittensteyn, notaris van beroep. Deze was geb. 24 Oct. 1589, en getrouwd met Lysbeth Akersloot, geb. 21 Oct. 1604.

Willem getrouwd 10 Nov. 1654 met Anna Decker † Oct. 1663.	Jannetje, geb. 16 Oct. 1632. getrouwd 13 Nov. 1668 met Andries Pescator. ——— Voor de 2de maal met Frederik van der Sprangh. geb. 31 Dec. 1639 † 15 Dec. 1694.

Kinderen van Willem.

Cornelis	Elizabeth	Helena.	Maria.
† Sept. 1671.	getrouwd met Alexander Vos.	† Maart 1674.	

Behalve de werken van hem door anderen opgegeven kan ik hier nog vermelden, dat hij graveerde in 1622 het hoogst zeldzame portret in 4° van den vermaarden geneesheer Augustinus Teylingius, die te Haarlem den 28sten Aug. 1625 in den leeftijd van 76 jaren overleden is. Hij is ter halver lijve voorgesteld, regts gekeerd, blootshoofd, houdende in zijn linkerhand een handschoen. Van boven links Aetat. suae 73. 1622, regts zijn wapen, zijnde een roode leeuw op een goud veld met witte baarnsteel. Van onderen een zesregelig latijnsch vers door H. S. i. e. Simon Sovius, Harlemensis.

In 1626 vervaardigde hij naar P. Saenredam het Beleg van Haarlem, get. C. v. Kittensteyn 1626 met het adres van Gerardus Sas, br. fol.

Het is bekend dat hij tweemalen het portret graveerde van den admiraal der West-Ind. compagnie, Pieter Pieterszoon Hein. Het eerste in fol. zonder zijn naam met zesregelig latijnsch vers van S. Ampzing. In de thesauriersrekening van 1629 is aangeteekend: „aen zeekere plaatsnij-„der in vergoedinge van de moeyten, diensten ende onkosten „bij hem gedaen en gehad in 't componeeren, maaken en „snijden van zeekere eerdichte ende uitbeeldinge tot lof ende „van den persoon van den Heere (admiraal) generael Pieter „Pieterse Heyn, daervan hij verscheydene der magistraten „dezer stad vereerd heeft.” Opmerkelijk is het dat de graveur hier niet genoemd wordt en de belooning die hij verkreeg niet uitgetrokken is; even zoo dat het portret zonder zijn naam in het licht kwam. Wat de reden van een en ander mag geweest zijn, kan ik zelfs niet gissen. Al spoedig verscheen hetzelfde portret, maar verkleind, alleen het

ovaal met lijkklagt en hollandsche verzen met zijn naam, het jaartal 1629 en het adres van A. Rooman. Daarop volgde dat van Hendrik Cornelisz. Loncq, ter halver lijf met commando-staf, afb. van Matanca en Olinda en zinnebeeldig bijwerk, met 6 reg. vers van S. Ampzing, met het adres van den graveur en gedrukt 24 reg. holl. vers onder het portret.

In de thesaur. reken. van 1630 leest men: „aan C. van „Kittensteyn vereerd voor eenige gedrukte exemplaren met een circumscriptie van den generaal Lonck, aan den Heeren „magistraten geschonken LX £." Nu versierde hij nog terzelfder tijd het zeldzame werk van S. Ampzing, *Westindische triump Basuijne van wege de veroveringe der Spaensche silvervlote*, Haerlem 1629 in 4°., met een gegraveerden titel, voorstellende de verovering der spaansche zilvervloot „uyt Nova Hispania in de Bay van Matanca"; links van boven staat het portret van Piet Hein en regts dat van H. C. Loncq in kleine medaillons. Deze voorstelling beslaat een gedeelte van het kwarto titelblad. Regts van onderen geteekend C. Kitt. fec. (omgekeerd). Terzelfder tijd graveerde hij ook de beide titels voor de Nederlandsche Victorien van Wezel en 's Hertogenbosch van Daniel Souterius, predikant te Haarlem, in 4°., Haarlem 1630.

Ten slotte moet ik hier nog vermelden dat hij voor *de Hollandsche Lijs, met de Brabansche Belij* van G. J. Quintijn, 's Gravenhage 1629, 8° obl. form., met Th. en Adr. Matham naar A. v. d. Venne eenige fraaije en geestige plaatjes vervaardigde. Aangezien deze dichter 20 jaren te Haarlem woonde vóór dat hij zich te 's Hage vestigde, hebben niet alleen zijne gedichten, maar ook de zeer lustige voorstellingen op de gravuren grootendeels betrekking op Haarlem en haarlemsche zeden en gewoonten.

Iz. EN BARNARDUS KLEYNHENS.

Het portret van den eerstgenoemden, waarvan v. Eynden

en v. d. Willigen spreken, is door Iz. zelven op 35 jarigen leeftijd geschilderd en in mijn bezit. In 1693 den 13den Maart vindt men zijn naam bij het St. Lucas gild.

Die van Barnardus staat op 1742 als schilder vermeld.

WOUTER, JACOB EN WILLEM KNIJF.

Het navolgende uittreksel uit de notulen van het St. Lucas gild van 4 Sept. 1640, maakt ons eenigzins nader bekend met Wouter. Het luidt als volgt:

„Ingestaen Wouter Knijff, schilder nu en voordeesen „meermalen ontboden en gevorderd om sijn incoomen bij „hem aengenomen zijnde te betalen als poorter (zijnde gebo„ren tot Wesel) en vertoonde hij naerder bericht aen vinde„ren, dat alhoewel ware poorter en geboren tot Wesel, als voor desen aengegeven, zijn vader egter alhier had geweest ende was, een ingebooren burger, ende hij over ſles be„hoorde te betaelen, als een burgerskint 't welck (naer on„dervraegen van leerjaren, bij vinderen oock also is verstaen „ende aengenomen, hij toeseggende, nu op Vrijdag (de „knegt om 't gelt comende) te sullen betalen, waermede „vertrocken."

Dat er wel degelijk een *Jacob Knijf* bestaan heeft, en dat deze de zoon van *Wouter* was, wordt door het doopregister bevestigd, want men leest aldaar dat 1 Januarij 1640 een zoon met name *Jacobus* gedoopt werd, waarvan de vader was *Wouter Knijff* van Wesel, de moeder *Gerritje Jans van Houten.* In Junij 1644 werd hem weder een zoon geboren, die den naam van Johannes ontving, en in Januarij 1653 eene dochter, met name Marytje. *Wouter* hertrouwde den 6den Junij 1645 met *Lijdia Leenderts* van Delft, weduwe van *Jacob Bas* te Haarlem. Hij woonde toen in de nobelstraat, zij in het schoutensteegje. In 1642 gaf hij een discipel aan met name *Pieter Joosten.* In het journael

van ontvangst en uitgaaf van het oude-mannenhuis, a° 1651 15 Junij, leest men: "aen Wouter Cnieff betaelt voor 2 "schilderijen van hem gecocht, sijnde landtschappen, ƒ 35. Volgens het vindersboek leefde hij nog in 1677. In datzelfde boek vinden wij ook den naam van *Willem Knijf* als schilder opgegeven. Of hij de zoon van Wouter of wel van Jacob geweest zij, is mij onbekend.

ROELOF CLAESEN EN ANDRIES KOETS.

De eerste komt voor nu als *Roelof Claesen*, dan weder als *Roelof* alleen, maar altijd wordt dezelfde persoon bedoeld. Immerzeel heeft van hem geboekt dat hij te Zwolle geboren is in 1655, maar in de notulen van het St. Lucas gild vindt men den naam van Roelof Koets a° 1642. Hij was aldaar in 1653 en 54 vinder.

Deze Roelof Claesen Koets heeft gewoond op het nieuw heiligland in eene woning, toebehoorende aan het oudemannenhuis. In het journaal van dit gesticht vindt men, a° 1654 19 Nov., dat aan de kinderen en erfgenaemen van R. C. Koets betaelt werd 't reste van de vijfde en de laetste termijn over koop van de caemer staende op 't nieuwe heilig landt, verschenen Maij 1654 — ƒ 100. Hij was kort te voren overleden, en dit wordt bevestigd door het rekenboek van het St. Lucas gild, a° 1655, 5 Jan., waar staat:

Van de lijckboeten van Roel. Koets ƒ 3.

Zijn oudste zoon *Andries* kwam den 2den Nov. 1655 in het gild. (Zie de not.)

LEENDERT V. D. KOOGEN

is den 22sten Februarij 1681 in de groote kerk, suydertrans

n°. 107 begraven. De kosten bedroegen de aanzienlijke som van *f* 27.

Hij was in 1648 schutter en kwam in 1652 als schilder en ingeboren burger in het St. Lucas gild.

Twee geteekende portretten zijn bij den heer Bodel Nijenhuis aanwezig.

WILLEM GILLISZ. COOL OF KOOL

was een haarlemsch schilder, a° 1638. In 1656 was hij vinder van het St. Lucas gild. Onder de geschenken aan de gildekamer vereerd, vindt men ook een schilderij van W. Kool, zijnde een *zeedorp*. Den 17den Jan. 1638 trouwde voor schepenen Willem Gillesz. Cool, jongman, met Cornelia v. d. Molen, jonge dochter, beiden van Haarlem. Hij overleed aldaar 30 Oct. 1666. (Zie het doodregister).

MAERTEN KOUWENBURGH.

Van dezen onvermelden schilder staat in de notulen van Sept. 1642 geboekt:

„Maerten van Kouwenburgh schilder gedaagde antwoorde „van meeninge te zijn en oock tot dien als last hadde ge„geven aen yemant om voor hem naer gelegenheyt te ver„nemen omme naer de straet te vaeren, in dien daer niet „van en geviel en voorts hier bleef woonende soude alsdan „hem bereyt vinden den gilde voor incoomen te voldoen, „maer nu versogt een maent 2 a 3 uytstel om te sien „hoe het met sijn reyse soude afloopen, waer over vinde„ren beslooten hem tegen den naesten weder simpelijk te „doen dagen.„

In Oct. van dat jaar weigerde hij weder om te betalen, nu voorgevende onder zijn meester te staan.

ARIJAEN JANSS KRAEN

komt a° 1642 voor onder de schilders die het request, reeds meermalen vermeld in deze aanteekeningen, onderteekende.

JOHAN LAGOOR

was in het jaar 1649 vinder van het St. Lucas gild. Voor of na dien tijd is hij mij niet meer voorgekomen. Er bestaat van hem een geëtst boomrijk landschap. De boomen spiegelen zich terug in het water dat den geheelen voorgrond inneemt, en waarin men een schuit ziet met één persoon, terwijl één ander in de nabijheid op het land gezeten is. Van boven regts gemerkt *J. Lagoor*, h. 15 c. 3 str., br. 18 c. 2 str. ZEER ZELDZAAM.

Zou deze J. Lagoor en C. van Lagoor bij Kramm vermeld, en bij hem alleen bekend uit den catalogus van C. H. Schultz, Amst. 1826, één en dezelfde persoon kunnen zijn?

JUDITH LEYSTER.

Tot nog toe wist men alleen hetgeen S. Ampzing in zijne beschr. van Haarlem, bl. 370 en Schrevelius, bl. 384 van haar verhalen.

Ik kan hierbij voegen dat in 1635 Willem Wouters leerling was bij Judith Janss Leyster schilderesse, naderhand bij Fr. Hals, en dat zij volgens het trouwregister te Haarlem te Heemstede trouwde, den 1sten Junij 1636, met Johannes Molenaar, jongman, mede van Haarlem. De kopie van haar oorspronkelijk begrafenisbriefje, in mijn bezit, is van den volgenden inhoud:

„Teghen Dingsdagh den 10den Februarij anno 1660 nae-„den middagh ten twee uuren precys, wordt U. E. ter be-„graaffenis gebeden, met Judith Leyster, huysvrouw van „Jan Moolenaar, swager van Jan Radinger en Gerrit ten „Bergh, tot Heemstede, op de Hofstede genaemt het Lam, „aen de E. Heer Paeuw sijn bosch. Als vrient in huys te „komen, met de Langhe mantel.„

Heemsteder kerck.

JACOB LIEVENS.

Van dezen schilder kan ik alleen aanteekenen dat hij in April 1635 genoodzaakt werd lid te worden van het St. Lucas gild te Haarlem.

Den 9den Sept. 1640 trouwde voor schepenen Jacob Lievens, jongman, met Abigael Jacobs, jongedochter, beiden van Haarlem. — Zij waren in 1669 beiden leden van de doopsgezinde gemeente.

HENDRIK LODEWIJCKS OF LODEWIJX

was een plaatsnijder en kunstverkooper te Haarlem en wordt a° 1642 in deze laatste betrekking tegelijk met eenen David Joris in de notulen van het St. Lucas gild vermeld. Hij trouwde den 24sten Nov. 1646 met Magdaleen Picters. Beiden staan te boek als van Haarlem afkomstig.

Hij is waarschijnlijk dezelfde, wiens adres men vindt op den eersten druk van het portret van El. Swalmius, door J. Suyderhoef. (Zie aldaar). Hij vervaardigde a° 1626 8 stuks plaatjes van viervoetige dieren ten dienste van de goudsmids leerlingen, onder den titel van Simplex effigiatio omnis generis quadrupedum tironibus aurifabris perutilis. Zij zijn zeer fraai; van één tot 8 genummerd, breed 6 c. 7 str.

en hoog 6 c., terwijl hij zich teekent Henderick Lodewijck, Henderick Lo., H. L., Henderick Lodewijckx of Henderick Lodeweyck v. d. Vecht.

Hij is in Augustus 1651 overleden, want op de rekening van ontfangh en uytgeven van het St. Lucas gild over dat jaar is uitgetrokken:

„Versuymde Lijckboeten op de begravenis van Hendrick „Lodewijx *f* 7.

JAN LOUWERISS.

stads steenhouwer, ook meede beelthouwer, gevordert wesende om sijn incomgelt aen St. Lucas Gildt te betaelen, was in aldermanieren onwillig om 't selve te doen en gansch overhoorich. Derhalve bij Deecken en Vinderen beslooten wiert ter gelegender tijt deselve voor Burgem. te roepen. (Zie de not. van Oct. 1637).

JACOB LOUIJS

was poorter en plaatsnijder te Haarlem. Hij betaalde zijn inkomgeld in het St. Lucas gild den 4den Sept. 1635. Hiermede is de twijfel van Kramm of er wel een Jacob bestaan heeft, opgeheven.

JOHANNES, JAN EN DIRK MAAS.

Johannes Maas, waarvan bij v. d. Eynden en v. d. Willigen 1 d. bl. 296 gesproken wordt, kwam den 6den Mei 1658 in het gild. Welligt was hij meer liefhebber dan schilder, want zijn beroep was koster en voorzanger van de bakenesser kerk te Haarlem. Zijn oorspronkelijk begrafenis-

briefje in mijn bezit luidt als volgt: "Anno 1699. Tegens "Dingsdagh, zijnde den 25sten Augusti na de middagh "ten twee uuren precys, werd U. E. ter begravenis versogt "met Johannes Maas in sijn leven koster en voorsanger van "de bakenesser kerk, in de vrouwesteeg: Als vriend in huys "te komen. Bakenesser kerk." Achter dit briefje staat geschreven: *was een tamelijk goed schilder.*

Een andere Jan of Johannes Maas is, volgens zijn geteekend portret in mijne verzameling, geb. 10 Nov. 1655, overl. 1690 te Haarlem. Hij was de zoon van Pieter Maas en is den 23sten Sept. 1690 in de bakenesser kerk begraven, n°. 37. Hij was een volle neef van Dirk, schilderde fraai landschappen, paarden, pleisterplaatsen, batailles, campementen, enz.

Het onderschrift van het geteekend portret van *Dirk* Maas, is: vermaard schilder van batailles, jachten enz., geb. te Haarlem 12 Sept. 1656, aldaar overl. 25 Dec. 1717 en den 30sten Dec. 1717 in de groote kerk op het lage koor n°. 4 begraven.

Dit overlijden wordt bevestigd door de volgende aankondiging van 12 April 1718 in de Haarl. courant.

"Izack v. d. Vinne sal op maendag 25 April en volgen"de dagen, tot Haerlem op 't Princenhof verkopen alle de "nagelaten konstliefhebberij van wijlen Dirk Maas, konst"rijk schilder, bestaende in fraaye schilderijen van Campe"doglio, Th. Wijck, Wijnandes, Bergheijde, D. Maas, "Verbrug, Poussijn, Vermeer, Pijnacker, Ruysdael, Engels "en vele andere; mitsgaders papierkonst van de vermaerste "Italiaensche, Fransche en Nederl. meesters; schilders ge"reedschappe en menigte modellen, enz. Seer dienstig tot "studie voor jonge schilders, ook verscheyde nieuwe geëtste "kopere platen. Alles breder te zien in de catalogus."

Zijn geteekend portret, a° 1698 bezit ik, gelijk mede zijn geëtst. Dit laatste gaat voor zijn werk door — maar er staat zeer duidelijk op te lezen: D. Maas pinxit 1766. Of

men hier aan een drukfout te denken heeft, kan ik niet verzekeren, maar stellig komt het met zijn ander etswerk overeen en is zeer zeldzaam.

WILLEM JANSS MAESTRIGT.

De not. van Aug. 1642 vermelden, dat Willem Janss Maestrigt schilder naer ondervraginge van leerjaren en poorterschap, bekende een burger te zijn, mede de hoorlycke leerjaeren voldaen te hebben en is hem verder bij deken aengeseyt alsdan het gild van St. Lucas te voldoen en betalen, volgens sijn seggen van burger te weesen 't samen in alles 48 st., enz.

JACOB ADRIAENSZ. MATHAM en zijne Zonen JOHANNES, DIRK EN ADRIAAN JACOBSZ. MATHAM.

Jacob was in 1605 deken van het St. Lucas gild, woonde in 1613 op de oude gracht te Haarlem en was in 1616 ingeschreven op de rol van de schutterij. Volgens het doodregister is hij overleden den 20sten Jan. 1631 en den 25sten Jan. in de groote kerk begraven.

Hetgeen nu volgt over zijn graveerwerk is, zoo ik meen, òf geheel onbeschreven, of van minder algemeene bekendheid.

Anno 1600. In dat jaar vervaardigde hij het blasoen van de rederijkskamer „de Wijngaardranken”, onder de zinspreuk *Liefde boven al.* Het moest voor een nieuwejaarsgeschenk dienen — is zeer zeldzaam, en zal nu door mij voor het eerst nader beschreven worden.

In een losange ziet men den uit het graf verrijzenden Christus, waarachter op een banderol de zinspreuk *Liefde bo-*

ven al. Op zijde links *Fides*, regts *Spes*. om de losange de woorden: „*Alsoo lieff heeft Godt de weerelt vvytver.*," enz. Onder de beelden *Fides* en *Spes* hangen links de wapens van Holland, regts die van Haarlem. Op het voetstuk links anno 1600, regts den 31sten Dec. en daaronder een 16 regel. vers T'*geheylehde, in 't Graf diep* enz.," regts J. Mathaem, sculptor, nog lager. Ampliss. prudentiss. coss. et senatoribus, Reipubl. Harlemianae Patribus conscriptis hoc symbolum νεοκάρακτον. D. D. D. Rhetoricae artis collegium νέωτερον, bonis auspiciis Anno cIↃIↃIII. Sollenniter initiatum (d. i.) De onder gunstige voorteekenen in het jaar des Heeren 1503 plegtig ingewijde jongere rederijkerskamer draagt dit onlangs gegraveerde merkteeken op aan de eerwaarde, voorsienighe Burgemeesteren en achtbare Heeren Regeerders der stad Haarlem. Onder deze opdragt nog een zoogenaamde *rebus*, h. 34 c. br. 25 c.

Anno 1602 graveerde hij het blasoen van de rederijkers-kamer de *witte Angierken* of de vlaamsche kamer, met de zinspreuk: *In Liefde ghetrouw.* Ook deze plaat is zeer zeldzaam en voor het eerst in de bered. beschr. van Ned. histor. pl. door Fred. Muller, 1e afl. bl. 146, n°. 1190, beschreven, en wel nagenoeg als volgt:

Afbeelding van het blasoen der rederijkerskamer te Haarlem:

„Het wit Angierken" met zinspreuk: „In Liefde ghetrouw" boven aan 4 versregels: Des Rederijcke const in cracht v. woorden leyt, enz." Waaronder 1602, ter weerszijden 2 zinnebeeld. vrouwen, het wapen van Holland en van Haarlem; onder het blasoen een 7reg. vers: „veel water blust niet wt der liefden crachtigh vyer;" daeronder lincks C. v. Mandre inventor, regts J. Mathaem sculptor, nog lager Dignitate Ampliss. consilio prudentissim. amore Patribus Patriae, Coss. et universo inclyta urbis Harlemianae ordini senatorio; Rhetoricae artis collegium Flandro belgicum, solennibus aus-

piciis et summa XII collegior. gratulatione Santfordia XVI Cal. Aug. XCIII. Hunc Amoris et Fidei typum D. D. D. An. ɔIɔIɔI.II. initiatum X Septemb. H. 33 c. 6 str., br. 24 c. 4 str.

Tot verdere opheldering van deze plaat kan ik hier vermelden dat ik in de thesauriersrekeningen van 1593 gevonden heb:

„De twee rhetorijksche cameren dezer stadt als trouw „moet blijken en liefde boven al tot subsidie ende onderstand „van de costen bij hen geleden in 't zamen compste der ca„meren van Hollant en Santfoort den XV Aug. en andere „navolgende dagen bij die van Santfoort uytgegeven hun „antwoorde op 't beste onder zekere prijzen te doen ende „innebrengen, daer af den voors. cameristen oock drie „diverse opperste prijsen met hen ingebrocht hebben, be„taelt LX ℔."

Uit dezen post ziet men dat de twee oudere kamers eene temoetkoming genoten hebben ter gelegenheid van de bijeenkomst der kameren van Holland te Zantvoort. Waarschijnlijk zal de jongere kamer *in liefde getrouw* ook medegedongen hebben, en heeft Jac. Matham, misschien als lid van deze kamer, toen hij dit blazoen vervaardigd had en opdroeg aan de stedelijke regering, aan deze heugelijke gebeurtenis indachtig willen zijn.

In 1606 vervaardigde hij als gildebroeder een prent van het kersgild. Deze moest dienen tot nieuwjaarsgeschenk. Zie Ampzing, beschrijv. v. Haarl. bl. 434. Deze plaat is bij Weigel, suppl. au peintre graveur de A. Bartsch, bl. 127, n°. 315 beschreven. Dit gild omstreeks 1350 alhier gevestigd is nu nog met een liefdadig doel werkzaam, en viert ieder jaar zeer heugelijk zijn bestaan.

In 1610 werd aan Jacob Matham, plaatsnijder, volgens de thesauriersrekeningen tot vereeringe voor 't geschenk van twintig exemplaren van den contrefeytsele van den wel-

geboren Prince en Heere Grave Hendrik van Nassau bij hem nieuwelinks gesneden, uitbetaald XXVI ℒ.

Ampzing vermeldt ons dat hij als lid van het St. Huberts gild in het jaar 1619 een plaat graveerde met hetzelfde doel als die welke hij in 1606 voor het kersgild en in 1624 voor het St. Jacobs gild leverde. — De haarl. stedebeschrijver is tot nog toe de eenige geweest die van deze gelegenheidsplaat gesproken heeft. Zij is mij geheel onbekend.

Die van het St. Jacobs gild met het jaartal 1624 stelt voor in een ovaal een St. Jacob ten voeten uit met het omschrift D. D. J. Matham sculp. Amplssmo D. Jacobi sodalitio honoris ergo. Van onder nog eens Jacobus Matham fecit en een vierreg. lat. vers „cum sancti depicta" etc., dan een 4reg. holl, vers: „Als ghy St. Jacob" enz. door S. van Tethroede. Zie over deze Schrevelius, bl. 356. Hoog 21 c. 3 str., br. 12 c. 5 str. Het geheel is zeer middelmatig.

In 1630 vindt men in de thesauriersrekeningen: „Jacob „Maetham, plaetsnijder, uit zaake van een plaat ofte pa„troon van Vicit vim virtus bij hem voor de stad gemaeckt „LX ℒ."

In die van 1631: „aan Maria Poelenburch, weduwe van „mr. Jacob Mathaem, plaetsnijder uit zaake van 't etsen „sterkwater ende plaete te laeten schuyven, daerop gestelt „is het Epithaphium ofte Grafgeschrifte 't welck geseyt wert „gescreven gevonden te wesen op de grafsteene van Dirck „Jansz. Bleeser LXXII ℒ."

Deze koperen plaat is op het Prinsenhof in den muur geplaatst en daar nog aanwezig.

Johannes Matham

wordt opgegeven als de oudste zoon van Jacob Adriaensz. Matham. Hij is niet overleden in 1643 maar in 1648,

gelijk uit het doodregister van 25 Julij 1648 bewezen wordt. "Een opening voor Johannes Matham in de groote kerk, "middenkerk n°. 297.

In Oct. 1637 gaf hij twee discipelen bij het gild aan, met name Willem Dirckx en Dirk der Wulp, beiden burgers.

Dirk Matham.

Op de rol van de schutterij is reeds in 1621 zijn naam vermeld. Hij was niet de derde, maar wel de *tweede* zoon van Jacob. De notulen van het St. Lucas gild van 3 Nov. 1637 toonen dit aan.

Art. 1.

"Ingestaan Dirk Matham plaetsnijder gevordert om sijn "inkomen totte gilde van St. Lucas als meester en gildebroers "*tweede* zoon hem neffens anderen volgens de keure wilde "begeeven, was in alle manieren oneerelich om te betalen, "zeggende voor niemand te wercken, noch te oock oyt van "sijne wercken noch verkost te hebben, derhalven sustineer-"de noch niet schuldich te weesen om yetwas aan de Gilde "te betalen, waerop hem van Deecken en Vinderen voor wiert "gehouden dat hij ook niet en souden moogten eenigh werck "aennemen, nochte oock maecken dat sijn handtwerck ofte "gilde aengingh; ofte soude eerst schuldig weesen hem te ko-"men aengeven bij Deecken en Vinderen en als meester "plaetsnijder den gilde voldoen, ofte bij foute van dien soude "als dan verbeuren de boeten van drie guldens boven hetgeene "hij den gilde voor sijn inkomen soude hebben te betalen. "Alles welcke hij heeft aengenomen also te sullen naerkomen, "liever dan te willen betaelen, vertrekkende hier meede on-"verrichter saecke."

In December 1637 heeft hij echter als plaetsnijder zijn incomgelt betaelt.

Kramm zegt dat Jacob Matham een fraaije prent vervaardigde van den uittogt der Haarlemmers enz. naar Heusden. Deze prent evenwel is het werk van Dirk. Zij is van langwerpig formaat en bestaat uit twee deelen. Van boven links Theod. Matham fec. met het wapen van Haarlem, regts van 's Hage. In het midden van boven het wapen van Heusden met het opschrift: Heusden a° 1625. De plaat stelt de vesting voor. Van onderen een 14regelig vers, beginnende: *Siet hier de sterke stad*, eindigende: *Scherm van 't vaderland.* Lang 73 c. 4 str., h. 25 c. 4 str. Zeer zeldzaam.

In 1625 werd aan Dirk Matham betaald over 't geen hem toegevoegd en geaccordeerd is voor de prenten en afbeeldingen van Heusden aan de stad gedediceert en vereert xxv £. (Zie de thes. reken.)

ADRIAEN JACOBSZ. MATHAM.

Deze wordt voor de derde zoon gehouden. In 1618 staat hij reeds als schutter ingeschreven.

Uit het trouwregister ontleenen wij het volgende:

6 November 1632 trouwt voor schepenen:

Adriaen Jacobsz. Matham, jongman.
met
Cornelia van Duyms, jongedochter. } beiden van Haarlem.

31 Oct. 1638 trouwt voor schepenen:

Adriaen Matham, weduwnaar
met
Annetgen Pieters, jongedochter. } beiden van Haarlem.

2 Dec. 1642 trouwt voor schepenen:

Adriaen Matham, weduwenaar, van Haarlem.
met
Leentgen Thiel, jongedochter, van Amsterdam.

Kramm zegt dat de oude Füssli spreekt van eene reis die A. Matham in 1700 in Barbarije ondernomen

zoude hebben, en dat hij aldaar zelfs eenige natuurzeldzaamheden afteekende, maar dat Nägler de gepaste aanmerking maakt dat, zoo deze reis in 1700 aangevangen is, deze een andere Matham moet geweest zijn.

De ware toedragt van deze zaak is de volgende:

Adriaan Jacobsz. Matham heeft eene reis gedaan naar Marocco in 1640. Hij heeft deze beschreven, en het handschrift, nog in 1865 berustende in de keizerlijke hofbibliotheek te Weenen, heeft den volgenden titel:

„Journael van de Ambassade van den heer Anthonis de „Liederkerke wegens haer Ho. Mo. de Heeren Staeten Gene„rael van de Vereenigde Nederlanden, gesonden naer den „Coninck van Marocco, welk journael gehouden is op het „schip Gelderlandt door Adriaen Matham, constrijk schilder „1640—1641.”

Matham heeft het hier niet bij gelaten, maar gelukkig van zijne reis teruggekomen, den plegtigen intogt van dit gezantschap in plaat gebragt. Deze uiterst zeldzame gravure is mede in het bezit van den heer Fred. Muller te Amsterdam en bestaat uit vijf afzonderlijke gedeelten, groot fol., benevens twee vellen in 4° langwerpig formaat text in het hollandsch, en twee in het fransch.

De geheele plaat heeft van boven in een banderolle tot opschrift: *Regis maroci Palatium magni*, waar tusschen midden in met kleine letters staat: *In Barbaria Adriani Matham effigiavit ad vivum sculpsit et Jodocus Hondius excudit.* De bladen zijn niet genummerd, maar het eerste blad links prijkt van boven met een 22regelig hollandsch vers, beginnende: *„O noyt volpresen stadt”* en eindigende *„Verandert alle dingh.”* Onderteekend A. Matham. Van onderen links Hugo Allardt excudit. Het tweede daarop volgende blad heeft van boven links in medaillon het portret van Ds. Anthonius de Liederkercke, legatus ad regem marocum in Barbaria aet. suae 64. Het derde blad heeft regts in de hoogte het wapen van A. de Liederkercke? Nu volgt

op het 4de blad mede in de hoogte een wapenbord met turksche inscriptie, terwijl men in het 5de blad van boven regts in medaillon vindt het portret van Muley Hamet, F. Muley Zijden, imperator Maroci, enz.

De text maakt ons bekend dat deze reis begonnen is den 1sten Nov. 1640, dat het gezantschap den 24sten Dec. 1640 op de ree te Asasia aankwam, den 2den Febr. 1641 aldaar zijn intogt deed, en *„treffelyck ingehaelt werd, zijnde vergezelschapt met den Gouverneur derzelver stede, ende de Alkeir* JAN JANSEN VAN HAERLEM, *voor hem geleyt wordende een kostelyck opgepronckt paert,„* enz. De 7de Maart vertrokken zij naar Marocco, enz. enz. Naer 't leven gheteijckent en in koper ghesneden: Door Adriaen Matham, plaetsnijder en konstverkoper bij 't Hoff in 't wapen van Thiel in 's Gravenhage 1646.

Waarom A. Matham het wapen van Thiel voerde, wordt ons duidelijk, nu men weet dat zijn derde vrouw Leentgen Thiel heette. In zijne hoedanigheid als kunstkooper heeft hij ook nog met de regering van Haarlem in betrekking gestaan, want men leest in de thesauriersrekeningen van 1654:

Aan mr. A Matham, plaetsnijder in 's Gravenhage over de koop van eenige rare bocken en cronijken, ten behoeve deser stadt gekogt en gelevert III c ℒ„ betaelt.

Onder de zeldzaamste portretten die hij gegraveerd heeft behoort dat van Izaak Massa naar Fr. Hals in fol., met de opschriften: Anno 1635. In Coelis Massa. Aetatis Suae 48.

JAN VAN DER MEER (DE OUDE EN DE JONGE).

Het omschrift om het fraai geteekend portret van J. v. d. Meer, de oude, luidt pictor harlemensis MDCLXXXX aet 62. Een ander in kleuren heeft tot onderschrift: Landschapschilder, geb. te Haarlem, aldaar overleden a° 1691, kwam in 1638 bij Jacob de Wet leeren. Hij is begraven 25 Aug.

1691 in de groote kerk, middenkerk n°. 89. (Zie het doodregister). Zijn naam wordt daar nu Jan van der Meer, dan weder Jan Vermeer gespeld. Evenzoo in de notulen van het St. Lucas gild. Hij was op de lijst der schilders ingeschreven in het jaar 1677, als vinder in 1678, en trouwde den 31sten Mei 1654 met Aeltje Bolsvelts, jongedochter mede van Haarlem.

Hij was in zijn jeugd ook kunstkooper, want in het journaal van het oudemannenhuis staat, anno 1647, 19 Sept.:

Bet. aan Jan Vermeer, kunstvercooper voor een stuck schilderij, de Ceucken . . . . *f* 26

Noch voor een Bancket . . . . " 8

——— *f* 34

en a° 1651, 15 Aug.

Bet. aen Johannes Vermeer over 2 schilderijen met lijsten rontom, sijnde 't eene een keucken, ende 't ander een lantschap. . . . . " 42

Uit het geteekende portret van *Jan van der Meer de Jonge*, naar C. Dusart, blijkt dat hij te Haarlem geboren is in 1656, aldaar overleden 23 Mei 1705 en begraven is in de bakenesser kerk. (Zie ook het doodregister).

Hij is op de lijst der schilders vermeld onder den naam van Johannes Vermeer de Jonge, den 3den Aug. 1683.

JAN MENSING

was een leerling van Jan v. d. Vinne, te Haarlem geb. 1685, overl. 1741, den 4den Dec. Ik bezit twee geteekende portretten van hem, één op 34jarigen leeftijd, een van later tijd.

Als schilder staat hij vermeld op 1705.

JOHANNES EN BARTHOLOMEUS MOLENAAR.

Johannes was de man van Judith Leyster en is als schilder

bij het St. Lucas gild a° 24 Aug. 1684 ingeschreven. Hij is in 1685 gestorven.

Bartholomeus werd als schilder in Sept. 1640 opgenomen.

PIETER DE MOLIJN, DE OUDE.

In het trouwregister vind ik geboekt dat de eerste afkondiging den 26sten Mei 1624 geschiedde van het huwelijk van Pieter de Molijn, jongman van Londen, wonende in de jacobijnenstraat met Mayken Gerards, jongedochter, wonende in de groote houtstraat. Uit het doopregister heb ik de navolgende kinderen uit dit huwelijk aangeteekend, als: 3 Sept. 1632, Johannes; 19 April 1637, Laurens en 15 Jnlij 1639, Catalina.

Van 1624—1630 was hij schutter. In 1633 deken van het St. Lucas gild. In Junij 1642 hield hij een vendu van schilderijen en prenten, en in 1655 was Jan Nose bij hem leerling.

Hij teekende de plaat der haarl. schutters voor Hasselt 1622, welke in 2 bl. fol. gesneden is door Gilles van Schijndel. In 1623 wordt daarvan in de thesaur. reken. gewag gemaakt, daar aan hem tot eene recognitie van zeekere prenten van den uittogt van de schutterij deezer stadt naar Hasselt bij hem aan de Heeren Vroedschappen gepresenteerd, werdt vereert XXIIII ℔.

Het bij mij berustende oorspronkelijk begrafenisbriefje is van den navolgenden inhoud:

„Tegen Woensdagh den 23sten Maert a° 1661 nae den „middagh ten twee uuren precys, werdt U. E. ter begraeffe- „nis gebeden met mr. Pieter de Molijn, schilder op de oude „gracht over de stoofsteegh, als vrient in huys te komen „met de Lange mantel.

Groote kerck
(middelkerk n°. 79).

Deze bekendmaking sluit geheel met het doodregister, waar te lezen staat: Een opening in de groote kerk, middelkerk n°. 79 voor mr. Pieter de Molijn, *constrijck schilder.*

In het leidsche schildersregister leest men dat a° 1649 Pieter de Molijn zijn inkomen betaalde, even als Jan de Molijn, waarop volgt: *niet meer in wezen.*

Ik weet niet of deze inschrijving ziet op den vader of op den zoon — welligt den laatste. Evenmin wie Jan de Molijn geweest is. Nog eens vindt men a° 1660 aangeteekend: *Jan de Molijn inkomen betaald*, 1665, *dood.*

HENDRIK MOMMERS

behoort bepaald te Haarlem te huis. Hij was in 1652 vinder en in 1654 deken van het St. Lucas gild aldaar. In 1655 was Abraham Remme leerling bij hem.

JOHANNES VAN DER MOOLEN

was volgens het rekenbock van het St. Lucas gild in 1652 mr. schilder en poorter te Haarlem.

JAN MOSTERT.

Kramm heeft het geboortejaar van dezen beroemden haarlemschen schilder op 1474 gesteld, in plaats van den datum van 1499 van Immerzeel, en zoo wij meenen met alle regt, want ik heb gevonden in het register van de St. Bavo kerk te Haarlem, gelijk reeds in de korte aanteekeningen over die kerk door mij vermeld is:

„A° 1500, Jan Mostertsoen besteet die deren te maken „te weten in die een eer onse liever vrouwe omme in die

„midden duer buten sinte baef buten op die deren met een „tabernakel daer boven ende binnen xII parken *de begeerde?* „van sinte baef wel ghewrocht en ghemaket met goude vor- „we dat wij sullen reden hebben hem te bedancken hier over, „sal hij hebben alst werck volmaect es xx r. guld. ende noch „vI r. guld. solvit noch vI r. guld. vrijdachs voer sinte an- „dries solvit noch II r. guld. saeturdachs na Jacopsdach al „betaelt.„

Het memoriael van burgemeesteren a° 1549 bewijst ons dat hij een hoogen ouderdom bereikt heeft.

„Op ten xI mey xc c negen en veertich soe is voer bur- „gemeesteren gecoemen meester Jan Mostert schilder ende „poorter der stede van Haerlem begeeren van den burge- „meesteren te hebben verloff den tijt van anderhalff jair buy- „ten deser stede tot Hoern te vaeren met zekere huysraet „omme aldaer te maecken in de parochiekercke in 't hoeghe „altair zekere schilderijen die hij aengenomen hadden te „wercken dair over hij meende doende te weesen bet. dan een „jair en als hij voors. werck opgelevert sal hebben soude „wieder sijn Residentie binnen dese stede houden als hij tot „hiertoe gedaen heeft. Daerop de burgemeesteren hem ver- „loff gegeven hebben van date van huyden aff totte hooch- „ste lyeve vrouwen daege of prima septembris dair an vol- „gende ten lancxsten a° xv c en vijftich. En indien hij nae „den voirs. tijt sijn woonstede alhier binnen der voirs. stede „nyet weder en hyelden, souden de voorn. Mostert terstond „daernae sijn exuwe betaelen van alle zijne goederen, daer „de voorn. Mostert mede te vreden was. Act. ten voors. „dage.„

Alzoo deinsde Jan Mostert niet terug op den waarschijn- lijken leeftijd van 75 jaren elders nog een groote bestelling te aanvaarden. Inderdaad een belangrijk besluit. Dat hij zijn aangenomen werk ondernomen heeft blijkt uit het register van transporten, waar geboekt staat dat hij in dat jaar zijne vaste goederen, gewis om bovengemeldde redenen verkocht heeft.

„Meester Jan Janss Mostert, schilder, verkoopt een huis „op de oude gracht.”

„Meester Jan Mostert voor deen helft en Claes Suycker zijn „soon voor dander helft verkopen een huis op de kraaijen„horstgracht.”

In de rekening van ontvangst van het besterfgeld heb ik gevonden dat Jacob Mostert overleden is in 1515. Of deze de vader van Jan is geweest laat ik onbeslist.

PIETER MULIER.

Volgens de notulen van Nov. 1640 werd hij als mr. schilder ontbooden en gevordert om 't inkomen van zijn aengegeven discipel bij hem als nu geseijt te heeten Fredrik Corneliss borger alhier is des vrientlijk te vreeden geweest versoekende 't onser geliefte al waert morgen den knecht om dien te willen senden. — In Oct. 1640 had hij aangegeven als leerling Christiaen de Hulst.

GERRIT EN CORNELIS MULRAET.

Beiden worden als Haarlemmers vermeld en wel als koperslagers, geelgieters en kunstige drijvers in koper.

Gerrit werd den 1sten Maart 1678 aangesteld als vinder. Reeds in 1675 komt zijn portret voor als deken op het regentenstuk van het St. Lucas gild door Jan de Bray.

In het trouwregister van schepenen vindt men dat den 12den Febr. 1645 getrouwd is:

Gerrit Mulraedt, jongman van Goch

met

Franchijntgen Coelembier, jongedochter van Haarlem.

Reeds den 21sten Sept. 1645 geschiedde de aangifte van eenen zoon, die den naam van Johannes bij den doop ontving. Den 28sten Mei 1653 werd weder een zoon, Johan-

nes genaamd, aangegeven. Jan Mulraet was bij deze gelegenheden getuige.

Hij is overleden in April 1690 en den 22sten in de groote kerk, middelkerk n°. 146, begraven.

Cornelis is den 2den dec 1694 opgenomen in het St. Lucas gild.

ARYAEN MUIJLTJES

wordt in de notulen van Julij 1642 vermeld als een haarlemsch schilder die ook het rekwest onderteekende.

ROBBERT NACHTEGAEL

was in 1643 plaatsnijder en drukker te Haarlem, blijkens de notulen van het St. Lucas gild.

Den 9den October 1646 trouwde Robbertus Nachtegael, j. m. van Leyden, wonende in de lange bagijnenstraat met Catharina van der Rosiere, j. d. van Amsterdam, wonende in de groote houtstraat.

IZAAK EN JAN VAN NIKKELEN

behooren te Haarlem te huis. Izaak kwam in het gild den 7den Oct. 1660. Volgens resolutien van burgemeesters, 11 Febr. 1694, "is na voorgaande deliberatie goetgevonden ende verstaen dat Izaack van Nickelen een loterij sal mogen oprreghten en houden met een stuck verbeeldende de groote kercke van de stad van binnen."

In 1689 was hij, even als *Jan van Nikkelen*, contribuant voor de schutterij. Beiden zullen dus, even als Sal. Ruysdael, tot de doopsgezinde gemeente behoord hebben.

GERRIT NOP

wordt door van Mander onder de leerlingen genoemd van Kornelis Korneliszen van Haarlem. Ik weet alleen van hem te melden, dat het stellig is dat hij van zijn buitenlandsche reis te Haarlem teruggekomen is, want hij is als schutter ingeschreven in het jaar 1609.

WILLEM EN JOHANNES VAN NIJMEGEN.

Willem was geboren te Bommel. Hij kocht te Haarlem, toen komende van 's Hage, den 29sten Maart 1690, oud 54 jaar, den kost in het oudemannenhuis voor de som van *f* 1500. Den 2den Jan. 1696 vereerde hij aan dit huis een eeuwigdurenden almanak, waarin de vier wapens der regenten geschilderd waren, "uit eene erkentenis ende genegenheit die hij aan de regenten was toedragende." Hij overleed 12 Oct. 1698. Zie het register van 't inkomen en afsterven der oude mannen in 't oud mannenhuys te Haarlem. Hij werd begraven in de groote kerk, suydertrans n°. 155. De onkosten waren *f* 22.

Hij kocht den 2den Junij 1691 als schilder zijn gild. Zijn geteekend portret bevindt zich in mijne verzameling.

Johannes kwam als beeldhouwer den 6den Jan. 1694 in het gild. Uit de lijst van hen die te Leiden in het schildersgild waren ingeschreven, blijkt, dat Joh. van Nijmegen zijn inkomen in het gild betaalde a° 1673, en dat hij in 1685 tot leerling aannam Antony Glimmert. Of deze en de hierboven vermelde één persoon is, kan ik niet met zekerheid bepalen. Deze A. Glimmert betaalde zijn inkomen à *f* 6, a° 1693.

JACOBUS, FRANCOIS EN ADRIAEN OLIVIERS.

Jacobus is bij het St. Lucas gild als schilder ingeschreven

a° 1642. In 1641 den 22sten Oct. hield Jacob Oliviers van Haarlem met Anneke Reynders hun zoon Pieter ten doop. (Zie het doopregister).

Aan *François Oliviers* werd volgens het kasboek van den krijgsraad den 6den Nov. 1650 betaald de som van *f* 150 voor 't suyveren van de schilderijen.

Adriaan is als schilder bij het gild den 4den Januarij 1707 vermeld.

JAN DIRXSS VAN OPHEMERT.

Welligt dezelfde die bij Kramm als G. Ophemert is vermeld; wordt ook als onderteekenaar van het rekwest tegen den verkoop van schilderijen, a° 1642, gevonden in de notulen van het St. Lucas gild.

ADRIAAN EN IZAAK VAN OSTADE.

Tot nog toe is bij alle schrijvers vermeld geworden dat A. van Ostade in 1610 te Lubeck geboren en te Amsterdam in 1685 zou overleden zijn. Eigen onderzoek heeft mij doen zien dat Houbraken en allen die hem gevolgd hebben, ons niets dan onjuiste berigten medegedeeld hebben. Haarlem mag er zich op beroemen dat deze voortreffelijke en geniale meester daar geboren en gestorven is.

Ik zal om dit aan te toonen zoovele bewijzen bijbrengen dat alle twijfel weggenomen wordt.

Hoezeer zijn naam niet in 1610, en ook niet vroeger of later gevonden wordt op het doopregister der gereformeerden, en het dus mogelijk zou kunnen zijn dat hij tot de doopsgezinden of roomscatholieken behoord heeft, is dit echter onwaarschijnlijk, want in 1689, 1690, 1693 en 1694 vindt men Hendrik van Ostade vermeld als diaken bij de gereformeerde gemeente; terwijl voor de eerste maal te Bloemendaal den 9den April 1636 in de gereformeerde kerk trouwde

Jan v. Ostade, bakker van beroep, jongman van Haarlem, met Annetje Huybrechts van Berkel, jongedochter van Delft, en dezelfde voor de tweede maal aldaar den 9den April 1656 met Lysbet Ruwenhof, jongedochter van Amsterdam. Naar aanleiding van het hier vermelde, meen ik eenigen grond te hebben om te veronderstellen dat A. v. Ostade tot de gereformeerde gemeente behoord heeft, en hoezeer ik niet in staat ben zijn geboortejaar te bevestigen, is hij stellig niet later dan 1610 geboren; want uit de rol der schutterij blijkt, dat hij in 1636 schutter was bij de oude schuts, en is het aan geen twijfel onderhevig of hij is te Haarlem geboren, want op het trouwregister vindt men bij de aangifte van zijn eerste huwelijk met Machtelgen Pietersen, jongedochter, dat te Haarlem den 26sten Julij 1638 voor schepenen voltrokken werd en alzoo van gemengden aard was, uitdrukkelijk aangeteekend dat zij beiden van Haarlem waren. Deze aanduiding *waarvandaan* vindt men in het haarlemsche trouwregister bij meest allen naauwkeurig aangeteekend — en geeft, zoowel voor A. van Ostade als voor anderen, ontegenzeggelijk de plaats aan van hunne geboorte.

Slechts vier jaren is A. van Ostade met Machtelgen getrouwd geweest, want den 27sten Sept. 1642 werd voor zijne huisvrouw eene grafopening gevraagd in de binnenkapel van de groote kerk te Haarlem. De kosten waren *f* 10. Wanneer hij weder hertrouwd is, is mij niet gebleken, maar dat dit plaats gehad heeft blijkt uit het doodregister van 24 Nov. 1666, waar voor zijne huisvrouw een opening gevraagd wordt in de middelkerk, n°. 411. De kosten bij deze begrafenis ten bedrage van *f* 24, als ook van de zijne ten bedrage van *f* 16, waarover nader, zijn zoo aanzienlijk, in vergelijking van de meeste anderen in die jaren, dat zij ons het bewijs geven dat hij tot den zeer gegoeden stand behoorde. Hij woonde in 1657 in de koningstraat en volgens het cohier in 1670 in de ridderstraat, en betaalde in den personelen omslag *f* 15. Houbraken deelt ons verder mede, dat

A. van Ostade in 1662 Haarlem verliet uit vrees voor de geweldenarij der Franschen en met pak en zak naar Amsterdam vertrok. Uit de notulen van het St. Lucas gild blijkt evenwel dat hij in dat jaar deken van gemeld gild was, en niet door een ander vervangen is. Bovendien was men in 1662 in vollen vrede, en kon er geen vrees voor de Franschen bestaan; wel in 1672. Men kan aan dit verhaal dus geen geloof slaan, tenzij Houbraken zich in het jaartal vergist hebbe. Zoo heeft hij ook ongelijk wanneer hij zegt, dat hij te Amsterdam overleden is, want den 2den Mei 1685 werd een opening in de groote kerk in de middelkerk (d. i.) trans, n°. 411, aan gevraagd voor het lijk van Adriaan v. Ostade.

Na zijn overlijden werd al spoedig te Haarlem zijn kunstnalatenschap verkocht. In de Haarl. courant van 23 en 28 Junij, alsmede in die van 19 Julij 1685 vindt men de aankondiging van den verkoop van zijn nagelaten kunst onder de navolgende bewoordingen:

»Den 3den Julij en volgende dagen sal men tot Haerlem „verkopen alle de nagelaten konst van zaliger Adriaen van „Ostade, bestaende in meer als 200 stux schilderijen van „hem gedaen, en dan noch een quantiteyt van verscheyde „meesters, voorts al sijn geëtste platen; alsook een groote „quantiteyt prenten, teekeningen, enz. zoo door hem als „van andere meesters, waarvan de biljetten alom zijn aan„geplakt.„

In het vindersboek van 17 Julij 1685 leest men: van de vendu van Ostade bedient door Johannes Vermeer *f* 5.

Dirk van der Stoel, getrouwd met Johanna Maria v. Ostade, dochter van A. v. Ostade, waarbij hij slechts een kind met name Gudula gehad heeft, schijnt in het bezit van de geëtste platen gekomen te zijn, want hij biedt ze te koop aan in de Haarl. courant van 27 April 1686, n°. 17, als volgt:

„Dirk v. d. Stoel, presenteerd te verkopen alle de geët„ste platen van zaliger zijn schoonvader A. v. Ostade, be„staende in 50 stux, benevens alle de drukken bij hem be-

"rustende. Die gading heeft adresseere sich aan de voorn. "v. d. Stoel, chirurgijn te Haarlem."

Acht jaren later zijn deze platen weder te koop aangeboden. Men leest in de Haarl. courant van 22 Mei 1694 dat "op maendagh 24 Mey sullen tot Haerlem in 't Heeren lo-"gement verkocht werden verscheyde nederduytsche en andere "boecken mitsgaders Papierkonst en alle de geëtste platen "van Adriaen v. Ostade; en op dingsdagh, den 25 dito kon-"stige schilderijen, waeronder veele van A. v. O. en van andere "brave meesters."

Waar ze naderhand gebleven zijn is mij geheel onbekend; maar zeker is het dat nu nog te Haarlem in de zoo fraaije prentverzameling van Teylers stichting zich bevindt het fraaist en volledigst exemplaar geëtste prenten van A. v. O. Het werd aangekocht te Amst. den 19den Maart 1798 op de verkooping van prentkonst van Jan Danser Nyman voor *f* 510. Nog tweemaal bevond zich op deze verkooping het compleete werk, uitmuntend van druk, waarbij vele zeldzaamheden. Het eene werd verkocht voor *f* 205. Zie bl. 106, n°. 17, het andere voor *f* 84. Zie bl. 107, omslag 43.

In mijne verzameling van schildersportretten bevindt zich het portret van A. v. Ostade door hem zelven geteekend. Het is afkomstig uit den Atlas van Busserus, naderhand E. de Burlett, Amst. 23 Sept. 1850, en van daar overgegaan in dien van K. Kaan te Haarlem, welke aldaar verkocht is in Aug. 1852. Dit portret is in een ovaal ingehangen, en heeft toen het navolgende omschrift in oude letters gekregen: *Effigies Adriani a Ostade Harl. Batvi pictoris celeberrimi a se ipso ad vivum depicta, nati a Dni* 1610 *et denati a Dni* 1685.

Ook in mijne oude aanteekeningen omtrent het St. Lucas gild te Haarlem, leest men: dat A. van Ostade te Haarlem geboren is in 1610 en overleden den 27sten April 1685. Deze aanteekeningen en het omschrift om het geteekende portret komen met hetgeen ik uit de verschillende

registers hier vermeld heb, geheel overeen. Ook Izaak van Ostade zou te Haarlem geboren zijn a° 1621, en overleden in 1657, hetgeen mede bevestigd wordt door zijn portret, geteekend door zijnen broeder, en zijnde de pendant van het vorige, met het navolgende omschrift: *Haec est effigies Isaci a Ostade pictoris celeberrimi*, *ad vivum per fratrem suum Adrianum depicta a Har. Bat.*, *natus a° Dn* 1621 *et denatus a° Dni* 1657.

Gaarne had ik het nu vermelde omtrent Izaak v. Ostade bevestigd gevonden in het doop- en doodregister, maar hij komt daar niet in voor. Intusschen verdient het door mij opgegevene meer vertrouwen, als hetgeen door anderen zonder eenig bewijs wordt beweerd.

Het navolgende uit het vindersboek van het St. Lucas gild over Iz. v. Ostade wil ik hier ten slotte niet onvermeld laten. Het werd behandeld in eene buitengewone vergadering van dit collegie van 31 Jan. 1643.

ART. 1.

Desen extraordinaris is aengebragt bij renvoy van Burgem. ten versoeck van Leendert Hendrixss kunstverkooper tot Rotterdam, dewelke questy moveerde tegen Isack Ostade schilder alhier, daervoor betalende yder 3 schellingen, te samen 36 st., sijnde 18 stuyvers voor renvooy aan de boode en aen 't gilde *f* 0.18.

ART. 2.

Partijen ingestaen sijnde, namelijck Leendert Hendrixss voors. en Izack Ostade geassisteert van sijn broeder Aryan van Ostade, eyste Leendert dat Isack van Ostade hem soude maken 6 stucken schilderij hem voor twee jaer aenbesteet en daer enboven noch 7 rontjes, daer van de vijf bedongen waren vijf sinnen te sullen sijn en twee andere, en dat alles voor de somme van 27 guldens. Isack van Ostade seyde datter twee stucken en twee rontjes gemaekt geweest hadden

die hij gesien en niet gehaelt en hadde 't welck d'oorsaek was dat hij d'andere niet en hadde begonnen. Ende also sijn werck nu duurder was geworden, oordeelde hij nu daer van vrij te wesen. Naer veel spreken en wedersprekens aan beyde zijde hebbent eyndelick beyde aen de vinderen gebleven.

ART. 3.

Deken en vinderen ordonneeren dat Isack van Ostade voor Leendert sal maken van de zes bestede stucken de vier kleynste, waervan hij de paneelen nog heeft ende dat soodanig als hem deselve aenbesteet sijn en van de zeven rontjes niet meer als de vijff sinnetjes gelijck sij geaccordeert en aenbesteet waren en dat te samen voor de somme van 50 gl., welcke 50 gl. nevens noch 8 gl. Ostade van outs resterende, bedragende te samen 58 gl. Leendert sal gehouden zijn te bestellen in handen van vinderen van het St. Lucas gild te Haerlem voor de toekomende paeschen, waer tegen de stucken oock moeten gedaen sijn.

Ten slotte nog eenige aanteekeningen uit echte bronnen geput over deze familie. Jan v. Ostade was gehuwd met Anna Huberts. In 1642 2 Febr., vindt men op het doopregister de aangifte van een zoon, met name Johannes. Den 10den Sept. 1645 Huybert. Den 22sten Oct. 1653 Saartje.

In 1664 bedankt Jan van Ostade voor zijn post als bode op Zeelant. Of hij en de bakker Jan v. Ostade, van wien wij reeds spraken, een en dezelfde persoon is, verdient nadere bevestiging, In 1684 woonde Jan v. Ostade in de margarethastraat.

Op het doodregister heb ik gevonden dat Jan v. Ostade den 11den April 1665 begraven is op het bagijnhof. Hierdoor wordt bewezen dat er twee zijn geweest die den naam van Jan droegen.

Den 17den Febr. 1663 is in de groote kerk begraven, middelkerk n°. 411, Mayken van Ostade, wed. van Barent Bosveld.

Den 15den Sept. 1667 verkochten de erven Hofflant in de groote houtstraat een huis aan Hendrick van Ostade.

Den 23sten Dec. 1722 is dat perceel door Jacobus van Ostade, bedienaar des goddelijken woords te Gouda en Bartholomeus van Velsen, predikant te Rotterdam, in huwelijk hebbende juffrouw Maria van Ostade, kinderen en erfgenamen van Hendrik van Ostade, weder verkocht aan Pieter Vrients.

Hendrik v. Ostade was gehuwd met Jannetje van der Steenyck. Hun zoon Johannes werd den 6den Oct. 1673 gedoopt.

Den 27sten Sept. 1670 werd de huisvrouw van Jeroen van Ostade begraven op het St. Anna kerkhof.

JOHANNES OUDENROGH

was, volgens zijn geteekend portret, van Haarlem en leefde nog in 1737.

ABRAHAM PERDANUS

was volgens zijn geteekend portret schilder van moderne gezelschapjes, en leerling van R. Brakenburg. Hij was geboren te Haarlem in 1673 en is te Maarsen in 1744 overleden.

CHRISTIAEN PIETERS

een onbeschreven haarl. schilder, onderteekende mede het rekwest, a° 1642.

PIETER PIETERSZOON

was een haarlemsch glasschrijver. Uit het leidsche regis-

ter van het glazenmakersgild van 1618—1645 blijkt, dat hij aldaar den 26sten Aug. 1619 zich aanmeldde bij het gild om zich te laten inteekenen als meester in het glasschrijven. In 1620 24 Junij verscheen hij nogmaals om drie van zijne knechten en leerlingen, met name Reinier Pieters Uyterwijk, Hendrik Jansz. en Abraham Juriaens te laten inschrijven.

JAN PINAS

leefde nog in 1621, want David Bailly schilderde toen zijn portret. Dit portret behoorde vroeger (1758) aan den Amst. kunstminnaar en teekenaar Jan de Bosch, die er een teekening naar maakte, welke thans in mijn bezit is, en waarop hij een konstig historieschilder genoemd wordt.

GUILLJAUM POLYDANUS

leert men uit de notulen van het St. Lucas gild van den 1sten Februarij 1638 kennen als haarlemsch schilder. Men leest daarin het volgende:

„Ingestaen mr. Nicolaes de Kemp, schilder, mr. Frans „Hals, schilder en mr. Pieter Holsteyn, glaseschrijver, ver„souckende weegens eenen Guilljaum Polydanus alsoo hij „oudt en seer onmachtig was niet meer en konde doen, om „hemselven te geneeren, derhalve hadden sij lieden door „mededooghentheyt alreede soo veele te weeghen gebracht, „ende moytten aengenomen datse hem Polydanus een schil„der weesende, de toeseggenghe hadden doen hebben om in „'t ouden mannenhuys te koomen; en alsoo daer toe eenighe „behoeftigheeden van nooden waren, omme int selve mogt „komen te wonen, soo van bed als andersints, ende voorss. „Polydanus niet met alle en hadde, was bij haer lieden goet„gevonden een collecte te doen, hebbende alreede eenighe gil„broeders verwillicht omme daer een stuck gelts toe te gee„ven, versochten dierhalve meede yets van 't gilde daertoe

„te moghen genieten: 't welck Deecken en Vinderen oock „wel gesindt waren te doen naer vermooghen, maer naer „overlegh van de saecke bevonden hem Polydanus in sijn „tijdt wel met schilderen geneert te hebben, maer noyt voor „gildebroeder in vinderen bouck bekent te sijn, ofte in de „gilde te weesen, hem van den gilde weeghen onderstandt „te doen, maer yder voor sijn particulier sooveel als hem „goed dochte, waren die bereydt en gewillich, ordonneerde „en versochten neffens dien als dat sijlieden hetselve gelt „'t welck alreede was, of mocht werden verkreeghen tot be„hulp der voorss. Polydanus dat se met hetselve bij den vin„der Molijn wilde komen, en hem brenghen, want alsoo „Molijn voorss. op dien tijdt de schael bediende, nam aen „van alles wat daer vorders te kort mogt komen, hem Poly„danus daeraen te helpen tot contentement van het oude „mannen huys, waermeede sijn sij lieden wel vergenoeght „vertrokken."

WILLEM DE POORTER

was volgens de notulen van het St. Lucas gild een Haarlemmer, en leefde aldaar nog in 1642. In 1635 gaf Pieter Casteleyn zich als leerling bij hem aan. In 1643 Pieter Abrams Poorter en Claes Koenraets, burger.

FRANS EN PIETER POST.

Frans is niet gestorven den 17den Februarij 1680, maar wel op dien dag begraven te Haarlem in de groote kerk in de suydertrans, n°. 38.

Hij woonde in de smeedestraat en huwde als jonggezel te Zandvoort den 27sten Maart 1650 met Janneke Boogaardt, jongedochter, mede van Haarlem en wonende in de koningstraat. In 1652 werd hun een zoon geboren, die den naam ontving van Jan. In 1656 wederom een zoon met name

Jas. Getuigen waren Anthony Post en Saartje Bogaart. Deze Antony is den 6den Jan. 1680 in de groote kerk begraven, noorderkerk, n°. 7. Zijne vrouw was de dochter van Salomon Bogaert, meester in de Latijnsche school; hetgeen bewezen wordt door den inhoud van het navolgende oorspronkelijke begrafenisbriefje:

Teghens Maendagh den 21sten April 1664 na de middagh ten twee uren precys, werdt U. E. ter begraeffenisse gebeden, met Salomon Bogaert, meester in de Latijnsche school, schoonvader van Frans Post. In de Moerinnesteegh: Als vriendt in Huys te komen.

Groote kerck.

Frans was in 1656 vinder van het St. Lucas gild. Zijn vrouw werd den 7den Aug. 1664 begraven in de groote kerk suydertrans, n°. 38.

Het berigt omtrent den verkoop van de nagelaten kunst van *Pieter Post*, is het eerst door mij geplaatst in de Navorscher van 1656, bl. 214, en is door Kramm overgenomen. Ik wil hier nog opmerken dat de advertentie woordelijk zoo overgeschreven is als zij in de Haarl. courant te vinden is, en de meening alsof er een fout in de opgaaf der maand geslopen zoude zijn, niet juist is.

Uit het doopregister ziet men, dat Pieter Post gehuwd is geweest met Rachel Ridders. Zijn huwelijk is gezegend geworden met verscheidene kinderen, als: Julij 1639 Johannes, Aug. 1640 Catharina, Aug. 1641 Elisabeth, Aug. 1643 Maria, Sept. 1644 Josijntje.

In 1642 werd Pieter Post, met Hendrick Symons Duyndam en Pieter Wils, door HH. burgem. te Haarlem belast om teekeningen te vervaardigen van twee burgwallen en straten.

In 1643 werd aan Pieter Post verlof gegeven om voor allen die zulks begeeren mogten afteekeningen te maken van de vergrootinge der stad Haarlem.

In 1645 werd aan Pieter Post voor het maken van een

model voor de St. Anna of nieuwe kerk toegelegd de somme van *f* 195.

In 1651 ontvangt de stad van Pieter Post twee exemplaren van de begrafenis van Frederik Hendrik, waarvoor hij eene vereering ontving.

JAN POTTEY.

In de notulen van het St. Lucas gild van Oct. 1637 is van hem in art. 8 aangeteekend het navolgende:

„Ingestaen Jan Pottay schilder gevordert om zijn incomen „totten Gilde te betalen als mr. versocht, aen Deeken en „vinderen tijdt (alsoo hij noch geen schilderij verkost en „hadde en wederom meende bij een meester te gaen wereken) „om daer over met sijne ouders van te spreecken, belooven„de sijne ouders 't selve soude goet gevonden hebben, „alles welcke hem bij Deecken en vinderen toegestaen en ver„gundt wiert."

In die van Nov. 1637 leest men verder, art. 3:

„Ingestaen Jan Pottay schilder, en burgher alhier ter „steede, heeft betaelt aan Deecken en vinderen sijn gilde„recht en inkomen als meester schilder de somme van twee „en veertig stuyvers en den knechts vier stuyvers, waer„over hem toegeseydt is door de knecht sijne acte te sullen „senden."

In die van 1642 vindt men, dat hij toen te Haarlem woonachtig was; hij schijnt alzoo niet lang in Engeland vertoefd te hebben, want v. Eynden en v. d. Willigen, 1 d. bl. 64, vermelden, dat hij in 1641 naar Engeland vertrok.

J. Pottey heeft ook gegraveerd en wel een fraai titelvignet, staande voor het werk, genaamd: Der Wit Angieren Eerenkrans ghesproten uyt de Vlaemsche natie, doorvlochten met vele verscheyden wel rieckende blommen ende boomen, ter eeren de Maghet van Redenrijcke tot Haerlem, gedr.

tot Haerlem bij Hans Passchiers van Wesbusch enz., a° 1630, in 4°.

Op dit fraai titelvignet zit in een medaillon links de Zaligmaker en ter regterzijde zijne geestelijke bruid. Van boven links en regts de wapenen van Haarlem; van onder een pot met angelieren, waarachter een banderolle, waarop: In Liefd. ghetrou. Links J. Pottey inv. et sculp.; daaronder het volgende tweeregelig vers:

Soo Christus met sijn bloet, hier coopt sijn Bruyt en vrou,
Als d'wit angieren soet blijft soo In Liefd getrou.

Hoog 10 c., breed 8 c.

GUILLJAUME EN IZAAK VAN DE PUT.

In de notulen van April 1638 van het St. Lucas gild vindt men aangaande beiden het navolgende:

„Ingestaen sijnde Guilljaume van de Put, schilder en gevordert sijnde te betalen het incomgelt van St. Lucas, ofte schildersgildt, weegens seynen soon Isack van de Putte en sijn cosijn beyde schilders weesende en de voorss. gilde noch niet bekent sijnde, gaff ten antwoort dat de eenen sijne cosijn niet hier maer te Delft woonde, ende sijnen soon dat die op sijn vertreck stondt, dan soo hij nae May eerstkomende, alhier bleeff, was alsdan willich en bereydt het gildt te voldoen, en vinderen te contenteeren, waermede is alsoo vertrokken."

ABRAHAM DE RITTER.

Onder zijn geteekend portret, bij mij aanwezig, staat dat hij te Haarlem geboren is Mei 1668, en aldaar overleden 21 Oct. 1738. Hij schilderde (uit lust) aardige boerengezelschapjes in waterverw.

GILLIS ROMBOUTS

was in 1651 volgens het rekenboek van het St. Lucas gild te Haarlem mr. schilder en ingeboren burger. In 1656 was Lambert Hendriks schilder zijn leerling. — Deze betaalde in 1657 zijn inkomgeld.

WILLEM ROMIJN

was Haarlemmer en vinder van het St. Lucas gild a° 1660. In de notulen van 29 Aug. 1642 leest men dat hij met Guilliam le Febre en Claes Symonsz Schout van Sparendam, leerling was van Claes Pietersz. Ik gis dat deze Claes Pietersz. niemand anders geweest is dan Nicolaas Berchem. Wil men zich aan de opgave houden van Houbraken dat Nic. Berchem geboren is in 1624, dan zal mijne gevolgtrekking weinig waarde hebben, want het is naauwelijks denkbaar dat hij op 18jarigen leeftijd reeds leerlingen zou gehad hebben. Ik meen echter op het art. van Nic. Pietersz Berchem en Pieter Claesz. genoegzaam aangetoond te hebben dat Houbraken zich vergist heeft en hij niet in 1624, maar wel in 1620 geboren is.

In het memoriael van schepenen wordt a° 1672 de naam van Willem Romijn vermeld, en naar alle waarschijnlijkheid leefde hij nog in 1683 — want den 27sten Nov. 1683 werd in de groote kerk, noorder trans, n°. 140, begraven *de vrouw van Willem Romijn.* Was hij reeds overleden, zeker zou er staan: *de wed. Willem Romijn.*

IZAAK EN SALOMON VAN RUYSDAEL.

Het eerst dat ik den naam van *Ruysdael* gevonden heb, is in de notulen van het St. Lucas gild te Haarlem van Sept. 1640. In art. 12 leest men: „Bij de Heere Deken inge-

„bracht de acte van de venduwe van de *Ruysdaels* gebroe„ders gehouden in 't pant den 10den Aug. lestleden, bij af„slage en ten selven dage ten behoeve van 't gild aen de deken „verleden of gepasseert."

In de vergadering van Julij 1642 werd door deken en vinders een rekwest ontworpen om te weren de venduen en veelvoudige uitroepen van schilderijen. Men besloot het gansche ligchaam der schilders te ontbieden om bij deze gewigtige overweging tegenwoordig te zijn en hun advies te hooren. Te dien einde riep men alle schilders, plaatsnijders en kunstverkoopers op. Onder de namen van dezen vindt men *Izack* en *Salomon Ruysdael.* In het volgende artikel komen Izack en Salomon Ruysdael met Adriaen v. Ostade en Pieter Florte voor, als zijnde ongenegen om hunne adhaesie te geven aan dit adres. Uit het hier aangehaalde is dus ontegenzeggelijk bewezen dat er onder de kunstenaars of kunstverkoopers geweest is een *Izaak Ruysdael* en dat hij naar alle waarschijnlijkheid een broeder van *Salomon* geweest is. — Deze *Izack* komt ook voor op het trouwregister van 9 Maart 1642. Men leest daar dat Izack Ruysdael, weduwnaer van Naerden voor schepenen trouwt met Barbartgen Hoevenaers, jongedochter van Haarlem. In datzelfde jaar komt zijn naam ook voor in het register van procuratiën, cautiën en appellen van kleine zaken. Hij werd den 2den Oct. 1677 in de nieuwe kerk n°. 80 begraven. De vrouw den 12den Jan. 1672. (Zie het doodregister).

In 1647 vindt men *Salomon* het eerst als vinder, in 1648 als deken van het St. Lucas gild vermeld. In 1669 komt hij nog eenmaal als vinder voor, terwijl men hem in datzelfde jaar vindt ingeschreven in het ledematenboek der doopsgezinden te Haarlem. Hetgeen ook volkomen sluit met het boek van de haarlemsche schutterij, waar hij als contribuant aangeteekend is. Achter zijn naam staat, woonachtig in de kleine houtstraat en overleden in 1669. Er moet hier een vergissing plaats gehad hebben, want in het doodregister

van 1670 leest men, dat hij den 3den November begraven werd in de groote kerk op het hooge koor, n°. 22. Hij was van 1659—1666 wijkmeester en betaalde in 1669 in den personelen omslag de som van *f* 25. — Reeds den 25sten Dec. 1660 werd zijn vrouw in de groote kerk begraven, middelkerk, n°. 500. — Zoo ook in 1650, 22 Januarij, eene dochter.

JACOB VAN RUYSDAEL.

Salomon en Jacob staan als broeders vermeld. Maar ik kocht op de verkooping van den heer Schinkel in het laatst van October 1864 te 's Gravenhage het schilders-register door Jan Sysmus, stads doctor van A. (?), zijnde een manuscript uit het midden der 17de eeuw. Dit register, door mij nog niet gebruikt, bevat vele, wel zeer korte, maar dikwerf geheel onbekende zaken. Zoo heeft het ook een hoofdstuk *Huidendaegsche schilders*, waar staat: „*Ruysdael* — landschap „en beeltjes, daer is een jonge en een oude *Ruysdael*
een Salomon } Zeestormen."
een Jacob }

Dat deze aanteekening waarheid bevat, zal niet twijfelachtig zijn, wanneer men het groot verschil van jaren in aanmerking neemt, dat ik bij Salomon heb aangetoond en nu bij Jacob uit echte bescheiden zal aangeven. Zouden wij het er voor mogen houden dat deze twee oom en neef waren, en dat de tweede *Jacob*, dien ik nu gevonden heb, welligt de vader van onzen voortreffelijken schilder kan geweest zijn?

Ten einde alle verwarring voor te komen, zal ik naar de jaren opgeven wat ik in echte bronnen gevonden heb van *Jacob Ruysdael.* Daaruit zal men zien dat er twee geweest zijn die den naam *Jacob* gehad hebben; dat zij in denzelfden tijd en op dezelfde plaats geleefd hebben — dat de een, geheel onbekend, op het eind van zijn leven voor zijn persoon alleen, uit Amsterdam, besteed is geworden op eigene kosten in

het aalmoezeniershuis te Haarlem en dat hij begraven is den 14den Maart 1682; terwijl de andere, onze groote schilder naar alle gedachten, eerst gehuwd geweest is met Geertruit Pieterss v. Ruysdael, in 1664; dat hij in 1666 Haarlem verlaten heeft, welligt om den laster van zijn dienstmaagd te ontgaan, en dat hij het is die 15 Nov. 1681 te Haarlem begraven is.

Het eerst dan dat men den naam van Jacob van Ruysdael vindt is in het trouwregister, waar men leest dat den 3den Febr. 1664 is getrouwd:

Jacob van Ruysdael, jongman van Haarlem
met
Geertruit Pieterss van Ruysdael, jongedochter van Alckmaar.

In 1665, 12 dec. staat in het memoriael geboekt dat „Jacob van Ruysdael door zijne gewezene dienstmaagd Sara „Harmens belasterd was, en zij weggezonden werd met de „vermaning zich stille te houden, op peene van in 't werkhuys „gebracht te werden."

1666. Uit het attestatieboek der vlaamsche, friesche en hoogduitsche doopsgezinde gemeente, vergaderd bij het Lam te Amsterdam, 3de deel van het doop-, trouw- en aenwijsboek dier gemeente, onder den titel, notitie van personen, die van andere plaatsen met aenwijzen hier tot Amst. sijn komen wonen en voor Br. en Str. aangenomen worden, staat fol. 32: 1666 Jacob van Ruysdael en sijn huisvrouw...... komende van Haerlem, 't aenwijs ondertekend Koenraet van Vollenhoven, Adriaen van der Mers en Math. Gryspeert, datum 30 Juli."

Dit is mij welwillend medegedeeld door den heer J. G. de Hoop Scheffer.

In 1681 28 Oct. leest men in het memoriael: „op versoeck en te kennen geven van de vrinden van Jacob Ruysdael van Amsterdam als dat deselve wel genegen soude zijn de voorn. Jacob Ruysdael in het aelmoeseniershuys deser stadt soude „willen besteden is hetselve toegestaen ende regenten gere„commandeert sich ter sake voors. wel te laten betalen om

„deselve tot geen laste maer eer tot voordeel en profijt van „het gemelde huys te houden.”

Op 15 *Nov.* 1681 staat op de rekening der graefmakers te Haerlem: *Jacob Ruysdael op St. Anna kerkhof* (thans het nieuwe kerkhof).

Op *die van* 14 *Maart* 1682 vindt men „Een opening in de groote kerk voor Jacobus Ruysdael in de suydertrans n°. 177 *ƒ* 4.

In de Navorscher 13de jaargang n°. 9 bl. 273, maakt ons de heer Rammelman Elsevier bekend dat den 29sten Januarij 1682 uit de acta der geref. gemeente te Amsterdam blijkt dat Annetje Colijns, wed. van Jacob van Ruysdael, verzoekt dat 4 hare kinderen, als kinderen mochten worden gedoopt, als de welcke tot nog toe den christelijken doop niet en hebben ontfangen gehadt, sulcxs belet zijnde door haer man die menist was, ende dewijl de broeders des quartiers goet rapport inbrengen, soo is haer versoeck ingewilligt ende heeft een briefje aen den koster gegeven. Zij zijn gedoopt den 30sten Jan. 1682 in de westerkerk door Ds. Rijnsdijk.

Men verhaalt dat Jacob van Ruysdael, de schilder, tevens de genees- en heelkunde uitgeoefend zou hebben, althans in zijn jeugdige jaren. Maar zeker is het dat hij dit nimmer te Haarlem gedaan heeft, want zijn naam wordt niet gevonden op de lijst der bevoegde genees- of heelkundigen van dien tijd. Men zegt dat hij op het laatst van zijn leven makelaar (in kunst?) te Amsterdam geweest is.

Ten slotte wil ik hier nog vermelden dat te Haarlem den 23sten Oct. 1650 getrouwd is voor schepenen:

Isaacq van der Helst, jongman van Amsterdam
met
Marya van Ruysdael, jongedochter van Haarlem.

Deze Isaak van der Helst heeft in 1665 als gecommitteerde van de doopsgezinde gemeente, voor de haarlemsche regering tegenover den afgevaardigde van laatstgenoem-

de, den heer van Maasdam, een twist bijgelegd die gerezen was onder de broederen.

PIETER VAN SANTVOORT

was een haarlemsch schilder. In het doodregister is aangeteekend dat hij begraven werd den 10den Oct. 1681 op het St. Anna kerkhof.

PIETER JANSZOON SAENREDAM

was in 1635 schriftheer van het St. Lucas gild. Hij schreef zich bestendig *Saenredam* en niet *Zaenredam*, gelijk mij gebleken is uit de notulen van gemeld gild. Elfmaal is daar zijn eigenhandige naamteekening aldus te vinden. In de gereformeerde kerk te Bloemendaal trouwde 5 Nov. 1638 Pieter Janszoon Saerdam (sic) jongman van Assendelft met Aefjien Gerrits, jongedochter van Haarlem, beiden wonende in de St. Jansstraat (zie het trouwregister). In 1640 werd hij vinder en trad alzoo als schriftheer af. In 1642 kwam bij hem in de leer Claes Corneliss van Assendelft. In 1652 Claes Heerman de Jonge, schilder. In 1648, 4 dec., werd aan hem uitbetaald voor 't placken en circkelen van de schijven daer men met het roer na schiet *f* 10.10.

In 1651 werd, volgens de thesauriersrekeningen, aan mr. Pieter Saenredam toegevoegd over het vereeren van een kaert en seven exemplaren gebonden van de afbeeldinge van de begraefnisse van zijn Hoogheid den Prince van Orange CL &.

Hij werd den 31sten Mei 1665 in de groote kerk te Haarlem, suydertrans n°. 90 begraven. In datzelfde graf werd den 16den Aug. 1701 bij avond begraven Anna van Saenredam. Pieters geteekend portret berust in mijne verzameling.

Den 20sten April 1667 werden volgens de Haarl. courant

van 16 April 1667 n°. 15 op het Prinsenhof te Haarlem verkocht de boeken, nagelaten door P. Saenredam.

In die van 23 Maart 1669 n°. 12 vindt men het volgende berigt:

„De erfgenaem van Pieter Saenredam is van meeninge „aen de meestbiedende te verkopen alle sijne nagelaten schil- „derijen en papierkonst. De schilderijen sullen verkocht „worden op woensdag den 3den April 1669, de papierkonst den 9 en 10 daeraenvolgend; welke papierkonst bestaet „meest in schone prenten van veelderlij meesters, so Itali- „aensche als Duitsche en vele teekeningen van Marten Heems- „kerk en J. J. Guldewagen en andere, van haer, na 't le- „ven, in Italien als anders gedaen welke verkoping sal ge- „schieden tot Haerlem op de sael van 't Prinsenhof."

BARNARDUS EN ANNA VAN SCHIJNDEL.

Den naam van Barnardus draagt zijn portret, geteekend door T. Jelgersma naar hem zelven; waaruit wij tevens zien dat hij te Weesp geboren en te Haarlem overleden is. Alzoo gespeld vind ik zijn naam, 1696 20 Maart, op de lijst van het St. Lucas gild, gelijk a° 1709, 5 Nov. Anna van Schijndel, schilderesse.

AEGIDIUS VAN SCHEIJNDEL

was welligt verwant aan Barnardus en Anna van Schijndel, hoezeer ik hunne namen eenigzins verschillend gespeld gevonden heb. Mogt dit zoo zijn, dan is het niet onmogelijk dat ook hij een Haarlemmer is geweest.

Bij de meeste schrijvers, dr. G. K. Nagler in zijn werk *die Monogrammisten* 1861 uitgezonderd, komt hij voor onder den naam van George Hendrik, welligt in navolging van de *Notices sur les graveurs des abbés* Baverel et Malpez. — Er is echter geen twijfel aan of zijn naam is

Aegidius of Gillis geweest. Zie ook mijn artikel over J. P. Berendrecht. Ook staat zijn naam alzoo te lezen op eene plaat in twee bl. langw. fol., voorstellende het beleg van Hasselt naar P. de Molijn. Zie boven, op Molijn.

ABRAHAM SNELLAERT

was beeldsnijder, vinder en deken van het St. Lucas gild te Haarlem van 1668—1692. Hij werd als leerling bij Jacob de Weth aangenomen den 16den Nov. 1661. Den 7den April 1669 is te Beverwijk getrouwd Abraham Snellaert, jongman van Haarlem, wonende in de janstraat met Marijtje Pieterse van de Wall, jongedochter van Haarlem, wonende in de groote houtstraat. — Zie het trouwregister. Hij werd den 5den Dec. 1693 begraven in de groote kerk op het lage koor, n°. 60.

PIETER CLAESZ. SOUTMAN.

Alzoo staat zijn naam onder zijn door C. v. Noorde geteekend portret, waarbij vermeld wordt dat hij schilder was van den koning van Polen, en de hofdienst verliet om naar zijn geboorteplaats Haarlem terug te komen. Hij was van voorname en oude haarlemsche afkomst. — Op het trouwregister vindt men dat mr. Pieter Soutman, jongman, den 21sten April 1630 trouwde met Goudela Frans, jongedochter, beiden van Haarlem. Hij was in 1628 lid van het schoonenvaarders gild; in 1633 vinder van het St. Lucas gild.

In 1630 schilderde hij zijn eigen portret. In 1640 werd aan Pieter Soutman, schilder, volgens de thesauriersrekeningen toegevoegd wegens het vereeren van achtmaal tien prenten van 't huys van Nassau bij hem doen snijden C. ∝.

In de resolut. van burgemeesteren van 11 Oct. 1651 leest men: „mr. Pieter Soutman doende presentatie om seecker

"boeck met alle de affbeeldinge van alle de graven van Hol- "lant bij hem geteekent ende doen snijden ende het geschrifte "bij Petrum Scriverium gemaeckt, te vereeren. Is daervoor "door den secretaris doen bedanken ende de presentatie "excuseren."

Den 16den Aug. 1657 overleed hij te Haarlem en werd den 22sten Aug. in de groote kerk, suydertrans n°. 302, begraven. Hij was om zijn afkomst en vermogen geacht. De onkosten bij zijn begrafenis gemaakt, beliepen de voor dien tijd aanzienlijke som van *f* 31. Het origineele begrafenisbriefje luidt als volgt:

Anno 1657. Teghens Dingsdagh den een en twintighsten Augustus nae den middagh ten twee uyren precys, werdt UEd. ter begraeffenis gebeden met mr. Pieter Soutman, op de Bakenessergracht: Als vriendt in Huys te komen met de Langhe mantel.

Groote kerk.

HENDRIK SPILMAN

is te Haarlem overleden a° 1784. Den 9den Nov. 1742 werd hem reeds een acte als lid van het St. Lucas gild te Haarlem afgegeven.

PIETER SPIJKERMAN

wordt a° 1660 als schilder gevonden op de rekening van ontvangst van het St. Lucas gild te Haarlem, en kwam toen in het gild. Hij overleed in 1666 en werd den 22sten Mei in de groote kerk, middeltrans n°. 59, begraven. (Zie het doodregister).

ARENT CORNELISS SUIJCKER

komt als schilder voor in het rekwest tot het weren van het

verkoopen en uitventen van schilderijen, a° 1642. Hij was in Aug. 1642 in Friesland en wordt in december van dat jaar verklaard geen schilder meer te zijn.

JONAS SUYDERHOEF

behoorde tot een oud haarlemsch geslacht. Uit de bijlagen betrekkelijk het beleg en de verdediging van Haarlem in 1572—73 door J. v. d. Capelle (Bosdijk) 1844 ziet men dat Dirk Hasselaar, broeder van Kenau Hasselaar, een dochter had, Dieuwertje genaamd, welke gehuwd is geweest met Jan Willem van Suyderhoef, van Haarlem, doch die raad en burgemeester te Schiedam was. Dat dit geslacht aanzienlijk was, blijkt ook uit de bijzonderheid dat Andries Suyderhoef secretaris was van Cornelis Haga, eersten Ned. gezant te Constantinopel in 1656. Zie over hem de Navorscher, meermalen, als II 118, III 106. Bijblad 1853 XCVII en CLIX.

In de lijst van leerjongens om te leeren boekbinden en drukken, vindt men reeds a° 1629 als boekdrukkers leerling bij Adriaan Roman (ob. dec. 1649) aangegeven: Jan Andries Zuiderhoeff, en later a° 1672 bij Michiel van Leeuwen, Johannes Suyderhoeff. In 1643 staat in de Resolutien van Burgemeesters vermeld, Adriaan, sone van Andries Pieterse Suyderhoef. In 1662 was Joan Suyderhoef bode van het St. Lucas gild. Hij werd den 4den Junij 1671 in de groote kerk, noordertrans n°. 233, begraven. Ook Jonas Suyderhoef was een Haarlemmer; zoo hij 25 jaren telde bij 't graveren van zijn eerste portret, dan was hij omstreeks 1613 geboren. Toen den 17den April 1653 een zoon van Adriaen Suyderhoef van Haarlem den naam van Willem bij den doop ontving, was Jonas Suyderhoef getuige. Den 16den Maart 1677 werd hij als vinder van het St. Lucas gild gekozen. Hij is te Haarlem overleden in het begin van Mei 1686, en den 9den van die maand werd voor hem, volgens het

doodregister aangevraagd een opening in de groote kerk in den noordertrans, n°. 233. — Is de hierboven geuite gissing gegrond, dan is hij even in de 70 jaren oud geworden.

Het werk van dezen grooten en voortreffelijken meester, die zich zoo bijzonder gekenschetst heeft door het voorstellen van de penseelsbehandeling der meesters naar welke hij graveerde, is het eerst door Joh. Wussin in 1861 met groote volledigheid beschreven. Al spoedig, in 1863, verscheen te Brussel een fransche vertaling, vermeerderd en verbeterd door H. Hymans. Beiden hebben ontegenzeggelijk er veel toe bijgedragen om zijne gravuren beter te doen kennen en waardeeren, en als gevolg de waarde er van verdubbeld.

Ik geloof allen die in zijn werk belang stellen, dienst te doen met hier eenige onbekende portretten of sommige nog niet vermelde staten aan te geven en te beschrijven. Ik zal daarbij dezelfde volgorde houden als Wussin en Hymans.

n°. 7 * Laurentius Banck.

Ovaal, borstbeeld van voren, middelbare leeftijd. Los afhangend haar. Geborduurde halskraag. Het fluweelen vest van onder open. De doctorsmantel om de schouders. Het randschrift des ovaals luidt dus:

Laurentius Banck, *Norcopensis Gothus, Philosoph. ac. J. U. D. et ejusd. facult. Profess. publ. in acad. Franequerensi.* Het ovaal rust op een geschaduwden achtergrond, waarop regts J. Suiderhoef.

Daaronder 12 lat. regels, aanvang. *viros qui*, eind. *carbo notat.* Daaronder de naam des dichters. *Dominicus Acronius, Hist. et Eloquent. Prof. pub. et ord. in Acad. Franq.* in 4°. Hoog, met het onderschrift 16½ c. breed 11 c. Aanwezig in de rijke verzameling van den heer Bodel Nijenhuis te Leiden, wien ik bij deze mijn dank betuig voor zijne uitnemende hulp mij verleend in de zamenstelling van deze bijvoegsels.

N°. 8. Thomas Bartholinus.

Geheel gelijk aan dat bij Wussin beschreven, maar regts gekeerd. De achtergrond is minder bewerkt en met aetatis 35. A° 1656.

Dit portret staat voor zijn Anatomia, ofte ontleding des mensch. ligchaams door Dr. Th. Bartholinus, vertaald door mr. Thomas Staffard, chir., Dordrecht 1656. 8°. Van achteren bedrukt.

Een tweede exemplaar van ditzelfde portret heeft een anderen, meer geruiten achtergrond, is van achteren niet bedrukt, en heeft aetatis 35. A° 1651.

N°. 9. A. Beeckerts van Thienen.

Er bestaat een 3de staat van dit portret, met het adres van J. Covens en C. Mortier exc. Bij Bodel Nijenhuis.

N°. 10. Cornelis de Bevere.

Eerste staat. Voor alle letter. Bij Bodel Nijenhuis.
Tweede 〃 , beschreven bij Hymans.

N°. 11. Julius Beyma.

Een vroegere staat, vóór de namen van Suyderhoef en Fontanus, is bij Bodel Nijenhuis.

N°. 12. Aug. Bloemaert.

Op de verkooping van prentkunst van J. D. Nijman, te Amst. 1798, zie den catal., bl. 92, n°. 86, is de eerste druk van dit portret door J. Suyderhoef naar J. Versprong, *voor de aanteekening van deszelfs dood* verkocht voor *f* 2. Ik wil hier nog bij aanteekenen dat het montant

van deze aanzienlijke prentverkooping bedroeg de som van *f* 18,008.9.

N°. 13. Nicolaas Bodding van Laar.

Van dit fraaije en zeldzame portret bestaan niet alleen exemplaren zoo als die J. Wussin heeft beschreven, maar ook met een 14reg. kalligraph. vers door J. v. d. Velde. Zie den beschr. catal. van portretten van Nederl., door Fred. Muller, bl. 40. n°. 495.

Hoezeer ik het voor zeer waarschijnlijk houd, heb ik niet kunnen opsporen of deze schoolmeester de broeder van Pieter v. Laar geweest is.

N°. 14. M. Z. Boxhorn.

Een vijfde staat, met het adres H. Focken exc.; bij Bodel Nijenhuis. Nog altijd zijn de afdrukken schoon.

N°. 14*. Watze van Camminga.

Het eerst door C. Kramm vermeld op A. P. Nijhoff. Borstbeeld, in een ovaal, regts gekeerd, gekleed in zwart zijden vest, witten, gladden halskraag met twee kwastjes. Het hoofd is gedekt met een kleine kalot of kapje, waaronder het lange haar golvend uitkomt.

Randschrift om het ovaal: *Watzo* Fr(eyheer?) *van Camminga, vrij ende erffheer van Ameland, anno salutis* MDCLVIII *aet. suae* LV *regiminis suae Amelandiae* XVIII. Onder aan het ovaal, links APNijhoff pinxit, regts J. Suyderhoef sculp.

In den onderrand een vierregelig vers, beginn. *Dus heeft*, enz., eind. *Zeeghe praalt.* Daaronder regts, de naam des dichters. *G. Adius, Ameland. Peus.* (Deze was ook tot de staten-generaal afgevaardigd en van 1669—1676 lid

van 't Friesche hof. Zie de Wal, *Orat.* bl. 435, hoog, met het onderschrift, 13½ c., br. 8¾ c., staande voor de statuten enz. van Ameland (Leeuwarden) 1658, kl. 8°. Bij Bodel Nijenhuis.

N°. 14**. Willem van der Camer.

In ovaal. Even regts ziende, middelbare leeftijd, platte kraag, kl. 4°. F. H(als) pinx. 1630. J. S. sculp. 1651.

Hij was een Haarlemmer, en trouwde voor schepenen den 2den Junij 1640 met Francisca Snellinger, jongedochter van Haarlem. Er bevindt zich in het prentenkabinet op het Trippenhuis een zeer afgeknipt exemplaar, dat hoog is 10 c. 4 str., br. 8 c. 7 str.

N°, 19. Johann Clauberg.

Een proef vóór alle letter, op het Trippenhuis.

N°. 23. R. Descartes.

Een proefdruk vóór het eerste adres, op het Trippenhuis.

Van den 3den beschreven staat zonder eenig adres bestaan soms zeer fraaije exemplaren. De plaat is hier echter reeds eenigzins ingekort, de hoogte bedraagt niet meer dan 31 c. met 7 str.

Tusschen staat III en IV is nog deze in:

In plaats van *Cl. de J.*, is gekomen *Carolus Allard excudit cum Privilegio;* van boven even breed als staat II.

Bij Bodel Nijenhuis.

N°. 28. Fr. Henr. van Nassau.

Vóór alle letter. Het ovaal maar even aangegeven. Op het Trippenhuis.

N°. 28*. Barthold van Gendt, de vredesonderhandelaar te Munster.

Borstbeeld in een ovaal, het gezigt een weinig regts gewend, met eenigzins krullende haren, een zeer kleinen snor en knevels, platten halskraag met kwastjes en zijden vest. Met een latijnsch zevenregelig onderschrift zonder adres van Suyd. Dezelfde grootte als de vredesonderhandelaar n°. 69.

N°. 29. G. de Glarges.

Aan 't eind der beschrijving staat: G. Suerendonck comp. d. i. composuit, scil. carmen.

De naam van den excusor *M. Segerman* is op het exemplaar van Bodel Nijenhuis met één *n*. Onder een exemplaar van den 1sten st. zag ik op een afzonderlijk plaatje een 3regelig vers gedrukt, beg. *Een stut des vaderlands*, enz.

N°. 31. G. C. Bn. von Haslang.

IIIe staat. *Rombout van den Hoeye ex.*

N°. 33. A. Heereboord.

1ste staat is minder bewerkt, de regter neusvleugel veel breeder.

2de staat. Van achteren bedrukt met latijnsche opdragt.

3de staat. Zonder de lamp en het boek. Van achteren bedrukt met dezelfde lat. opdragt.

4°. staat. Slechte druk, zonder lamp, van achteren onbedrukt.

Zie den besch. catal. van 7000 portr. van Fred. Muller 1853. pag. 110. n°. 2234*, enz.

N°. 37*. Frans Heerman.

Een portret van denzelfden, geheel anders en veel jonger. Van middelbare jaren. Even links ziende, blootshoofds, kleine snor en knevels, gladde kraag. Den mantel heeft hij omgeslagen en met de onzigtbare linkerhand aan de regterzijde vastgehecht. — Begin van 't onderschrift: *qui dicta scitis*, enz. Einde: *exhibet terris labor.*

Daaronder P. Winsemius 1639.

J. R. pinx. J. S. sculp. Hij teekende zich meermalen *J. S.* 't is geheel zijne eigene manier, kl. 4°. Behoort tot een schoolboek (Guldene Annotatien 1640, 8°) waarvan de beschrijving door *W. Eekhoff* voorkomt in de Navorscher 1863, bl. 91 en verv. Hoog 13½ c., br. 8 c. Bij Bodel Nijenhuis.

Onder een exempl. van dit portret was met gewone drukletters gedrukt een vers van Anna Roemers ter eere van Fr. Heerman.

N°. 39. Jacob Hollebeek.

Een exemplaar op satijn; bij Bodel Nijenhuis.

N°. 46. H. de Keyser.

3de staat. Het vers is gedrukt, niet gegraveerd. De punctuatie verschilt mede.

N°. 47. Johan Kniiff.

Er zijn afdrukken vóór het adres.

Te Alkmaar bij S. Bruinvis; bij Bodel Nijenhuis.

N°. 50*. LEOPOLD I.

Duitsch keizer, ten halven lijve regts, in wapenrusting met rijken mantel in een ovaal, met zinnebeeldige attributen, het hoofd gekroond met een lauriertak, in de regterhand de rijksstaf, de linker op het gevest van zijn degen. Hoogte 49½ c., br. 33⅝ c. van de plaat zonder het veegboord, dat aan dit exemplaar ontbreekt. Fraaije proefdruk vóór de letter, uit de verz. van Verstolk van Soelen. Zie den catal. van oude prentkunst bij A. G. de Visser, 20 Jan. 1864, 's Hage, bladz. 12 n°. 196. Thans in Teylers museum; aangekocht voor *f* 39.

N°. 51. J. MAESTERTIUS.

De volgreeks der adressen is anders.
I. met het adres *J. Lauwyck.*
II. 〃 〃 〃 C. Dankertz., terwijl nog overig is het daaraan voorafgaande *Excudebat Lugduni Batavorum.*
III. 〃 〃 〃 Clement de Jonghe excudit (meer niet).
IV. 〃 〃 〃 *D. Dankerts exc.*
V. 〃 〃 〃 Carolus Allard excudit.
Bij Bodel Nijenhuis.

N°. 55. J. DE MEY.

De naam des schilders is slecht gelezen: er staat werkelijk *C. Eversdijck.*

N°. 68. FRANS POST.

Op den eersten staat, vóór de schrift, leest men achter op 't exemplaar in het Trippenhuis, 〃naar Fr. Hals door S.〃 geschreven door een gelijktijdige hand der 17de eeuw. In

december 1865 werd een fraai exemplaar door Fred. Muller te Amsterdam publiek verkocht voor *f* 81.

N°. 72. Andreas Rivet.

Bij Bodel Nijenhuis een 4de staat: Hugo Allardt excudit.

N°. 73. Joh. van Rouberg.

J. v. H. (aan 't slot) beteekent den naam des dichters Joan van Hoogstraten.

N°. 78. A. M. Schuurman.

De eerste staat is vóór het adres van C. Banheinningh. Het latijnsche vers begint niet met „*Divini pectoris opus*”, maar wel met *Divina* enz. Achter Suyderhoef *sculpxit*, niet *sculpsit*.

Een zeer fraai exemplaar in Teylers museum.

N°. 79. C. Sibel.

Een tweede staat met bijvoeging van 't later adres *J. Tangena excud.* Bij Bodel Nijenhuis.

N°. 82. N. Smaltius.

Dit portret is naar J. Thopas. Zie over hem dit werk in voce.

N°. 83. Friedr. Spanheim.

De derde staat is uit de drukken te oordeelen *Hugo Allardt excudit.* In dien derden staat is 't *sculp.* van *J. Suyderhoef* veranderd in *sculpsit.*

De vierde staat is *I. Tangena.*

N°. 85. E. Swalmius. (Copij ?)

De eerste druk met het adres van Lodewijck.
〃 tweede 〃 〃 〃 〃 van P. Goos.

N°. 86. Eleazar Swalm.

Deze n°. 86 is Henricus Swalm, predikant te Haarlem, broeder van Eleazar. (Zie Veeris, *pred. van Noordholl.* bl. 200). Hymans dwaalt door bij n°. 86 te zetten: 〃même personnage.〃 Er is nooit een El. Sw. te Haarlem predikant geweest. 't Gelaat en onderschrift verschillen ook geheel van de n°. 84 en 85, die daarentegen onderling zeer overeenstemmen.

N°. 88. Tegularius.

De voornaam is Adriaan. Zie over dezen predikant te Haarlem Veeris bl. 202.

Bij Bodel Nijenhuis is een exemplaar van een vroeger staat vóór het adres van R. Tinneken.

N°. 90. Maarten Tromp.

Dit portret is door J. Suyderhoef omstreeks 1640 gesneden, want men leest in de thesauriersrekeningen van Haarlem van dat jaar: aan Hendrik Gerrit Pot mr. schilder over het verceren en dediceeren van diversche exemplaaren van 't effigie van den Luitenant (admiraal) Marten Harperssz. Tromp, bij hem geschildert en doen snijden lxxx ℒ.

N°. 93. G. Voetius.

Bij Bodel Nijenhuis een afdruk voor het adres *H. Troyen excudebat*, met vrij zwaren knevel en baard. Het ge-

laat veel jonger, zonder kapje. Een support van onder, binnen het ovaal.

N°. 93*. G. Voetius

aet. 68. Niet vermeld bij Wussin of Hymans. Ter halver lijve regts, blootshoofds, in toga, zittende voor een tafel, de regterhand op een opengeslagen boek liggende. In ovalen rand, met naam, rang en jaartal. In de marge van onderen een 6reg. lat. vers van A. M. Schuurman. Hoog 31½ c., br. 22½ c. Vóór de naam van den schilder (Fr. Hals) en van den graveur. Met het adres van Clemendt de jonge, fol. Zie den catal. van A. G. de Visser, 23 Jan. 1865, bl. 12. n°. 203. Verkocht voor *f* 21 aan ?. Reeds vroeger mede naauwkeurig bij Fred. Muller, catal. v. portretten, 1853, n°. 2736, beschreven, waar onder n°. 2737 vermeld wordt dezelfde plaat, latere druk, ook zonder naam van schilder en graveur, met het adres van C. Allard, en dat van Clem. de Jonge uitgewischt, en onder n°. 5738 nog eens, een nog latere druk. Zonder eenig adres, fol.

N°. 94*. Joh. Vrechemius.

Dit portret is door Wussin en Hymans niet gekend. Hij is voorgesteld ter halver lijve in ovaal, *niet links*, *maar regts* gekeerd, met knevel en baard. Het hoofd bedekt met een calot, de hals met een kleinen kraag. Hij is gedost in een eenvoudig kleed, voorzien van één rij knoopen, waarover een mantel hangt. Zijn regterhand rust op een boek, waarachter nog eenigzins zigtbaar is een blad papier; de linkerhand steunt kruiselings op de regter.

Om het ovaal staat: Johannes Vrechemi^us Ecclesiae Dordrechtanae Pastor.

Links van onderen bij den rand van de plaat: A. Veer pinxit, regts J. Suyderhoef sculp.

Daaronder een vierregelig vers, beginnende met *Dus maelt de konst*, eindigende: *door Kristenen geschreven.*" L. v. Bos.

Hoog 32 c. 3 str., br. 23 c., 3 str. Vroeger het eigendom van den heer Fred. Muller te Amst.; in 1865 aangekocht voor Teylers stichting voor *f* 60. Zie over dezen predikant zelf, Schotel, *Kerkel. Dordr.*, I. 475—480.

N°. 96. Van Wassenaar.

De voornaam *Johan*, ook bij Hymans *Jean*, is blijkbaar verkeerd. Er staat *Jor.*, d. i. niet Johan maar *Jonker* of *Jonkheer*.

N°. 97. Wikenburg.

Zijn voornaam was *Theodorus*. Een haarlemsch predikant. Zie Veeris, bl. 228.

N°. 98. Wilh. van Nassau.

Dit is eigenlijk het portret van Willem I. In den catal. van A. G. de Visser, April 1865, pag. 8, n°. 441, bevond zich een zeer zeldzame druk vóór den rand.

N°. 99. Willem van Nassau

is het portret van Willem II. Nu en dan vindt men opgegeven een nog onbeschreven portret van dezen vorst, als buste van voren te zien in een ovaal, met knevelbaard, blootshoofds met lange haren en geharnast, omgeven door een rand, in alles gelijk aan dien van n°. 99. Ook hetzelfde onderschrift. Dit portret is niet

het werk van Suyderhoef. Men kan duidelijk zien dat het afbeeldsel, voorstellende Willem van Nassau, zoo als het bij Hymans beschreven is onder n° 99, hier geheel op de koperen plaat uitgeslepen is, en men het hierboven beschrevene, veel minder fraaije er in gegraveerd heeft. Ook de zinnebeeldige rand is reeds flaauw van druk, en het is blijkbaar dat het later is dan n°. 99. Naderhand is het in een eenvoudiger rand met hetzelfde onderschrift door Adr. Schoonebeek uitgegeven.

N°. 99*. Wilh. Hendricus, Prins van Oranje.

Kniestuk; geharnast, midden in staande naar de regterzijde ziende, op jeugdigen leeftijd met lange haren en blootshoofds, in de regterhand een commandostaf houdende, terwijl de linkerhand langs het lijf hangt tot aan het gevest van den degen. Op de borst een ster, over het harnas een lint met ordeteeken, regts achter hem op een tafel zijn helm, links op den achtergrond eenige soldaten te paard en te voet voor een legerplaats die tegen een heuvel ligt, waarachter een opgaande zon uitkomt, enz. In den ondersten rand leest men: *Wilhelmus Hendricus bij de Gratie Godts Prince van Orangien*, en eindigende met *Capitain Generael en Admirael.* Links lager L. v. Haaster pinxit. Midden in Jonas Suyderhoeff sculp., regts S. Goudt excud. Hoog 43 c. 7 str., br. 36 c., 31 str.

Uit den titel: Gouverneur-stadhouder, Cap. Gener. en Adm. moet men, daar de vorst deze titels niet dan na 25 Febr. 1672 voerde, opmaken, dat Suyderhoef later dan 1669 gewerkt heeft, hetwelk, volgens Wussin, bl. 5 en 6, het laatst bekende jaar is, waarin hij gegraveerd zoude hebben.

Dit portret is zoo middelmatig van uitvoering, dat men het niet voor het werk van S. zoude houden. Het was op de verkooping van dr. Huurkamp v. d. Vinne, Haarlem 1863, en is voor *f* 33 aangekocht voor Teylers museum.

Op het Trippenhuis en bij Bodel Nijenhuis bevindt zich mede dit portret.

N°. 107*. Graflegging van Jesus Christus.

Naar Rubens. Zie Basan, pag. 36, n°. 107. — Deze prent heeft geen naam van graveur, maar alleen het adres van P. Soutman. Een fraaije afdruk van den eersten staat vóór de retouche van Witdoeck, is te vinden in den catal. van A. G. de Visser, 's Hage 1865, bladz. 11, n°. 179.

N°. 110. De Satyrs familie.

Wussin en Hymans zeggen, dat op den 2den staat alleen het adres van N. Visscher gevonden wordt. Ik kan de verzekering geven dat het tot op den 4den staat is blijven staan.

N°. 119. De drinker.

De 2de staat van deze prent is vóór het vers en het adres. Links in den rand A. Ostaden pinxit, regts I. Suyderhoef sculpsit. Op het Trippenhuis.

De 4de staat heeft Frans Carelse excudit.

De 5de staat F. de Wit.

N°. 121. Jan de Mof.

Er bestaat nog een 6de druk zonder eenig adres; de afdrukken zijn nog vrij goed.

N°. 125 en 126. De oude en jonge zanger aan het venster.

Van beide deze prenten met de twee verschillende adressen, reeds bij W. en H. beschreven, bevinden zich fraaije exemplaren in Teylers museum.

N°. 128*. Vijf drinkende en rookende boeren.

In een binnenhuis bevindt zich regts een persoon, zittende op een bank op den voorgrond, een pijp aansteken- de; links op een vierkant bankje een ander, met een glas in de linker en eene kan in de regterhand. Op den tweeden grond, achter en tusschen de vorigen, ziet men een derden man, die met beide handen een pijp vasthoudt en met welgevallen den rook links uit zijn mond naar boven blaast. Door eene deur links komt een vierde met een kan in de regter hand binnen. Eindelijk staat een vijfde tegen den muur regts zich te ontlasten van den overtolligen drank. Onder de plaat, in twee regels, een vierregelig lat. vers, beginnende: *Tabificum frustra* enz. A. Brauwer pinxit, J. Suyderhoef sculpsit. Eedewaart de Bois excudit. Hoog 32 c., breed 24 c. 3 str.

De prent is zeker niet van het minste werk van Suyderhoef. Bij den heer Vis Blokhuysen te Rotterdam.

N°. 130. De Bergweg.

In den 2den staat is het adres van de Goos weggeschrapt, maar door geen ander vervangen.

De 3de staat met het adres van L. Schenck.

Nog een enkel woord over den ouderdom der werken van J. Suyderhoef. Zij komen mij niet alleen voor, verder te te loopen dan 1669 (zie n°. 99*) maar ook vroeger aan te vangen, want n°. 18, *J. de la Chambre*, kwam te Haarlem (Suyderhoefs woonplaats) uit in 1638, en n°. 37*, de tweede Frans Heerman, voert achter Winsemius naam het jaartal 1639.

In den catalogus van prenten van Verstolk van Soelen, 31 Maart 1851, vindt men op bladz. 82, n°. 1365 onder de portretten van J. Suyderhoef opgegeven, dat van.... *Mega-*

politanus of ook wel *Megalopolensis* genoemd, iemand die in Amerika geweest is in de eerste tijden onzer vestiging aldaar, 1628.

In dien van Diderick, Baron van Leyden, 13 Mei 1811, Amst., wordt ook op bladz. 142, n°. 2 vermeld het portret van Jacobus Vermoelen.

Van beide portretten ontbreekt mij de beschrijving.

Weduwe JAN STEEN.

In het memoriael van Schepenen te Haarlem, 27 Febr. 1670, vindt men het navolgende betrekkelijk haar:

„Walraven Blancken, Apothecaris hebbende ter saecke „van geleverde medicamenten aen de overleden huysvrouw „van Jan Steen eene somme van tien gulden vijff stuyvers „en acht penningen, is toegestaen deselve somme uyt de „penningen van de vercofte schilderijen toebehoort hebben„de den voorn. Jan Steen ende die de voorn. Blancken on„der de secretarissen hadde doen arresteeren van desselfs „quitantie te ontfangen mits stellende cautie over de „restitutie."

Volgens het doodregister te Haarlem werd de huisvrouw van Jan Steen begraven 4 Mei 1669 in de groote kerk n°. 217, noordertrans.

JAN EN LEENDERT STOCKMAN.

Beiden waren Haarlemmers en poorterskinderen. Jan betaalde als meester schilder zijn inkomen in het St. Lucas gild in Nov. 1637, en was in 1651 schriftheer van het gild. Hij was gehuwd met Maeyke Lenards. Zie het doopregister van 11 Dec. 1639; en hij werd den 9den Julij 1670 in de nieuwe kerk, n°. 27, begraven.

Leendert is 3 Oct. 1670 ingeschreven.

LEENDERT STOFFELS

was volgens het rekenboek van het St. Lucas gild in 1651 mr. schilder en poorter.

LAMBERT EN HENDRIK VAN STRAATEN.

Beiden zijn bekend ook onder den naam van *de* of *de la Rue.* Van Lambert den vader bezit ik twee geteekende portretten, waarop hij *van Straaten* genoemd wordt en waarbij te lezen staat dat hij niet alleen schilder, maar tevens schoolmeester was, dat hij te Haarlem geboren werd in 1631 en aldaar is overleden in 1712. Hij was de vader van Hendrik; uit een fraai boomrijk landschap, door hem geschilderd, mede in mijn bezit, is het duidelijk te zien dat hij zich teekende *v. Straaten.* Hij kwam onder den naam *van Straaten* den 5den Aug. 1687 in het St. Lucas gild te Haarlem. Fiorillo in zijne *Gesch. der Zeich. Kunst.*, 5 B., S. 513 en 14, zegt van hem: „er arbeitete gemeiniglich „nur mit Rothstein und Bleistift" en verder „seine beste „Zeichnungen sind im Geschmack von Ruysdael und Berchem," en haalt daarbij Walpole aan, pag. 381. Volgens Fiorillo kwam hij in 1690 in Engeland en zou zeker daar goed ontvangen zijn geworden, ware hij niet te ligtzinnig geweest.

Deze beiden van Straaten's zullen waarschijnlijk afstammelingen geweest zijn van de vroegere haarlemsche plateel- en geleibakkers van dien naam.

HENDRIK STUIVESANT.

Kramm maakt melding van Johannes. Als onderteekenaar van het rekwest tot het weren van het uitventen en verkoopen van schilderijen, vindt men a° 1642 opgegeven: *Hendrik Stuivesant.*

WILLEM WILLEMSZ. SWINDERSWIJK

heb ik in de notulen van het St. Lucas gild te Haarlem in Junij 1642 als schilder vermeld gevonden. Hem werd toen door deken en vinders verboden eenige schilderij te verkoopen, omdat hij het gildegeld niet wilde betalen. In September van dat jaar voldeed hij eindelijk aan de regten van het gild, nadat hij eerst bekeurd was, daar men van hem een schilderij gezien had, dat hij gemaakt had voor den kleermaker Arent Claess., tappende aan 't kerkhof naast het Vlies. Zijn werk liet hij niet duur betalen, daar wij naderhand nog vermeld vinden dat hij een schilderij verkocht had voor twee rijksdaalders.

JOHANNES THOPAS.

Alzoo vind ik zijn naam bij mij op twee buitengewoon, fraai met potlood geteekende portretten, waarvan één met het jaartal 1663. Hij heeft stellig te Haarlem gewoond, want men vindt hem aldaar, 3 Julij 1668, als schilder vermeld bij het St. Lucas gild.

Bij Bodel Nyenhuis zijn nog vier teekeningen van denzelfden, met potlood zeer fraai vervaardigd; twee zijn een ongenoemd man en een ongenoemd jong meisje met waaijer, zonder jaar. Voorts de vice-admiraal Isaak Sweerts en echtgenoot, mede zonder jaar.

Nagler, *Künstler Lex.*, zegt, XVIII. 386, dat te Leipzig bij de heeren Weigel nog twee portr. van Thopas zijn, het eene met het jaartal 1654. Zij stellen een oud man met een pen en een architect voor.

PIETER TALBOOM TOLET

werd in April 1638 gevordert om als schilder en burger zijn incomgelt aan St. Lucas gildt te betalen, is dien wil

lich en bereydt geweest te voldoen. (Zie de not.) — In het dagelijksch memoriaal van het oude-mannenhuis heb ik nog gevonden dat den 6den Nov. 1610 in het huys gecomen is Gilles le Grand Toilet, schilder van Doornick, oudt 64 of 65 jaer. Hij overleed den 7den Febr. 1614.

JAN SIMONSZ. gezegd TORRENTIUS.

Bij alle geschiedschrijvers wordt hij voorgesteld als een zeer verdienstelijk schilder, maar tevens als iemand van een zeer onzedelijk gedrag. Schrevelius, Houbraken en anderen die dezen gevolgd hebben, verhalen ons weinig goeds van hem. Kramm meent echter dat de kerkelijke toestand van dien tijd vooral aanleiding zou gegeven hebben tot zijne, zooveel gerucht gemaakt hebbende vervolging, pijniging en strenge vooroordeeling. Daar vele stukken betrekkelijk zijn proces nog aanwezig zijn op het archief te Haarlem en de inzage mij welwillend toegestaan is geworden, ben ik in staat mede te deelen wat er van de zaak is.

Volgens zijn eigen bekentenis bij zijn eerste verhoor was zijn naam Jan Simonsz., gezegd Torrentius, geb. te Amsterdam a° 1589, en van de katholieke godsdienst. Tot zijn 25ste jaar had hij zich echter aan geene religie gehouden; na dien tijd had hij zich niet kunnen vereenigen met die welke in deze provincie gepredikt werd. Als schilder was hij te Amsterdam als commensaal woonachtig geweest op de bloemmarkt bij den procureur Backer; hij was gehuwd met Cornelia van Camp, de dochter van Jacob van Camp., tijdens zijn verhoor woonachtig te Amersfoort bij hare ouders, omdat hij zonder wettig gescheiden te zijn niet met haar leefde.

Gedurende zijn gevangenschap in 1628 blijkt uit de resolutiën van burgemeesteren dat aan zijne vrouw toegang tot hem verleend is. Den 15den Aug. 1629 werden, op verzoek van de Bray, Jacob van Campen ende Aechtgen Jans,

schoonvader en schoonmoeder van Jan Simonsz. Torrentius, geaccordeerd dat zij in presentie van den heer officier acces sullen mogen hebben bij Torrentius voorschreven.

Terwijl hij in 1627 tijdelijk verblijf hield aan het huis van Christiaan Colters te Haarlem, werd hij gevangen genomen en zijn proces begonnen, als beschuldigd van aan het hoofd te staan van de broederschap van den *Roode Cruce* in Holland, welke broeders hun hoofdzetel in Parijs hadden, en eene nieuwe leer predikten, vrij van het geloof aan God en den Zaligmaker; van toovenarij, godslastering en verregaande onzedelijkheid, zoowel hier ter stede, als in Amsterdam, Rotterdam, Leiden, Delft en 's Hage.

Uit de getuigenissen van allen die in dit proces gehoord werden, en waaronder voorname en welbekende mannen die met Torrentius omgang gehad hebben, zoo als mr. Pauwels van Beerensteyn, toen 38 j. oud, Dr. Jacob Hogenheim, oud 59 j., Dr. Timoth. Elkes, allen van Haarlem, Dom. Bruno van Alkmaar en Jacob Canter, van Amst., blijkt dat hij een man was, die door zijne gesprekken over de godsdienst en door zijne zedeloze en onkuische levenswijze veel aanstoot gaf; dat hij zich niet ontzag op publieke plaatsen te spotten met de godsdienst, dat hij vele eerlijke vrouwen belasterde en zich zoo schaamteloos gedroeg, dat hij er zich op beroemde eene sauve-garde van zijne Excell. prins Frederik Hendrik te hebben, waardoor geen officier hem, noch zijn gezelschap, ook gehuwde lieden zijnde, in oneerlijke huysen mogten opsporen.

Uit een brief van 17 Febr. 1627 van Jacob Canter te Amsterdam, geadresseerd aan Susanna Massa, bij de markt in de houtstraat in het gekroonde binnenwerk, en verder te bestellen aan Sinj. Izaak Massa te Lisse, blijkt, dat Canter zijn neef Nicolaas Massa waarschuwt voor den omgang met den gevaarlijken Torrentius, dien hij had leeren kennen toen hij zijn portret schilderde, en zegt van hem, „om een schelm-„stuk in 't cort te verhaelen dat hij sijn getrouwe vrouw,

die soo eerlijck en degelijck is alsser een vrouw ter werelt wesen mach, 't welck genoeg bekent is, heeft haer soecken te schenden; sou ick verhalen, zoo hij met sijn vrouw gehandelt heeft, acht dagen had ick genoeg daertoe van doen." en verder dat hij verdiende in het tuchthuis te zitten, daar zijn vader die bontwerkt of poessen maakt te Keulen gezeten heeft of nog zit.

In een vroeger schrijven van 21 Oct. 1626 werd ook zijn neef Adriaan Massa gewaarschuwd.

Torrentius gaf bij zijne verschillende verhooren voor uit liefde voor de godsdienst door zijne gesprekken een vrij onderzoek te hebben willen uitlokken, zonder eenige bespotting te hebben beoogd. Zijn zedelooze en onkuische handel met vrouwen diende alleen volgens zijn eigen getuigenis om te onderzoeken of zij schoon van leden waren, en om haar te overreden deze naakte leden door hem te laten schilderen. Vreemd mag het schijnen dat hij nimmer ondervraagd is over de broederschap van den Roode Cruce, of over zijn sauve-garde van den prins. In het geheel heeft hij vijf verhooren ondergaan; het laatste had plaats op den 29sten Dec. 1627, in presentie van den schout van Teylingen en alle burgemeesters en schepenen van Haarlem. Op de pijnbank gebragt en deerlijk gehavend kwam hij echter tot geene nadere confessie. Reeds had de pensionaris de Glarges in Aug. 1627 in 's Hage gehandeld met het Hof Provinciaal van Hollandt en den president van den Hoogen Raad over deze zaak. Ook had hij aldaar met vijf advocaten geadviseerd, welk advies was, dat men hem niet als confessus maar als plenarie convictus crimineel zoude condemneeren.

De eisch van den schout was dan ook dat hij met den vuere ter dood toe verbrandt zoude worden en zijn dood ligchaam op het galgenveld aan den haak zoude gebragt worden.

Deze eisch werd veranderd in een confinement van 20 jaren in een tuchthuis. Voorname personen, als onder anderen

prins Frederik Hendrik, hebben, daartoe aangezocht door een rekwest van Torrentius, pogingen aangewend om verzachting van dit vonnis te erlangen. Dit verzoek werd geweigerd; evenzoo een tweede verzoek van den prins waarbij de brief gevoegd was van den koning van Engeland, gedagteekend 24 Mei 1630 uit het paleis te Westminster, en die in zijn geheel te lezen is in het werk van Kramm.

De engelsche ambassadeur Dudley Carleton, die wist welk een behagen zijn vorst in de schilderijen van Torrentius had, is er later toch in geslaagd, met aanbieding van hem dadelijk over te brengen naar Engeland, de kosten van het proces te betalen, en onder gelofte dat hij nimmermeer in het land zou mogen terugkomen, zijn pardon te verkrijgen, en is dit dan ook den 11den Julij te 's Hage door Zijne Excell. uitgevaardigd.

Wat er geworden is van den koopman Christiaan Coppens, die beschuldigd werd van in zijn gezelschap op de gezondheid van den duivel gedronken te hebben, en voor zeven jaren uit de jurisdictie gebannen was met confiscatie van zijne goederen, is mij niet bekend.

Wanneer men nu iets ten gunste van Torrentius mogt willen aanvoeren, zoo zou het dit zijn, dat zelfs zijne vrouw en zijne schoonouders, algemeen bekend en zeer geacht, hem bezocht hebben tijdens zijne gevangenschap. Mij komt het echter voor dat deze bezoeken meer voor hen als voor hem getuigen. Ook blijkt het uit het memoriaal dat het hem na zijn confinement niet ontbroken heeft aan bezoeken van deelneming. Van welken aard die echter geweest zijn, is niet twijfelachtig, want er werd dagelijks zooveel wijn gedronken, dat de stedelijke regering zich verpligt gevoelde, om ongeregeldheden te voorkomen, de hoeveelheid te bepalen. Men kan hieruit dus wel afleiden, welk soort van vrienden dit waren.

En ten slotte weet ieder dat de voorspraak, hulp en vriendschap van groote heeren niet altijd een bewijs is van

zedelijkheid. Ware dit zoo, niemand zou aan de onschuld van Torrentius twijfelen. Maar al kan ik het strenge vonnis van zijne regters niet goedkeuren, het valt niet te ontkennen dat hij door zijne atheïstische gevoelens bij iedere gelegenheid en op publieke plaatsen ongeroepen en pogchende uit te bazuinen, door zijne, onder schijn van deftigheid, zedelooze levenswijze, door zijn slecht gedrag omtrent zijn eigen vrouw, die de eerzaamheid zelve was, en door zijn uitmuntend talent als schilder dienstbaar te maken tot het afbeelden van vuile en geile voorstellingen, veel ergernis en aanstoot moet gegeven hebben. Hij heeft zelf alzoo veelvuldig aanleiding gegeven tot zijn zeker al te strenge veroordeeling.

WILLEM TROOST

constschilder, geboortig van Amsterdam en Jacoba van Nickelen, geboortig van Haarlem, echteluyden, beyde litmaten, komende van Cleef met 2 kinderen, zijn den 20sten Maart 1735 komen wonen te Haarlem in de lange veerstraat. Hij verhuisde, volgens aanteekeningen bij het St. Lucas gild, datzelfde jaar naar Amsterdam, alwaar hij in 1759 overleed.

THOMAS THOMASZOON.

In de thesauriersrekeningen van 1558 vindt men zijn naam het eerst, en wel *Thomas Thomasz. goudsmit voor het graveren van een zegel voor de Lakens.»*

Hij was een Haarlemmer. In het jaar 1566 werd hij op last van Alva, met drie anderen gevangen genomen op vermoeden dat zij eenige correspondentien hielden met de geuzen of rebellen. In het jaar 1579 werd hem uitbetaald de somme van 400 ponden munten uit sake van zijne gevangenisse en andere lasten bij hem van staatswege in den jare

1566 geleden. Volgens Kramm zou hij niet alleen de teekenaar maar ook de graveur geweest zijn, die met Joannes a Doeticum de grondcontrefeytinghe der stadt Haerlem a° 1582 vervaardigde. Het zal noodig zijn tot nadere opheldering van het hier aangevoerde te zeggen dat hij wel de platte grond geteekend heeft, maar dat deze gegraveerd is door J. a Doeticum. Ten bewijze hiervan dient, dat toen Thomas Thomaszoon in 1581 en 1582 burgemeester was, aan hem a° 1581 werd uitbetaald: „over de coope van zee„keren caerte begrijpende 't contrefeytsel van de gelegentheyt „deser stadt zulcx ende in forme dezelve was gelegen als den „grooten brandt in den jaere LXXVI daer deur gepasseert „was, dienende tot eeuwiger memorie voor dezelve stadt, „LX ℒ."

Dit contrefeytsel is alzoo na den koop a° 1582, waarschijnlijk op last der regering door J. a Doeticum gegraveerd. In de thesauriersrekeningen vindt men dan ook a° 1590, „uitbetaald aan meester Johan van Deutecum caertsnijder „over 't snijden ende uitbeelden van eene caerte deser stadt „Haerlem zulcx die naer 't belegge ende verbrandinge derzel„ver bevonden en gecontrefeyt es geworden bij den burgem. „Thomasz. Ende mede voor 't drucken van zeker getal „exemplaren ten behove dess. stadt LX ℒ." Uit diezelfde rekeningen blijkt, om dit hier tevens te melden, dat mede aan J. v. Deutecum a° 1592 betaald werd de som van twintich ponden hem toegevoecht voor de schenckinge van zeeckeren schonen caerte van den geheelen werelt bij hem gesneden en den stadt geschonken.

Thomas Thomasz. heeft ook gegraveerd, zoo als men ziet uit het hier boven vermelde uit de thesauriersrekeningen van 1558. Dat hij tevens een bekwaam teekenaar was, blijkt uit eene geteekende kaart van hem, berustende te Haarlem op het stedelijk archief. Deze kaartteekening heeft de navolgende inscriptie:

Grondt contrefeytinge van den Landen gheleegen om de

stadt Haerlem daer wt blijckt hoe cleyn ende weynich die sijn omcingelt met wateren en duynen, en opdat ment mach sien en gheoordeelt was, Is het compas en de mate hierbij gestelt, daer wt blijcken mach dat grootelijckx is gedoolt en dagelijckx gefaeiljeert wert, bij die gheenen die de caert van Hollant maecken, met veranderinghe dewelcke aenwijse het sparen wt te loopen in de meer, Oost Zuyd Oost ofte Daeromtrent: Daer deselve compt te strecken Zuyden en tusschen Zuyden ten Westen naer de voorss. meer. Waer wt volghen moet hoe dat de landen in de meer gedronghen en gedwonghen sijn te leggen. Versoeckt daeromme dat men mij 't selve ten beste wil houden dat ick de rechte gestalte en de geleegentheyt der wateren en Landen om mijn *Vaderlijcke* stadt alleen begeert hebbe hiermeede aen te wijsen Sonder ijmants werck te calumieeren. Gedaen in Maij 1590.

Bij mij
Thomas Thomasz.

Hij heeft zich in zijne betrekking van burgemeester zeer verdienstelijk gemaakt, want men vindt, a° 1597, een post in de thesauriersrekeningen: „Voor twee zilveren bekers, „die van wegens deeze stadt zijn geschoncken aan den Bur„gemeester Thomas Thomasz. tot eene vereeringe van diverse „diensten bij hem in deser stadts zaken gedaen, betaeld LXXI „℔ XII s. I p.

In datzelfde jaar werd hem van stads wege vereerd voor zijne bijzondere naarstigheid als fabriekmeester een zilveren kop ter waarde van 50 tot 55 gulden.

WALRAVEN VAN THUIJL

was in Oct. 1643 een haarl. schilder, woonde op de Sijlpoort en werd ontboden om voor deken en vinderen te compareren.

WILLEM WILLEMSZ. THYBAUT.

Zijn naam wordt soms gespeld *Debault*, dan weder *Tebaut* of *Thibailt*, maar altijd wordt een en dezelfde persoon bedoeld. — Hij was mede een Haarlemmer, en het is bekend dat hij in de groote kerk den 25sten Julij 1599 begraven is.

In verscheidene rekeningen van de stad en van de St. Bavo kerk vindt men aanteekeningen over zijn werk. Zoo vervaardigde hij in 1545, volgens de thesaur. rekeningen, een glas voor de parochiekerk te Haarlem, en in 1549 een glas voor de St. Janskerk aldaar met de wapenen van Haarlem. In 1557 leverde Willem Willemsz. Tybaut een sierlijk glas voor de nieuw gemaakte kerk te Medemblik. — In datzelfde jaar werd aan Willem Willemssz. Tybaut betaalt de som van zes ponden van x ß groon. 't pont voir een schoon heerlijck glas dat van der voors. stede weegen gefigureert met personnages en 't wapen van Haerlem geschoncken is Direck van Teylingen, Rentmeester particulier residerende tot Alcmaer ende bij voorn. Willem gemaeckt en ten huyse van voors. Teylingen geset is. Alst blijct bij sijn quitancie met ordonnantie van burgemeesteren hiervoor geleverdt daerom alhier de voors.″

In 1562 werd aan Willem Tybault, glasemaker betaelt de somme van zes ponden prijse voor ter cause van een glas deur bevel van de burgemeesteren bij hem gezet in 't nieuwe dolhuys geciert met haerlemsche waepen als blijct bij ordonn. van burgem. enz.

In 1585 vervaardigde hij een glas in het huis van den heer van Warmondt, en in 1596 werd hem toegezegd zeven honderd ponden voor zeker groot glas bij deze stad die van Ter Goude en heur luyder kerck geschoncken, en de voors. mr. Willem gedaen maken. In datzelfde jaar werd hem met meester Cornelis, schilder, toegevoegd XXIIII ß voor 't

bewerpen van drie patronen van deser stads wage, die nieuw gebouwd zal worden.

Nog moet ik hier vermelden dat in het boek van uitgaaf en ontvang van de groote kerk op 4 Jan. 1586 genoteerd staat: "Item noch bet. mr. Willem Thebout voor "deene helft van glas over het coor maken sal tot LXV guld."

"15 Junij 1586. It. noch bet. mr. Willem Thebout voor "dander helft van het glas over het coor als reste al betaald LXV guld.

In 1595 is de geheele westgevel der kerk vernieuwd, en waarschijnlijk zal het glas toen veel geleden hebben, want men vindt in hetzelfde boek van uitgaaf en ontvangst:

1595 1 Dec. bet. aan mr. Tybout voor het groote glas in het Westeinde *te vermaken*, blijkende bij zijn declaratie ons overgeleverd 170 ℔.

Zijne knechten geschonken voor haar dienst, so in het maken als in het stellen tot een gratuyteyt van haer arbeid en moeyten II ℔ en IIII st.

Niet onvermeld wil ik hier laten dat meester Gerryt Boels, glasenmaker tot Loven, een glas aangenomen had te maken in den westgevel van de St. Bavo kerk te Haarlem in het jaar 1539. Dit glas stelde voor Gregorius van Egmond, bisschop van Utrecht. De zeer groote gekleurde schets is nog aanwezig en wordt door kerkmeesters bewaard. Aan hem werdt betaalt 5 R. guldens, toen hij de maat kwam nemen en voor sijne costen verteert tot Hillegont IJsbrant Jacobs, wed. XX st.

Dit glas is in 1585 uit den westgevel genomen, om welke redenen blijkt niet, en is toen door het hierboven vermelde van Willem Thybaut vervangen.

DIRCK THYBAUTZ., DIRIC WILLEMSZ. EN WILLEM DIRICXZ.

Ik heb gevonden in de registers van de groote kerk,

a° 1502 : *Diric Tybautz.* beeldsnijder, en in dat van 1521 weder een *Dirck Diebantzzoen*, glaesemeker. Aan dezen laatsten werden voor het scrijve ende te backen van II panden uitbetaelt XXX st. Waarschijnlijk zijn beiden één en dezelfde persoon en zullen Diric Willemsz. en Willem Diricxz. naauw aan hem verwand zijn. Beiden waren ook glazenschrijvers, en komen als zoodanig in de registers van 1522 van de St. Bavo kerk voor. Het was meestal geringe arbeid die van hen genoteerd staat. In de thesauriersrekeningen echter vindt men op datzelfde jaar voor *Willem Diricxz.* een zeer belangrijke post uitgetrokken: a° 1522. Willem Diricxz. glaesemaicker ter cause van een nyeuwe forme en glas wesende 't sestich panden behalven 't harnaste, dat hij van deser stede wegen gemaict en gelevert heeft in sinte gomers kercke tot Enckhuysen ende dat al gescreven ende gebacken werck, in de eene zijde staende die historie, hoe die van Hairlem in voir tijden damyaten gewonnen hebben met een schip van oirloge ende een zaghe dairondere, en dander zijde hoe de wapene van Hairlem bij paeus, keyser, cardinalen, etc. gegeven is ende dat al gewrocht in kerckloodt, zoo goedt en beter werck in gescrifte ende anders, als die die glasen dair dit glas tusschen staet van gescrifte ende werck zijn. Welck glas bij ordinantie en advys van de gerichte ende vroescap van der voirss. stede wege en die voirs. kercke gegeven is, omdat men aldaer veel haerlems bier drinct en slijt ende daer voren hem betaelt gelijck de burgemeesteren hem dat besteedt hadden alst blijct bij sijn eed, met ordinantie van de burgemeesteren. rugge geteykent ende een missyve van dankbaerheyt bij der stede van Enckhuysen ter cause van dien andere stede gescreven die men hier oirlevert (?) de somme van XCVI ℒ.

In 1529 ontving Woudrichem om dezelfde redenen van Haarlem een glas, vervaardigd door *Willem Diricxz.*

JOSEPH THYBAUT.

Hoezeer hij geen glasschrijver of schilder geweest is, heb ik hem hier echter vermeld, omdat hij een broeder was van Willem, en als tapitsier een zeer verdienstelijk man geweest is, gelijk heden ten dage nog kan blijken op het raadhuis uit het groote tapijtwerk door hem vervaardigd, voorstellende het innemen van de stad Damiate. Men vindt dienaangaande dat in het jaar 1629 aan Joseph Thybaut, mr. tapitsier en aan C. van Wieringen meester schilder en Pieter Holsteyn, meester glasschrijver, volgens thesauriersrekeningen betaald zijn II m VIII c LXX ℒ. Te weten, de voorn. Thibaut II m III ℒ voir 't maeken, werken, ende weven van 't tapijt van 't schip van Damiaten, groot in 't vierkant omtrent seven en vijftich ellens, ten behoeven ende dienste deeser stad doen maaken op den grooten kamer van 't nieuwe werk; III c de voorn. Wieringen toegevoegt voor 't maalen van 't patroon van 't zelve werk en II c XXV ℒ. Pieter Holsteyn voor 't afsetten deszelfs patroons en XXV ℒ voor biergeld aan de tapytsiers werkvolk, mitsgaders XX ℒ II s. voor 't inspecteeren en waardeeren aan mr. Johan van Hoboocke van Utrecht vereert, die alhier ontboden was, II m VIII c LXX ℒ XII s.

In 1630 werd betaald aan mr. Joseph Thienponds (of Thybouts, zoo als men hem noemt in dezelfde rekening) mr. Tapietsier en anderen, voor 't maaken van een stuk tapijtwerk, lang dertien ellen en een halve, zijnde de historie alwaer de stad Haarlem het waapen werd vereert met het swaard van Damiaten met het kruis daarboven VIII c XIX ℒ IIII s.

In een andere rekening wordt hij wederom Joost Thiemondt genaamt.

Onder den naam van *Jos. Thienpont* komt hij ook voor in Dan. Souterius, victorie van 's Hertogenbosch, Haarl.

1630, in 4°., bl. 109, alwaar het konstrijk tapijt van Damiaten beschreven en herdacht wordt.

AELBERT SYMONSZ. EN HENDRIK DE VALCK.

Den 20sten Julij 1622 werd Adriaen gedoopt, de zoon van Albert de Valck van Vlissingen, en Marytje Adriaens. Getuigen, Jan van de Velde en Aegje Adriaens.

Aelbert gaf den 4den Febr. 1642 bij het St. Lucas gild als discipel ofte schilders leerlingh aan Pieter Willems van den Hoove, betalende als burger 6 stuyv. In 1644 vindt men hem als vinder van het gild, en gaf hij bij den secret. Frans de Hulst in 1640 een leerling aan, genaamd Jan ten Hage, als burger. Kan deze nu ook zijn die bij anderen als Jan van Hagen of Jan van der Hagen voorkomt? Het begrafenisbriefje van A. de Valck luidt als volgt:

„Teghen Donderdagh den 19den April a° 1657 nae den „middagh ten twee uren precys, werdt UEd. ter begrae„venisse gebeden met Aelbert de Valck, schilder, in de „Nobelstraet, in de Faem. Als vriendt in Huys te komen, „met de Langhe mantel."

Groote Kerck.

De naam van Hendrick de Valck staat als schilder a° 1693 op de lijst van het St. Lucas gild.

ROCHUS VAN VEEN.

Houbraken zegt, dat zijne nagelaten teekeningen, enz. in 't jaar 1706 te Haarlem verkocht zijn. Dit is echter zoo niet; men vindt in de Haarlemsche courant van dat jaar geene aankondiging, maar wel in die van 14 Sept. 1709, waar men het volgende leest:

„Op maendag 23 Sept. en 4 volgende dagen sal men tot

„Haerlem op de zael van 't Prinsehof verkopen alle de lief- „hebberij van Print en teekenkonst, nagelaten bij den heer „Rochus van Veen, van de voornaemste Ital., Fransse, „Hoog- en Nederd. meesters; oock vele miniaturen of wa- „terverfjes, uytvoerig na 't leven gedaen, noch eenige kon- „stige schilderijen.„

Ik bezit vier teekeningen van hem van af 1662—1681, allen geteekend: *Rocho van Veen fecit.*

JAN VAN DE VELDE, Sen. (de Schrijfmeester).

Deze groote schrijf- en francoysche schoolmeester, is niet te Haarlem, maar te Antwerpen geboren. Men kan dit lezen in zijn Spieghel der schrijfkonste, a° 1605, welk werk in 3 st. verdeeld is. 1°. de spieghel, 2°. le Thresor literaire, en 3°. het Fondementboeck. Achter de voorrede en verzen van de Spieghel behoort zijn portret, aet. 36, door J. Matham. Hij was dus in 1605 oud 36 jaren, en Fr. schoolmeester te Rotterdam. Naderhand is hij werkzaam geweest in diezelfde betrekking te Haarlem en is den 10den Sept. 1623 overleden en begraven in de groote kerk aldaar. De kosten beliepen *f* 18. Zie het doodregister en S. Ampzing, beschr. v. Haarl., bladz. 343.

Volgens Kramm zou hij zijn eigen portret, aet. 53, a° 1621 gegraveerd hebben. Dit portret draagt echter het monogram van den zoon en komt geheel overeen met ander werk van hem. Volgens dit portret is hij in 1568 geb., aet. 53 a° 1621. Geen graveerwerk van den vader is mij bekend.

JAN VAN DE VELDE, *de Jonge.*

Kramm zegt dat hij te Haarlem werd geboren, welligt wel vroeger dan in 1598. Ik kan dit niet bepaald tegenspreken, maar waarschijnlijk is het niet, want de vader was in 1605 (zoo als boven reeds gezegd is) Fransoysche schoolmees-

ter binnen de vermaerde coopstadt Rotterdam, en later, zoo als blijkt uit zijne Duytsche Exemplaren (schrijfvoorbeelden) a° 1620 in diezelfde hoedanigheid te Haarlem.

Het navolgende is met betrekking tot hem in de thes. rek. van Haarlem vermeld.

a° 1623. Aan mr. J. v. d. Velde *de Jonge* over zekere prenten op wit satijn van den loff van den Prince van Oranje de stadt vereert, geschoncken XLII ℒ.

a° 1627. Aan mr. Jan v. d. Velde over 't geene hem vereert is in vergoedinge van eene rolle ofte prent van den uytvaert ende de begraeffnisse van den prins Mauritius aen de stadt vereert XXX ℒ.

Onder de zeldzame prenten van hem, omdat zij weinig compleet voorkomen, behoort ook *de Spigel ofte Toneel der ijdelheyd ende ongebondenheyd onser eeuwe, voorgestelt in Rijmen van S. A.* i. e. (SAM. AMPZING) *tot lere en beterschap*, 1633, *bij G. v. Keulen, in* 4°.

Deze serie bevat 17 afbeeldingen van mannen en vrouwen met de dood tot besluit, met 4 reg. holl. verzen door S. A., allen van 1—18 links van onderen genummerd. De fraai gegr. titel is alleen geteekend: J. v. Velde inven. et fecit n°. 1.

In 1635 was hij vinder van het St. Lucas gild en gaf toen als leerlingen aan Cornelis Goutsbloem en Tomas Tomasz. Joncker, burger.

Het jaar van zijn overlijden heb ik niet gevonden. Hij komt niet voor op de doodregisters van 1665—1671. Van dat jaar tot 1678 zijn zij zeer moeijelijk te ontcijferen. Op die van 79, 80 en 81 staat, gelijk wel te verwachten was, zijn overlijden evenmin geboekt.

Ik moet hier nog vermelden, dat in Oct. 1642 te Haarlem woonde in de St. Jansstraat een Jan van de Velde, en dat art. 5 van de not. van het St. Lucas gild van 14 Oct. 1642 op dezen toepasselijk zullen zijn. Het is van den navolgenden inhoud:

„Ingestaen eenen Jan van de Velde ontbooden als plact-
„snijder, doch gaf tot antwoord dat hij een silversmit was;
„waervan hij zijn acte en wettelijck bewijs toonde van Am-
„sterdam, gedateerd den 27sten Maart 1630 ende was on-
„derteekend *Pieter Bas.* Naderhand wordt hij ook kaert-
„snijder genoemd."

Deze nu en Jan van de Velde *junior* kunnen, dunkt mij, niet een en dezelfde persoon geweest zijn, want men kan zich toch moeijelijk voorstellen dat J. v. d. Velde *junior*, die reeds in 1635 vinder was van het St. Lucas gild, in 1642 bij datzelfde gild zoude ontboden zijn om van hem te vernemen wie hij was, en wat zijn beroep was.

JESAJAS VAN DE VELDE

is stellig niet in 1597 te Leiden geboren, en kan de vader van Willem van de Velde, de oude, niet geweest zijn, zoo het althans *waar* is dat deze in 1610 zou geboren zijn, gelijk door anderen wordt opgegeven. Het navolgende uittreksel uit het trouwregister te Haarlem zal dit ten volle bewijzen.

Jsajas van de Velde, jongesel van Amsterdam wonende op de oude gracht, trouwt den 10den April 1611 met Catelijn Maertens, jongedochter van Gent, wonende in de smeestraat.

Hij behoorde in de jaren 1617 en 18 tot de *beminnaars* van de rederijkerskamer de *Wijngaardranken* te Haarlem.

DIRK VERHARST.

In de not. van het St. Lucas gild van Maart 1638 staat:

„Dirk Verharst, schilder, gemaende, dan sijn huisvrouw
„versocht uytstel voor een maent ofte ses weecken, is be-
„slooten weder tegens den naesten te maenen op boeten en
„verdere moeyte."

In die van Aug. 1642: „Verteert in 't ophaelen van de „ommegangh ten huyse van onsen mede gildebroeder mr. Dirk Verharst schilder voor een vaatje bier 60 stuyvers."

CORNELIS ENGELSZ. VERSPRONCK EN JOHANNES CORNELISSE VERSPRONCK.

Van 1594 tot 1621 staat hij onder den naam van Cornelis Engelsz op de rol der schutterij vermeld. Te Haarlem is op het museum aanwezig een schuttersmaaltijd onder n°. 88, gemerkt C. E. 1618, zonder iets meer. In 1637 was Symon Symons la Fèber, burger, bij hem leerling. Hoezeer de naam van Sprongh in de haarlemsche geschiedenis van zeer ouden datum is, en Schrevelius bl. 327 zegt, dat in den jare 1452 daer is geweest Gerard Sprong, van Haarlem, Baccalouris in de Godtsgeleertheidt, en in de universiteyt van Leuven, Rector Mag., zoo schijnt de zoon den naam van *Verspronck* het eerst gedragen te hebben. Zoo is dan ook de fraaije schilderij, voorstellende de regentessen van het heilige-geesthuis op het museum n°. 89, gemerkt J. Verspronck 1642; en was hij in 1644 candidaat voor het vinderschap van het St. Lucas gild. Hij is te Haarlem gestorven. De inhoud van het hier volgende oorspronkelijke begrafenisbriefje bewijst dit:

Teghens Vrijdagh den 30sten Junij a° 1662, naer den middagh, ten twee uuren precys, werdt U. E. ter begraeffenisse ghebeden met mr. Joannes Versprong, schilder in de St. Jansstraat. Als vriend in huys te komen, met de Lange mantel.

Groote Kerck.

In 1638 vervaardigde Jacob Dircksz. Sprongh met Pieter Reyersen van Dyck den drinkhoorn van het schuttersgild der kloveniers te Amsterdam. Of hij tot hetzelfde geslacht behoort is mij onbekend.

CORNELIS GERRITSZ. VERSLUIJS.

Van dezen onvermelden schilder leest men in de notulen van het St. Lucas gild, Oct. 1640:

„Ingestaen Cornelis Gerritsz. Versluys, schilder, ontboden en gevordert om sijn incomen als mr. schilder, seyde „geen schilderij te maecken, om te verkoopen nochte ook geen „vercoft maer soodra als hij sulckx van wille soude sijn sou„der koomen aen vinderen betaelen en sijn gilderegt voldoen „'t welck met waerschouwinge en op boete als meede soo be„last is en hij voorts in opsicht behouden.”

JAN VAN VIANEN

staat als mr. etser op de lijst van het St. Lucas gild te Haarlem a° 1703, den 7^{den} Maart.

In 1668 heb ik in het register van procuratiën, cautiën en appellen van kleine zaken aangeteekend gevonden Guurtje Meynerts Fabritius, weduwe van Jan van Vianen. Dat deze met den hier bovengenoemde niet een en dezelfde persoon kan zijn, is dunkt mij duidelijk. Of de laatste graveur is geweest, is mij onbekend.

Het geslacht VAN DER VINNE.

Kramm zegt te regt dat als de beste bron voor dit haarlemsch geslacht het werk van v. Eynden en v. d. Willigen kan geraadpleegd worden. Ook in zijn werk zal men nog eenige nadere bijzonderheden en aanwijzingen vinden, welke evenwel niet in alle deelen zoo naauwkeurig zijn, of ik zal in staat zijn, met een uitvoerige geslachttafel en eenige hunner werken naast mij, deze te verbeteren of te vermeerderen. In de eerste plaats dan geef ik hier een geslachtstafel (zie bijlage B) voor zooverre die hier noodig kan zijn, om den oorsprong van dit geslacht aan te duiden of om

de bestaande verwarring, veroorzaakt door vele gelijkluidende namen, weg te nemen. Evenwel is het mogelijk dat er naderhand nog anderen van dit geslacht ontdekt worden die de kunst beoefend hebben, want bijna allen, de een meer dan de andere, waren kunstliefhebbers of beoefenaars.

De oudst bekende door mij opgegeven, is *Lolle*, in het hollandsch *Laurens*. De naam alleen duidt reeds aan dat hij van friesche afkomst was. Zijn zoon *Jelle Lollesz.* was te Exmorra, een dorp in Friesland, geboren. Beiden waren katholiek en boeren. De derde *Lolle Jellesz.*, werd mede aldaar geboren, maar vestigde zich te Haarlem en bragt zijn naam in het hollandsch over, zich noemende *Laurens Jellesz.* Hij behoorde tot de doopsgezinde gemeente en trouwde te Haarlem den 30sten Dec. 1607 met *Maeyke Vincents Verfalje.* Hij was linnenwever, dreef handel in verscheidene soorten van garens en zijdewerken, ook met zekeren *Jaques de Graat*, garenkooper. Deze hem tot meerder onderscheid een bijnaam willende geven, schreef op een zijner rekeningen *Laurenz Jellesz van der Vinne*, dezen bijnaam ontleenende van een stukje land dat *Laurens Jellesz.* in Friesland in eigendom had, en waarvan hij met de *Graat* wel gesproken had, als zijnde genoemd *fenland* of de *fenne*, in het hollandsch *venland* of *de venne.* Bij vergissing had de *Graat* nu een *i* in plaats van een *e* gebruikt, van hier *vinne* in plaats van *venne*, en zoo is het door *Laurens Jellesz.* zonder verandering aangenomen en behouden. Hij is overleden den 10den Sept. 1665 te Amsterdam bij een van zijne zonen met name *Izaak Laurens*, die aldaar geplaatst was op de Oost-Indische timmerwerf. Deze was ook wever *en maakte wat boekoefening en was liefhebber der poezij.* Hij heeft tien kinderen gehad, allen zonen, waarvan drie jong gestorven zijn. Bij de navolgende beschrijving van de v. d. Vinne, heb ik alleen melding gemaakt van datgene wat bij anderen niet of minder naauwkeurig geboekt is.

Vinne (Izaak v. d.) zoon van Vincent Laurensz. is overleden 15 April 1740.

De navolgende prenten van hem, zoowel bekende als onbekende, zal ik hier nader beschrijven.

De gezigten *buyten Haerlem* zijn 12 in getal, allen genummerd. N°. 1 is alleen met zijne voorletters geteekend. Er bestaan drukken vóór en met het adres van B. Cleynhens te Haarlem. De eersten zijn de beste.

De zes stuks naar Th. Wijck zijn genummerd van 1—6 en allen met zijne voorletters geteekend. N°. 6 heeft daarbij 1686.

Vier stuks gezigten in Savoyen, gen. van 1—4 en regts met den naam van J. de Nagcoires fec.

Twee stuks van dezelfde grootte als de voorgaanden, ongeteekend. Voorstellende:

1°. Een watergezigt met zeilende schepen en verder een gedeelte landschap.

2°. Een zeer fraai boomrijk landschap met verscheidene ruiters te paard en eenige honden welke zich laven aan een fontein.

Vier stuks copijen naar A. van Ostade, zijnde de nummers 15, 29, 30, 33. Allen ongeteekend en grooter dan de origineelen en wel onderscheiden van die van Bloteling. Waarschijnlijk bestaan er nog meer. Deze laatsten zijn mij opgegeven door den heer Vincent v. d. Vinne van Lee.

Een landschap, voorstellende een maneschijn. Op den voorgrond regts ligt een man, daarachter een paard en koe, meer links twee schapen en een lam. Ongeteekend. Zwarte kunst.

Zou dit prentje ook de maansverduistering kunnen zijn, waarvan gesproken wordt in den catalogus van Vincent v. d. Vinne, bl. 49, n°. 77? In dat geval is *Vincent*, zoon van *Laurens*, kleinzoon van *Vincent Laurensz.* de maker. De houtsneden die hij vervaardigd heeft en waarvan meer dan driehonderd stuks bij mij aanwezig zijn, zijn meest allen fabriek-

merken, zegelstempels voor de pachters, mathematische figuren, kapitale letters, kleine prentjes voor almanakken, deze laatsten gecopieerd naar Dirk de Bray, kinderprenten, zoo als *spelen van Cupido*, *verscheidene dieren*, enz. enz., zoowel voor anderen als voor zijn eigen boekwinkel.

Vinne (Jacob v. d.) was niet de zoon van *Vincent*, maar van *Laurens*, en kleinzoon van *Vincent Laurensz.* Hij is geboren 23 Junij 1688 en overleden 17 Jan. 1737, en was gehuwd met *Anna van Rees.* Het bekende langwerpige prentje is alzoo gemaakt op elfjarigen leeftijd. Het heeft weinig verdienste, maar is zeer zeldzaam. Deze *Jacob* kwam in 1735 in het gild als schilder en plaatsnijder.

Vinne (Jan v. d.) was niet de zoon van *Vincent*, maar van *Vincent Laurensz.* Hij was geboren 3 *Febr.* 1663. Om zijne strenge stiefmoeder te ontloopen, ging hij den 10den Mei 1686 naar *Engeland.* Zijn eerste leermeester was zijn vader; in den vreemde schilderde hij bij *Jan Wijck.* In Junij 1688 kwam hij weder te Haarlem; woonde toen te zamen met zijn broeder *Izaak*, en trouwde in 1698 met *Catharina Huurkamp.* Hij had een fabriek van stoffen en schilderde. Het geëtste prentje waarvan Kramm spreekt is niet van hem, maar van *Vincent v. d. Vinne Laurenszoon.* Zie nader op dezen. Welligt heeft deze Jan v. d. Vinne een ander prentje geëtst, voorstellende een vogelaar, naar A. Bloemaart (?), zittende op een zodebank ter regterzijde. Voor hem staat een mand met groot hengsel, waaruit hij met beide handen iets schijnt te krijgen; daarachter ligt een wandelstok: het hoofd is gekeerd naar een uil die op een kruk zit. Verder ziet men meer op den achtergrond een andere kruk, links ter halver lijve een andere figuur. Van onderen staat verkeerd Jan van der Vinne, anno 1711 of 15: br. 10 c. 4 str. h. 10 c.

Het geheel verraadt een ongeoefende hand, en het zou dus zeer goed geëtst kunnen zijn door Jan v. d. Vinne Lau-

renszoon op jeugdigen leeftijd. Jacob v. d. Vinne en Vincent v. d. Vinne van Lee hebben dit mede gedaan. Hij overleed 1 Maart 1721.

Vinne (Jan v. d.) Laurenszoon, geboren 31 Januarij 1699, overleden 8 Nov. 1753, was den 12den Mei 1732 met Johanna Bosveld gehuwd en wordt op den titel van zijn catalogus *kunstschilder* genoemd.

Vinne (Jan v. d.) Janszoon, geboren 12 *Junij* 1734, overleden 1 Julij 1805, heeft niet twee maar drie landschappen naar *J. v Huysum* gemaakt, waarvan één met het jaartal 1766, de andere twee met 1767 geteekend zijn.

De twee prenten door Nagler opgegeven als van een zekeren *J. v. d. Vinne*, naar *J. v. Haer*, met het jaartal 1667 in 8°. zouden, volgens gissing van Kramm, niet dan aan *Izaak* kunnen toegeschreven worden. *Izaak* is echter eerst in 1665 geboren en kon dus in 1667 niet etsen. In het geslachtregister heb ik gevonden eenen *Jan van der Vinne*, zoon van *Abraham Laurens* en kleinzoon van *Laurens Gilles*. Deze *Jan* werd geboren 28 Junij 1648 en is overleden 26 Aug. 1710. Indien de opgave van Nagler nu juist was, zouden deze twee prenten van dezen *Jan* zijn. Hij is echter als kunstenaar geheel onbekend. Alles behoort stellig bij Jan van der Vinne Janszoon te huis, en Nagler heeft zich in de jaartallen vergist. De prenten zijn niet naar J. v. Haer, maar naar J. v. Huysum, drie in getal, met het jaartal 1766 en 67.

Vinne (Laurens v. d.), zoon van *Vincent Laurensz.* en niet *Vincentsz.*, is geboren 24 Maart 1658 en overleden 8 Mei 1729. Hij heeft veel geschilderd voor den heer *Philips de Flines* te Amsterdam (wiens kabinet schilderijen verkocht is 20 April 1700. Zie den catal. van schilderijen van *Hoet* 1 d., pag. 58); 's zomers bloemen naar het leven op des hofstede *Spaar en hout* bij *Haarlem*, 's winters te *Amsterdam*, naar schilderijen en teekeningen. Hij heeft het eerst het vossenhuis bewoond en was gehuwd met *Elizabeth Boe*

kaert. In 1729 was hij vinder van het St. Lucas gild. Het bekende prentje, door hem geëtst, heeft tot opschrift: *Deze fijne katoene lintten worden gemaakt bij Laurens van der Vinne tot Haarlem in 't Vossenhuys.* De copij (?) heeft alleen tot opschrift: 't *Vossenhuys*, n°. In het *Journal des beaux arts* n°. 8, 30 April 1865, vindt men op het artikel *Teniers le Jeune, sa vie*, enz., dat *Louis van der Vinne* in 1673 als leerling aangenomen werd bij Teniers III, volgens het daar meermalen aangehaalde *Handtboeck.* Blijkbaar is het, dat hier een vergissing plaats gehad heeft en dat men voor Louis, Laurens moet lezen.

Vinne (Laurens v. d.) Jacobszoon werd geboren 3 Junij 1712 en overleed 27 Mei 1742. Hij was in 1735 gehuwd met *Joh. Herdingh*, van Leiden, en schilderde. Hij kwam in dat jaar als schilder in het gild. Zie Kramm in voce.

Vinne (Vincent Laurensz. v. d.) was de zevende zoon van *Laurens Jillesz.* en werd dikwerf alleen *Vincent* genoemd. Hij is geboren 11 Oct. 1629, overleden 26 Aug. 1702, en begraven in de groote kerk, middeltrans n°. 363. In 1656 den 24sten Dec. trouwde hij met *Annetje de Gaver*, dochter van Jan. In 1668 den 9den Sept. hertrouwde hij met *Katalijntje Boekaert* en heeft bij ieder van deze vrouwen zes kinderen gehad. Hij kwam op zijn 18de jaar bij *Fr. Hals* en bleef er slechts negen maanden, waarna hij nog eenigen tijd te *Monnikendam* schilderde. Hetgeen *Houbraken* ons medeedeelt omtrent zijne buitenlandsche reis, alsook al het overige, is volgens zijne eigene aanteekeningen waarheid. Te *Parijs* schilderde hij eenigen tijd bij *Pierre Forest.* In 1662 was hij vinder en penningmeester van het St. Lucas gild. Zijn werk werd door den toenmaligen amsterdamschen burgemeester *Joan Six*, een groot liefhebber en kenner, zeer op prijs gesteld. Hij schijnt bijzonder naarstig geweest te zijn en moet ongeloofelijk veel geschilderd hebben. Te verwonderen is het daarom dat men thans zoo weinig van hem ziet. Ik bezit de portretten van *Jacob Laurens* en *Izaak*

Laurens, beiden broeders van hem, door hem geschilderd. Aangaande zijn eigen portret, zie mijn berigt omtrent *Fr. Hals.*

Vinne (Vincent v. d.) *Laurenszoon* en kleinzoon van *Vincent Laurensz.* is geboren 10 Junij 1686 en overleden 16 Mei 1742. Het prentje bij Kramm vermeld, als door *Jan v. d. Vinne Vincentszoon*, voorstellende een herder, enz., is door dezen *Vincent* naar *L. v. d. Vinne* gemaakt en alzoo geteekend. Een tweede van dezelfde grootte, voorstellende een herder met eenige schapen, koe, geit en twee paarden in een landschap, is door en naar hem, en geteekend *V. v. d. Vinne invenit et fecit.*

Vinne (Vincent v. d.), zoon van *Jan* en kleinzoon van *Laurens*, is geboren 31 Jan. 1736, overleden 15 Jan. 1811, begraven in de groote kerk, noordertrans, n°. 6. De cachelot waarvan Kramm spreekt, is alleen geteekend *v. d. Vinne del.* en heeft tot onderschrift: *Cagelot lang* 61 *voeten*, *den* 20 *Februari* 1762 *tussen Zantvoort en Wijk op zee aangedreven.* De tweede afbeelding, evenzoo geteekend, heeft: *De Cagelot tegen de rug te zien.* Een derde, geteekend: *v. d. Vinne fec.*, heeft tot onderschrift: *Cagelot, lang* 60 *voeten den* 15 *Febr.* 1764 *benoorde Egmond op Zee levendig op strant gedreve.*

Vinne van Lee (Vincent v. d.) niet *de Jonge* want er heeft geen oude van dien naam bestaan, woont te Haarlem en is geb. 20 Sept. 1798. Zijn moeder was *Hester v. d. Vinne* en getrouwd met Jan van Lee, jr., die even als zijn zoon thans, wijnhandelaar geweest is. Zijne moeder was eene dochter van *Joris v. d. Vinne.* Deze *Joris*, geboren 14 Junij 1715 en overleden 31 Julij 1769, was een zoon van *Jacob* en kleinzoon van *Laurens*, de eerste bewoner van het Vossenhuis. Gelijk bijna allen van dit geslacht de kunst of als schilders of als liefhebbers beoefend hebben, zoo ook heeft *V. v. d. Vinne van Lee* in zijne vroege jongelingsjaren dit loffelijk voetspoor gevolgd, en wel op zoodanige wijze dat het jammer is

dat hij op lateren leeftijd de beoefening niet voortgezet heeft. Reeds op elfjarigen leeftijd heeft hij eenige houtsneden vervaardigd, als: een man met een slaapmuts op, een schaatsenrijder, een jongen loopende achter een hoepel, een dito op eén prikslee, een dito die een varken bij de ooren trekt en een staand koetje. Zijne etsproeven op 12, 13 en 15-jarigen leeftijd vervaardigd zijn, in aanmerking genomen zijne nog zoo jeugdige jaren, al zeer goed geslaagd en bestaan uit een bokkenkopje, regts gekeerd, br. 3 c. 8 str., hoog 4 c. 8 str.; een kind dat zeepbellen blaast, br. 6 c. 4 str., hoog 6 c. 4 str., en een zittend man die den rok van een eenigzins voorovergebogene vrouw voor een vuur droogt. Men ziet op den achtergrond links twee muzikanten, regts een man die over de onderdeur ligt, br. 9 c., hoog 10 c. 3 str. Zeer luchtig maar geestig behandeld. Allen ongeteekend, gelijk mede een verkleinde copij naar A. v. Ostade, zijnde n°. 36 van Bartsch, en ten laatste nog een jongen die zich verweert tegen een keffenden hond, br. 5 c. 5 str., hoog 5½ c., links geteekend VL. Dit plaatje is op 15jarigen leeftijd vervaardigd. Slechts zes exemplaren zijn er van gedrukt.

CORNELIS VISSCHER.

Men vindt a° 1653 zijn naam op het *Rekenboeck* van het St. Lucas gild te Haarlem; hij betaalde toen als *plaatsnijder* en *meester outste zoon* zijn gilderegt. Uit deze laatste woorden kan men veilig besluiten dat zijn vader ook tot het gild behoorde, welligt als plaatsnijder of schilder. In het trouwregister van 28 Mei 1640 staat, dat Cornelis Corneliss Visscher, jongman van Sparendam, wonende op de scheepmakersdijk, trouwde met Neeltje Jans van Hecke, jongedochter van Overveen en wonende aldaar. Ik kan niet beslissen of hier onze voorname graveur bedoeld word, maar meende dit huwelijk toch te moeten vermelden. Nu on-

langs (1865) is uitgekomen te Leipzig, Cornel. Visscher, *Verz. seiner Kupferstiche*, bearb. von J. Wussin.

In zijne *Einleitung* stelt Wussin zijn geboorte als het waarschijnlijkst tusschen 1618—20. Maar op de doopregisters der gereformeerden te Haarlem komt hij van 1608—1622 niet voor. Die der roomsch-Katholieken zijn van dien tijd niet aanwezig. Is hij nu in dien tijd in Haarlem geboren, zoo bestaat nog de mogelijkheid dat hij tot die gezindte zou behoord hebben; of ook welligt tot de doopsgezinden? Wussin spreekt daarenboven van eenen zoon van hem die in 1656 den ouderdom van 13 jaren zou bereikt hebben. Maar ook deze is door mij niet gevonden. Evenmin is zijn overlijden geboekt op het aangeduide jaartal 1658. Wel staat vermeld in het doodregister dat den 7^{den} Junij 1662 begraven is op het St. Anna kerkhof, Cornelis Visscher.

JOOST DE VOLDER

vind ik in de notulen van het St. Lucas gild aangeteekend a° 1640, toen hij 32 jaar oud was, als schilder en een seer eerlijk en bekwaam persoon, hetgeen ten gevolge had dat hij assistent schriftheer werd en in 1642 als schriftheer optrad. — Hij was van Haarlem en trouwde 18 Dec. 1639 voor schepenen met Grietje Burgers Lievelt, jonge dochter van Haarlem.

ALEXANDER VOS

heb ik door zijn geteekend portret leeren kennen als picturae et florae amator harlemensis. Hij komt op de lijst van het St. Lucas gild voor a° 1728, 3 Aug. als konstminnaar.

Hij was gehuwd met Elizabeth Kittensteyn, een kleindochter van den notaris Cornelis Kittensteyn.

JAN JANSS DE VOS

mr. beeltsnijder en steenhouwer, als verschil hebbende met Aelbert Maerts zijn confrater, over aangenomen werk van harsteen aen de brouwerije van die oranjeboom. (Zie de notulen Aug. 1637).

HENDRIK CORNELISZ., CORNELIS, FREDERIK EN JACOB VROOM.

In het memoriaal van burgemeesteren leest men op den 28sten Jan. 1597: "Hendrik de Vroom Corneliss, is op zijn "versouck vrijheyt verleent dat zijn persoon gedeurende zijn "leven nyet en sal moegen werden gecoren noch gestelt ende "bedieninghe tzij vinder of andersints van 't Lucas ghilt "binnen dese stadt." En in de thesauriersrekeningen a° 1601, "aan meester Hendrik de Vroom betaelt voor de vereeringe "de stadt en de magistraten gedaen met zeecker getal van "printen ofte exemplaren van de scheepsarmade ende heir-"tocht toegerust in de somer a° zesthien hondert op Vlaen-"deren LX £."

Deze scheepsarmade bestond uit 2800 schepen voor Philippus en is de eerste origineele afbeelding, waarna wederom verkleinde copijen gevolgd zijn. De uitvoerige beschrijving is te vinden in de beredeneerde beschrijving van Nederlandsche historieplaten, enz. door Fr. Muller, 1e afl. 1863, bl. 135, n°. 1130—32.

Nog vindt men in bovenvermelde rekeningen, dat hem in 1603 betaald werd "voor zijn bewerp en ordonnantie van "zeeker patroon van een schip omme 't zelfde te doen na-"schrijven in de glasen bij de stadt geschonken in 't gemeen-"landshuis tot Leyden XVIII £." In die van 1630 "over 't geene hem toegevoegd en geaccordeerd is voor zeekere schil-

derije bij hem ten dienste deeser stadt gemaeckt van den slag op de Vuycke VII c L ℔.

Deze slag heeft plaats gehad op het Haarlemmermeer, 26 Mei 1573. De schilderij is naderhand aan den lande afgestaan.

De vrouw van H. C. Vroom was genaamd Joosje Cornelisse, en bleef na haar mans dood in het gild. Zie de notulen van Nov. 1640. In die van Sept. 1640 leest men: „Bij den heer deken voorgesteld om noe te handelen met mr. Hendr. Vroom's weduwe, is 't selve uitgestelt tot den naasten. Uit het doodregister verneemt men dat hij begraven is den 4den Februarij 1640 in de S. Jans kerk.

De bekende fransche medailleur Simon heeft een medailje op Hendrik Corn. Vroom vervaardigd. Aan de eene zijde vindt men zijn borstbeeld, aan de andere Natus Harlemensis 1566.

Cornelis Vroom

was reeds in 1635 in het gild, en kocht zich van de schutterij vrij door aan de regering, volgens resolutiën van 24 April 1639, een schilderij te verkoopen, zijnde een landschap voor *f* 325. — 125 gulden werd aan hem ter hand gesteld en voor de resterende *f* 200 werd hij voor altijd van de schutterij en de tochtwacht vrijgesteld.

In een copij rekwest van deken en vinderen van het St. Lucas gild, a° 1642, aan HH. burgem., waarbij zij aandringen op het vaststellen van eenige bepalingen op het verkoopen van schilderijen in het openbaar, staat onder aan het rekwest in margine aangeteekend: „Cornelis Vroom is uyt „den voorn. gilde gescheyden en heeft hem al over langen „tijt laten uytdoen vermits hem al de razerij van 't gilt niet „aen en stont, heeft hem derhalven geexrascert."

De inhoud van zijn oorspronkelijk begrafenisbriefje is als volgt:

Teghens Vrijdagh den 16^{den} Sept. 1661 naer den middagh ten twee uyren precis, werdt UEd. ter begraeffenisse gebeden met Cornelis Vroom, meester schilder op het Bagijnenhoff, achter 't oude kerckhoff bij de Trompet. Als vrient in huyte komen met de lange mantel.„

Groote kerck
(Middelkerk n°. 60).

FREDERIK VROOM.

Reeds in 1619 wordt van hem melding gemaakt als schilter. Ook was hij reeds in 1635 in het St. Lucas gild, want hij werd toen aangemaand het gildegeld te betalen. Hij trad voor de tweede maal in het huwelijk voor schepenen den 10^{den} September 1651 met Elizabeth v. d. Nun, j. d. van Haarlem. Den 20sten Sept. 1667 is hij begraven in de groote kerk, middelkerk n°. 331. De kosten waren *f* 47. — Zijn vrouw was reeds overleden den 15^{den} Januarij van dat jaar, en in hetzelfde graf begraven. Van hem is eene geteekende afbeelding; bij Bodel Nijenhuis.

JACOB VROOM

was in 1653 vinder van het St. Lucas gild. Hij hertrouwde 9 Febr. 1659 met de weduwe Maritgen Isbrants, hij van Saerdam, zij van Haarlem. In 1678 behoorde hij tot het schoonenvaarders gild. Zijn begrafenisbriefje is van den volgenden inhoud:

Anno 1700. Teghens Zaturdag, zijnde den 6^{den} Maart na de middagh ten twee uren precys, werdt UEd. ter begraeffenisse versocht, met Jacob Vroom, in leven mr. schilder ten huyse van Dr. van Meer, op de Bakenistegracht, als vrient in huys te komen met de lange mantel

Groote kerck
(Middelkerk n°. 60).

Zijne vrouw is den 4den Maart 1673 in de groote kerk begraven. Middenkerk, n°. 60.

JACOB MARCUSS. VAN DER WAL

was, volgens het omschrift van zijn portret, geteekend door C. v. Noorde, a° 1765 naar hem zelven, geboren te Haarlem 1644 en aldaar overleden 1720, een konstig beeltjes schilder. In 1688 was hij deken van het schildersgild. — Hij was een leerling van A. v. Ostade, schilderde met veel oordeel en bekwaamheid, maar zeer smakeloos.

JACOB WARNAER OF WARNARS

was in 1642 discipel bij Ph. Wouwerman en is welligt dezelfde die bij Kramm vermeld is als .... Warnaar of Warnar.

WILHELM HERM. WARNAR.

Bij zijn portret, geteekend door Taco Jelgersma, staat aangeteekend dat hij geboren is te Darmstadt en overleden te Haarlem, den 30sten Mei a° 1729, in den ouderdom van 57 jaren. Anno 1714, 10 Julij, vindt men zijn naam als gildebroeder van het St. Lucas gild.

PAUWELS WENS.

In April 1643 werd Pauwels Wens, schilder, ontboden voor deken en vinders, hem afgevordert voldoeninge van sijn gilderegt, gaf ten antwoort dat hij niet int sin had op hem selve te blijven schilderen, maar soo haest hij van seker accident genesen was, weder bij een meester te gaen.

In Dec van dat jaar werd hij weder aangemaand maar

conde daertoe niet resolveeren vermidts hij alleen door sieckte van sijn mr. gebleven was, en alsoo haest als hij weder gesont en bequaem tot schilderen was soude weder bij sijn mr. gaen doch versocht eyndling een weeck vijf of ses respijt soo hij daertegen gesint was bij sijn self te schilderen soude gerne voldoen, twelk hem is vergunt.

JACOB DE WET OF WETH Senior en Junior, EN GERRIT DE WET of WETH.

Jacob sen. werd te Alkmaar als schilder opgenomen in het gild in 1637. Hij werd als candidaat tot het vinderschap van het St. Lucas gild te Haarlem voorgesteld in Januarij 1644. Hij leefde nog in 1670, want in een studieboekje van hem vond ik aangeteekend:

„Kristoffel de Jong is bij mij te schilderen gekoomen voor „de soma van sestien gulde in 't jaer den 9den Junius „a°. 1670 „

Om zijn geteekend portret staat, dat hij te Haarlem geboren was en nog in 1671 leefde. Hij woonde in de korte St. Jansstraat en was in den personelen omslag aangeslagen voor *f* 15, a° 1670.

Een tweede portret maakt ons bekend met *Jacob de Wet de Jonge*, schilder, geboren te Haarlem, overleden te Amsterdam, den 11den November 1697, en den 16den in de nieuwe kerk begraven. Hij is schilder geweest van Jacobus de tweede, koning van Engeland.

De naam van *Gerrit de Wet*, schilder en ingeboren burger, komt voor anno 1643 in de notulen van het St. Lucas gild te Haarlem. Hij woonde in de lombardsteeg.

JOAN WIELANT.

Zijn geteekend portret, naar hem zelven gedaan, a° 1690.

bij mij aanwezig, maakt ons bekend dat hij geboren is te Haarlem, en aldaar overleden in 1717. Hij schilderde landschappen met naakte vrouwtjes.

Hij kwam in het gild den 2den Oct. 1696.

CORNELIS CLAESZ. EN CLAES VAN WIERINGEN.

Immerzeel zegt dat hij omtrent 1600 te Haarlem zou geboren zijn, maar zeker is het dat dit niet zoo is, want reeds in 1600 staat hij op de rol van de schutterij en 1603 werd aan C. C. v. Wieringen uitbetaald voor zijnen dienst ende arbeyt int aftrecken en schilderen van de gelegentheyt van den Overthoom buyten Aemstelredam mette leveringe van de exemplaren daertoe noodich XLII ℔. (Zie de thesaur. rekeningen).

In 1630 uit zaeke van de behoeften tot de teekeninge van 't schip van de damiaten verbesigt en geemployeerd LXIX ℔ II s. S. Ampzing maakt op bl. 372 van zijn werk met een enkel woord melding van zijn zoon *Klaes*. Waarschijnlijk is hij in 1643 overleden; immers den 24sten Oct. van dat jaar werd een opening aangevraagd in de groote kerk, suydertrans n°. 59, voor *Claes van Wieringe*.

Te Haarlem zijn twee schilderijen op het museum van C. C. v. Wieringen, n°. 94 en 95. De eerste werd voor het oude-mannenhuis aangekocht den 8sten Julij 1628. In het Journaal staat:

„Meester Cornelis Claess van Wieringhe, schilder, betaelt „voor een bert en schilderie genaemt het arriveeren van de „pals ende sijn bruyt Jacobus dochter Coningh van engelant „doen hij tot Vlissinge vuyt engelant ende sijn bruyt daer „aenquam ende hebbe daer voor gegeven die somma van „..... *f* 160.”

JOHANNES EN PIETER WILS.

Johannes moet reeds vóór 1670 overleden zijn, want de

weduwe en kinderen van Johannes Wils betaalden in dat jaar de somme van *f* 60 in den personelen omslag.

De kunst door hem nagelaten werd later verkocht en in de Haarl. courant van 6 April 1680, n°. 14, op de volgende wijze aangekondigd:

„De erfgenamen van Zaliger Johannes Wils willen op „Woensdag 10 April te Amsterdam verkopen een groote „quantiteyt schone en curieuse papierkonst, bestaende in „tekeningen en prenten, soo van Ital., Fransche, Hoogd. en „Nederl. meesters.„

Pieter Wils was gesworen landmeter te Haarlem. In het archief aldaar zijn verscheidene kaarten en plannen, allen door hem bekwaam geteekend, met het jaartal 1644, enz. Ampzing in zijne *beschrijving van Haarlem* spreekt reeds van hem. Zie bl. 344.

In 1626 werd hem geaccordeert de geometrie te exerceren.

In 1633 werd hij belast met het caarteeren van de landen der stad Haarlem. (Zie resol. van burgem.)

JAN DE WIT

komt te Haarlem in het gild als schilder in Januarij 1644. Het volgende artikel uit de notulen maakt ons dit bekend:

„Ingestaen Jan de Wit, schilder, gevordert zijnde te „betalen zijn gilderegt, seyde daertoe wel geresolveert te „wesen maer dat men eerst soude doen betaelen mr. Cornelis „Vroom, die al out schilder was en nou nae de doot van „sijn moeder sijn eygen werck dede en dierhalve verstont soo „wel schuldig te zijn als hij en soo haest als die voldaen had „soo soude vindre de knecht een akte sende, hij soude dan „geen betaeling weygeren en is alsoo vertrokken.„

Men heeft te Haarlem in het museum een kloeke en goede schilderij met dood wild van hem, zijnde n°. 98.

Hij is den 17den Oct. 1660 begraven in de groote kerk, noordertrans n°. 121. De onkosten beliepen *f* 23.

Nader onderzoek heeft mij echter nog doen vinden de begrafenis in de groote kerk, suydertrans n°. 256, op 1 Mei 1677, van eenen Jan de Wit. Ik kan tot nog toe niet beslissen wie van beiden de schilder geweest is.

PAUWELS OF PAULUS JOOSTEN, PHILIPPUS, PIETER EN JAN WOUWERMAN.

Pauwels Joosten Wouwerman was de vader van Philippus, Pieter en Jan, en de leermeester van Philippus. Het bewijs zal ik hier laten volgen; het is genomen uit art. 8 van de notulen van het St. Lucas gild te Haarlem, van den 4den Sept. 1640.

„Ingestaen Philips Wouwerman, schilder, soon van Pau- „wels Joosten Wouwerman, mr. schilder, ontboden nae ken- „nisse van noodige qualiteyten, en gevordert om sijn incoom- „gelt, is des willich en te vreden geweest ende heeft des „als meesters jongen zoon betaelt voor 't gilde 12 stuyv., „voor den knecht 4 stuyv., voor de acte (hem toegeseyt te „sullen senden, 2 stuyv.) comt samen 18 st., dien volgens is „hij P. J. Wouwerman als mr. schilder en gildebroeder aen- „genomen en ter register ingeschreven."

Paulus Joosten Wouwerman was oorspronkelijk van Alkmaar en woonde in 1618 in de Beverwijk. Hij komt te dien tijde en ook nog later voor alleen onder den naam van Paulus Joosten. Ik zal dit bewijzen uit het trouw- en doopregister. In het eerste dan leest men, dat den 4den December 1618 te Haarlem trouwde Paulus Joosten, weduwenaar van Alkmaer, wonende in de Beverwijck met Susanna van den Bogaert, jongedochter van Haerlem, wonende op de Krogt. Reeds den 24sten Mei 1619 werd gedoopt *Philippus*, zoon van Paulus Joosten van Alckmaer en Susanne van den Boogaert. Getuigen Gilles, Jan en Janneke van

den Bogaert. Den 26sten Jan. 1622 *Daniel* en Geertruyd tweelingen; vader Pouwel Joosten, van Alkmaar, moeder Susanneke van den Bogaart. Getuigen: Daniel en Geertruyd v. d. Bogaert. Den 13den Sept. 1623 *Pieter*, zoon van Paulus Joosten van Alckmaer en Janneke van den Bogaert. Getuige: Claes Jaspars. Den 30sten Oct. 1629 *Johannes*, zoon van Pouwels Joosten van Alckmaer en Susanneke van den Bogaert. Getuige: Jacob v. d. Bogart.

Wij treffen hier aan Philippus, Pieter en Jan, allen zonen van Paulus Joosten en Susanne van den Bogaart, en vermeenen juist om deze zoo sprekende vereeniging van deze drie broeders, allen bekend in de kunstgeschiedenis, dat er geen twijfel kan bestaan of Paulus Joosten is niemand anders dan Paulus Joosten Wouwerman.

Hij is gestorven den 26sten Sept. 1642 en den 28sten dier maand begraven in de groote kerk, middelkerk n°. 42. Dit duidt het doodregister aan, terwijl men vindt aangeteekend in de notulen van 7 Oct. 1612 art. 9. „Ingebracht 4 stuyv. van „de lijckboete der begrafenisse van Paulus Joosten Wouwer-„mans, gestorven den 26sten Sept. en begraven den 28sten „dito, daarvan onse knecht de helft moet hebben, blijft voor „het gilt maer 2 st.”

Philippus Wouwerman.

In bovenstaand berigt heb ik aangetoond dat Ph. Wouwerman niet in 1620 geboren is, zoo als men tot nog toe meende, maar wel dat hij reeds den 24sten Mei 1619 gedoopt werd.

Van hem werd den 16den April 1643 een kind begraven. In 1642 gaf hij als leerlingen aan: Nicolaes Ficke en Jacob Warnars, van Amsterdam. In 1656 Antony de Haen. In de notulen van February 1642 leest men:

„Ingestaen mr. Philips Wouwermans, schilder, dagende

„en verthoonende dat een Coort Witholt uit Sweeden sijnen „discipel geweest zijnde, was met hem veraccordeert en had- „de hem aengenomen te leeren bij 't vierendeel jaers, waer- „van hij hem een vierendeel jaers heeft betaelt, en bovendien „noch 5 of 6 daghen naer gegaen zijnde, is eyntlycke door- „gegaen, hem stilzwijgende besteedende te leeren bij mr. „Jacob de Weth, oversulckx Wouwermans versocht dat hem „door de Vinderen soude geordonneert werden sijn vieren- „deeljaers te moeten voldoen daer hij alreede ingetreeden was, „waerop bij Vinderen is geresolveert en Wouwerman aenge- „seydt alsoo dese Koort Witholt gedaegt sijnde niet ende „compareerde, dat vinderen door haer knecht souden laten „verbieden het wercken op eenige winckel, ofte oock op hem „selven volgens de keure ende op de boeten indien vermelt, „mede aen Jacob de Weth, dat hij hem niet en vervordert „deselve aen te nemen ofte op zijn winckel en laet wercken „voor en aleer hij in vrintschap met sijnen mr. is veraccor- „deert op de boeten in deselve keure vermelt Articule 6, „waarmede is Wouwermans vertrokken."

In de vergadering van Maart 1642 is dit verschil beslist, want men leest aldaar het volgende:

„Ingestaen Philips Wouwerman, schilder, als mr. en Coort „Witholt als discipel teegens malcanderen en misnoegen als „voren op den sitdagh den 4den Febr. art. 5 verhaelt want „Wouwerman eyste gelt van sijn vierendeel jaers daer den „anderen in was getreden, die wel bekende dat hij een trony „had gedootverft naart vierendeel jaers, maar susteneerde „daerom eevenwel het vierendeel jaers niet heel soude beta- „len, twelck 15 Gulden was, doch sijn partijen eyntlyck door „tusschen spreecken van vinderen veraccordeert dat Coort „Witholt aan sijn mr. Wouwerman soude betaelen 7½ gul- „den, 't welk hij aan de vinderen belooft omtrent over 14 „dagen in handen te sullen bestellen van de heere deec- „ken, waervan Wouwerman sal alsdan schuldich weesen

„te betalen aen de knecht van 't gilt 2 stuyvers van 't „dagen van Witholt 8 stuyvers voor verbodt aen dezelve „gedaen."

In 1645 was hij vinder.

Philippus Wouwerman is in Mei 1668 overleden. Men vindt op het doodregister:

10 Mei 1668 een openinck in de nieuwe kerk voor mr. Philips Wouwerman.

Noordertrans n°. 203	*f*	4
De Roeff aan de kerk	„	13
Een uur beluyt	„	12
De Roeff aan de diaken	„	6
Voor de schaal	„	2
	f	37

Den 22sten Januarij 1670 werd de wed. van Philips Wouwerman in de groote kerk, noordertrans n°. 227, begraven. De onkosten beliepen *f* 21. Men mag uit deze, voor dien tijd betrekkelijk aanzienlijke sommen bij deze plegtigheden besteed, besluiten dat noch Ph. Wouwerman, noch zijne weduwe in zulke behoeftige omstandigheden verkeerden, als men gewoon is op te geven. Hetgeen ook bewezen wordt uit den personelen omslag a° 1670, waarin Philippus Wouwerman nog voor *f* 50 aangeslagen is. Hierbij staat aangeteekend *weg en verloopen.*

Pieter Wouwerman

was de tweede zoon. Zijn geboortejaar heb ik, even als dat van zijnen broeder, hierboven reeds vermeld. Hij trouwde als jongman, wonende in de zijlstraat, den 2den Aug. 1651 met Hendrikje Havemans, jongedochter van Dwingelo, wonende in de kerkstraat.

In het doopregister is vermeld dat den 20sten Junij 1655 eene dochter van hen bij den doop den naam van Susanna

ontving, en den 6den Maart 1657 een zoon den naam van Paulus. Bij deze laatste plegtigheid was Jan Wouwerman getuige.

Zijn geteekend portret berust in mijne verzameling.

Jan Wouwerman

was de derde zoon en kwam in Julij 1655 in het gild. Voor hem werd een opening in de groote kerk aangevraagd, middelkerk n°. 475, 1 Dec. 1666.

THOMAS WIJCK

was afkomstig van de Beverwijk. Dit wordt bewezen:

1°. door het volgende, getrokken uit de notulen van het St. Lucas gild te Haarlem, 7 Oct. 1642:

„Thomas Wijck heeft den deken gesproken en sijn excuus „gedaan ter oorsaeke hij naer sijn ouders in Beverwijck sou „trekken, overzulx verzocht uytstel tegen den naeste, dat „hem vergont wert.„

2°. door het trouwregister van Haarlem, waar men leest dat 22 Mei 1644 voor schepenen trouwde:

Thomas Wijck, jongman van de Beverwijk
met
Trijntgen Adams, jongvrouw van Haarlem.

Volgens het doodregister werd een kind van hem 30 Sept. 1656 begraven, terwijl voor hem zelven den 19den Aug. 1677 in de groote kerk, middelkerk, n°. 83, een legerstede aangevraagd werd.

Hij was in 1658 vinder en in 1660 deken van het St. Lucas gild en woonde in de kleine houtstraat.

Zijn geteekend portret, zittende voor den schilderszel, berust in mijne verzameling.

In het museum te Haarlem bevindt zich een fraaije schilderij van hem, zijnde n°. 99.

JAN WIJNANTS.

Het trouwregister van 4 Febr. 1646 meldt dat Jan Wijnants, weduwnaar van Weert, trouwde met Luytgen van den Ende, jongedochter van Goch. Is deze nu de schilder?

In de notulen van het St. Lucas gild, Oct. 1642, komt een Jan Wijnants voor als konstverkooper.

JAN DE WIJSE

was beeldhouwer en beeldsnijder, en geboortig van Antwerpen. Hij kwam in 1734 te Haarlem in het St. Lucas gild en overleed aldaar den 30sten Maart 1748, oud 40 jaren

Zijn geteekend portret is in mijn bezit.

CORNELIS IJSBRANTSZ

was een haarlemsch glasschrijver. In 1604 werd hem volgens de thesauriers rekeningen betaald LX ℔ „voor zeker glas mette wapenen van de stad Haerlem bij hem gemaect en gestelt in de kerck tot Santfoort, aldaer 't zelve bij de voors. stadt tot eene vereeringe gegeven, geschoncken es.”

Van Mander noemt hem in zijn Schildersboek op het artikel Hendrik Goltzius, fol. 200, een *uitnemend glasschrijver*.

CORNELIS PIETERSZOON ZWEER EN FLORIS GERRITS.

Omtrent deze glasmakers en naar alle waarschijnlijkheid ook glasschrijvers, omdat het mij meermalen voorgekomen is, dat beide bedrijven in een en denzelfden persoon ver

eenigd waren, leest men in het memoriaal van 1518 het navolgende:

„Cornelis Pieterszoon Zweer en Floris Gerrits, glasmaeckers ter cause van een groot nijen glas van tachtich panden „behalven 't harnasch bij hem luyd ten beveele van d'burgemeesteren van der voirss. stede wege gemaict en geset in „de kercke tot Edamme mit vier grote staende beelden, als „onse lieve vrouwe, 't sinte baeff, 't sinte marten, en 't sinte „Jorijs, mitte paeus cardinalen ende keyser soe de wapene „haerlem vercregen is in deen zijde, ende de historie van „d'heyligen cruce in dandere zijde, gelijck hem dat van der „voirss. stede wege besteed was. Twelcke van derselv. stede „wege tot versoucke van die van Edame aldair in de kercke „gegeven is, omdat die van Edame wederomme hairlems bier „aldair drincken en slijten sullen tot vermeerderinge van der „neeringe van de brauwerije binnen dess. stede, betaelt alst „blijct bij hoe. quitanc. mit ordonnantie dien men hier „overlevert XCII ℔."

Terwijl deze aanteekeningen ter perse waren, heb ik eenige zaken gevonden, belangrijk genoeg om nog hier ten slotte vermeld te worden. Zij zijn als volgt:

Richard Brakenburg was de zoon van mr. Menno Richardts Brakenburgh van Amsterdam, en Vroutgen Alberts. Hij werd gedoopt den 22sten Mei 1650 te Haarlem. Getuigen waren D. Johannes Rulaeus en Sysbeth Goderus of Godaeus.

Jan de Bray is voor de eerste maal te Haarlem voor schepenen getrouwd den 21sten Oct. 1668 met Maria van Hees, j. d., beiden van Haarlem. Voor de tweede maal voor schepenen den 30sten Jan. 1678 met Victoria van der Wiele.

Pieter Willemss van Laer, j m. van Amersfoort en wonende aldaar, is te Haarlem gehuwd den 21sten Junij 1648 met Sebaentje Gerrits, j. d. van Stellinghwerf, wonende in de schaggelstraat. Of hier de bekende schilder Pieter van Laer bedoeld wordt kan ik niet beslissen.

AANHANGSEL.

HAARLEMSCHE PLATEEL- EN POTTEBAKKERS.

Velen verkeeren nog in het denkbeeld dat een zekere tak van kunstnijverheid, bekend onder den naam van delftsch aardewerk, ook alleen in Delft gemaakt werd. Hoezeer geen stad daarvan zoo veel voortgebragt heeft, als deze, bleven echter andere plaatsen van ons land (*) niet achter in het maken van dit fabrikaat. Het werd dan ook in ieder huisgezin gevonden, aan den disch van rijk en arm, in kamer, keuken en kelder. Overal was het aanwezig, en daar het zoowel diende tot sieraad als tot huisselijk gebruik, droeg het ook op eene geheel eigenaardige wijze den stempel van vele onzer gewoonten en behoeften. Het muntte daarenboven uit in sierlijkheid en verscheidenheid van vorm, kleur en schildering. Men moet zich dan ook niet verwonderen dat eenigen van onze beroemde schilders, al mogen wij aannemen dat dit bij uitzondering gebeurde, zich van tijd tot tijd hebben ingelaten met het teekenen op sommige voorwerpen van dit aardewerk. Enkele stukken kunnen nog aangetoond worden die bijzonder fraai zijn, en die ons mannen als H. C. Vroom, Verboom, Jes. v. d. Velde, A. v. Ostade, N. Berchem en Ph. Wouwerman voor den geest halen. Opmerkelijk is het dat ik hier bijna uitsluitend van beroemde haarlemsche schilders spreek, maar deze vonden daartoe ook ruimschoots in de stad hunner inwoning gelegenheid, en reeds zeer vroeg waren de haarlemsche plateel- en gelei-bakkers en hunne bakkerijen beroemd. Karel van Mander verhaalt ons in zijn schildersboek in het artikel H. C. Vroom, dat reeds diens grootvader dit beroep uitoefende, dat zijn vader Cornelis Hendricksz., een beeldsnijder, *zich mede be-*

(*) In L. Jewitt, *the life of Josiah Wedghwood*, London 1865, las ik dat ook in Engeland bij uitzondering wel zoogenaamd delftsch aardewerk is gemaakt, onder anderen in uitmuntende hoedanigheid te Liverpool; voorts te Londen, Bristol, Lowestoft en andere plaatsen.

gaf tot de konst van plateelen oft porseleynen te maken, of liever zoo als Th. Schrevelius in zijne beschr. van Haarlem, VIe boek, bl. 387 zich uitdrukt, *sijn werck maeckte in 't pot-aert*, enz. Verder zegt v. Mander, „bracht hij wonder te weghe van vreemde drinkvaten, daer men niet wist waer den mondt aenstellen en dergelijke versieringhen, uytnemende in sijn dinghen en coleuren wesende."

Dat deze *drinkvaten* bekers of kannen zullen geweest zijn, die nu nog bekend zijn onder den naam van stortenbekers, komt mij meer dan waarschijnlijk voor, en ik meen hem als den uitvinder van dezen te mogen aannemen.

Ieder die eenig belang stelt in dit aardewerk, dat, toen het geheel verdrongen werd door het chineesch en japansch porselein, en de fabrieken overal verliepen, zoo zeer de aandacht is gaan opwekken van landgenooten en vreemden, kan ik aanbevelen na te lezen, hetgeen ter aangehaalde plaats van den haarlemschen schilder H. C. Vroom verhaald wordt, hoe hij uitgemunt heeft in het teekenen der plateelen, en zich zelfs ver in den vreemde een bestaan wist te verschaffen door het schilderen van majolica.

Uit gebrek aan echte bescheiden weet men betrekkelijk zeer weinige bijzonderheden van dezen voorheen ook te Haarlem zoo bloeijenden tak van nijverheid. Ik heb het daarom niet onbelangrijk gevonden hier mede te deelen, hetgeen ik gevonden heb van eenige haarlemsche plateel- en geleibakkers in verschillende stukken op het stedelijk archief, en zal dit nu hier, hoe kort ook, laten volgen.

Bij Ampzing, *beschr. van Haarlem*, bl. 242, a° 1572 wordt melding gemaakt van Adriaen Bogaert, *Geleyer Plateelbakker*, als een der 57 burgers der stad Haarlem door den hertog van Alva van het pardon uitgesloten.

Op de rol der schutterij vindt men a° 1596 Jan Nanningxz, geleybakker; a° 1600 Jacob Jansz., plateelbakker, en 1603 Cornelis Dirkxz, mede plateelbakker.

In het register van alle renten, custinghbrieven, enz. van het oude-mannenhuis wordt a° 1607 gesproken van de wed. van Cornelis Lubbertss., plateelbakker. Deze weduwe heette Lysbet Constanstijns, en woonde in de kleine houtstraat. In 1609 komt daar mede voor Lubbert Cornelissen, plateelbakker.

In het memoriaal van schepenen is geboekt dat a° 1611 tusschen Gerrit Janss., plateelbakker en Rogier Dodicot, Engelsman zijnen knecht, es vreede geleyt en den voors. Rogier is aengeseyt, sijnen meest. niet te misdoen, bij dreigemente, woorden off anders op correctie van de stadt, ende soo sij malcandere uit crachte van hun gemaecten contracten yet hebben te eyschen dat zij zulks zullen doen met wegen van instantie.״

In 1615 is overleden Laurens Jansz., plateelbakker. In 1625 was Willem Janss. de Rue of Jansen Verstraten porceleyn (sic) of geleybakker. Hij ontving toen volgens de thesauriers-rekeningen in dat jaar eenig geld van stadswege tot voortzetting van zijne nering, namelijk ƒ1000 tegen den penning zestien voor één jaar.

Hij had zijn bakkerij op het Bagijnhof. Door S. Ampzing, beschrijv. van Haarlem, bl. 374 wordt zijn lof op de volgende wijze gezongen:

En of ik hier ook sprak van 't schild'ren der plateelen,
Sou iemand dat met recht verdrieten of vervelen.
Hier is een backerij van zoo een suyv're hand,
Als ergens wezen mag in ons geheele land!

In 1638 was hij vinder en in 1651 deken van het St. Lucas gild, terwijl hij stellig nog in 1652 in leven was, want volgens het memoriaal verzochten toen Willem Janss. Verstraten en Duyffgen Steffens, mrs. geleybakkers, aan burgemeester bij rekwest de tusschenkomst van deken en vinders van het St. Lucas gild om te beslissen over het verzoek van hunne knechts, waaronder één met name Mauris Claesz., om geene andere knechts die van elders kwamen in hunne bakkerijen toe te laten en te gebruiken.

In Dec. 1642 kwam Neeltje Claesdochter met haar zoon Claes Hendriksz. van Amsterdam om bij hem het plateelschilderen te leeren.

In 1627 werd Frans de Busscher geadmitteerd tot plateelwerker (sic).

In 1642 was Jacob Janssz. Versluys geleybakker, in 1658 vinder van het St. Lucasgild. Hij was burger van Haarlem en had zijne bakkerij op den burgwal.

In 1656 treft men als vinder Gerrit Willemsz. Verstraten, geleybakker aan. — In 1657 is hij deken

In 1670 was Jacob Pieterszoon 't Kind plateelbakker. (Zie het memoriaal).

In 1682 vindt men Pieter v. d. Sluys als geleybakker, terwijl in 1694 de bakkerijen te Haarlem nog zoozeer bloeiden, dat volgens de notulen van het St. Lucas gild aldaar toen nog eenentwintig vrije geleybakkersknechts werkzaam waren.

De laatst vermeldde porselein-bakker (sic) is Carel de Kooninck a° 1705.

Ik moet hier ten slotte nog bijvoegen dat de pottebakkers in Haarlem ook van overoude tijden dagteekenen. In de registers van de St. Bavo-kerk vond ik reeds a° 1421 gewag gemaakt van Pieter de pottebakker, terwijl aldaar a° 1461 het overlijden geboekt is van Jan Gerritszoon, de pottebakker. Cornelis Janssz., pottebakker, woonde in 1617 op den burgwal. Het komt mij niet belangrijk genoeg voor hier meerdere namen van pottebakkers op te geven, te meer omdat ik geen andere bijzonderheden van hen kan mededeelen. Alleen vond ik in het memoriaal van Febr. 1623 dat aan den pottebakker de Haas, *van de steenen die hij maekt en bakt tot chachels*, bekend gemaakt werd, *dat hij de impost van de grove waren sal moeten betalen.*"

Mogt men in ons vaderland vroeger kagchels gebruikt en gebakken hebben, die slechts eenige overeenkomst hadden met de oude schoone exemplaren die men nog in Duitschland vindt, zoo zou deze laatste aanteekening welligt eenige belangstelling kunnen opwekken.

In allen gevalle hoop ik dat deze korte mededeelingen bij anderen den lust zullen opwekken om dit onderwerp verder te beoefenen en te onderzoeken in welke steden van ons vaderland zich plateelbakkerijen bevonden hebben, opdat men niet langer vreemde werken zal behoeven na te slaan, om nog iets meer te weten te komen, dan het weinige dat door sommige Nederlanders geboekt is over dezen zoo belangrijken tak van inlandsche nijverheid. Deze behoort toch geheel bij ons te huis, en kan alzoo voorzeker het best en naauwkeurigst door ons onderzocht en beschreven te worden.

NAAMREGISTER.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

J.

R.

S.

T.

V.

W.

IJ.

Z.

Salomon de Braij.

1 2 3

Dirk de Braij

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Jan de Braij.

1 2

Abraham Casteleijn.

B

Hals Claasz.
Haarlem in
ı 1575.
het weeshuis
577.
in 1577 en
78.
Haarlem in
werwaarts hij
at niet aange-

79 gehuwd
et
Coper
nagelaten

C

I. Dirk Hals.
geb. te Haarlem, overl. aldaar 1656.
Trouwt met Agneta Jans.

Kinderen:
1621. Antonius.
1625. Anneke.
1627. Hester.
1630. Catharina.
1633. Adriaenke.
1641. Tonis.

II. Frans Hals.
geb. te Antwerpen, 1584?
overl. Haarlem, 29 Aug. 1666.
trouwt voor de eerste maal met
Anneke Hermans.
Uit dit huwelijk wordt geb.
1611. Harman Hals, overl. 1669.
Hertrouwt te Spaerdam:
12 Sept 1617 met Lysbeth Reyniers.
Kinderen:
? Johannes.
1623. Adriaentgen.
1624. Jacobus.
1627. Reinier.
1628. Nicolaas, overl. 1682.
1631. Maria.
? Pieter.
komt voor in de resol. van Burg. 9 Febr. 1637 en werd in 1642 als onnoozel in het werkhuis opgenomen.
? Frans.

III. Cornelia Hals
en
IV. Geertruid Hals,
tweelingen beiden jong overleden.

Jacobus Hals
trouwt te Heemstede 4 Mei 1674 met
Magdaleentje Bartels.

Maria Hals
trouwt Adriaan van Haarlem Suyderhoef,
Kinderen:
1. Andries.
2. Cornelia.
3. Magdalena.
4. Catharina.
5. Jan.

Frans Hals Jr.
trouwt te Bloemendaal 19 Nov. 1643 met Hester Jans van Groenvelt overl. 1669.
Kinderen:
1644. Lysbeth.
1645. Johann.
1655. Janneke.

eslachtlijst weet te geven.

Bijlage **A.**

Geslachtlijst van de familie HALS.

Claes Franszoon Hals. 1350. trouwt N. N. waarbij	1°. Pieter Claesz. Hals. Schepen te Haarlem in 1447, 49, 51 en 62, obiit 1462. oud 78 jaar. trouwt N. N. waarbij 2 zonen.	1°. Jan Pieterse Hals. Schepen te Haarlem in 1473, 75 en 76. Burgemeester in 1478 en 1479. Trouwt N. N. waarbij een zoon.	1°. Frans Jansz. Hals. obiit 1525. trouwt N. N. waarbij	1°. Claas Fransz. Hals. obiit 1568. trouwt N. N. waarbij	1°. Mr. Pieter Hals Claasz. Schepen te Haarlem in 1574 en 1575. Regent van het weeshuis in 1577. Weesmeester in 1577 en 1578. Vertrekt van Haarlem in 1579, doch werwaarts hij gegaan is staat niet aangeteekend. Was in 1579 gehuwd met Lysbeth Coper en hebben nagelaten	I. Dirk Hals. geb. te Haarlem, overl. aldaar 1656. Trouwt met Agneta Jans. —— Kinderen: 1621. Antonius. 1625. Anneke. 1627. Hester. 1630. Catharina. 1633. Adriaenke. 1641. Tonis. —— II. Frans Hals. geb. te Antwerpen, 1584? overl. Haarlem, 29 Aug. 1666. trouwt voor de eerste maal met Anneke Hermans. Uit dit huwelijk wordt geb. 1611. Harman Hals, overl. 1669. Hertrouwt te Spaerdam: 12 Sept 1617 met Lysbeth Reyniers. Kinderen: ? Johannes. 1623. Adriaentgen. 1624. Jacobus. 1627. Reinier. 1628. Nicolaas, overl. 1682. 1631. Maria. ? Pieter. komt voor in de resol. van Burg. 9 Febr. 1637 en werd in 1642 als onnoozel in het werkhuis opgenomen. ? Frans. III. Cornelia Hals en IV. Geertruid Hals, tweelingen beiden jong overleden.	Jacobus Hals trouwt te Heemstede 4 Mei 1674 met Magdaleentje Bartels. —— Maria Hals trouwt Adriaan van Haarlem Suyderhoef, Kinderen: 1. Andries. 2. Cornelia. 3. Magdalena. 4. Catharina. 5. Jan. —— Frans Hals Jr. trouwt te Bloemendaal 19 Nov. 1643 met Hester Jans van Groenvelt overl. 1669. Kinderen: 1644. Lysbeth. 1645. Johann. 1655. Janneke.
	2°. Guertje Hals. obiit ongehuwd.	2°. Claes Pieterse Hals. Schepen te Haarlem in 1474, 81 en 92. Burgemeester in 1483, 87, 90, 93, 95, 97, 99 en 1500. Thesaurier 1485, 86 en 1501. trouwt N. N. waarbij	1°. Pieter Claesz. Hals. trouwt N. N. waarbij	1°. Claas Pieterse Hals. Thesaurier te Haarlem obiit zonder kinderen na te laten.			

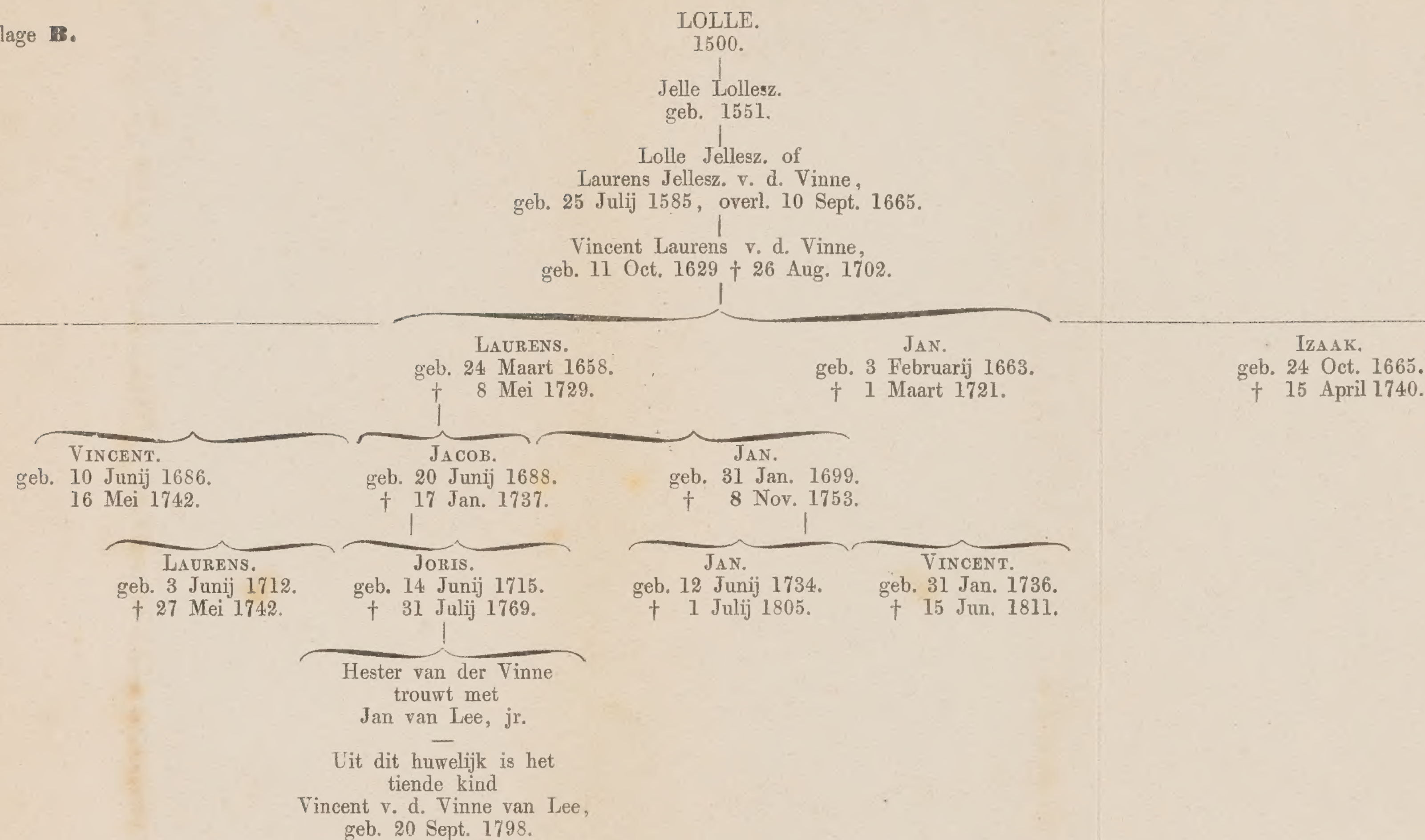
In het register van transporten zijn mij de navolgende leden van de familie Hals voorgekomen, aan welke ik geen plaats in deze geslachtlijst weet te geven.
1551. Claes Hals, Gerrytsz., weduwenaar van Lysbeth Claess. Velsermansdr.
1557. Claes Hals, Adriaensz., brouwer.
" " Cornelis Adriaensz. Hals, gehuwd met Cornelia Rípprantsdr
1569. Mr. Pieter Hals, priester.

Bijlage **B.**

Izaak.
geb. 24 Oct. 1665.
† 15 April 1740.

V
geb. 1
1

Bijlage **B.**

LOLLE.
1500.
Jelle Lollesz.
geb. 1551.
Lolle Jellesz. of
Laurens Jellesz. v. d. Vinne,
geb. 25 Julij 1585, overl. 10 Sept. 1665.
Vincent Laurens v. d. Vinne,
geb. 11 Oct. 1629 † 26 Aug. 1702.
LAURENS.
geb. 24 Maart 1658.
† 8 Mei 1729.
JAN.
geb. 3 Februarij 1663.
† 1 Maart 1721.
IZAAK.
geb. 24 Oct. 1665.
† 15 April 1740.
VINCENT.
geb. 10 Junij 1686.
16 Mei 1742.
JACOB.
geb. 20 Junij 1688.
† 17 Jan. 1737.
JAN.
geb. 31 Jan. 1699.
† 8 Nov. 1753.
LAURENS.
geb. 3 Junij 1712.
† 27 Mei 1742.
JORIS.
geb. 14 Junij 1715.
† 31 Julij 1769.
JAN.
geb. 12 Junij 1734.
† 1 Julij 1805.
VINCENT.
geb. 31 Jan. 1736.
† 15 Jun. 1811.
Hester van der Vinne
trouwt met
Jan van Lee, jr.
Uit dit huwelijk is het
tiende kind
Vincent v. d. Vinne van Lee,
geb. 20 Sept. 1798.

